ISSN 1680-9785

NL

RAAD VAN
DE EUROPESE UNIE

SECRETARIAAT-GENERAAL

Europese Unie

Jaarlijks verslag over de mensenrechten

2002

Europese Unie

Jaarlijks verslag over de mensenrechten

2002

Door de Raad op 21 oktober 2002 aangenomen jaarlijks verslag van de EU over de mensenrechten.

Voor nadere informatie wordt u verzocht contact op te nemen met de afdeling Pers Communicatie, Protocol op het volgende adres:

Secretariaat-generaal van de Raad
Wetstraat 175
B-1048 Brussel

Fax: +32(0)2 285 53 32
E-mail: public.info@consilium.eu.int
Internet: http://ue.eu.int

Bibliografische data bevinden zich aan het einde van deze publicatie.

Luxemburg: Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen, 2002

ISBN 92-824-2193-7

omslagontwerp van STRATOS
met toestemming van de kunstenaar

Printed in Belgium

INHOUD

5. BIJLAGEN

VOORWOORD

Het doet mij genoegen u dit vierde Jaarverslag van de Europese Unie over de mensenrechten, dat de periode van 1 juli 2001 tot 30 juni 2002 bestrijkt, te kunnen voorleggen. Deze periode stond in het teken van de terroristische aanslagen tegen de Verenigde Staten op 11 september 2001. Om voor de hand liggende redenen staat de bestrijding van het internationale terrorisme hoog op de internationale agenda. Dit betekent evenwel niet dat de Europese Unie zich minder inspanningen getroost om te bereiken dat de mensenrechten en fundamentele vrijheden overal ter wereld worden geëerbiedigd, zoals dit verslag aantoont.

Dit document geeft een algemeen overzicht van het beleid van de Europese Unie inzake mensenrechten. Het is toegespitst op de externe betrekkingen en op de internationale rol van de Unie, maar bevat ook een deel dat gewijd is aan de mensenrechten in de Unie zelf, waarin aangelegenheden als mensenhandel, racisme en vreemdelingenhaat, asiel en migratie en mensenrechten en economische activiteit aan bod komen.

Het verslag is het resultaat van teamwerk. Deskundigen op het gebied van de mensenrechten uit de vijftien lidstaten hebben ertoe bijgedragen, met de steun van de Commissie en het secretariaat van de Raad.

Het jaarverslag van de Europese Unie is een belangrijk referentiedocument, dat als basis dient voor uitvoerige besprekingen over de methoden en de middelen die moeten worden aangewend om het mensenrechtenbeleid van de Unie samenhangender en doeltreffender te maken. Er zal een diepgaande bespreking worden gehouden tijdens het volgende discussieforum over mensenrechten in december 2002 in Kopenhagen, waaraan de instellingen van de EU, academici, vertegenwoordigers van niet-gouvernementele organisaties en internationale organisaties zullen deelnemen.

Door middel van het jaarverslag over de mensenrechten en door het opnieuw bevestigen van de waarden waarop het Europese model is gegrond, hoopt de Unie de betrokkenheid van haar burgers bij de bevordering van de mensenrechten binnen en buiten Europa te versterken. Gelet op de toenemende globalisering is het belangrijk dat wij vasthouden aan de grondbeginselen van onze identiteit en onze waarden. Ik hoop derhalve dat de jaarverslagen voor de Europese volkeren en regeringen een stimulans zullen zijn bij het streven naar onze langetermijndoelstelling om iedereen alle mensenrechten te garanderen.

Dr. Phil. Per Stig Møller
Minister van Buitenlandse Zaken van het Koninkrijk Denemarken
Voorzitter van de Raad van de Europese Unie

I. INLEIDING

1.1. ALGEMENE DOELSTELLINGEN VAN HET VERSLAG

Het fundament en wezenskenmerk van de Europese Unie is dat zij is gegrondvest op de beginselen van democratie, vrijheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten en fundamentele vrijheden. Naleving van deze beginselen en algemene waarden is de eerste voorwaarde, de grondslag voor vrede, stabiliteit en voorspoed in een samenleving. In dit verslag wordt getoond hoe de EU deze waarden vertaalt in praktijkgericht beleid en in concrete stellingnamen ten aanzien van de mensenrechten.

Dit verslag is het vierde jaarverslag over de mensenrechten. Het behelst de periode van 1 juli 2001 tot en met 30 juni 2002. Bijgevolg worden meer recente ontwikkelingen zoals de goedkeuring van een reeks democratische hervormingen in Turkije, op het effect waarvan de EU nauwlettend moet toezien, niet in deze tekst besproken. Het gaat nader in op het EU-beleid ten aanzien van de mensenrechten en op de uitvoering daarvan in de betrekkingen met derde landen. Naar de overtuiging van de EU vormen de mensenrechten voor de internationale gemeenschap een rechtmatig en belangrijk voorwerp van zorg en verantwoordelijkheid. In het verslag wordt ook een presentatie van beleid en aandachtspunten inzake de mensenrechten binnen de EU gegeven.

Gedurende de in dit verslag behandelde periode heeft zich op het gebied van de mensenrechten een aantal positieve ontwikkelingen voorgedaan, zoals de aanneming door middel van consensus van de Verklaring van Durban en het Actieprogramma tegen racisme en vreemdelingenhaat in september 2001, de voorlopige aanneming van het ontwerp van een facultatief protocol bij het VN-Verdrag tegen foltering in de Commissie voor de rechten van de mens (CHR) in april 2002, en de inwerkingtreding van het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof op 1 juli 2002, nadat de vereiste 60 staten hadden geratificeerd. Van de positieve ontwikkelingen waaraan de EU actief heeft bijgedragen, zijn dit slechts enkele voorbeelden; deze en andere worden in de hoofdstukken hierna gepresenteerd.

Gedurende de verslagperiode hebben zich echter ook negatieve ontwikkelingen voorgedaan. Hiervan was met name duidelijk sprake gedurende de 58e zitting van de CHR, waar de confrontaties niet van de lucht waren. Tijdens deze vergadering werd de scheidslijn tussen Noord en Zuid steeds pregnanter, en moties om geen actie te ondernemen resulteerden in de verwerping van een aantal EU-initiatieven.

1.2 OPZET VAN HET VERSLAG

Het verslag is verdeeld in vier hoofdstukken. In hoofdstuk 1 worden de grondbeginselen van het EU-mensenrechtenbeleid en de rechtsgronden daarvoor gepresenteerd, alsmede de hoofdrolspelers op dit gebied. Hoofdstuk 2 gaat nader in op de mensenrechten binnen de EU en behandelt thema's zoals racisme, migratie, mensensmokkel en mensenrechten en economische activiteit. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op EU-acties en -standpunten ten aanzien van de mensenrechten in internationaal verband. Aldaar worden de instrumenten gepresenteerd waarover de EU op het gebied van de mensenrechten beschikt, zoals gemeenschappelijke strategieën, gemeenschappelijke acties en gemeenschappelijke standpunten; tevens wordt de samenwerking beschreven van de EU met andere internationale en regionale organisaties, zoals de Verenigde Naties (VN), de Organisatie voor veiligheid en samenwerking in Europa (OVSE) en de Raad van Europa (RvE). Voorts worden in dit hoofdstuk thema's geschetst die voor de EU binnen de internationale context van bijzondere betekenis zijn. In hoofdstuk 3 wordt ook een element van evaluatie van EU-acties met betrekking tot derde landen geïntroduceerd.

Het laatste hoofdstuk van het verslag is gewijd aan afsluitende opmerkingen over beleid en standpunten van de EU op het gebied van de mensenrechten. Tenslotte bevat het verslag een aantal bijlagen met betrekking tot beleidslijnen, projecten en verklaringen van de EU op het gebied van de mensenrechten.

1.3. BEGINSELEN

Zoals hierboven al opgemerkt, is de Europese Unie een gemeenschap met gedeelde waarden, die is gegrondvest op de beginselen van democratie, vrijheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten en fundamentele vrijheden. De Europese Unie streeft naar eerbiediging en bevordering van de universele rechten van de mens zoals neergelegd in de Universele verklaring van de rechten van de mens uit 1948 en, in vervolg daarop, in het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten en het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten uit 1966. Behalve op deze en andere mensenrechteninstrumenten van de VN baseert de EU haar beleid en standpunten ten aanzien van de mensenrechten tevens op regionale mensenrechteninstrumenten zoals het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden uit 1950. De Europese Unie onderschrijft de beginselen van universaliteit, onderlinge afhankelijkheid en ondeelbaarheid van alle mensenrechten en democratische vrijheden, zoals vastgelegd in deze internationale rechtsinstrumenten - zoals in 1993

opnieuw bevestigd tijdens de Wereldconferentie over de mensenrechten in Wenen [1].

Het belang dat de EU hecht aan het beginsel van eerbiediging van de mensenrechten kan worden afgelezen aan het feit dat zij in toenemende mate doelstellingen op het gebied van mensenrechten en democratisering opneemt in alle aspecten van zowel haar externe als haar interne beleid. Zodoende wil de EU de internationale tendens stimuleren om de bevordering van mensenrechten, democratie en de rechtsstaat op te nemen in ontwikkelingssamenwerking, handelspolitiek en in de bevordering van vrede en veiligheid. Opgemerkt dient te worden dat de EU ten aanzien van de mensenrechten in de betrekkingen met derde landen waar mogelijk een positieve en coöperatieve aanpak voorstaat. Deze kan de vorm aannemen van een dialoog, van deskundige hulp, of van een partnerschap met het derde land ter bevordering en bescherming van de mensenrechten. Terzelfder tijd behoudt de EU zich het recht voor - en beschouwt zij het als haar plicht - om zich luid en duidelijk uit te spreken tegen ernstige inbreuken op de mensenrechten, ongeacht waar deze zich voordoen.

De Groep rechten van de mens (COHOM) bespreekt momenteel, op grond van de Commissie-mededeling over de rol van de Europese Unie bij de bevordering van de mensenrechten en de democratisering in derde landen van 8 mei 2001 en de daarmee samenhangende Raadsconclusies van 25 juni 2001, voorstellen ter vergroting van de doeltreffendheid en transparantie van het EU-mensenrechtenbeleid, en van de samenhang en consistentie tussen het communautaire optreden en het Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB). Hopelijk kunnen deze voorstellen binnenkort ter goedkeuring aan de Raad algemene zaken worden voorgelegd.

---

[1] Zie bijlage 18 voor een uitvoerige lijst van de internationale mensenrechteninstrumenten en bijlage 19 voor een lijst van alle mensenrechteninstrumenten die de EU-lidstaten hebben ondertekend. Zie voorts respectievelijk de bijlagen 20, 21 en 22 voor de verslagen van de lidstaten aan de organen op het gebied van mensenrechtenverdragen, de financiële bijdragen aan de mensenrechtenmechanismen van de VN en de bezoeken van vertegenwoordigers van mensenrechtenmechanismen.

1.4. DE RECHTSGRONDSLAG VAN HET EU-MENSENRECHTENBELEID

Niet alleen liggen de beginselen van bescherming en bevordering van de mensenrechten ten grondslag aan de EU, zij maken ook deel uit van de communautaire wetgeving. Zij zijn uitdrukkelijk opgenomen als algemene Europese doelstellingen in het Verdrag betreffende de Europese Unie dat in november 1993 in werking is getreden. Deze opneming betekende een belangrijke versterking van de positie van de mensenrechten als prioriteit voor de EU in haar interne en externe beleid.

Wat het interne beleid betreft, wordt in artikel 2 VEU bepaald dat de Europese Unie zich *"versterking van de bescherming van de rechten en de belangen van de onderdanen van de lidstaten van de Unie"* en *"handhaving en ontwikkeling van de Unie als een ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid"* ten doel stelt. Bovendien, zo wordt in artikel 6, lid 2, gesteld, "*eerbiedigt [de Unie] de grondrechten zoals die worden gewaarborgd door het [...] Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en zoals zij uit de gemeenschappelijke constitutionele tradities van de lidstaten voortvloeien, als algemene beginselen van het Gemeenschapsrecht"*. Wanneer het optreden van de EU-instellingen in het geding is, past het Hof van Justitie dit laatste artikel toe, voorzover het genoemde optreden onder de bevoegdheid van het Hof valt.

Ter zake van het externe EU-beleid wordt in artikel 11 VEU gesteld dat *"ontwikkeling en versterking van de democratie en de rechtsstaat alsmede eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden"* behoren tot de doelstellingen van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU.

In 1999, met de inwerkingtreding van het Verdrag van Amsterdam, is de integratie van de mensenrechten in de communautaire wetgeving verder versterkt. Behalve de hernieuwde bevestiging dat de EU berust op het respect voor de mensenrechten en democratische beginselen, wordt er in het verdrag ook gesteld dat een lidstaat die deze algemeen aanvaarde beginselen op ernstige en voortdurende wijze schendt, hiervan de weerslag kan ondervinden in de vorm van schorsing van bepaalde rechten die voortvloeien uit het VEU.

Ook het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie dient in dit verband te worden genoemd. Het Handvest is in december 2000 afgekondigd door de instellingen van de EU - de Raad, de Commissie en het Europees Parlement - en is bedoeld om deze rechten zichtbaarder te maken binnen een EU-instrument, en aldus de fundamentele rechten te versterken in het licht van maatschappelijke veranderingen, sociale vooruitgang en technologische ontwikkeling.

1.5. DE HOOFDROLSPELERS

Het belang dat wordt toegekend aan de bevordering en bescherming van de mensenrechten en fundamentele vrijheden kan worden afgelezen aan het feit dat de meeste organen en instellingen van de EU met mensenrechtenkwesties te maken hebben. De Europese Raad, de Raad en de Commissie zijn de hoofdrolspelers wat betreft beleidsvorming, besluitvorming en uitvoering. Daarom zijn het de mensenrechtenactiviteiten van deze instellingen die in dit verslag de meeste aandacht krijgen. Maar ook het Europees Parlement, het Hof van Justitie en de Ombudsman spelen een belangrijke rol bij de bevordering en bescherming van de mensenrechten, zowel binnen de EU als daarbuiten.

Bescherming en bevordering van de mensenrechten binnen de lidstaten van de Unie is in de eerste plaats een zaak van de lidstaten zelf, waarbij zij hun eigen rechtsbestel en internationale verplichtingen in acht moeten nemen. De lidstaten zijn partij bij een aantal internationale instrumenten van zowel wettelijk bindend als politiek karakter, en zijn derhalve verplicht om aan een aantal internationale organisaties, zoals de Raad van Europa, de OVSE en de VN, verantwoording af te leggen voor hun optreden op het gebied van de mensenrechten.

1.5.1. Het Europees Parlement

Het Europees Parlement is een belangrijke deelnemer aan het proces van het formuleren en uitvoeren van het EU-mensenrechtenbeleid. Al jaren houdt het Europees Parlement de mensenrechten hoog op de agenda van de EU. Dit is grotendeels te danken aan het grote belang dat het Europees Parlement en een groot aantal individuele parlementariërs van oudsher hecht aan mensenrechtenvraagstukken. De bevoegdheden van het Parlement zijn stapsgewijs uitgebreid, met name ingevolge de inwerkingtreding van het Verdrag van Maastricht en het Verdrag van Amsterdam.

Het Europees Parlement beïnvloedt het proces van het opstellen van verdragen met derde landen. Het onderneemt mensenrechtenmissies naar landen buiten de EU, en produceert verslagen over specifieke mensenrechtensituaties en thematische kwesties. Op het gebied van de mensenrechten neemt het Europees Parlement ook resoluties aan, doet het verklaringen uitgaan en stelt het vragen aan de Raad en de Commissie. De Raad en de Commissie zorgen voor nauwe samenwerking met het Europees Parlement op het gebied van de mensenrechten. Het Europees Parlement wordt

geregeld geïnformeerd over het buitenlands en veiligheidsbeleid van de Unie.

In april 2002 heeft het Europees Parlement het jaarverslag over de mensenrechten aangenomen. In hoofdstuk 3 staat een korte presentatie van dit verslag [2].

Elk jaar verleent het EP aan een persoon of een organisatie de Sacharovprijs voor vrijheid van meningsuiting. In 2001 is de prijs toegekend aan drie personen die nauw betrokken zijn bij het vredesproces in hun respectieve landen: de heer Izzat Ghazzawi, een Palestijn, en mevrouw Nurit Peled-Elhanan, een Israëlische, voor hun werk ter ondersteuning van het vredesproces in het Midden-Oosten, en de heer Don Zacarias Kamuenho, voor zijn rol in het vredesproces in Angola.

1.5.2. Het Hof van Justitie

Het Hof van Justitie te Luxemburg is de rechtsprekende instelling van de EU en verzekert als zodanig de eerbiediging van het Gemeenschapsrecht bij de toepassing van de Verdragen. Gemeenschapsrecht is rechtstreeks toepasbaar in alle lidstaten. Het Hof staat er borg voor dat het Gemeenschapsrecht in heel de EU op eendere wijze wordt geïnterpreteerd en toegepast. Lidstaten, EU-instellingen en individuele personen kunnen aangelegenheden met betrekking tot het Gemeenschapsrecht bij het Hof aanhangig maken.

Sedert het Hof in 1952 is ingesteld, hebben er zo'n 9000 zaken gediend. Om de stijgende werkdruk het hoofd te kunnen bieden en zaken sneller te kunnen afhandelen, is er in 1989 door de Raad een Gerecht van eerste aanleg ingesteld. Het Gerecht is bevoegd kennis te nemen van rechtstreekse vorderingen, met inbegrip van zaken die door individuele personen aanhangig worden gemaakt, en die ook betrekking kunnen hebben op de rechten van de mens. De jurisprudentie van het Hof is geleidelijk tot stand gekomen; waar nodig wordt verwezen naar de gemeenschappelijke constitutionele tradities van de lidstaten en naar internationale verdragen inzake de bescherming van de mensenrechten waaraan lidstaten hun medewerking hebben verleend of die zij hebben ondertekend en geratificeerd. Het Hof heeft aan het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden een bijzondere betekenis toegekend als referentiepunt. De jurisprudentie van het Hof, die bindend is, bevestigt dat waar het gaat om het Gemeenschapsrecht, de verplichting om de fundamentele rechten te eerbiedigen zowel geldt voor de EU-instellingen als voor de lidstaten.

---

[2] Het jaarverslag van het Europees Parlement over de mensenrechten voor 2001 en algemene informatie over het Europees Parlement kunnen worden gedownload van de volgende webpagina: www.europarl.eu.int/home/default-en.htm.

Hoewel het Verdrag betreffende de Europese Gemeenschap oorspronkelijk geen specifieke bepalingen betreffende de mensenrechten bevatte, heeft het Hof van Justitie steeds gesteld dat de grondrechten integraal onderdeel uitmaken van de communautaire rechtsorde, en er zodoende voor gezorgd dat bij de rechtsbedeling ten volle rekening wordt gehouden met de mensenrechten. De jurisprudentie van het Hof vindt nu zijn weerslag in artikel 6 VEU, waarin wordt bepaald dat de Unie is gegrondvest op de beginselen van vrijheid, democratie, eerbiediging van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en van de rechtsstaat [3].

1.5.3. De Europese ombudsman

De Europese ombudsman heeft als voornaamste taak gevallen te onderzoeken van vermeend wanbeheer in het optreden van de communautaire instellingen of organen, met uitzondering van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg bij de uitoefening van hun gerechtelijke taak. Zulke gevallen worden doorgaans ter kennis van de Ombudsman gebracht door Europese burgers die klachten indienen. De Ombudsman is bovendien bevoegd op eigen initiatief een onderzoek in te stellen. Een aantal van deze klachten en onderzoeken houden verband met mensenrechtenkwesties, in het bijzonder vrijheid van meningsuiting en non-discriminatie. De Ombudsman brengt een jaarverslag uit, waarin ook de inspanningen ten behoeve van de mensenrechten van de instellingen van de Europese Unie aan de orde komen. Het meest recente jaarverslag van de Europese Ombudsman dateert van april 2002 [4].

1.6. TRANSPARANTIE EN DIALOOG MET DE CIVIELE SAMENLEVING

De Raadsconclusies van 25 juni 2001 en de Commissiemededeling van 8 mei 2001 benadrukken beide de noodzaak om de EU-acties op het gebied van de mensenrechten en de democratie in het algemeen transparanter te maken en de dialoog en informatie-uitwisseling met verschillende actoren te intensiveren. Ook het grote publiek, dat op actievere wijze wenst bij te dragen aan de ontwikkeling van EU-mensenrechtenbeleid, verlangt meer transparantie.

---

[3] Meer informatie over het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg is te vinden op: www.curia.eu.int/en/index.htm.

[4] Dit verslag en andere informatie over de instelling kan worden gedownload van www.euro-ombudsman.eu.int.

Dit verslag is onderdeel van de algemene inspanningen ter vergroting van de transparantie van het mensenrechtenbeleid van de Unie, tegenover het Europees Parlement als tegenover de civiele samenleving in ruime zin, en maakt deel uit van een serie initiatieven ter vergroting van de openheid van Unie-activiteiten. Zo heeft de Raad samen met de Commissie getracht om via de respectieve websites van deze instellingen de toegang tot informatie over de vorming en uitvoering van het mensenrechtenbeleid te vergemakkelijken [5]. Daarnaast zal men ernaar blijven streven om het EU-discussieforum over de mensenrechten - een belangrijk discussieforum waarin vertegenwoordigers van niet-gouvernementele organisaties (NGO's), Europese instellingen, regeringen en de academische wereld elkaar ontmoeten - doeltreffender en meer informatief te maken [6].

De Raad onderkent dat de ervaring en inspanningen van NGO's op het gebied van de mensenrechten en democratisering zeer waardevol zijn en is er vast van overtuigd dat NGO's en regeringen wederzijds kunnen profiteren van meer dialoog en samenwerking. Daarom zal de Raad de banden van de Unie met NGO's verder aanhalen, zowel binnen de EU als daarbuiten, en de NGO's blijven steunen ter versterking van een gezonde civiele samenleving. De Unie zal zich ook meer beijveren voor de toelating van NGO's tot internationale organisaties.

2. DE MENSENRECHTEN BINNEN DE EUROPESE UNIE

2.1. DE INTEGRATIE VAN MENSENRECHTEN

Zoals vermeld in hoofdstuk 3.1.4 van dit verslag heeft de Raad Algemene Zaken op 25 juni 2001 de Commissiemededeling over de rol van de Europese Unie bij de bevordering van de mensenrechten en de democratisering in derde landen bekrachtigd, die voor meer consistente en samenhangende toepassing van de mensenrechten door de EU in haar contacten met derde landen moeten zorgen. Hiermee wordt voortgebouwd op de verplichting van de artikelen 6 en 11 van het Verdrag betreffende de Europese Unie en artikel 177 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap de mensenrechten te eerbiedigen en te bevorderen.

---

5 De website-adressen van de Raad en de Commissie zijn respectievelijk ue.eu.int/en/summ.htm en europa.eu.int/comm/index_en.htm.

6 Zie hoofdstuk 3.1.6. over mensenrechtenfora.

Met "integratie van de mensenrechten" wordt bedoeld dat de mensenrechten (eerbied voor de universele en ondeelbare rechten van de mens, de fundamentele vrijheden en de rechtsstaat) worden opgenomen in alle aspecten van beleidsvorming en -uitvoering. Dit kan een belangrijke bijdrage leveren aan de samenhang en consistentie van de EU-aanpak van de mensenrechten in de externe betrekkingen.
Een aantal lidstaten heeft al belangrijke vooruitgang geboekt met de integratie van de mensenrechten in hun buitenlands beleid. Ook de VN heeft dit op verschillende wijzen gedaan, bijvoorbeeld door de mensenrechten tot horizontaal thema te maken in de VN-landenteams, en door de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de mensenrechten te laten deelnemen aan alle vier de uitvoerende comités van de VN (VN-comités op hoog niveau die betrokken zijn bij de coördinatie van de besluitvorming), om zodoende de mensenrechten te laten meewegen bij VN-initiatieven inzake vrede en veiligheid, humanitaire vraagstukken, ontwikkeling en economisch en sociaal beleid.

Er is recentelijk vooruitgang geboekt met de integratie van de mensenrechten in het gehele EU-beleid en in alle hulpprogramma's, bijvoorbeeld door:

- de mensenrechten op te nemen in de politieke dialoog met derde landen. Op 13 december 2001 heeft de Raad de *EU-richtsnoeren inzake de mensenrechtendialoog* aangenomen. Deze richtsnoeren vormen een herhaling van de verbintenis van de EU om de mensenrechten op alle niveaus mee te nemen in alle ontmoetingen met derde landen, en om voorwaarden te scheppen voor het aangaan en voeren van specifieke mensenrechtendialogen [7],
- sinds 1995, in handels- en samenwerkingsovereenkomsten met derde landen een clausule op te nemen die de mensenrechten tot "essentieel element" bestempelt. In dergelijke clausules wordt bepaald dat eerbied voor de mensenrechten en de democratische beginselen de grondslag vormt voor het interne en externe beleid van de partijen en een "essentieel element" vormt van de overeenkomst. Bij inbreuk hierop kan de overeenkomst worden opgezegd. De nadruk ligt echter meer op het bevorderen van een dialoog en positieve maatregelen dan op bestraffing. De overeenkomst van Cotonou met 77 Afrikaanse, Caraïbische en Pacifische landen bevat een nieuwe consultatieprocedure voor gevallen van schending van de essentiële elementen,

---

7 *De richtsnoeren van de Europese Unie inzake de mensenrechtendialoog* zijn bijgevoegd als bijlage 15.

- de mensenrechten en democratische criteria (de "criteria van Kopenhagen") te gebruiken bij het bepalen of een kandidaat-lidstaat klaar is voor het voeren van toetredingsonderhandelingen met de EU,
- een gedragscode voor wapenuitvoer te ontwikkelen [8],
- aanvullende preferenties toe te kennen of preferenties in te trekken volgens het stelsel van algemene preferenties, in precies omschreven gevallen van onacceptabele praktijken met betrekking tot arbeid [9],
- de rechten van vrouwen en kinderen te integreren in de bijstandsverlening uit hoofde van het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR).

Zodoende wordt een basis gelegd voor volledige integratie van de mensenrechten in het EU-beleid en in de EU-bijstandsprogramma's.

De afgelopen twaalf maanden heeft de EU zich gebogen over de vraag hoe deze integratie het beste kan worden voortgezet. Voor de Commissie is het landenstrategiedocument (LSD) een cruciaal beleidsinstrument dat verder kan worden ontwikkeld om de integratie van mensenrechten te bevorderen. Er bestaan LSD's voor een groot aantal derde landen. Ze bevatten uitgebreide economische, politieke en sociale analyses en vormen het kader voor de allocatie van alle Europese steun. Momenteel overweegt de Commissie de LSD's waar mogelijk te verbeteren, bijvoorbeeld door de analyses van mensenrechtenkwesties aan te scherpen.

Maar de belangrijkste taak voor het komende jaar is wellicht het opleiden en adequaat informeren van medewerkers, zodat zij dankzij cursussen en het verstrekken van informatiemateriaal en -middelen de mensenrechten op een doeltreffende wijze kunnen betrekken in hun dagelijkse werkzaamheden. De noodzaak voor opleidingen over de mensenrechten wordt benadrukt in de Commissiemededeling van 8 mei 2001.

---

8 Zie hoofdstuk 2.7 over *Mensenrechten en economische activiteit*.

9 Zie hoofdstuk 2.7 voor details.

Met het oog op het lopende proces van deconcentratie van het beheer van de Commissie-hulpprogramma's naar de Commissiedelegaties overal ter wereld zijn vooral de cursussen mensenrechten voor medewerkers van Commissiedelegaties van belang. De deconcentratie vindt plaats in drie golven, en de bedoeling is het proces tegen eind 2003 af te ronden. De eerste golf had betrekking op 21 Commissiedelegaties. Momenteel bereidt de Commissie de deconcentratie van thematische begrotingsonderdelen voor, waaronder die met betrekking tot mensenrechten en democratisering.

2.2. HET HANDVEST VAN DE GRONDRECHTEN

Het Handvest is afgekondigd in december 2000 tijdens de Europese Raad van Nice en vormt een belangrijk referentiedocument waarin de burgers van de Unie en van de kandidaat-lidstaten kennis kunnen nemen van hun rechten en van de grondbeginselen waarop de Unie is gebouwd.

De kwestie van de juridische draagwijdte van het Handvest is nog niet opgelost. De inter-gouvernementele conferentie van Nice heeft zich immers niet uitgesproken over opneming ervan in de Verdragen. Zij verwacht echter dat het debat over de toekomst van Europa, en dus ook de nieuwe IGC die in 2004 zal worden bijeengeroepen, onder meer betrekking zal hebben op "de status van het te Nice afgekondigde Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, overeenkomstig de conclusies van de Europese Raad van Keulen". In het kader van de besprekingen van de Europese Conventie [10] is een werkgroep onder voorzitterschap van Commissielid Vitorino ermee belast de verschillende modaliteiten en consequenties van een opneming van het Handvest in de Verdragen na te gaan.

Al vormt het Handvest geen dwingend recht, de burgers doen er steeds vaker een beroep op in de demarches die zij ondernemen bij de instellingen van de Unie. Zo ontvangen het Europees Parlement en Commissie zeer veel klaagschriften, petities en brieven waarin naar het Handvest wordt verwezen.

---

[10] De Europese Conventie over de toekomst van de Europese Unie is bijeengeroepen door de Europese Raad van Laken in december 2001; zij wordt voorgezeten door de heer Valéry Giscard d'Estaing en heeft als taak te zorgen voor een zo breed en transparant mogelijke voorbereiding van de volgende Intergouvernementele Conferentie. De Conventie bestaat uit de belangrijkste deelnemers aan het debat over de toekomst van de Unie. Naast de voorzitter en de twee vice-voorzitters (de heren Giuliano Amato en Jean Luc Dehaene) bestaat de Conventie uit: - 15 vertegenwoordigers van de staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten; - 13 vertegenwoordigers van de kandidaat-lidstaten; - 30 leden van de nationale parlementen van de lidstaten; - 26 leden van de nationale parlementen van de kandidaat-lidstaten; - 16 leden van het Europees Parlement; - 2 vertegenwoordigers van de Commissie. De betrokkenheid van de civiele samenleving vormt eveneens een belangrijk element van de werkwijze van de Conventie. In dit verband moet worden benadrukt dat er een forum is geschapen waarin de organisaties die de civiele samenleving vertegenwoordigen hun bijdragen kunnen leveren aan de debatten over de toekomst van de Europese Unie.

In procedures voor de rechtsprekende organen van de Unie doen ook de juristen steeds vaker een beroep op het Handvest; de advocaten-generaal bij het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen verwijzen er zeer geregeld naar in hun conclusies, al benadrukken zij daarbij wel steeds het feit dat het Handvest geen dwingend juridisch karakter bezit.

Onlangs heeft het Gerecht van eerste aanleg, voor het eerst sinds zijn oprichting, op twee arresten gewezen (respectievelijk op 30 januari 2002 en 3 maart 2002), waarin uitdrukkelijk aan het Handvest wordt gerefereerd.

De Commissie vindt overigens dat uit de afkondiging van het Handvest concrete consequenties moeten worden getrokken en wenst de eerbiediging van de daarin vervatte rechten tot richtsnoer van haar handelen te maken. In verband hiermee wordt elk voorstel tot wet- of regelgeving dat door de Commissie wordt aangenomen inmiddels getoetst op verenigbaarheid met het Handvest, hetgeen blijkt uit de opneming van een standaard-overweging die het verband legt met de fundamentele rechten.
Er dient op te worden gewezen dat in het Handvest *de nadruk ligt op de bestaande rechten waarop de Unie is gegrondvest, en die zij overeenkomstig artikel 6 VEU gehouden is te eerbiedigen*. Het

Handvest bevat verschillende categorieën van rechten:

- rechten en vrijheden en procedurele waarborgen, zoals die voortvloeien uit het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en uit de gemeenschappelijke constitutionele tradities van de lidstaten;
- rechten die alleen gelden voor burgers van de Unie; deze rechten staan met name in het tweede deel van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap (VEG) met als titel: "Het burgerschap van de Unie";
- economische en sociale rechten, die overeenstemmen met de bepalingen van het arbeidsrecht, en met die van het sociale recht;
- "moderne" rechten, die een antwoord beogen te geven op de uitdagingen van de huidige en toekomstige ontwikkelingen van de informatietechnologie of de technologie met betrekking tot genetische manipulatie.

2.3. RACISME EN VREEMDELINGENHAAT

De strijd tegen racisme, rassendiscriminatie en vreemdelingenhaat blijft een prioriteit van het mensenrechtenbeleid van de Unie. De Europese instellingen hebben sinds 1970 vaak hun veroordeling uitgesproken over onverdraagzaamheid, racisme en vreemdelingenhaat. De Europese Unie heeft in 1997 (het Europese jaar tegen racisme) een beslissende stap gezet in de richting van gemeenschappelijke actie ter bestrijding van het racisme. In dat jaar werd artikel 13 in het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap opgenomen, waarmee de Gemeenschap nieuwe bevoegdheden kreeg om discriminatie op grond van ras of etnische afstamming, godsdienst of overtuiging, leeftijd, handicap of seksuele geaardheid te bestrijden. De vastbeslotenheid van de EU om discriminatie te bestrijden werd voorts onderstreept met het Handvest van de fundamentele rechten van de Europese Unie, dat de instellingen van de Europese Unie in een gezamenlijke verklaring op 7 december 2000 hebben afgekondigd. In artikel 21 van dat Handvest wordt bepaald dat elke discriminatie gebaseerd op geslacht, ras, huidskleur of etnische of sociale afkomst, genetische karakteristieken, taal, godsdienst of overtuigingen, politieke of andere denkbeelden, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte, een handicap, leeftijd of seksuele geaardheid verboden is.

Op basis van voorstellen van de Europese Commissie heeft de Raad in 2000 een pakket maatregelen aangenomen uit hoofde van artikel 13 EG. Richtlijn 2000/43/EG van de Raad betreft de toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming. Elke directe of indirecte discriminatie op deze gronden is verboden, met name waar het gaat om toegang tot arbeid in loondienst, beroepskeuzevoorlichting, beroepsopleiding, werkgelegenheid en arbeidsvoorwaarden, lidmaatschap van organisaties, sociale bescherming, sociale voordelen, onderwijs en toegang tot en het aanbod van goederen en diensten. De richtlijn is binnen de EU van toepassing op zowel de publieke als de private sector. Wat betreft procedures waarin beschuldigingen van discriminatie voorkomen, schrijft de richtlijn ook voor dat wanneer de eiser feiten kan aanvoeren die directe of indirecte discriminatie kunnen doen vermoeden, de bewijslast wordt omgedraaid: de verweerder dient dan te bewijzen dat het beginsel van gelijke behandeling niet werd geschonden.

Deze richtlijn erkent dat de uitvoeringsmaatregelen de gelijkheid tussen mannen en vrouwen dienen te bevorderen, met name omdat vrouwen vaak het slachtoffer zijn van meervoudige discriminatie. De Richtlijn moet uiterlijk op 19 juli 2003 in het nationaal recht van alle lidstaten zijn opgenomen. Vanaf 2005 stelt de Commissie elke vijf jaar een verslag op over de toepassing van deze richtlijn, waarin onder meer de gevolgen van de maatregelen ten aanzien van mannen en vrouwen geëvalueerd worden. De tweede richtlijn (Richtlijn 2000/78/EG van de Raad, aangenomen op 27 november 2000) heeft tot doel een algemeen kader te creëren voor de bestrijding van discriminatie op grond van godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid.

Het communautair actieprogramma ter bestrijding van discriminatie (2001-2006) is op 27 november 2000 aangenomen; het betreft steun aan activiteiten ter bevordering van maatregelen ter voorkoming en bestrijding van discriminatie op grond van ras, etnische afkomst, godsdienst of overtuiging, een handicap, leeftijd of seksuele geaardheid. Het heeft drie hoofddoelstellingen: het inzicht in discriminatievraagstukken verbeteren door een betere kennis en door de evaluatie van de doeltreffendheid van beleid en praktijk; ontwikkeling van het vermogen om discriminatie doeltreffend te voorkomen en aan te pakken, met name door versterking van de actiemiddelen van organisaties en door steun voor de uitwisseling van informatie en goede praktijken en netwerken op Europees niveau; bekendmaking en verspreiding van de waarden en praktijken die aan de basis liggen van de bestrijding van discriminatie, met inbegrip van bewustmakingsactiviteiten. Met de begroting van dit programma (14,15 miljoen euro in 2001) is een groot aantal verschillende activiteiten gefinancierd, zoals de instelling van onafhankelijke groepen van deskundigen die verslag moeten uitbrengen over de maatregelen voor discriminatiebestrijding in de lidstaten en over de verschillende soorten van discriminatie (bijvoorbeeld op grond van ras, van etnische afkomst), de evaluatie van de activiteiten van het Europees Waarnemingscentrum voor racisme en vreemdelingenhaat, transnationale uitwisselingsacties, overkoepelende netwerken van NGO's, een Europese conferentie tegen discriminatie (18-19 oktober 2001), en de instelling van een prijs voor diversiteit in bedrijven.

Het Europees Waarnemingscentrum voor racisme en vreemdelingenhaat is in 1997 opgericht om aan de Gemeenschap en haar lidstaten objectieve, betrouwbare en vergelijkbare gegevens te leveren aangaande verschijnselen van racisme, vreemdelingenhaat en antisemitisme, zodat zij een leidraad hebben wanneer zij op hun respectieve bevoegdheidsgebieden maatregelen nemen of acties ontwerpen. Het Waarnemingscentrum heeft een memorandum van overeenstemming getekend met de Commissie. Het draagt bij aan de uitvoering van het in artikel 13 bedoelde pakket van maatregelen en steunt deze. Het Europees Waarnemingscentrum ontwikkelt momenteel een project getiteld: "Een vergelijkend onderzoek naar de Raadsrichtlijnen die uit hoofde van artikel 13 zijn aangenomen en de bestaande nationale wetgeving in de lidstaten van de EU (2001-2002)". Dit onderzoek beperkt zich tot discriminatie op grond van ras of etnische afkomst en godsdienst of overtuiging. Om een bredere raadpleging van groepen van belanghebbenden in de EU te vergemakkelijken, heeft *het Waarnemingscentrum een ronde-tafelworkshop gehouden over ontwikkelingen in verband met de uitvoering van artikel 13 in de lidstaten (Wenen, 27-28 maart 2002).*

Het Waarnemingscentrum heeft het Europees informatienet inzake racisme en vreemdelingenhaat (RAXEN) opgericht. Dit bestaat uit 15 nationale knooppunten (onderzoekscentra, NGO's en gespecialiseerde centra die op dit gebied actief zijn) - voor elke lidstaat één - die op nationaal niveau voor het Waarnemingscentrum de ingang vormen voor het verzamelen van gegevens en informatie. De eerste vergadering van het Waarnemingscentrum met de nationale knooppunten was in juni 2001; momenteel gelden de inspanningen een verdere ontwikkeling en uitbreiding van dit netwerk. Er bestaan enkele informele contacten voor de gegevensverzameling in de kandidaat-lidstaten, en er staan initiatieven op stapel om de vestiging van nationale knooppunten in deze landen te gaan voorbereiden.

Op 28 november 2001 heeft de Commissie een voorstel gepresenteerd voor een kaderbesluit betreffende de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat. Dit voorstel heeft een tweeledige doelstelling: ervoor zorgen dat in alle lidstaten racisme en vreemdelingenhaat strafbaar worden gesteld met doeltreffende, evenredige en afschrikkende straffen, die aanleiding kunnen geven tot uitlevering of overlevering, en de justitiële samenwerking verbeteren en bevorderen door mogelijke obstakels weg te nemen. Het voorgestelde instrument zorgt ervoor dat dezelfde racistische en xenofobe gedragingen in alle lidstaten strafbaar worden, waardoor een gemeenschappelijke strafrechtelijke aanpak van dit verschijnsel ontstaat. Indien dit kaderbesluit wordt aangenomen, komt het in de plaats van het gemeenschappelijk optreden van 15 juli 1996 ter bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat, zoals ook wordt verlangd in de resolutie van het Europees Parlement van 21 september 2000.

Eén van de doelstellingen van het voorgestelde kaderbesluit is het in alle lidstaten strafbaar stellen van racisme en vreemdelingenhaat op internet. Racistische vergrijpen op internet (met name de verspreiding van rassenhaat) zijn voor de EU in toenemende mate een bron van zorg; in juni 2001 verklaarde de Commissie dat het actieplan voor een veiliger internet (dat van 1999 dateert, een begroting van 25 miljoen euro heeft, voor de periode van 1 januari 1999 tot en met 31 december 2002 en aanvankelijk vooral op kinderporno gericht was) zich voortaan ook op racisme zal richten.

Er vinden ook grote inspanningen plaats om, zoals het "Actieplan tegen racisme" uit 1998 wil, de racismebestrijding in alle aspecten en op alle niveaus van het communautair beleid en het communautaire optreden te integreren. De betrokken gebieden zijn met name de werkgelegenheid, de Europese structuurfondsen, onderwijs, opleidings- en jongerenprogramma's, het beleid inzake openbare aanbestedingen, onderzoeksactiviteiten, externe betrekkingen, voorlichtingswerk en initiatieven op het gebied van sport en cultuur. Een werkgroep waarin verschillende afdelingen van de Commissie vertegenwoordigd zijn, evalueert het beleid en de programma's van de EU en zoekt naar manieren waarop de impact van dit beleid op de racismebestrijding kan worden vergroot.

Het communautair initiatief EQUAL (2000-2006) beproeft nieuwe methoden om discriminatie en ongelijke behandeling in arbeidssituaties en op de arbeidsmarkt aan te pakken. EQUAL richt zich op de vier pijlers van de Europese werkgelegenheidsstrategie: inzetbaarheid op de arbeidsmarkt, ontwikkeling van ondernemerschap, aanpassingsvermogen, en gelijke kansen voor mannen en vrouwen. Ook wordt er binnen EQUAL apart aandacht besteed aan de noden van asielzoekers. Racistisch geweld tegen vrouwen, jongeren en kinderen kan bovendien worden aangepakt door middel van activiteiten gefinancierd door het DAPHNE-programma (2000-2003); dit programma beoogt een vérgaande bescherming van de lichamelijke en geestelijke gezondheid, door jongeren en vrouwen tegen geweld te beschermen, dit geweld te helpen voorkomen, en de slachtoffers hulp te bieden, met name om te voorkomen dat ze opnieuw aan geweld worden blootgesteld.

2.4. ASIEL EN MIGRATIE

De twaalf maanden vanaf juli 2001 kenmerken zich door een intensieve activiteit op het gebied van asiel en immigratie. De Europese Raad van Laken (14-15 december 2001) heeft bevestigd dat het stellen van gemeenschappelijke regels een belangrijk onderdeel is van een werkelijk gemeenschappelijk asiel- en immigratiebeleid. Ook heeft de Europese Raad bevestigd dat hij nog steeds achter de door de Europese Raad van Tampere (oktober 1999) vastgestelde beleidslijnen en doelstellingen staat, en nota genomen van het feit dat er ondanks van enige vooruitgang, nieuwe impulsen en richtsnoeren nodig zijn om de achterstand op sommige gebieden weg te werken. De vooruitgang is langzamer en minder substantieel geweest dan bepaalde termijnen in het door de Commissie gepubliceerde scorebord van de vorderingen op het gebied van de totstandbrenging van een ruimte van "vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid" in de Europese Unie, (waarvan de jongste bijgewerkte versie dateert van 30 mei 2002 hadden doen verwachten [11]).
De Commissie blijft, in haar met name op VEG-artikel 63 gebaseerde voorstellen en acties op dit terrein, bijzondere aandacht schenken aan de humanitaire aspecten en aan de onverkorte eerbiediging van de op de mensenrechten gebaseerde beginselen die zijn vastgelegd in het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, en andere internationale normen.

De instelling van een gemeenschappelijk Europees asielstelsel

De Commissie heeft inmiddels alle voorstellen ingediend die nodig zijn voor de voltooiing van de eerste fase van de in Tampere geplande harmonisatie. De besprekingen in de Raad worden aan de hand van de volgende teksten actief voortgezet:

- een richtlijn betreffende minimumnormen voor asielprocedures (een aangepast voorstel is door de Commissie aangenomen in juni 2002),
- een verordening inzake de criteria en mechanismen om te bepalen welke lidstaat de asielaanvraag moet behandelen, als opvolger voor de Overeenkomst van Dublin,

---

[11] Commissie(2002) 261 def. van 30 mei 2002.

- een richtlijn voor minimumnormen voor de erkenning van onderdanen van derde landen als vluchteling en/of als personen die anderszins internationale bescherming behoeven. Internationale mensenrechten en maatstaven vormen een toetssteen en achtergrond voor dit voorstel, dat zich baseert op het Vluchtelingenverdrag van Geneve uit 1951 en het protocol daarbij uit 1967, alsmede op andere instrumenten zoals het Europees Verdrag van de rechten van de mens, het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing van de VN en het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten.

De Raad heeft de volgende maatregelen al goedgekeurd:

- een richtlijn tot vaststelling van minimumnormen voor de opvang van asielzoekers,
- een richtlijn betreffende minimumnormen voor het verlenen van tijdelijke bescherming in geval van massale toestroom van ontheemden en maatregelen ter bevordering van een evenwicht tussen de inspanning van de lidstaten voor de opvang en het dragen van de consequenties van de opvang van deze personen [12];
- een verordening betreffende de instelling van "Eurodac" voor de vergelijking van vingerafdrukken ten behoeve van een doeltreffende toepassing van de Overeenkomst van Dublin betreffende de vaststelling van de staat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat bij een van de lidstaten van de Europese Unie wordt ingediend [13]; de verordening beoogt de toepassing van de overeenkomst te vergemakkelijken; de bescherming van persoonsgegevens zal aan de hoogste normen beantwoorden;
- een beschikking tot instelling van een Europees vluchtelingenfonds ter financiering van de opvang, de integratie of de vrijwillige terugkeer van vluchtelingen [14]; voor de periode 2000-2004 is daarvoor 216 miljoen euro beschikbaar gesteld.

In alle voorstellen en instrumenten inzake asiel die zijn aangenomen, is er bijzonder veel aandacht besteed aan kinderen en genderkwesties. Ook zijn er specifieke bepalingen inzake alleenstaande minderjarigen opgenomen. Toegang tot onderwijs, huisvesting en gezondheidszorg krijgt speciale aandacht. Er zijn speciale bepalingen opgenomen inzake vervolging van kinderen of vervolging op grond van geslacht, en inzake bijzonder traumatische ervaringen, zoals seksueel geweld.

---

12 PB L 212 van 20.7.2001.
13 PB L 316 van 15.12.2000.
14 PB L 252 van 6.10.2000.

In november 2001 heeft de Commissie het eerste jaarverslag over het gemeenschappelijk asielbeleid [15] aangenomen, waarin wordt voorgesteld om gebruik te maken van een open en gecoördineerde methode op het gebied van asiel, ter aanvulling en ondersteuning van het wetgevingsproces.

Een eerlijke behandeling van derdelanders

Op het gebied van de legale immigratie heeft de Commissie in juli 2001 een voorstel aangenomen voor een richtlijn betreffende de voorwaarden inzake toegang en verblijf van onderdanen van derde landen met het oog op arbeid in loondienst en economische activiteiten als zelfstandige [16]. Terzelfder tijd bepleitte de Commissie een open coördinatiemethode, om informatie en ideeën meer op elkaar te laten aansluiten en zodoende toe te werken naar een communautair immigratiebeleid [17].

In mei 2002 nam de Commissie een nieuw gewijzigd voorstel aan voor een richtlijn inzake het recht op gezinshereniging [18], in antwoord op het desbetreffende verzoek dat de Europese Raad van Laken aan de Commissie had gericht. Om de resultaten van twee jaar onderhandelen te bewaken, zijn daarnaast de compromissen die in de Raad al tot stand waren gekomen in het voorstel verwerkt. Ten aanzien van de punten die nog voor problemen zorgden, heeft de Commissie in dit nieuwe gewijzigde voorstel voor een andere aanpak gekozen, die ervan uitgaat dat de harmonisatie van de nationale wetgevingen op het gebied van gezinshereniging in verschillende fasen zal verlopen. Dit gewijzigde voorstel vormt slechts de eerste fase van deze onderlinge afstemming van de regels.

Tevens zal de Commissie binnenkort komen met een ontwerp-richtlijn inzake de toelating van staatsburgers van derde landen om redenen van studie of beroepsopleiding.

Wat langdurig ingezetenen betreft, zijn de onderhandelingen over het voorstel voor een richtlijn vorig jaar (maart 2001) van start gegaan [19].

---

15 COM(2001) 710 def. van 28.11.2001.
16 COM(2001) 386 def. van 11 juni 2001.
17 COM(2001) 387 def. van 11 juni 2001.
18 COM(2002) 225 def. van 2 mei 2002.
19 COM(2001) 127 def. van 13 maart 2001.

Het beheer van de migratiestromen

De Commissie heeft een mededeling gepubliceerd betreffende een gemeenschappelijk beleid inzake illegale immigratie [20]. Deze mededeling bevat een alomvattend actieplan om - met inachtneming van de internationale verplichtingen en de mensenrechten - de inspanningen van de EU om de illegale immigratiestromen in te dammen te versterken. Deze stromen worden in verband gebracht met de internationale criminaliteit met name de mensensmokkel met het oog op prostitutie. Er wordt voorgesteld actie te ondernemen op de volgende terreinen: visumbeleid, informatie-uitwisseling, samenwerking tussen de wetshandhavende autoriteiten van de lidstaten en de coördinatie van hun activiteiten, grensbeheer, politiesamenwerking, wetgeving inzake vreemdelingen, strafrecht en beleid ten aanzien van terugzending en wedertoelating. Ingevolge de conclusies van de Europese Raad te Laken van december 2001 heeft de Raad op 28 februari 2002, op basis van bovengenoemde Commissiemededeling, een algemeen plan ter bestrijding van illegale immigratie en mensenhandel in de Europese Unie aangenomen.

Dit plan wordt momenteel uitgevoerd en bevat een hoofdstuk over terugzendings- en wedertoelatingsbeleid. Om de behandeling van deze problematiek te vergemakkelijken, heeft de Commissie op 10 april 2002 een groenboek aangenomen over een communautair terugkeerbeleid ten aanzien van personen die illegaal in de Europese Unie verblijven [21]. Daarin komt een aantal problemen ter sprake met betrekking tot de gemeenschappelijke normen en de verbetering van de samenwerking tussen de lidstaten bij terugzending; voorts bevat het groenboek een voorstel om de ontwikkeling van een gemeenschappelijk wedertoelatingsbeleid voor de EU voort te zetten.

In haar niet aflatende strijd tegen mensenhandel en -smokkel heeft de Commissie in februari 2002 een voorstel ingediend voor een richtlijn van de Raad betreffende de verblijfstitel met een korte geldigheidsduur die wordt afgegeven aan de slachtoffers van hulp bij illegale immigratie of mensenhandel die met de bevoegde autoriteiten samenwerken [22]. Met deze richtlijn wordt beoogd de betrokken netwerken op te sporen en te ontmantelen. Omdat het de lidstaten vrijstaat het toepassingsgebied van deze richtlijn tot minderjarigen uit te breiden wordt in de richtlijn specifiek gerefereerd aan de verplichtingen die voortvloeien uit het internationale Verdrag inzake de rechten van het kind van 20 november 1989, en zijn er speciale bepalingen betreffende kinderen toegevoegd. In een vrijwaringsclausule wordt aangegeven dat deze richtlijn geen afbreuk doet aan de internationale beschermingsinstrumenten en andere internationale instrumenten inzake de mensenrechten.

---

[20] COM(2001) 672 def. van 15 november 2001.

[21] COM(2002) 175 def. van 10 april 2002.

[22] COM(2002) 71 def. van 11 februari 2002.

2.5. MENSENHANDEL

Mensenhandel is in het vorige EU-jaarverslag over de mensenrechten aan de orde geweest. Gedurende de periode die het huidige jaarverslag bestrijkt, is de mensenhandel hoog op de politieke agenda blijven staan. De speciale nadruk op de positie van vrouwen en kinderen is gehandhaafd.

Op voorstel van het Belgisch voorzitterschap heeft de Raad samen met de ministers van de kandidaat-lidstaten de zogenaamde "12 verbintenissen ter bestrijding van de mensenhandel" aangenomen, onder meer betreffende actieve operationele samenwerking, organisatie van preventiecampagnes en slachtofferhulp. Op het wettelijke front heeft de Raad op 28 september 2001 politieke overeenstemming bereikt over het Commissievoorstel voor een kaderbesluit inzake de bestrijding van de mensenhandel. Dit wetsinstrument bevat een algemene definitie van mensenhandel met het oog op uitbuiting op arbeidsgebied of seksuele uitbuiting, die in alle 15 lidstaten en in de kandidaat-lidstaten zal gelden.

In het kaderbesluit wordt tevens bepaald dat elke lidstaat de nodige maatregelen neemt om ervoor te zorgen dat mensenhandel wordt bestraft met een gevangenisstraf van ten minste acht jaar, wanneer het strafbare feit het leven van het slachtoffer in gevaar heeft gebracht, wanneer het is begaan tegen een slachtoffer dat bijzonder kwetsbaar was, wanneer het is begaan met zwaar geweld of het slachtoffer bijzonder ernstige schade heeft toegebracht, dan wel wanneer het is gepleegd in het kader van een criminele organisatie. Op het specifieke punt van de bescherming van slachtoffers heeft de Commissie op 11 februari 2002 een voorstel ingediend voor een richtlijn van de Raad betreffende de verblijfstitel met een korte geldigheidsduur die wordt afgegeven aan de slachtoffers van hulp bij illegale immigratie of mensenhandel die met de bevoegde autoriteiten samenwerken bij onderzoeken naar of rechts-vervolgingen van hun uitbuiters.

Wat de financiële ondersteuning betreft, maakt de aanneming op 28 juni 2001 van het programma STOP II het mogelijk om financiële steun te blijven geven aan projecten inzake mensenhandel, ook na afsluiting van de eerste fase van dit programma waarin steun is verleend aan 85 projecten ter bestrijding en voorkoming van mensenhandel en de seksuele uitbuiting van kinderen, inclusief kinderporno. Op 5 november 2001 werd het Comité STOP II het eens over een pakket van 18 nieuwe projecten, waarvan er acht (met een medefinanciering van ca. 750.000 euro) gericht zijn op de slachtoffers van mensenhandel. Andere projecten richten zich op de handel in en seksuele uitbuiting van kinderen, bijvoorbeeld op het zorgwekkende probleem van de niet-begeleide minderjarigen.

Eén van deze projecten betreft een conferentie met ca. 400 deelnemers, te houden in het Europees Parlement in Brussel van 18 t/m 20 september 2002. Deze conferentie is bedoeld om enerzijds de balans op te maken van het gedurende de afgelopen vijf tot zeven jaar ontwikkelde Europese beleid ten aanzien van mensenhandel, en, anderzijds, de blik naar de toekomst te richten, met speciale nadruk op de uitbreiding. Tot besluit: de oproep voor voorstellen in het kader van het STOP II-programma werd op 15 maart 2002 gepubliceerd. De uiterste termijn voor de indiening was 30 april en een nieuwe serie projecten zal rond eind juli 2002 aangenomen worden.

Wat preventie betreft werd in het kader van het Europees Forum voor de preventie van georganiseerde criminaliteit op 30 oktober 2001 de tweede workshop over mensenhandel gehouden. In 2001 zijn de eerste twee workshops gehouden die de specifieke doelgebieden hebben omschreven waarop verdere samenwerking kan plaatsvinden. De tweede workshop was gewijd aan een bespreking van het bovengenoemde Commissievoorstel voor een richtlijn betreffende de verblijfstitel met korte geldigheidsduur die wordt afgegeven aan slachtoffers, samenwerking tussen wetshandhavingsdiensten en NGO's, de rol van het lokale niveau bij de voorkoming van mensenhandel en de ontwikkeling van een gemeenschappelijke methodologie om door analyse tot een beter begrip van het verschijnsel te komen. De Commissie zal een en ander in 2002 voortzetten.

Wat betreft de samenwerking tussen wetshandhavers: de operationele task force van politiechefs van de EU houdt zich bezig met de mensenhandel, en heeft bijvoorbeeld Europol verzocht vergaderingen van deskundigen te organiseren en dreigingsanalyses te maken. Een beknopte dreigingsanalyse is ook gepresenteerd op 30 oktober 2001. De task force heeft bovendien de ontwikkeling aangemoedigd van gespecialiseerde eenheden en gezamenlijke onderzoeksteams in samenwerking met Europol.

Tenslotte wordt er in de bredere internationale context steeds meer aandacht geschonken aan mensenhandel, bijvoorbeeld in Afrika, Zuidoost-Europa en Azië. De eerste ratificaties van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad en het bijbehorende Protocol inzake de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel, hebben plaatsgevonden. Bovendien heeft de OVSE haar inspanningen bij de bestrijding van mensenhandel opgevoerd [23].

---

[23] Zie punt 3.3.4. betreffende de OVSE en de inspanningen van deze organisatie bij de bestrijding van mensenhandel.

2.6. VERSLAG VAN HET EUROPEES PARLEMENT OVER DE SITUATIE MET BETREKKING TOT DE GRONDRECHTEN IN DE EUROPESE UNIE

De Commissie vrijheden en rechten van de burger, justitie en binnenlandse zaken maakt momenteel het verslag op van het Europees Parlement over de situatie met betrekking tot de grondrechten in de Europese Unie in 2001. De rapporteur is mevrouw Joke Swiebel. Een werkdocument over de beginselen waarop het verslag moet worden gebaseerd, is besproken tijdens de vergadering van deze commissie in februari. Er is besloten om, naast de follow-up van enkele aanbevelingen van vorig jaar, slechts bepaalde prioritaire gebieden (zoals maatregelen ter bestrijding van het terrorisme), te behandelen omdat onmogelijk ingegaan kan worden op alle rechten die het Handvest van de grondrechten van de EU vermeldt.

Gedurende de hoorzitting met de civiele samenleving is opnieuw gewezen op de noodzaak de prioritaire gebieden te behandelen, en met name de maatregelen in aanmerking te nemen die de lidstaten in reactie op de gebeurtenissen in de Verenigde Staten van september 2001 hebben getroffen.

Verwacht wordt dat het ontwerp-verslag zal worden gepresenteerd in september 2002, tijdens de zitting van de Commissie vrijheden en rechten van de burger, justitie en binnenlandse zaken, zodat het Parlement het in plenaire vergadering vóór het einde van het jaar kan aannemen.

2.7. MENSENRECHTEN EN ECONOMISCHE ACTIVITEIT

De EU ijvert voor de bevordering van de mensenrechten in de context van handel en industrie. Zij streeft ernaar alle sociale partners te betrekken bij de inspanningen om de mensenrechten, waaronder sociale rechten en arbeidsnormen, beter te eerbiedigen, en zo tot een meer duurzame en billijke ontwikkeling te komen. De overeenkomsten van de Europese Gemeenschap met derde landen, zoals de overeenkomst van Cotonou met de ACS-staten (staten in Afrika, het Caribische gebied en de Stille Oceaan), bevatten bepalingen inzake samenwerking op handelsgebied en fundamentele arbeidsnormen. De EG heeft voorts haar eigen instrument in de vorm van de "sociale-stimuleringsregelingen" in het stelsel van algemene preferenties (SAP), die bepaalt dat extra preferenties worden verleend aan landen die bepaalde normen van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) daadwerkelijk toepassen.

De mededeling van de Commissie over de rol van de Europese Unie bij de bevordering van de mensenrechten en de democratisering in derde landen [24] bevat een brede strategie, alsmede voorstellen voor actie op Europees en internationaal niveau, zowel door de overheid als door particuliere actoren, op alle relevante beleidsterreinen: sociaal beleid, externe betrekkingen, ontwikkeling en handel. De EU wil via een stimuleringsbeleid en capaciteitsopbouw landen in staat stellen om fundamentele arbeidsnormen toe te passen en te eerbiedigen. Een concrete stap was de aanneming door de Raad in december 2001 van een herzien algemeen stelsel van preferenties. Wanneer landen de normen van de verklaring van de IAO over de fundamentele principes en rechten met betrekking tot werk ernstig en systematisch schenden, kunnen hun preferenties tijdelijk worden ingetrokken, zoals is gebeurd met Birma/Myanmar. Landen die een aantal andere, in de IAO-verdragen vastgelegde normen, waaronder de normen betreffende kinderarbeid, daadwerkelijk toepassen, krijgen bijkomende preferenties op grond van de zogenoemde "sociale stimuleringsregelingen". Tot de andere aspecten van de autonome actie van de EU behoren onder meer technische bijstand voor de bevordering van fundamentele arbeidsnormen, en de opneming van sociale ontwikkeling in landenprogramma's en in bilaterale verdragen. In een verwijzing naar het Groenboek over de maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemingen en naar de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen (mno's) gaat de mededeling ook in op de noodzaak van privé- en vrijwilligersinitiatieven.

Een belangrijk onderdeel van de EU-strategie is de verbetering van "social governance" wereldwijd nu wordt ingezien dat deze momenteel uit balans is. De EU-strategie streeft naar een versterking van de sociale pijler ervan. Concreet gesproken wordt in de mededeling het voorstel gedaan om de instrumenten waarmee de IAO inachtneming van arbeidsnormen kan afdwingen aan te scherpen en om de IAO meer technische bijstand te verlenen. De EU is dan ook ingenomen met de oprichting van een IAO-Werkgroep voor de Sociale Dimensie van de Globalisering, die voor een brede aanpak van deze problematiek kan zorgen.

Wat de rol van de WTO betreft, is de EU verheugd dat de WTO-leden tijdens de vierde ministeriële conferentie te Doha opnieuw hebben bevestigd dat zij zich gebonden achten door de fundamentele arbeidsnormen en dat zij de samenwerking tussen IAO en WTO zullen blijven steunen. Deze samenwerking en dialoog is een centraal onderdeel van de inspanningen om de social governance te verbeteren en het respect voor de fundamentele arbeidsnormen wereldwijd te versterken.

---

[24] COM(2001) 416 van 18 juli 2001.

De EU heeft een actieve rol gespeeld in de herziening van de OESO-richtsnoeren voor mno's. Deze herziene richtsnoeren zijn op 27 juni 2000 aangenomen door de 30 OESO-lidstaten, en door Argentinië, Brazilië en Chili; zij maken deel uit van een herziene Verklaring inzake internationale investeringen en multinationale ondernemingen, vormen een belangrijke stap in de richting van een grotere verantwoordelijkheid voor investeerders over de hele wereld, en komen zodoende tegemoet aan de bezwaren van de civiele samenleving tegen het optreden van internationale investeerders. Sinds de herziening heeft de EU concrete actie ondernomen voor de uitvoering van deze richtsnoeren.

Erkend wordt dat mno's niet alleen rechten, maar ook plichten hebben als zij van burgerzin (corporate citizenship) willen getuigen. Hoewel de richtsnoeren niet juridisch bindend zijn en toepassing van de nationale wetgeving onverlet laten, werkt het versterkte implementeringsmechanisme dat de ondertekenende landen verplicht moeten instellen, vrijwillige zelfregulering in de hand. Alle betrokkenen dienen zelf toe te zien op de daadwerkelijke toepassing van deze richtsnoeren.

De inhoud van de richtsnoeren is verruimd, zodat ook de mensenrechten eronder vallen (hoofdstuk IV). Van de mno's wordt verwacht dat zij, overeenkomstig de internationale verplichtingen en verbintenissen van het gastland, de mensenrechten eerbiedigen van hen wier leven door hun activiteiten wordt geraakt. Zo moeten mno's bijdragen aan de daadwerkelijke afschaffing van kinderarbeid en de uitbanning van alle vormen van dwangarbeid en verplichte arbeid (§II-1). In de toelichting wordt uitdrukkelijk verwezen naar de Universele Verklaring van de rechten van de mens.

De onduidelijkheid omtrent het geografische toepassingsgebied van de richtsnoeren is weggenomen: de regeringen die de richtsnoeren onderschrijven, verlangen van "hun" mno's dat deze overal waar zij actief zijn de beginselen en gedragsnormen van de richtsnoeren in acht nemen. In de tekst wordt deze regeringen opgedragen te streven naar dialoog en samenwerking met regeringen die de richtsnoeren niet onderschrijven. Voor regeringstoezicht op de toepassing van de richtsnoeren zijn de nationale contactpunten (ncp) onmisbare instrumenten. Dit toezicht omvat ook de aanpak van gevallen waarin de richtsnoeren níet in acht worden genomen.

De Europese Commissie harerzijds is voornemens bij te dragen aan een betere voorlichting van alle belanghebbende partijen inzake de richtsnoeren, opdat de nieuwe richtsnoeren door alle betrokkenen sneller geaccepteerd en toegepast zullen worden. De Commissie kiest voor een samenhangende en brede aanpak van kwesties betreffende het maatschappelijk verantwoord ondernemerschap (MVO) en heeft in verschillende mededelingen over verwante onderwerpen zoals conflictpreventie [25],

---

[25] COM(2001) 211 def. van 11 april 2001

mensenrechten en democratisering [26], duurzame ontwikkeling [27], en fundamentele arbeidsnormen en governance [28], verwijzingen naar de OESO-richtsnoeren opgenomen.

In vervolg op de grote, door de Commissie georganiseerde conferentie over "*Beste praktijken inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen; beheersinstrumenten voor de toepassing van de richtsnoeren van de OESO voor multinationale ondernemingen*" (Brussel, 10-11 mei 2001) [29] heeft de Commissie het initiatief genomen voor een ander evenement, op 24 en 25 juli 2002, om op deze onderwerpen nader in te gaan. Dit seminar over "Handel, wereldwijde governance en duurzame ontwikkeling" was een follow-up bij het document "Europese Governance - een witboek" [30]. Een van de drie tijdens dit seminar gehouden workshops ging over MVO en ontwikkeling door middel van de OESO-richtsnoeren.

Op het vlak van de externe betrekkingen is het de bedoeling van de Commissie om de OESO-richtsnoeren wanneer en waar maar mogelijk te bevorderen. Zo wordt er in de associatie-overeenkomst tussen de EU en Chili die tijdens de tweede top tussen de EU en Latijns-Amerika en het Caribisch gebied (16 t/m 18 mei 2002 in Madrid) is gesloten, aan de OESO-richtsnoeren gerefereerd. In een gezamenlijke verklaring staat: "*De Gemeenschap en haar lidstaten en Chili gezamenlijk wijzen hun multinationale ondernemingen erop dat het wordt aanbevolen de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen in acht te nemen, ongeacht waar deze ondernemingen opereren*".

Op 18 juli 2001 presenteerde de Commissie een groenboek getiteld "*De bevordering van een Europees kader voor de sociale verantwoordelijkheid van bedrijven*" [31] waarin de nadruk wordt gelegd op de sterke mensenrechtendimensie van MVO, vooral waar het gaat om internationale operaties en wereldwijde aanbodketens.

Al erkent de Commissie dat gedragscodes met betrekking tot werkomstandigheden, mensenrechten en milieuaspecten, met name waar deze gericht zijn op haar onderaannemers en leveranciers, op zich een positieve ontwikkeling betekenen, stelt zij ook duidelijk dat de doeltreffendheid van deze maatregelen afhangt van een juiste toepassing en controle. Gedragscodes moeten uitgaan van de IAO-kernverdragen zoals genoemd in de Verklaring inzake fundamentele arbeidsnormen uit 1998 van de IAO, en van de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen die gelden voor de sociale partners en voor diegenen in de ontwikkelingslanden op wie deze voorschriften betrekking hebben.

---

26 COM(2001) 252 def. van 8 mei 2001
27 COM(2001) 264 def. van 15 mei 2001
28 COM(2001) 416 def. van 18 juli 2001
29 Zie voor alle documentatie en papers m.b.t. deze conferentie de volgende website: http://europa.eu.int/comm/trade/miti/invest/oecd.htm.
30 COM(2001) 428 def. van 25 juni 2001
31 COM(2001) 366 van 18 juli 2001.

Op het gebied van wapenuitvoer heeft de EU in haar in juni 1998 door de Raad van Ministers aangenomen *Gedragscode van de Europese Unie betreffende wapenuitvoer* speciaal de nadruk gelegd op de eerbiediging van de mensenrechten. Bij de beoordeling van de aanvragen voor exportvergunningen wordt door de lidstaten van de EU de situatie inzake mensenrechten in de landen van bestemming meegewogen. De lidstaten hebben zich verplicht geen uitvoervergunning te verlenen wanneer er een risico bestaat dat deze wapens in de landen van bestemming worden ingezet bij binnenlandse onderdrukking. Bijzondere waakzaamheid wordt betracht jegens landen waar de Verenigde Naties, de Raad van Europa of de Europese Unie ernstige schendingen van de mensenrechten hebben gemeld. De lidstaten moedigen de andere wapenuitvoerende landen ertoe aan om, naast andere beginselen van de Gedragscode, deze beginselen die verband houden met de mensenrechten te onderschrijven. Daartoe is tijdens de top van Nice een *EU-VS-Verklaring inzake de verantwoordelijkheid van de staten en de transparantie op het gebied van wapenuitvoer* aangenomen, waarbij de EU en de VS zich onder meer tot samenwerking op dit gebied verbinden. Met landen die een aanvraag tot toetreding tot de Europese Unie hebben ingediend, wordt een voortdurende dialoog gevoerd over de controle op wapenuitvoer.

Los hiervan heeft de Raad van ministers de Commissie dringend verzocht een voorstel op te stellen inzake de controle op goederen die niet op de nationale militaire lijsten of op de gemeenschappelijke lijst van producten voor tweeërlei gebruik staan, maar die toch zeer relevant zijn vanuit mensenrechtenoogpunt. Op 3 oktober 2001 heeft het Europees Parlement een resolutie aangenomen over het "*tweede jaarverslag van de Raad uit hoofde van Uitvoeringsbepaling nr. 8 van de Gedragscode van de Europese Unie betreffende wapenuitvoer*", waarin om een communautair verbod wordt gevraagd op de reclame voor, handel in en uitvoer van uitrusting voor politie en veiligheidsdiensten waarvan het gebruik wreed, onmenselijk of onterend is. De Commissie heeft een voorstel in voorbereiding inzake de handel in uitrusting die gebruikt kan worden voor marteling of een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing, met inbegrip van de doodstraf. Naar verwachting zal het Commissievoorstel in de nabije toekomst worden ingediend.

3. ACTIES INZAKE DE MENSENRECHTEN IN INTERNATIONALE AANGELEGENHEDEN

3.1. INSTRUMENTEN EN INITIATIEVEN VAN DE EU IN HAAR BETREKKINGEN MET DERDE LANDEN

In dit hoofdstuk worden voorbeelden gegeven van EU-initiatieven uit de verslagperiode; de voorbeelden illustreren de aandacht van de EU voor de mensenrechten en beschrijven de geboekte vooruitgang.

Gemeenschappelijke strategieën, gemeenschappelijke standpunten en gemeenschappelijke optredens zijn de voornaamste instrumenten van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) van de EU (artikelen 13, 14 en 15 van het Verdrag betreffende de Europese Unie). Vaak staan de mensenrechten en democratisering centraal, of bevatten zij substantiële mensenrechtenparagrafen.

Behalve van deze wetgevingsinstrumenten maakt de EU nu eveneens gebruik van diverse regionale overeenkomsten die bepalend zijn voor haar betrekkingen met sommige regio's; in dit kader worden de mensenrechten en de democratisering mede bevorderd.

De EU hecht groot belang aan contacten en dialoog met derde landen en regio's. De EU heeft op 13 december 2001 richtsnoeren inzake de mensenrechtendialoog aangenomen, die de EU ertoe verbinden ervoor te zorgen dat de mensenrechten, de democratie en de rechtsstaat aan bod komen bij alle ontmoetingen met derde landen en die de voorwaarden bepalen voor het aanknopen en voeren van specifieke mensenrechtendialogen; het enige voorbeeld daarvan op dit ogenblik is de dialoog met China [32]. De EU pleegt tevens regelmatig overleg met landen met een soortgelijke aanpak van mensenrechtenthema's [33].

De EU heeft een breed scala van overeenkomsten met derde landen gesloten. De basis voor de mensenrechtendialoog wordt vaak gevormd door de bepaling met de "wezenlijke elementen" in die overeenkomsten. Voorbeelden van overeenkomsten met die bepaling zijn de Europees-mediterrane Associatieovereenkomsten die in het kader van het proces van Barcelona met verscheidene landen zijn gesloten, de Overeenkomst van Cotonou die op 23 juni 2000 is ondertekend door 77 staten uit Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan, en de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomsten met de nieuwe onafhankelijke staten.

---

[32] Zie punt 3.1.3. betreffende de dialoog EU-China.

[33] Zie ook punt 3.1.3. in verband met de mensenrechtendialogen van de EU met gelijkgestemde landen.

3.1.1. Gemeenschappelijke strategieën, gemeenschappelijke optredens en gemeenschappelijke standpunten

Gemeenschappelijke strategieën

Gemeenschappelijke strategieën zijn bedoeld om doelstellingen te bepalen en om de doeltreffendheid van de EU-maatregelen te vergroten door de algemene samenhang van het beleid van de Unie te versterken. Zij worden door de Europese Raad (staatshoofden en regeringsleiders) aangenomen en door de Unie uitgevoerd op gebieden waar de lidstaten aanzienlijke belangen gemeen hebben.

Op GBVB-gebied kon de politieke dialoog met **Rusland** verder worden versterkt dankzij toepassing van de in juni 1999 aangenomen desbetreffende gemeenschappelijke strategie. In deze dialoog zijn alle vraagstukken van gemeenschappelijk belang aan de orde gekomen, ook **Tsjetsjenië**. Bij de uitvoering van de gemeenschappelijke strategie gedurende de verslagperiode zijn het Belgische en het Spaanse voorzitterschap er steeds van uitgegaan dat de betrekkingen tussen de EU en de Russische federatie gebaseerd moeten zijn op een aantal gedeelde waarden, in de eerste plaats eerbied voor de rechtsstaat en verdediging van democratie en de mensenrechten. De EU heeft hiertoe de beschikbare methoden van politieke dialoog en financiële middelen ingezet.

Een van de hoofddoelstellingen van de gemeenschappelijke strategie voor **Oekraïne**, vastgesteld in december 1999, was de consolidering van de democratie, de rechtsstaat en goed bestuur. De uitvoering in het jaar 2001 werd gekenmerkt door een voortzetting van de samenwerking en de dialoog tussen de EU en Oekraïne op alle omschreven gebieden.

In het kader van de uitvoering van de gemeenschappelijke strategie voor **het Middellandse-Zeegebied**, vastgesteld in juni 2000, zijn de besprekingen over mensenrechten, democratie, rechtsstaat en goed bestuur voortgezet. Onderwerpen als het EU-handvest van de grondrechten, de Commissiemededeling over de over de rol van de Europese Unie bij de bevordering van de mensenrechten en de democratisering in derde landen, en de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat werden op hoog ambtelijk niveau behandeld, hetgeen de kennis en het begrip van het referentiekader van de ander ten goede is gekomen.

Gemeenschappelijke optredens

Gemeenschappelijke optredens hebben betrekking op specifieke situaties waarin een operationeel optreden van de Unie nodig wordt geacht. Tijdens de verslagperiode heeft de EU verscheidene voor de mensenrechten relevante gemeenschappelijke optredens vastgesteld. Er werd een gemeenschappelijk optreden vastgesteld betreffende de steun aan de totstandkoming van een tijdelijke multinationale veiligheidsmacht in **Burundi**, ter bevordering van praktische regels voor de overgang naar de democratie in dat land. Wat de **Westelijke Balkan** betreft, is het gemeenschappelijk optreden betreffende de Waarnemersmissie van de Europese Unie verlengd, en is er een gemeenschappelijk optreden tot instelling van een politiemissie van de Europese Unie vastgesteld om te zorgen voor het vervolg op de Internationale Politiemacht van de VN in **Bosnië en Herzegovina**. In aanvulling op het gemeenschappelijk optreden met betrekking tot een bijdrage van de Europese Unie aan het proces voor regeling van het conflict in Zuid-Ossetië, is er ook een gemeenschappelijk optreden vastgesteld met betrekking tot een bijdrage van de Europese Unie aan de versterking van het vermogen van de Georgische autoriteiten om steun en bescherming te verlenen aan de OVSE-waarnemersmissie bij de grens van Georgië met de Republiek Ingoesjetië en de Republiek Tsjetsjenië van de Russische Federatie.

Gemeenschappelijke standpunten

In gemeenschappelijke standpunten wordt de aanpak van de Unie bepaald ten aanzien van een specifieke aangelegenheid van algemeen belang van geografische of thematische aard. De lidstaten moeten ervoor zorgen dat hun nationale beleid met gemeenschappelijke standpunten overeenstemt.

In de verslagperiode heeft de EU de volgende gemeenschappelijke standpunten vastgesteld die met de mensenrechten in verband staan:

Federale Republiek Joegoslavië (FRJ): in oktober 2001 heeft de EU het gemeenschappelijk standpunt betreffende de uitvoer van wapens naar de Federale Republiek Joegoslavië opnieuw gewijzigd, in reactie op de vooruitgang die dit land heeft geboekt bij de versterking en democratisering van de politieke structuren.

Afghanistan: in november 2001 heeft de EU een gemeenschappelijk standpunt vastgesteld betreffende beperkende maatregelen tegen de Taliban en tot wijziging van voorgaande gemeenschappelijke standpunten over Afghanistan, dit om het standpunt van de EU volledig in overeenstemming te brengen met Resolutie 1333/2000 van de VN-Veiligheidsraad. In januari 2002 is het gemeenschappelijk standpunt over Afghanistan ingetrokken, in het licht van de ontwikkelingen in dat land na de gebeurtenissen van 11 september 2001.

Birma/Myanmar: in april 2002 is het gemeenschappelijke standpunt van 1996 met zes maanden verlengd omdat er niet voldoende vooruitgang was geboekt in de situatie van de mensenrechten in Birma.

Afrika: bij de laatste herziening, in juni 2002, van het gemeenschappelijk standpunt inzake mensenrechten, democratische beginselen, rechtsstaat en behoorlijk bestuur in Afrika dat in mei 2001 was aangenomen, merkte de Unie op dat de situatie in bepaalde Afrikaanse staten onverminderd zorgwekkend is gebleven, maar dat er ook processen op gang zijn gekomen die gericht zijn op grotere openheid, pluralisme, vrede en stabiliteit. Er worden details gegeven over de actie die de EU heeft ondernomen gedurende de rapportageperiode, zowel op multilateraal niveau (bv. met betrekking tot regionale en sub-regionale instanties, multilaterale fora enz.) als op bilateraal niveau met betrekking tot bepaalde Afrikaanse landen.

In januari 2002 heeft de EU ook het gemeenschappelijk standpunt van de Raad over de preventie, beheersing en oplossing van conflicten in Afrika, dat in mei 2001 is vastgesteld, voor het eerst herzien. De herziening legt o.a. de nadruk op het verband tussen de preventie van conflicten en democratie, mensenrechten, de rechtsstaat en goed bestuur, en omvat ook een analyse van de aanpak die moet worden gevolgd met betrekking tot acht geselecteerde landen (Ivoorkust, Eritrea, Ethiopië, Guinee, Mozambique, Nigeria, Somalië en Zimbabwe), vooral wat betreft (i) fundamentele oorzaken van conflicten, (ii) invloed van de EU en (iii) beleidsopties.

Rwanda: in november 2001 heeft de EU een gemeenschappelijk standpunt aangenomen waarin zij zich verbindt tot het voeren van een constructieve en kritische politieke dialoog met de regering van Rwanda, met als doelstellingen onder meer de bescherming en bevordering van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, alsmede de overgang naar de democratie.

Sierra Leone: in januari 2002 heeft de Unie opnieuw een gemeenschappelijk standpunt vastgesteld betreffende een verbod op de invoer van ruwe diamant uit Sierra Leone om recht te doen aan de werkingssfeer van Resolutie 1306 (2000) van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties.

Zimbabwe: in januari 2002 heeft de Unie een gemeenschappelijk standpunt vastgesteld tot oplegging van gerichte sancties tegen personen die de EU verantwoordelijk acht voor het geweld, voor de schendingen van de mensenrechten en voor het verhinderen van vrije en eerlijke verkiezingen in Zimbabwe. De sancties zijn niet bedoeld om de gewone burgers van Zimbabwe of de buurlanden van Zimbabwe schade te berokkenen, en de EU blijft gecommitteerd aan het verstrekken van humanitaire steun aan het Zimbabwaanse volk.

Democratische Republiek Congo: in maart 2002 heeft de Unie een gemeenschappelijk standpunt vastgesteld betreffende steun van de Europese Unie voor de uitvoering van de staakt-het-vuren-overeenkomst van Lusaka en het vredesproces in de Democratische Republiek Congo, waarbij het gemeenschappelijke standpunt van 2001 ingetrokken werd. De EU stelde dat eerbiediging van de democratische beginselen en de mensenrechten in alle staten van de regio een van de elementen is voor een duurzame vrede in de Democratische Republiek Congo.

Nigeria: in mei 2002 heeft de Unie haar gemeenschappelijke standpunt van mei 2001 ingetrokken. Zij stelde een nieuw standpunt vast, dat zich ten doel stelt de wederzijds voordelige betrekkingen tussen de EU en Nigeria op alle gebieden van gemeenschappelijk belang te versterken. In het nieuwe gemeenschappelijke standpunt, dat jaarlijks moet worden herzien, wordt bepaald dat nauwere betrekkingen tussen de EU en Nigeria gebaseerd zijn op gelijkheid, dialoog en gedeelde waarden van eerbiediging van de mensenrechten, democratische beginselen, rechtsstaat en behoorlijk bestuur, en dat deze verwezenlijkt moeten worden door middel van een constructieve politieke dialoog en doeltreffende ontwikkelingssamenwerking.

Liberia: in juni 2002 heeft de Unie haar gemeenschappelijke standpunt betreffende beperkende maatregelen tegen Liberia gewijzigd en verlengd (strekkende tot een verbod op wapenleveranties aan en uitvoer van diamanten uit dat land), ter uitvoering van de door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties aangenomen Resolutie 1408(2002).

Angola: in juni 2002 heeft de EU een nieuw gemeenschappelijk standpunt inzake Angola vastgesteld en daarmee het gemeenschappelijk standpunt van juni 2000 ingetrokken. Een van de doelstellingen van het nieuwe gemeenschappelijke standpunt, dat is bijgewerkt vanwege de grote politieke veranderingen die zich sinds 2000 in dat land hebben voorgedaan, is ondersteuning van het vredesproces, de nationale verzoening en de democratie in Angola via de bevordering van behoorlijk bestuur en van een klimaat van verdraagzaamheid tussen alle politieke partijen en alle geledingen van de civiele samenleving.

Cuba: in juni 2002 heeft de EU het gemeenschappelijk standpunt inzake Cuba verlengd en daarbij het oorspronkelijke standpunt van 1996 (toen het voor het eerst werd vastgesteld) gehandhaafd, aangezien op Cuba geen ingrijpende wijzigingen in de situatie van de mensenrechten hebben plaatsgevonden.

Conflictpreventie en illegale handel in diamanten: in oktober 2001 heeft de Unie een gemeenschappelijk standpunt vastgesteld met het oog op de bestrijding van de illegale handel in uit conflictgebieden afkomstige diamanten om bij te dragen tot de preventie en de oplossing van conflicten. De Unie is van mening dat er een verband bestaat tussen conflictpreventie en democratie, mensenrechten, de rechtsstaat en goed bestuur.

Internationaal Strafhof: op het einde van de verslagperiode was het statuut van het Internationale Strafhof door 139 landen getekend, terwijl 74 landen het hadden geratificeerd of ertoe waren toegetreden, met inbegrip van alle lidstaten van de EU. Met het oog op de komende inwerkingtreding van het Statuut op 1 juli 2002, heeft de Unie op 20 juni 2002 haar gemeenschappelijke standpunt van juni 2001 gewijzigd en maatregelen opgenomen om de spoedige inwerkingtreding en doeltreffende werking van het Hof mogelijk te maken, en er door een zo breed mogelijke deelname aan het Statuut te stimuleren voor te zorgen dat het universele steun geniet [34].

3.1.2. Demarches/verklaringen

Demarches op mensenrechtengebied bij de autoriteiten van derde landen en verklaringen voor de pers zijn eveneens belangrijke instrumenten van het buitenlands beleid van de EU. De demarches worden gewoonlijk ondernomen door de "Trojka" of door het voorzitterschap, soms op vertrouwelijke wijze. Voorts kan de EU openbare verklaringen afleggen om een regering of andere partijen op te roepen de mensenrechten te eerbiedigen, of om positieve ontwikkelingen te verwelkomen. De verklaringen worden gelijktijdig bekendgemaakt in Brussel en in de hoofdstad van het land dat het voorzitterschap van de EU waarneemt.

Demarches en verklaringen worden op ruime schaal gebruikt om uiting te geven aan bezorgdheid over de mensenrechten. De voornaamste onderwerpen zijn illegale detentie, onvrijwillige verdwijningen, de doodstraf, foltering, vluchtelingen en asielzoekers, vrije verkiezingen, buitengerechtelijke executies, de vrijheid van meningsuiting en vereniging, het recht op een rechtvaardig proces en verdedigers van de mensenrechten. Voor demarches met betrekking tot de doodstraf en foltering gelden de richtsnoeren ter zake die door de EU in 1998, respectievelijk 2001 werden aangenomen.

---

[34] Zie punt 3.3.2. met betrekking tot het Internationaal Strafhof.

Tijdens de verslagperiode zijn demarches met betrekking tot de mensenrechten ondernomen bij onder andere Andorra, Argentinië, Australië, Bolivia, Brazilië, Burkina Faso, Burundi, Kameroen, Chili, China, Congo, Ivoorkust, Cuba, El Salvador, Ethiopië, Gabon, Guinea, India, Indonesië, Iran, Irak, Israël, Jamaica, Japan, Jordanië, Koeweit, Laos, Libanon, Malawi, Maleisië, Mauritanië, Nepal, Nigeria, de Palestijnse Autoriteit, Pakistan, Peru, de Filippijnen, Rusland, Rwanda, Senegal, Zuid-Korea, Swaziland, Syrië, Thailand, Togo, Tunesië, Oeganda, Oekraïne, de VS, Uruguay, Oezbekistan, Vietnam en Zimbabwe.

Tijdens dezelfde periode heeft de Unie verklaringen over de mensenrechten afgelegd met betrekking tot de volgende landen: Angola, Bangladesh, Belarus, Birma, Bosnië en Herzegovina, Burundi, Cambodja, Chili, Colombia, de Comoren, de Republiek Congo, Kroatië, Equatoriaal Guinea, Eritrea, Ethiopië, Fiji, de FRJ, Georgië, Guatemala, Haïti, India, Indonesië, Israël, Kazachstan, Kirgizië, Letland, Liberia, Madagaskar, Malawi, Mali, Mexico, Nepal, Nigeria, de Palestijnse Autoriteit, Peru, Rusland, Sri Lanka, Soedan, Togo, Turkmenistan, Oekraïne en Zimbabwe.

3.1.3. Politieke dialoog

De EU wil ervoor zorgen dat de mensenrechten, de democratie en de rechtsstaat aan bod komen bij alle ontmoetingen met derde landen, en op alle niveaus. De EU zal er verder op toezien dat de mensenrechten, de democratie en de rechtsstaat in de programmeringsbesprekingen en in de strategische documenten per land ter sprake komen.

a) EU-dialoog met de geassocieerde landen

De EU beschouwt de tweejaarlijkse gelegenheid tot uitwisseling over de mensenrechten met haar hechte partners, de geassocieerde landen, als zeer waardevol. Deze uitwisselingen helpen bij de voorbereiding van zittingen van de VN-Commissie voor de rechten van de mens en van de Derde Commissie van de Algemene Vergadering van de VN, waar de EU en de geassocieerde landen actief samenwerken inzake kwesties van gemeenschappelijk belang. Ook maken deze uitwisselingen het mogelijk om informatie te delen over cruciale mensenrechtenkwesties.

b) EU-VS-dialoog

De EU voert over mensenrechten een speciale dialoog met de VS, in de vorm van vergaderingen van deskundigen die twee maal per jaar worden gehouden, voorafgaand aan de bijeenkomst van de Commissie voor de rechten van de mens en de Algemene Vergadering van de VN. De EU wordt bij deze vergaderingen door de Trojka vertegenwoordigd. De dialoog is vooral bedoeld om overleg te plegen over vraagstukken van gemeenschappelijk belang en over de mogelijkheden van samen-werking in de multilaterale fora voor de mensenrechten. Omdat de VS er niet in geslaagd zijn zich te laten herverkiezen als lid van de achtenvijftigste zitting van de Commissie voor de rechten van de mens, was de voorbereidende dialoog dit jaar van bijzondere betekenis.

Al hebben de EU en de VS veel gemeen in hun benadering van de mensenrechten, toch bestaan er, zoals in elke betrekking, over bepaalde punten ook verschillen van inzicht. Deze dialoog heeft de EU ook de gelegenheid gegeven om bij de VS kwesties aan de orde te stellen met betrekking tot de doodstraf en tot de status van de gevangenen die in "Camp X-ray" op de militaire basis in Guantanamo worden vastgehouden. Ook heeft de EU de kwestie van het Internationaal Strafhof te berde gebracht.

c) EU-Canada-dialoog

De EU en Canada voeren een speciale dialoog over de mensenrechten, in de vorm van tweejaarlijkse vergaderingen van deskundigen voorafgaand aan de bijeenkomst van de Commissie voor de rechten van de mens en de Algemene Vergadering van de VN. Daarbij wordt de EU vertegenwoordigd door de Trojka. De dialoog is vooral bedoeld om te spreken over vraagstukken van gemeenschappelijk belang en over de mogelijkheden van samenwerking in de multilaterale fora voor de mensenrechten. De EU heeft vooral nauw met Canada samengewerkt bij het voorbereiden van vergaderingen van de Commissie voor de rechten van de mens omdat dit land gedurende de verslagperiode het enige andere lid van de westerse groep was dat in de Mensenrechtencommissie vertegenwoordigd was.

d) EU-China-dialoog

De gerichte mensenrechtendialoog met China wordt twee keer per jaar gehouden en aangevuld door mensenrechtenseminars waarin academische deskundigen, NGO's en andere vertegenwoordigers van de EU en China zitting hebben. De doelstellingen van de EU bij het voeren van deze dialoog staan in de conclusies van de Raad Algemene Zaken van 22 januari 2001. De dialoog is uitsluitend een aanvaardbare optie wanneer in de praktijk vooruitgang wordt geboekt. De EU zal de resultaten van de dialoog op gezette tijden evalueren teneinde te bepalen hoe succesvol hij is.

De situatie met betrekking tot de mensenrechten in China blijft de EU zorgen baren, en de algemene ontwikkelingen zijn niet bemoedigend. Er zijn evenwel enkele positieve tekenen die kunnen bijdragen tot een verbetering van de situatie in de praktijk op middellange tot lange termijn (bijvoorbeeld de toetreding van China tot de internationale regelingen in verband met de mensenrechten en het uitvoeren van institutionele hervormingen en/of hervormingen van de wetgeving).

Vergaderingen in het kader van deze dialoog op hoog ambtelijk niveau hebben plaatsgevonden in Beijing op 25-26 oktober 2001 en in Madrid op 5-6 maart 2002. De dialoog omvatte gedachtewisselingen over een heel gamma aan mensenrechtenkwesties, zoals samenwerking met de VN-mechanismen, economische, sociale en culturele rechten, vrijheid van meningsuiting, vrijheid van vergadering, vrijheid van godsdienst en overtuiging, foltering, doodstraf, administratieve detentie, individuele gevallen, behandeling van vluchtelingen en de rechten van minderheden, met inbegrip van Tibet en Xinjiang. De zitting in Beijing werd aangevuld door een bezoek van de EU-delegatie aan een Chinese gevangenis. De zitting in Madrid werd aangevuld met een bezoek aan de Spaanse Ombudsman, de heer Enrique Mújica.

Er zijn seminars gehouden te Brussel op 6-7 december 2001 en in Beijing op 30-31 mei 2002. Het seminar in Brussel behandelde twee onderwerpen, die in parallelle werkgroepen werden besproken: het verbod op en de voorkoming van foltering en het recht op onderwijs. Een groot aantal verschillende deskundigen woonde het seminar bij, o.a. Sir Nigel Rodley, de voormalige speciale VN-rapporteur over foltering. In de werkgroep over foltering werden cruciale punten in verband met de voorkoming van foltering besproken, zoals het belang van het bestrijden van straffeloosheid en de centrale rol die is weggelegd voor de opleiding van wetshandhavers. Tijdens de werkgroep inzake het recht op onderwijs werd een overzicht gegeven van de onderwijssystemen in de EU en in China.

De dialoog is slechts één manier waarop de EU haar doelstellingen in verband met de mensenrechten in China nastreeft. De mensenrechten worden in alle belangrijke politieke ontmoetingen met China ter sprake gebracht, ook op ministerieel en op topniveau. De EU kan haar standpunten voorts te kennen geven door publiekelijk haar bezorgdheid uit te spreken, en door demarches te ondernemen in verband met specifieke punten van bezorgdheid, zoals bijvoorbeeld de doodstraf.

Het seminar te Beijing werd voor het eerst georganiseerd door het nieuwe academische netwerk China-EU, dat is ingesteld om de ratificatie en toepassing door China van de VN-verdragen inzake de mensenrechten te vergemakkelijken (ten aanzien van het door China geratificeerde Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten zal dit betekenen dat wordt aangestuurd op een ratificatie). Na een gedachtewisseling over de werking en organisatie van het netwerk werd aandacht besteed aan twee thema's: transparantie en regulering van de media, en institutionele mechanismen die uitoefening van economische, sociale en culturele rechten moeten vergemakkelijken.

De EU heeft ook een samenwerkingsprogramma ontwikkeld om te voorzien in concrete ondersteuning van de mensenrechten in China. Dit omvat een kleine projectfaciliteit die beheerd wordt door de delegatie van de Commissie in Beijing. Een oproep om voorstellen in te dienen is in december 2001 uitgegaan en heeft geresulteerd in een groot aantal projectvoorstellen van basisorganisaties uit heel China. Deze voorstellen worden momenteel herzien. Andere projecten, ter ondersteuning van bijvoorbeeld rechterlijke samenwerking, lokale democratie, de Chinese federatie van gehandicapten, economische, sociale en culturele rechten in Yunnan enz., worden momenteel gefinancierd of zijn in voorbereiding. Uitvoering van deze projecten is één manier waarop aan het tijdens de seminars besprokene een concreet vervolg kan worden gegeven. Zo kunnen bijvoorbeeld ook projecten in verband met de voorkoming van marteling ondersteund worden door de kleine projectfaciliteit.

Op 11 en 12 maart 2002 heeft de Raad Algemene Zaken (RAZ) de situatie van de mensenrechten in China besproken ter voorbereiding van de achtenvijftigste zitting van de VN-Commissie voor de rechten van de mens. Hoewel bepaalde positieve ontwikkelingen werden verwelkomd, riep de RAZ China op om het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten te ratificeren en nauwer met de VN-mensenrechtenmechanismen samen te werken. De RAZ bepaalde dat, mocht er in de VN-Commissie voor de rechten van de mens (CHR) een ontwerp-resolutie over China worden ingediend, de EU dan de resolutie niet mede zou indienen, maar bekend zou maken dat zij bij een eventuele stemming voor zou stemmen, en tegen elke Chinese motie om geen actie te ondernemen, en de overige leden van de CHR actief zou aansporen om ook tegen een Chinese motie te stemmen. Tijdens de bijeenkomst werd echter geen dergelijke resolutie ingediend.

Wat mensenrechtenmechanismen betreft, heeft China tijdens de dialoogsessie in Madrid aan de EU gemeld dat het land bereid is om zonder voorwaarden vooraf een bezoek toe te laten van de nieuwe speciale VN-rapporteur inzake marteling, de heer Theo van Boven. Tevens verklaarde China zich bereid om de mogelijkheid van bezoeken van de voorzitter van de VN-werkgroep willekeurige

detentie, van de speciale rapporteur inzake vrijheid van godsdienst en overtuiging, en van de speciale rapporteur inzake het recht op onderwijs in welwillende overweging te nemen.

3.1.4. Follow-up van de conclusies van de Raad Algemene Zaken van 25 juni 2001 over de rol van de Europese Unie bij de bevordering van de mensenrechten en de democratisering in derde landen

Op 25 juni 2001 heeft de Raad Algemene Zaken (RAZ) gedetailleerde conclusies vastgesteld in antwoord op de Commissiemededeling over de rol van de Europese Unie bij de bevordering van de mensenrechten en de democratisering in derde landen van 8 mei 2001 [35].
In de conclusies herhaalt de Raad zijn gehechtheid aan:

- samenhang en consistentie tussen het optreden van de Gemeenschap en het gemeenschappelijk buitenlands- en veiligheidsbeleid (GBVB);
- integratie van de mensenrechten en de democratisering in het beleid en de activiteiten van de EU;
- openheid van het mensenrechten- en democratiseringsbeleid van de EU door middel van een versterkte dialoog met het Europees Parlement en de civiele samenleving;
- regelmatig aanwijzen en evalueren van prioritaire activiteiten bij de uitvoering van zijn mensenrechten- en democratiseringsbeleid,

om een meer onderbouwd, geloofwaardig, samenhangend, consistent en doeltreffend EU-beleid op het gebied van mensenrechten en democratisering te verwezenlijken.

Ingevolge deze conclusies heeft de Groep rechten van de mens (COHOM) opdracht gekregen om concrete aanbevelingen te doen met het oog op het bereiken van deze doelstellingen.

---

[35] Zie COM(2001) 252 van 8 mei 2001.

3.1.5. Jaarverslag van het Europees Parlement over de mensenrechten

De Commissie buitenlandse zaken, mensenrechten, gemeenschappelijke veiligheid en defensie-beleid (AFET) van het Europees Parlement heeft de heer Johan Van Hecke benoemd als rapporteur voor de samenstelling van het Jaarverslag over de mensenrechten. Het verslag is in april 2002 aangenomen; het bevat verschillende aanbevelingen voor de verbetering van de EU-strategie ten aanzien van de mensenrechten en de democratisering, ook in verband met het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten [36], alsmede een oproep aan alle EU-instellingen om de transparantie te vergroten.

Net als in de voorgaande jaren concentreert het verslag zich op een aantal geselecteerde thema's: moderne vormen van slavernij en terrorismebestrijding. Het verslag legt er de nadruk op dat de moderne slavernij in haar vele verschijningsvormen, zoals gedwongen prostitutie, gedwongen kinderarbeid en de inzet van kindsoldaten wijd verbreid is. Ook wordt een aantal aanbevelingen gedaan voor acties om deze problemen aan te pakken. Verschillende hoofdstukken van het onderhavige verslag verschaffen informatie over de lopende EU-inspanningen daartoe [37].

Het Europees Parlement benadrukt in zijn verslag dat terrorismebestrijding niet ten koste mag gaan van de mensenrechten, en roept de regeringen op om deze strijd niet als voorwendsel voor schendingen van de mensenrechten in eigen land te gebruiken. Dit standpunt stemt overeen met het standpunt van de EU, die meer dan eens heeft onderstreept dat bij de strijd tegen het terrorisme de mensenrechten en de fundamentele vrijheden dienen te worden geëerbiedigd (dit punt is opnieuw naar voren gebracht tijdens recente vergaderingen van de VN-commissie voor de mensenrechten). In het verslag wordt met name opgeroepen tot erkenning als krijgsgevangenen van degenen die de VS op de basis in Guantanamo vasthouden en worden de VS aangespoord te zorgen dat de mensen-rechten van alle gedetineerden worden geëerbiedigd. De EU heeft hierover soortgelijke uitlatingen gedaan in het kader van de EU-VS-dialoog [38].

3.1.6. Mensenrechtenfora

Mensenrechtenfora worden sinds 1999 georganiseerd in antwoord op de Verklaring van Wenen van 1998. Op 21 en 22 november 2001 vond het derde EU-discussieforum over mensenrechten plaats in Brussel. Het werd bijgewoond door 120 deelnemers afkomstig van EU-instellingen, NGO's, internationale organisaties, academische instellingen en EU-lidstaten.

---

36 Zie punt 3.2. betreffende het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR).

37 Zie bijvoorbeeld punt 2.5 over mensenhandel en punt 2.7 over mensenrechten en economische activiteit.

38 Zie punt 3.1.3 betreffende de EU-VS-dialoog.

Het Belgische voorzitterschap van de EU en de Commissie hebben het forum samen georganiseerd als platform voor een brede discussie over het mensenrechtenbeleid van de EU en over manieren om de samenhang en doeltreffendheid hiervan te verhogen. Hierbij diende met name het derde jaarverslag van de EU over de mensenrechten, dat door de Raad op 8 oktober 2001 is aangenomen, als uitgangspunt.

Het forum concentreerde zich op 4 thema's:

- de respectieve rol en verantwoordelijkheid van staten en niet-overheidsactoren;
- de instrumenten die het mensenrechtenbeleid van de EU ten dienste staan en de toepassing daarvan;
- verschillende soorten mensenrechtendialogen en de desbetreffende voorwaarden, doelstellingen en evaluatie;
- evaluatie van het EU-jaarverslag en van de tot dusver gehouden mensenrechtenfora.

De Commissie werkt momenteel aan een grondige evaluatie van de fora, zoals zij heeft beloofd in haar mededeling van mei 2001 over de rol van de Europese Unie bij de bevordering van de mensenrechten en de democratisering in derde landen. Deze evaluatie zal de basis vormen voor inspanningen ter verbetering van inhoud en vorm van het evenement. Zo zal er meer aandacht worden besteed aan de wijze waarop de deelname kan worden vergroot en meer aandacht kan worden geschonken aan de opvattingen van de NGO's en anderen over de thema's die moeten worden besproken.

3.2. ACTIVITEITEN GEFINANCIERD IN HET KADER VAN HET EUROPEES INITIATIEF VOOR DE DEMOCRATIE EN DE MENSENRECHTEN (EIDHR)

Hoofdstuk B7-70 van de begroting getiteld "Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR) betreft de steun aan acties voor mensenrechten, democratisering en conflictpreventie, die in hoofdzaak in partnerschap met NGO's en internationale organisaties worden uitgevoerd. De Verordeningen 975/1999 en 976/1999 [39] van de Raad van 29 april 1999 vormen de rechtsgrondslag.

[39] PB L 120 van 8 mei 1999.

De meerwaarde van het EIDHR vergeleken met andere EG-instrumenten is zijn complementariteit ten opzichte van de EG-programma's die in samenwerking met regeringen worden uitgevoerd (EOF, Tacis, ALA, MEDA, CARDS, Phare enz.); er kunnen namelijk verschillende partners aan deelnemen, vooral NGO's en internationale organisaties. Bovendien vormt het een soort fonds van "risicokapitaal voor de mensenrechten" dat het mogelijk maakt op experimentele schaal initiatieven te lanceren. Het kan zonder toestemming van de regering van het gastland worden ingezet of wanneer de belangrijkste EG-programma's om andere redenen niet beschikbaar zijn, bijvoorbeeld omdat zij opgeschort zijn. In sommige gebieden vormt het de enige rechtsgrondslag voor bepaalde activiteiten, zoals het bevorderen van politieke en burgerrechten, verkiezingswaarneming en initiatieven voor conflictbeslechting.

2001

De prioriteiten van het EIDHR voor 2001 zijn vastgesteld door de Commissie [40] met inachtneming van verschillende factoren, met name de door de Europese Unie in officiële verklaringen vastgestelde standpunten en de know-how van de Commissiediensten die immers rechtstreeks bekend zijn met de betreffende landen en gebieden en met de programma's en projecten die daar momenteel lopen. De doelstellingen richten zich op een beperkt aantal thematische sectoren per geografisch gebied.

In 2001 bedroeg de begroting voor specifieke acties voor de mensenrechten 110 miljoen euro. Hiermee werden vijf begrotingsonderdelen gefinancierd:

B7-701: bevordering en bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden;

B7-702: steun aan democratiseringsprocessen en versterking van de rechtsstaat;

B7-703: bevordering van de eerbiediging van de rechten van de mens en de democratisering, ter ondersteuning van conflictpreventie en het herstel van de vrede onder de bevolking;

B7-704: steun voor de activiteiten van de internationale straftribunalen en voor de oprichting van een permanent internationaal straftribunaal;

B7-709: steun aan de democratische overgang en steun aan en toezicht op verkiezingsprocessen.

Zoals in voorgaande jaren waren vooral de volgende drie instrumenten belangrijk bij de uitvoering van de EU-strategieën op de betreffende gebieden:

---

[40] SEC (2001) 891 van 6 juni 2001.

Projecten die zijn vastgesteld ingevolge een oproep om voorstellen in te dienen: in vervolg op een op 17 januari 2001 gepubliceerde algemene oproep en een op 3 februari 2001 gepubliceerde specifieke oproep betreffende steun aan rehabilitatiecentra voor de slachtoffers van foltering [41], is financiële steun toegekend aan 93 projecten, in overleg met/na mededeling aan het krachtens de Verordeningen van de Raad 975/1999 en 976/1999 ingestelde Comité mensenrechten en democratie. Hier was in totaal 59.035.500 euro mee gemoeid.

Gerichte projecten: deze worden uitgevoerd ter ondersteuning van algemene doelstellingen die niet door oproepen tot het indienen van voorstellen of microprojecten kunnen worden bestreken en die volgens transparante, voor iedereen te raadplegen richtsnoeren worden geselecteerd. Zij worden systematisch gebruikt voor projecten die worden uitgewerkt met internationale en regionale organisaties, waaronder de gespecialiseerde instanties van de Verenigde Naties en het bureau van de Hoge Commissaris voor de mensenrechten, de Raad van Europa en de OVSE-ODIHR. Zij worden door de Europese Commissie omschreven wanneer specifieke doelstellingen worden nagestreefd die niet door oproepen tot het indienen van voorstellen kunnen worden verwezenlijkt. Voor deze projecten is een bedrag van 36 miljoen euro voorbehouden.

Micro-projecten: deze maken het mogelijk democratiseringsactiviteiten met een begroting van tussen de 3000 en 50.000 euro te financieren. Zij zijn opgezet om initiatieven uit de plaatselijke civiele samenleving kracht bij te zetten. Zij worden rechtstreeks beheerd door de delegaties van de Commissie en geselecteerd op basis van oproepen tot het indienen van voorstellen die op plaatselijk niveau worden gepubliceerd. Door de nadruk te leggen op kleinschaliger projecten kan de betrokkenheid van de plaatselijke actoren worden versterkt en worden vermeden dat de financiering zich al te zeer concentreert op projecten van partners die buiten het plaatselijke democratische proces staan. De subsidies worden met zorg verdeeld over de verschillende landen aan de hand van de prioriteiten en noden die bij de uitvoering van vorige micro-projecten zijn geconstateerd. Dat deze projecten belangrijk zijn, wordt bevestigd in een evaluatieverslag van de onafhankelijke organisatie "Eva-EU Association", getiteld: "Evaluation of the Micro-Projects Facility Operating under the EIDHR" (oktober 2001) [42].

---

[41] PB C 15 en PB C 37/2001.

[42] Dit document is beschikbaar op het volgende adres: http://europa.eu.int/comm/europeaid/projects/eidhr/pdf/evaluation_micro_and_annexes.pdf.

In 2001 zijn er microprojecten geselecteerd in de Zuidoost-Europese landen (Albanië, Bosnië en Herzegovina, Kroatië, Federale Republiek Joegoslavië en de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië), in de nieuwe onafhankelijke staten (Armenië, Belarus, Georgië, Kazachstan, Kirgizië, Moldavië, Rusland, Tadzjikistan en Oekraïne), in Latijns-Amerika (Colombia en Mexico), in Zuid- en Zuidoost-Azië (Cambodja, Indonesië, Nepal en Pakistan), in West-Afrika (Nigeria en Ivoorkust), in Centraal-Afrika (Democratische Republiek Congo), in Sudan, in het Midden-Oosten (Israël, de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook), in Haïti, in Turkije en in Zimbabwe, dit alles voor een totaal van 12 miljoen euro.

De grote prioritaire gebieden waarop in 2001 steun is verleend

a) Een bedrag van 31 miljoen euro is besteed aan de **bevordering en bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden** (bescherming van civiele, politieke, economische, sociale en culturele rechten; minderheden, etnische groepen en autochtone bevolkingsgroepen [43]; organisaties, inclusief NGO's, wier activiteiten liggen op het terrein van de bevordering en bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden; onderwijs, opleiding, en bewustmaking inzake de mensenrechten, gelijke kansen voor mannen en vrouwen, bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat, vrijheid van mening, van meningsuiting en gewetensvrijheid). Een bedrag van 5.950.000 euro is besteed aan het onderhoud van de rehabilitatiecentra voor de slachtoffers van marteling in derde landen, 6.000.000 euro aan rehabilitatiecentra voor de slachtoffers van foltering en hun familie die zich binnen de EU bevinden.

Onderwijs, opleiding, en bewustmaking inzake de mensenrechten

Het EIDHR heeft 2,6 miljoen euro uitgetrokken voor universitaire programma's inzake mensenrechten en democratisering. Drie nieuwe regionale leergangen over mensenrechten zijn zodoende tot stand gekomen: in Zuidoost-Europa, in Zuid-Afrika en op Malta. Hierdoor konden studenten uit elk van deze regio's zich specialiseren in de mensenrechten. Deze leergangen volgen het model van de Europese leergang over de mensenrechten en democratisering die in 1997 van start is gegaan.

Autochtone bevolkingsgroepen

Het EIDHR heeft ook een bedrag van 5 miljoen euro uitgetrokken voor de bescherming van de rechten van autochtone bevolkingsgroepen, ter versterking van hun autonome organisatiecapaciteit en van een opbouwende dialoog met de staat en met de internationale organisaties. Deze steun kan die bevolkingsgroepen eveneens helpen bij het organiseren van een alleszins sterke vertegenwoordiging in de internationale processen waar hun rechten bevorderd en verdedigd dienen te worden.

---

[43] Er is geen gemeenschappelijk standpunt van de EU over het gebruik van de term "autochtone bevolkingsgroepen". Volgens sommige lidstaten mag er niet worden van uitgegaan dat autochtone bevolkingsgroepen zelfbeschikkingsrecht hebben voor de doeleinden van artikel 1 van het IVBPR en het ICESCR, en impliceert het gebruik van de term niet dat autochtone bevolkingsgroepen het recht hebben collectieve rechten uit te oefenen.

b) 35 miljoen euro zijn uitgetrokken voor steun aan **democratiseringsprocessen en versterking van de rechtsstaat**: onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, machtenscheiding, pluralisme, verbetering van het openbaar bestuur enz.

Bevordering van de deelname van de bevolking aan de besluitvormingsprocessen, in het bijzonder de evenredige deelname van vrouwen en mannen aan de civiele samenleving en aan het economische en politieke leven

Ter bevordering van de deelname van de bevolking aan het besluitvormingsproces op zowel nationaal, regionaal als plaatselijk niveau, en in het bijzonder de evenredige deelname van vrouwen en mannen aan de civiele samenleving en aan het economische en politieke leven, heeft het EIDHR 4.400.000 euro besteed aan projecten in Hongarije, Bosnië en Herzegovina, Marokko, Kenia, Malawi, Jordanië, Syrië, Argentinië en El Salvador.

c) 17 miljoen euro is besteed aan ondersteuning van **conflictpreventie en het herstel van de vrede onder de bevolking.**

Bevordering van de eerbiediging van de rechten van de mens en de democratisering, ter ondersteuning van conflictpreventie en het herstel van de vrede onder de bevolking

Zeventien projecten ter ondersteuning van conflictpreventie en het herstel van de vrede onder de bevolking zijn met 17 miljoen euro gesteund. Deze projecten zullen worden uitgevoerd in Latijns-Amerika (in Colombia, waar de EU voortdurend steun heeft gegeven aan initiatieven voor een vreedzame oplossing van het conflict in dit land, en in Guatemala); in het Kaukasus-gebied; in het voormalige Joegoslavië, in Slovenië en in Albanië; in Afrika (Sudan, Kenia, Democratische Republiek Congo, Rwanda en Somalië); in Israël en de Palestijnse gebieden; in Afghanistan en Pakistan. Deze projecten passen in het kader van de Mededeling van de Commissie inzake conflict-preventie van april 2001 [44].

d) aan de steun voor de activiteiten van de **internationale straftribunalen en voor de oprichting van een permanent internationaal straftribunaal** is 3 miljoen euro besteed**.**

[44] COM(2001) 211 def van 11 april 2001.

Voor de EU is de oprichting van het Internationaal Strafhof een essentiële stap ter bevordering van de eerbiediging van het internationaal humanitair recht en de mensenrechten. Hierdoor wordt, overeenkomstig de doelstellingen en beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties, bijgedragen aan de bevordering van vrijheid, veiligheid, rechtvaardigheid en de rechtsstaat en aan de handhaving van de vrede en de versterking van de internationale veiligheid. EIDHR-acties vinden plaats in het kader van de uitvoering van gemeenschappelijk standpunt 2001/443/GBVB van 11 juni 2001 dat de Raad op 11 juni 2001 heeft vastgesteld [45]. Ook acht de EU het noodzakelijk dat de werking van het Internationale Joegoslaviëtribunaal van de Verenigde Naties en van het Rwandatribunaal wordt verbeterd.

Om aan deze prioriteiten van de EU te beantwoorden heeft het EIDHR bijna 3 miljoen euro besteed aan de oprichting van het Internationaal Strafhof (het opzetten van regionale netwerken over de hele wereld om de instelling van het Hof te bevorderen; uitvoering van de wetgeving en van de technische samenwerking; verspreiding van voorbeelden van aanpassing van de wetgeving; organisatie van vergaderingen van deskundigen, juristen, het verstrekken van documentatie); dit geld is ook bedoeld als ondersteuning van de activiteiten van het Joegoslaviëtribunaal en het Rwandatribunaal (vooral de kosten van het verzamelen van bewijsmateriaal: missies, ondervragingen, reiskosten voor getuigen, opgraving van lijken enz.).

e) Voor **steun aan de overgang naar de democratie** en **steun aan en toezicht op verkiezingsprocessen** was 10 miljoen euro uitgetrokken.

Vrije en transparante verkiezingen vormen een mijlpaal in het democratiseringsproces omdat zij veronderstellen dat al een hele serie mensenrechten en fundamentele vrijheden gewaarborgd is. De vrije uitdrukking van de politieke wil van het volk dat zijn algemeen en gelijk stemrecht uitoefent in geheime, algemene, billijke en transparante verkiezingen vormt de hoeksteen van een levensvatbare democratie die voor allen openstaat.

De activiteiten van de Commissie op dit terrein zijn gebaseerd op de Commissiemededeling over verkiezingsondersteuning en verkiezingswaarneming door de EU van april 2000 [46], op de Conclusies van de Raad van 31 mei 2001 [47] en op de resolutie van het Europees parlement van 15 maart 2002 [48]. In al deze documenten wordt de nadruk gelegd op het feit dat een verkiezingswaarnemingsmissie ter plekke moet worden ingezet vóór, tijdens en na de dag van de verkiezingen.

---

45 PB L 155 van 12 juni 2001.

46 COM(2000) 191 def van 11 april 2000.

47 Beschikbaar op http://ue.eu.int/newsroom/newmain.asp?lang=2.

48 PB C 343 van 5 december 2001, blz. 270.

Door deze lange-termijn-inzet kan het gehele proces worden geobserveerd, en kunnen er volledige verslagen worden opgesteld over de electorale situatie en aanbevelingen worden gedaan met het oog op toekomstige volksraadplegingen. Bovendien kan een missie door haar alomtegenwoordigheid in het land zorgen voor een grotere transparantie van het proces en zo het vertrouwen van de kiezers daarin vergroten, alsook de spanningen die uit de verkiezingsstrijd kunnen voortvloeien, verminderen.

In 2001 heeft het EIDHR ten bedrage van bijna 10 miljoen euro EU-verkiezingswaarnemingsmissies gefinancierd op verzoek van de regeringen van Bangladesh, Cambodja, Nicaragua, Oost-Timor, Zambia en Zimbabwe. In Pakistan, waar in 2002 verkiezingen zullen worden gehouden, is steun verleend aan een door een consortium van NGO's geleid project dat zich ten doel stelt het vertrouwen van het publiek in de instellingen en in het verkiezingsproces te herstellen om zo de politieke bewustwording te versterken en deelname aan de verkiezingen te vergroten.

Het project "Network of the European Union for Electoral and Democracy Support" heeft een subsidie ontvangen van meer dan 1.600.000 euro voor de consolidering van het Europese netwerk dat is ontstaan uit het EUEOP-project (European Union Electoral Observation Project). Het project richt zich erop om - zowel op Europees als op plaatselijk niveau - waarnemers en deskundigen te trainen op het gebied van verkiezingen, het samenstellen van leer- en onderzoeksmiddelen inzake verkiezingen, de praktische toepassing van het "EU Election Observation Handbook", de ontwikkeling van een "gemeenschappelijke Europese strategie" ten aanzien van verkiezingen, en de kennisoverdracht aan derde landen.

2002

In 2002 wordt er voor de acties van het EIDHR een som van 104 miljoen euro uitgetrokken, die over twee begrotingsonderdelen verdeeld wordt:

B7-701: bevordering en bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden
B7-702: steun voor de activiteiten van de internationale straftribunalen en voor de oprichting van een permanent internationaal straftribunaal

Oproepen tot het indienen van voorstellen

Op 26 april 2002 heeft de Commissie vier oproepen tot het indienen van voorstellen doen uitgaan, betreffende:

- steun aan acties ter afschaffing van de doodstraf;
- bestrijding van straffeloosheid en de bevordering van de internationale justitie;

- bestrijding van racisme, vreemdelingenhaat, en discriminatie van minderheden en autochtone bevolkingsgroepen;
- voorkoming van foltering en steun voor de rehabilitatie van de slachtoffers van foltering.

Een vijfde oproep inzake steun voor de versterking van democratisering, een goed openbaar bestuur en de rechtsstaat zal in juli 2002 worden gepubliceerd.

In 2002 heeft het EIDHR verkiezingswaarnemingsmissies gefinancierd bij de presidentsverkiezingen in Congo Brazzaville en op Oost-Timor, en bij de parlements- en presidentsverkiezingen in Sierra Leone.

Op het gebied van de externe betrekkingen financiert het EIDHR talrijke projecten voor de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat. Het bestrijden van racisme en vreemdelingenhaat en de bevordering van de rechten van etnische minderheden en autochtone bevolkingsgroepen is een van de vier prioriteiten voor financiering die op grond van het initiatief voor de periode 2002-2004 werden bepaald. In verband met deze thema's werd in april 2002 een specifieke oproep tot het indienen van voorstellen aan de NGO's gericht. Het gedeelte van de oproep in verband met racisme is gericht op maatregelen met het oog op: (I) de algehele ratificatie van het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie, uiterlijk in 2005; (II) de opstelling en uitvoering van doeltreffende nationale maatregelen ter bestrijding van discriminatie op grond van ras of etnische afstamming; (III) het aanpakken van discriminatie op grond van kasten. In verband met de uitbreiding van de EU wordt groot belang gehecht aan de ontwikkeling van beleid ter bestrijding van racisme en ter bescherming van minderheden in de kandidaat-lidstaten. Het PHARE-programma financiert projecten die erop gericht zijn de situatie van de Roma en andere minderheden in Midden- en Oost-Europese kandidaat-lidstaten te verbeteren.

3.3. EU-ACTIVITEITEN IN INTERNATIONALE FORA

De multilaterale fora (Verenigde Naties, OVSE, Raad van Europa, enz.) zijn voor de EU een belangrijk referentiekader bij het opstellen van regelgeving en bij het bepalen van standpunten ten aanzien van verschillende thema's. De besprekingen in deze fora en de genomen initiatieven stellen de Unie in de gelegenheid aan te tonen dat haar acties sporen met haar beleidsvoornemens.

In internationale organisaties en op internationale conferenties bepleiten de lidstaten en de Commissie, in haar hoedanigheid van vertegenwoordiger van de EG, de gemeenschappelijke standpunten van de EU op een gecoördineerde manier. Coördinatie van de standpunten vindt plaats in verschillende organen, zoals groepen van de Raad (met name COHOM en COSCE) en door middel van overleg ter plekke.

In algemene zin pleit de EU in de internationale fora voor versterking van de toezichts-mechanismen, voor meer daadwerkelijke eerbiediging van de mensenrechten, en voor een gecoördineerde participatie in de ontwikkeling van nieuwe normen.

3.3.1. Verenigde Naties

De EU hecht groot belang aan de werkzaamheden van de Verenigde Naties en aan de mensenrechtenmechanismen van deze organisatie, zowel de in het verdrag verankerde toezichts-mechanismen als de andere mechanismen zoals rapporteurs en speciale vertegenwoordigers, wier opdracht samenhangt met een bepaald thema of geografisch gebied.

In de AVVN en in de Commissie voor de rechten van de mens spreekt de EU met één stem over de mensenrechtensituatie in de wereld [49]. Hoeveel belang de EU hecht aan de bescherming van de rechten van het kind moge blijken uit het initiatief voor een resolutie hierover in zowel de AVVN als in de Commissie voor de rechten van de mens. De wereldwijde afschaffing van de doodstraf blijft eveneens een zeer belangrijk punt voor de EU, zoals blijkt uit het initiatief voor een resolutie hierover in de Commissie voor de rechten van de mens en uit de integratie van dit punt in voorstellen in de AVVN.

Tijdens de verslagperiode heeft de EU actief deelgenomen aan de volgende door de Verenigde Naties georganiseerde debatten en evenementen inzake mensenrechten:

- de Derde Commissie van de Algemene Vergadering;
- de Commissie voor de rechten van de mens;
- de Wereldconferentie tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid;

---

[49] De verklaringen van de EU die zijn afgelegd in de Derde Commissie van de AVVN en in de Commissie voor de rechten van de mens zijn bijgevoegd als bijlage 3-7.

- de buitengewone VN-zitting over kinderen;
- de tweede Wereldconferentie inzake vergrijzing;
- Internationale Consultatieve Conferentie inzake Schoolonderwijs in relatie met vrijheid van godsdienst en overtuiging.

a) 56e zitting van de Algemene Vergadering van de VN: werkzaamheden van de Derde Commissie

De zesenvijftigste zitting van de Derde Commissie vond plaats in een betrekkelijk coöperatieve atmosfeer. De gebeurtenissen van 11 september 2001 droegen bij aan een gevoel van solidariteit en een algemeen verlangen om de gebruikelijke conflictpunten te vermijden.

Door actieve deelname aan zowel de formele zittingen als de informele onderhandelingen en door indiening van vijf resoluties wist de EU haar zeer invloedrijke rol in de Derde Commissie te handhaven. Het Belgische voorzitterschap heeft zich namens de EU met succes ingespannen voor een transparante dialoog met andere landen om zodoende de steun voor de standpunten van de EU te maximaliseren. Met voldoening is vastgesteld dat de kandidaat-lidstaten zich in toenemende mate betrokken voelen.

De door de EU ingebrachte resoluties hadden betrekking op *Iran*, de *Democratische Republiek Congo*, *Irak*, *Sudan* en de *rechten van het kind*.

Sommige lidstaten lanceerden ook nationale initiatieven, die alle werden aangenomen. *Ierland* diende een resolutie in over *het elimineren van alle vormen van religieuze intolerantie*, terwijl *Oostenrijk* initiatieven voorstelde inzake *mensenrechten en rechtsbedeling* en over de *daadwerkelijke bevordering van de Verklaring over de rechten van personen die deel uitmaken van nationale of etnische, godsdienstige of taalkundige minderheden*. *Zweden* stelde een resolutie voor over *Myanmar* en over *internationale overeenkomsten inzake de mensenrechten*, en *Denemarken* kwam met een resolutie over *foltering*. Italië legde een resolutie voor over de *situatie van de mensenrechten in Afghanistan*, terwijl Nederland een resolutie indiende over *traditionele en gebruikelijke praktijken die de gezondheid van vrouwen en meisjes schaden*.

Namens de EU kwam het Belgische voorzitterschap met een bijdrage over de situatie van de mensenrechten in de wereld. Deze tekst, die als bijlage bij dit verslag gaat, geeft het EU-standpunt weer inzake de situatie in vijftig landen.

De Zesde Commissie van de 56e zitting van de AVVN nam tevens, op initiatief van Frankrijk en Duitsland, zonder stemming de resolutie inzake het internationaal verdrag tegen het reproductief klonen van mensen aan. Met de resolutie werd een mandaat verleend voor de instelling van een ad hoc commissie die de opstelling moet bespreken van een internationaal verdrag tegen het reproductief klonen van mensen. De ad hoc commissie heeft in februari 2002 voor het eerst vergaderd.

Wat initiatieven van derde landen betreft, was de EU mede-indiener van de volgende resoluties: een resolutie over *nationale organisaties voor de bevordering en bescherming van de mensenrechten* (India), een resolutie over *de versterking van de rol van de VN bij het vergroten van de doeltreffendheid van het beginsel van periodieke en waarachtige verkiezingen en de bevordering van democratie* (VS), een verklaring betreffende *de rechten en verantwoordelijkheden van personen, groeperingen en maatschappelijke instanties voor de bevordering en bescherming van de universeel erkende mensenrechten en fundamentele vrijheden* (Noorwegen), een resolutie over *de bescherming van en de bijstand aan personen die ontheemd zijn in eigen land* (Noorwegen), een resolutie over *mensenrechten en massale uittochten* (Canada), een resolutie over *"Tien jaar onderwijs in mensenrechten"* (Australië), een resolutie over *de situatie van de mensenrechten in Cambodja* (Japan), een resolutie over *de situatie van de mensenrechten in bepaalde delen van Zuidoost-Europa*, een resolutie over *jonge meisjes* (Namibië).

De EU heeft schriftelijk uiteengezet waarom zij tegen de resoluties heeft gestemd over *een billijke geografische spreiding van het lidmaatschap van organisaties die krachtens mensenrechtenverdragen zijn opgericht* (Cuba), *eerbiediging van de doelstellingen en beginselen van het Handvest van de VN om te komen tot internationale samenwerking bij het bevorderen en aanmoedigen van eerbied voor de mensenrechten en fundamentele vrijheden, en bij het oplossen van internationale problemen van humanitaire aard* (Cuba), en *globalisering en de uitwerking daarvan op het volle genot van alle mensenrechten (Egypte).* De EU heeft ook schriftelijk uiteengezet waarom zij zich van stemming heeft onthouden ten aanzien van de resoluties over *het recht op ontwikkeling* (Zuid-Afrika), *de bevordering van een democratische en billijke internationale rechtsorde* (Cuba), en *mensenrechten en terrorisme* (Algerije); ook heeft zij een verklaring afgelegd na de aanneming zonder stemming van de resolutie inzake *een alomvattende en integrale overeenkomst voor de bevordering en bescherming van de rechten en waardigheid van gehandicapten* (Mexico).

Evenals in de vorige twee zittingen legde de Commissie namens de Europese Gemeenschap in de Derde Commissie een verklaring af over haar mededeling inzake mensenrechten en democratisering in derde landen en legde zij communautaire initiatieven voor waarin concrete ontwikkelingsbijstand in de gehele wereld wordt aangeboden. [50]

b) 58e zitting van de Commissie voor de mensenrechten

De achtenvijftigste zitting van de Mensenrechtencommissie, waarvan 53 landen met zeer uiteenlopende prestaties op het gebied van eerbied voor mensenrechten lid zijn, vond plaats in een zeer vijandige sfeer, die deels te wijten was aan de samenstelling van dit orgaan. Omdat de zitting samenviel met een verergering van de crisis in het Midden-Oosten, domineerde dit thema de besprekingen en gaf het aanleiding tot drie nieuwe resoluties, een speciale zitting en een dreiging om de zitting op te heffen. De nieuwe bezuinigingen die door de Vijfde Commissie van de VN zijn opgelegd, maakten de zaak nog erger omdat er hierdoor geen avond- en nachtzittingen konden worden gehouden, en de NGO's, speciale rapporteurs en nationale mensenrechtenorganisaties zich in de uitoefening van hun respectievelijke taken beperkt zagen. De besprekingen werden voorts gekenmerkt door het feit dat voor het eerst sinds de oprichting van de Mensenrechtencommissie de VS geen lid zijn van dit orgaan.

Bovendien deden de onwelkome tendensen van de zevenenvijftigste zitting zich tijdens de achtenvijftigste zitting nog sterker voor. Sommige leden die wars waren van elke vorm van onderhandeling of compromis, vormden steeds hechtere coalities, hetgeen ertoe leidde dat zij hun automatische meerderheid opdrongen zonder zich noodzakelijkerwijs iets aan te trekken van overwegingen van mensenrechtelijke aard. Een toenemende vijandigheid jegens landeninitiatieven bracht de EU in een moeilijke positie, omdat juist zij zich sterk maakt voor dit soort resoluties. Moties om geen actie te ondernemen werden vaak gebruikt door bepaalde staten om te vermijden dat zij in landenresoluties gekapitteld zouden worden; over deze praktijk sprak de Hoge Commissaris zelf haar bezorgdheid uit in haar afsluitende rede op het eind van de zitting. Zij wees hierbij evenwel zelf op het besluit om onderhandelingen te starten over de opstelling van een bindend normatief instrument over verdwijningen als één van de belangrijke resultaten van de zitting.

Voorts werd in de door Zweden ingediende resolutie over standrechtelijke executies voor het eerst het punt van discriminatie op grond van seksuele geaardheid aan de orde gesteld.

---

[50] De toespraak van de Commissie namens de Europese Gemeenschap onder punt 199 b) in de Derde Commissie van de 56e AVVN is bijgevoegd als bijlage 4.

De EU, vertegenwoordigd door het Spaanse voorzitterschap, bleef zonder twijfel een voorname speler tijdens de achtenvijftigste zitting van de Mensenrechtencommissie met 14 verklaringen in het kader van agendapunten, 11 ontwerpresoluties, 2 verklaringen van de voorzitter, 10 inleidingen voor resoluties, en 17 stemverklaringen, algemene opmerkingen of interventies tegen moties om geen actie te ondernemen.

De door de EU tijdens de 58e zitting van de Mensenrechtencommissie ingediende resoluties hadden betrekking op de mensenrechtensituatie in de volgende landen en geografische gebieden: *de Israëlische nederzettingen in de bezette Arabische gebieden, de Republiek Tsjetsjenië van de Russische Federatie, de Democratische Republiek Congo, de Islamitische Republiek Iran, Irak, Myanmar, Sudan, Zuidoost-Europa en Zimbabwe*. De twee laatste resoluties waren nieuwe initiatieven van de EU. Voorts legde de EU twee thematische resoluties voor over de *doodstraf en de rechten van het kind*.

Om een idee te geven van de coördinatie- en lobby-inspanningen van de EU in de loop van deze zitting: direct voorafgaand aan en tijdens de eigenlijke zitting zijn er ruim 200 coördinerende vergaderingen gehouden tussen EU-lidstaten en andere delegaties en groepen.

Voor het eerst legde de Commissie namens de Europese Gemeenschap een verklaring af over de integratie van het aspect mensenrechten in communautaire bijstandsprogramma's en steun voor de civiele samenleving via het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR). [51]

De Spaanse minister van Buitenlandse zaken, de heer Josep Piqué, voerde namens de EU het woord bij de opening van de zitting, om het beleid en de prioriteiten van de EU inzake mensenrechten te presenteren. Hij sprak onder meer over het belang van terrorismebestrijding met volledige eerbiediging van de mensenrechten, over de komende oprichting van het Internationaal Strafhof, over het werk dat nog moet worden verzet in het kader van de rechten van de vrouw, het kind en de bejaarde, en over de prioriteit die de EU toekent aan de kwesties doodstraf en foltering. [52]

---

51 Zie punt 3.2. over het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR).

52 De verklaring van de Spaanse minister van Buitenlandse Zaken namens de EU tijdens de opening van de 58e vergadering van de Commissie voor de rechten van de mens is bijgevoegd als bijlage 5.

Het Spaanse voorzitterschap legde namens de EU een verklaring af bij de aanvang van de bespreking van agendapunt 9, "De schending van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden in de wereld ". Deze verklaring had betrekking op de mensenrechtensituatie in meer dan zestig landen overal ter wereld. [53]

Een welkome ontwikkeling tijdens de achtenvijftigste zitting van de Mensenrechtencommissie was de aanneming van het ontwerp-Facultatief Protocol bij het Verdrag tegen foltering, voorgesteld door Costa Rica met de EU als mede-indiener; een motie van Cuba om geen actie te ondernemen werd afgekeurd.

Maar het EU-contingent heeft ondanks zijn inspanningen om tijdens deze zitting successen te behalen, op bepaalde kwesties voor het eerst het onderspit moeten delven, met name wat betreft de landenresoluties inzake *Iran* en *Tsjetsjenië*. Daarbij leverde de groeiende kloof tussen Noord en Zuid naast andere negatieve gevolgen de goedkeuring op van een motie om geen actie te ondernemen op de nieuwe resolutie inzake Zimbabwe. De uiterst kleine marge voor aanneming van de EU-resolutie inzake Sudan, en de geringere marge voor aanneming van de EU-resolutie over de *afschaffing van de doodstraf* zijn ontwikkelingen die tot nadenken stemmen. Het was wezenlijk voor de EU om de tijdens de 58e vergadering opgedane ervaring te analyseren en toekomstgerichte strategieën aan te nemen om haar inbreng in de 59e zitting van de Mensenrechtencommissie doeltreffender te maken. Aan het eind van de periode die in het onderhavige verslag wordt behandeld, was de EU al hiermee begonnen.

c) Wereldconferentie ter bestrijding van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid, 31 augustus - 7 september 2001, Durban (Zuid-Afrika)

De derde Wereldconferentie tegen racisme, discriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid is conform het besluit van de 52e AVVN in 1997, van 31 augustus tot en met 7 september 2001 gehouden in Durban (Zuid-Afrika). In haar conclusies van de Raad van 16 juli 2001 toonde de Europese Unie zich ingenomen met de conferentie en bevestigde zij haar vastberadenheid om bij te dragen tot het welslagen ervan. [54]

---

[53] Zie bijlage 6 voor de landenverklaring van de Europese Unie, door het Spaanse voorzitterschap afgelegd tijdens de 58e zitting van de Mensenrechtencommissie.

[54] Zie respectievelijk bijlage 10 en 16 voor Commissiemededeling COM(2001) 291 def. van 1 juni 2001 met de titel *Bijdrage aan de Wereldconferentie tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid, Durban, Zuid-Afrika, 31 augustus-7 september 2001*, en voor de conclusies van de Raad Algemene Zaken van 16 juli 2001, met de titel *Conclusies van de Raad over de Wereldconferentie tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid*.

De belangrijkste doelstelling van resolutie 52/111 van de AVVN was dat de Conferentie toekomstgericht en actief stelling zou nemen tegen hedendaagse vormen van racisme en vreemdelingenhaat. Deze concrete invalshoek, die op specifieke maatregelen ter bestrijding van modern racisme was gericht, genoot vanaf het begin van de voorbereidingen de volledige steun van de EU. Na de eerste twee Wereldconferenties ter bestrijding van racisme (respectievelijk in 1978 en 1983), die gedomineerd werden door de problemen van het Midden-Oosten en die vanwege onoverkomelijke meningsverschillen allebei op mislukkingen waren uitgelopen, beschouwde de EU deze derde Wereldconferentie als de gelegenheid bij uitstek om racisme, rassendiscriminatie en vreemdelingenhaat te bespreken als wereldwijde fenomenen met verschillende verschijningsvormen.

De Wereldconferentie werd door de individuele regio's in regionale conferenties voorbereid. De eerste van deze regionale conferenties was de Europese conferentie tegen racisme en onverdraagzaamheid die van 11 t/m 13 oktober 2000 voor de Europese regio werd georganiseerd door de Raad van Europa in Straatsburg, onder Italiaans voorzitterschap. Deze regionale conferentie sprak zich in haar slotdocument duidelijk uit voor de actieve en toekomstgerichte aanpak die, naar de mening van de EU, ook het eigenlijke uitgangspunt van de Wereldconferentie had behoren te zijn.

De houding ten aanzien van de erfenis uit het verleden en het conflict in het Midden-Oosten waren op de Wereldconferentie zeer controversiële thema's. Vanwege de uiterst moeizame onderhandelingen eindigde de conferentie een dag later dan gepland, op 8 september 2001. Zij werd overschaduwd door de terugtrekking, op 3 september, van de VS en van Israël, die zo wilden protesteren tegen het gevaar dat de Holocaust en het antisemitisme zouden worden gerelativeerd en dat Israël alle kritiek zou krijgen. Toch heeft in deze situatie vooral de EU - rekening houdend met Europa's bijzondere verantwoordelijkheid voor de bestrijding van het antisemitisme - en met name de onvermoeibare persoonlijke inzet van de heer Louis Michel in zijn hoedanigheid van voorzitter van de Raad, er in belangrijke mate toe bijgedragen dat de conferentie kon komen tot werkbare compromissen - zelfs ten aanzien van deze moeilijke en controversiële onderwerpen.

Om uiting te geven aan de bereidheid van de Europese Unie om verder te praten en zich tot het uiterste in te spannen om consensus te bereiken en ter bevestiging van haar vastberadenheid om tot het welslagen van de Wereldconferentie bij te dragen, nam de Raad - vlak voor de conferentie - conclusies inzake de Wereldconferentie tegen racisme aan waarin de prioriteiten en verwachtingen van de EU voor deze belangrijke bijeenkomst werden genoemd.

Tijdens de conferentie legde de heer Michel als voorzitter van de Raad tevens een verklaring af waarin hij de nadruk legde op het belang van de conferentie als een unieke gelegenheid en een wezenlijke mobiliserende factor bij de bestrijding van racisme. [55]

Letterlijk op het laatste moment werd overeenstemming bereikt over een pakket compromissen. Twee slotdocumenten zijn bij consensus aangenomen - een slotverklaring en een actieprogramma. Na de twee mislukte conferenties van 1978 en 1983 vormen deze consensusteksten een succes waartoe de EU wezenlijk heeft bijgedragen, enerzijds door haar bereidheid om tot een positief resultaat bij te dragen, anderzijds door haar vastbesloten inspanningen om te komen tot een slot-document met substantiële inhoud. [56]

Het akkoord over de passages inzake slavernij en kolonialisme is een wezenlijke bijdrage van de Wereldconferentie tegen racisme aan de verwerking van de erfenis van het onrecht uit het verleden. In de slotdocumenten staat dat slavernij een misdaad tegen de menselijkheid is, en altijd als zodanig te boek had behoren te staan.

In de verklaring van Durban wordt erkend dat deze historische onrechtvaardigheden hebben bijgedragen tot armoede en onderontwikkeling en dat de internationale gemeenschap passende maatregelen moet nemen op een aantal gebieden als schuldenlastverlichting, toegang tot de markt, directe buitenlandse investeringen en ontwikkelingshulp. Het voorzitterschap van de EU heeft tijdens de plenaire slotzitting van de Wereldconferentie evenwel formeel verklaard dat dit niet moet worden opgevat als de aanvaarding van verantwoordelijkheid voor deze praktijken, en dat dit geen wijziging in de beginselen van internationale ontwikkelingssamenwerking, partnerschap en solidariteit inhoudt.

Over de situatie in het Midden-Oosten en de situatie van de Palestijnse bevolking werd tijdens de Wereldconferentie in het algemeen gematigd en evenwichtig gesproken. Pogingen om de Holocaust te relativeren werden met succes voorkomen. Desalniettemin blijft de EU bij haar mening dat de Wereldconferentie tegen racisme niet het geëigende forum is om het conflict in het Midden-Oosten te bespreken.

---

55 De verklaringen van de EU tijdens de Wereldconferentie tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid zijn bijgevoegd in bijlage 1.

56 De VN besteden aandacht aan de Derde Wereldconferentie tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid in Durban op: www.un.org/ WCAR/coverage.htm. De verklaring van Durban en het actieprogramma kunnen van deze webpagina worden gedownload.

Over het geheel genomen geeft de overeenstemming over maatregelen ter bestrijding van hedendaagse vormen van racisme en vreemdelingenhaat - en dat was voor de EU het belangrijkste punt van deze Wereldconferentie - aanleiding tot bijzondere tevredenheid. Andere voor de EU belangrijke kwesties zijn in de documenten opgenomen, zoals de bestrijding van hedendaagse vormen van racisme met name in de wetgeving, meervoudige discriminatie, mensenhandel (met name van vrouwen en meisjes) en discriminatie op de werkplek, een nadruk op preventie, met name door middel van onderwijs in de mensenrechten en tolerantie, en de rol van de media. Ook werd de situatie van de Roma en de Sinti, een minderhedenkwestie die voor Europa van bijzonder belang is, op de internationale agenda geplaatst.

Het gebruik van de term "ras" bleek ook tijdens de onderhandelingen problematisch te zijn. Iedere theorie die uitgaat van het bestaan van verschillende mensenrassen, is wetenschappelijk onhoudbaar. De Europese Unie heeft dit grondbeginsel kunnen doen opnemen in de preambule van de slotverklaring, maar heeft niet kunnen bewerkstelligen dat het tijdens de onderhandelingen over de rest van het slotdocument door iedereen werd aanvaard. Zij heeft het beginsel derhalve herhaald in een verklaring die in het verslag van de Conferentie staat vermeld.
Over de volgende follow-up-acties bij de Conferentie is overeenstemming bereikt:

- de staten worden opgeroepen om in overleg met de civiele samenleving actieplannen op te stellen ter bestrijding van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid,
- de Hoge Commissaris voor de mensenrechten van de VN zal jaarlijks een voortgangsverslag presenteren aan de AVVN en aan de Mensenrechtencommissie van de VN over de uitvoering van de in Durban overeengekomen maatregelen,
- vijf belangrijke vooraanstaande door de Secretaris-Generaal van de VN te benoemen deskundigen zullen zich samen met het Bureau van de Hoge Commissaris met de follow-up-mechanismen van de Conferentie bezighouden,
- in het kantoor van de Hoge Commissaris zal een anti-discriminatie-eenheid worden gevestigd.

Na maanden vertraging vanwege meningsverschillen over de exacte formulering van wat er in Durban was besloten, zijn de slotdocumenten op 2 februari 2002 gepubliceerd en op 26 februari 2002 door een resolutie van de Derde Commissie van de AVVN bekrachtigd. Zij zullen voortaan de maatstaf en het leidend beginsel vormen voor maatregelen tegen racisme en vreemdelingenhaat op nationaal, regionaal en internationaal niveau. De Europese Gemeenschap en haar lidstaten beijveren zich vastberaden voor de volledige en doeltreffende uitvoering van de tijdens de Conferentie aangenomen verklaring en het actieprogramma.

De lidstaten van de Europese Unie zijn reeds begonnen met de uitvoering van hetgeen in Durban is overeengekomen. Een eerste vergadering van deskundigen heeft plaatsgevonden op 27-28 februari 2002 in Straatsburg - in de marge van de voorbereidende conferentie bij de Raad van Europa. Bij deze gelegenheid wisselden de regeringen van de lidstaten van de Raad van Europa van gedachten over al genomen of nog te nemen maatregelen op nationaal en regionaal niveau.

De Europese Unie heeft 1,5 miljoen euro bijgedragen ter ondersteuning van de deelneming van NGO's aan het NGO-Forum en de Conferentie zelf via het Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten. De Unie betreurt dat het NGO-Forum werd ontsierd door de obstructie van enkele NGO's, hetgeen leidde tot de opneming van onaanvaardbare termen in de op 4 september uitgegeven verklaring van het NGO-Forum, met name over de Midden-Oostenkwestie. Verscheidene gerenommeerde internationale NGO's distantieerden zich van gedeelten van de tekst en de hoge commissaris beval niet aan de tekst naar de Conferentie te zenden. Het voorzitterschap en de Commissie organiseerden evenwel verscheidene positieve gedachtewisselingen met NGO-vertegenwoordigers uit Europa, Afrika, Azië en Latijns-Amerika. De EU is van oordeel dat de bijdrage van de NGO's aan het proces over het geheel genomen zinvol was, aangezien NGO's essentiële partners zijn en een fundamentele rol bij de bestrijding van racisme spelen.

d) Buitengewone VN-zitting over kinderen, New York, 8-10 mei 2002

Na twee jaar van voorbereiding werd de buitengewone VN-zitting over kinderen in de vroege uren van 11 mei 2002 afgesloten met de unanieme aanneming van het slotdocument "A world fit for children" (een wereld voor kinderen).

Zo'n 180 regeringsdelegaties, 69 staatshoofden, regeringsleiders, vice-presidenten en leden "van koningshuizen", en 250 volksvertegenwoordigers hadden aan deze zitting deelgenomen, en, voor het eerst in de geschiedenis van de VN, waren ook circa 400 kinderen als gedelegeerden aanwezig.

Gedurende de buitengewone zitting werd een groot aantal bijeenkomsten gehouden, variërend van een vergadering van de Veiligheidsraad over kinderen en gewapende conflicten, en een symposium voor religieuze leiders tot een vergadering van burgemeesters van kindvriendelijke steden.

De deelname van kinderen was een absolute primeur in de geschiedenis van de VN en vormde, samen met de nauwe betrokkenheid van de civiele samenleving, een speciale prioriteit voor de EU. Bij de opening van de buitengewone zitting presenteerden twee kind-gedelegeerden aan de verzamelde staatshoofden en regeringsleiders de resultaten en oproepen van het Kinderforum dat van 5 t/m 7 mei 2002 in New York was gehouden zonder de tussenkomst van volwassenen.

Het slotdocument is helder en precies. Het is de vrucht van een buitengewoon moeilijk onderhandelingsproces dat pas eindigde na een heuse onderhandelingsmarathon onder voorzitterschap van ambassadeur Schumacher (Duitsland), de vertegenwoordiger van de westerse groep in het organisatiecomité, die tot kort na het geplande slot van de top duurde. Bij deze onderhandelingen heeft de EU krachtig en met succes gehamerd op het VN-verdrag inzake de rechten van het kind. De Zweedse ambassadeur Hammarberg beijverde zich vanaf het begin voor het bereiken van overeenstemming over de verwijzing naar het VN-Verdrag en het Spaanse voorzitterschap voerde langdurige onderhandelingen met de VS (het enige land dat het Verdrag niet heeft bekrachtigd) en anderen om meningsverschillen over deze en andere kwesties op te lossen. Dit vindt zijn weerslag in de duidelijk op rechten gebaseerde aanpak die door de hele tekst heen klinkt en het voornaamste verschil vormt met het slotdocument van de Wereldkindertop van 1990. Toen was het welzijn van het kind nog steeds een richtsnoer voor het verbeteren van de kwaliteit van het leven van het kind, en al werd het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind uit 1989 wel genoemd, het verband tussen de twee benaderingen, één die uitgaat van welzijn en de ander van rechten, werd nauwelijks gelegd.

De resultaten van de bijzondere zitting waren in enkele opzichten, met name wat betreft de reproductieve gezondheidszorg, inderdaad teleurstellend, gelet op de verschillende pogingen van bepaalde landen. Toch duidt niets in de slottekst op achteruitgang ten opzichte van standaards die in vorige buitengewone conferenties (Beijing, Kopenhagen, Caïro en de vervolgconferenties) waren overeengekomen. In het slotdocument wordt zelfs het belang van continuïteit ten opzichte van die vorige conferenties ondersteund.

Nog een succes voor de EU is dat zij een uitdrukkelijke verwijzing naar de doodstraf opgenomen wist te krijgen (namelijk met betrekking tot hen die minderjarig waren op het moment van hun daad) zoals in geen enkel ander document van dit type wordt aangetroffen.

De voornaamste doelstellingen in het slotdocument "A World Fit for Children" zijn:

- het sterftecijfer van kinderen onder vijf jaar met 33% terugbrengen voor 2010 en met 66% voor 2015,
- de moedersterfte met 75% terugbrengen voor 2015,
- terugdringen van ondervoeding en slechte voeding,
- verbeteren van de hygiëne en de toegang tot veilig drinkwater,
- voor 2010 de deelname aan lager onderwijs opvoeren met 90%,
- voor 2015 komen tot gelijke kansen op onderwijs voor jongens en meisjes,
- kinderen beschermen tegen geweld, misbruik, verwaarlozing en seksuele uitbuiting,
- kinderarbeid elimineren,
- het aantal met HIV geïnfecteerde kinderen voor 2010 met 50% reduceren.

Door middel van deze doelstellingen heeft de internationale gemeenschap opnieuw de doelstellingen van de Millenniumverklaring bevestigd. Desalniettemin, waar het Actieplan zich uitdrukkelijk ook richt op kinderen in geïndustrialiseerde landen (kwesties zoals geweld tegen kinderen, sociale onrechtvaardigheid, gebrek aan gelijke kansen, onvoldoende toegang tot onderwijs, milieuvervuiling) streeft het de Millenniumverklaring voorbij.

De voorbereidende conferentie van Europese en Centraal-Aziatische landen voor de buitengewone zitting is op uitnodiging van de regeringen van de Bondsrepubliek Duitsland en Bosnië en Herzegovina van 16 tot 18 mei 2001 gehouden in Berlijn (zie het EU-mensenrechtenverslag van vorig jaar).

e) Tweede Wereldconferentie inzake vergrijzing 2002

De AVVN heeft tijdens haar 54e zitting besloten tot bijeenroeping van een tweede Wereldconferentie inzake vergrijzing die plaatsvond in Madrid (8-12 april) en waar het resultaat van de eerste Wereldconferentie inzake vergrijzing [57], opnieuw werd bezien. Na een week van intensieve onderhandelingen werd de tweede Wereldconferentie inzake vergrijzing afgesloten met de aanneming van een Politieke verklaring en van het Internationaal Actieplan van Madrid over vergrijzing. Beide documenten verschaffen de internationale gemeenschap een langetermijnstrategie inzake vergrijzing voor de eenentwintigste eeuw, in antwoord op de uitdagingen en mogelijkheden die inherent zijn aan de huidige en toekomstige vergrijzing van de bevolking.

De EU, die beseft hoe belangrijk het is om vergrijzing als centraal punt op te nemen op de internationale agenda, heeft zich actief opgesteld zowel in de Commissie voor sociale ontwikkeling, tevens voorbereidend comité voor de conferentie, als op de conferentie zelf. De Commissie droeg met haar mededeling "Het antwoord van Europa op de wereldwijde vergrijzing; bevordering van sociaal-economische vooruitgang in een vergrijzende wereld" aan de tweede Wereldconferentie bij [58].

Er namen 162 regeringsdelegaties aan de conferentie deel, alsmede vertegenwoordigers van NGO's, gespecialiseerde VN-organen, andere VN-organen en NGO's die als waarnemer of met de status van waarnemer deelnamen.

Na een week van intensieve onderhandelingen nam de conferentie haar belangrijkste slotdocumenten aan - een Politieke Verklaring en het Internationaal Actieplan van Madrid 2002 - waarin de regeringen zich ertoe verbinden maatregelen te nemen om een antwoord te formuleren op de uitdaging van de vergrijzing van de bevolking en aan de beleidsmakers in de wereld een reeks van 117 concrete aanbevelingen voorleggen die op drie aandachtsgebieden betrekking hebben: ouderen en ontwikkeling, bevordering van gezondheid en welzijn met het oog op de oude dag en het scheppen van een geschikt en gunstig leefklimaat. Deze twee documenten leveren de blauwdruk voor een internationaal antwoord op de kansen en uitdagingen van de vergrijzing van de bevolking in de eenentwintigste eeuw en de bevordering van de notie "een samenleving voor alle leeftijden" - het belangrijkste thema van de conferentie.

---

[57] De eerste Wereldconferentie inzake vergrijzing is van 26 juli t/m 6 augustus 1982 te Wenen gehouden.

[58] COM(2002) 143 def. van 18 maart 2002.

De EU benadrukt dat het voor de uitvoering van het Actieplan van Madrid belangrijk is regionale strategieën aan te nemen, waarin met de specifieke trekken van iedere regio rekening gehouden wordt. Hiertoe zou er in september 2002 in Berlijn een ministeriële conferentie over vergrijzing plaatsvinden onder auspiciën van de Economische Commissie voor Europa van de VN.

f) Internationale Consultatieve Conferentie inzake Schoolonderwijs in relatie met vrijheid van godsdienst en overtuiging, verdraagzaamheid en non-discriminatie

De Internationale Consultatieve Conferentie inzake Schoolonderwijs in relatie met vrijheid van godsdienst en overtuiging, verdraagzaamheid en non-discriminatie, die van 23 t/m 25 november 2001 heeft plaatsgevonden in Madrid, was in samenwerking met de Spaanse regering georganiseerd door de heer Abdelfattah Amor, de speciale VN-rapporteur inzake de vrijheid van godsdienst en overtuiging, en werd bijgewoond door vertegenwoordigers van regeringen, NGO's, internationale organisaties en religieuze gemeenschappen. De conferentie viel samen met de twintigste verjaardag van de aanneming van de Verklaring over de uitbanning van alle vormen van intolerantie en discriminatie op basis van religie of geloof van 1981, en werd onder meer toegesproken door de Hoge Commissaris van de VN voor de mensenrechten.

De conferentie stelde zich ten doel een strategie te formuleren ter voorkoming van intolerantie; er werd een document aangenomen over de kwestie van de vrijheid van godsdienst en overtuiging, tolerantie en non-discriminatie. Redactiezittingen waren toegankelijk voor alle gedelegeerden van de conferentie en de tekst van de Verklaring van Madrid werd op 25 november 2001 bij consensus aangenomen.

De Verklaring benadrukt onder meer dat de eerbiediging van de vrijheid van godsdienst of overtuiging door middel van onderwijs moet worden bevorderd, en dat staten verantwoordelijk zijn voor de bevordering van een onderwijsbeleid dat meer aanstuurt op bevordering en bescherming van de rechten van de mens. Zij roept staten ook op de methoden voor het opleiden van docenten te verbeteren, en materiaal en informatie over de vrijheid van godsdienst en overtuiging te verspreiden en uit te wisselen, en beste praktijken te verspreiden; ook worden organisaties en gespecialiseerde VN-diensten uitgenodigd om bij te dragen aan de bevordering en bescherming van de vrijheid van godsdienst en overtuiging. De verklaring sluit af met een uitnodiging aan alle staten, de civiele samenleving en de internationale gemeenschap om de beginselen, doelstellingen en aanbevelingen van de Conferentie van Madrid te bevorderen.

3.3.2. Het Internationale Strafhof

De EU is steeds een groot voorstander geweest van de instelling van een permanent internationaal strafhof dat de allerergste misdaden van internationale draagwijdte zou kunnen berechten, te weten genocide, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden. Dientengevolge heeft de EU zich sterk gemaakt voor ratificatie en uitvoering van het Statuut van Rome van 1998, dat strekt tot oprichting van een dergelijk strafhof.

Gedurende 2001 en 2002 was de EU in dit opzicht bijzonder actief. Op 11 juni 2001 heeft de Raad een gemeenschappelijk standpunt aangenomen over de grondbeginselen van zijn beleid ter bevordering van de instelling van het Internationaal Strafhof. Dit gemeenschappelijk standpunt werd op 20 juni 2002 herzien; het is geactualiseerd en verder verfijnd. Praktisch alle geassocieerde landen hebben zich aangesloten bij het gemeenschappelijk standpunt en de herziene versie. [59]

Voorts is op 15 mei 2002 op aanbeveling van het Europees Parlement een gedetailleerd actieplan opgesteld om het gemeenschappelijk standpunt ten aanzien van de interne coördinatie van de EU in deze kwestie te ontwikkelen, een bredere ratificatie te bevorderen en het Statuut en maatregelen voor de daadwerkelijke instelling van het Internationaal Strafhof uit te voeren.

Alle EU-lidstaten en de meeste geassocieerde landen hebben het Statuut van het Strafhof inmiddels geratificeerd. Vooral dankzij de inspanningen van de EU is het aantal ratificaties (60) dat is vereist voor de inwerkingtreding van het Statuut op 11 april 2002 bereikt; het Statuut trad op 1 juli 2002 in werking. Op 30 juni 2002 had een totaal aantal van (74) staten het Statuut geratificeerd of was ertoe toegetreden.

Om haar doel te verwezenlijken heeft de EU, behalve via diplomatieke demarches en een politieke dialoog met derde landen of groepen van landen, uit hoofde van het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten financiële steun verleend aan NGO's voor de organisatie van regionale of subregionale conferenties of seminars in verschillende delen van de wereld ter bevordering van de ratificatie van het Statuut en de uitvoering ervan door middel van de verlening van technische bijstand.

---

[59] De herziening van het gemeenschappelijk standpunt inzake het Internationaal Strafhof is bijgevoegd als bijlage 17.

Eind april 2002 werd een oproep gepubliceerd tot het indienen van voorstellen voor NGO-projecten op het gebied van de bestrijding van straffeloosheid en de bevordering van internationale gerechtigheid. Deze had betrekking op de verstrekking van subsidies voor projecten ter bevordering van de ontwikkeling van een universele rechtsbevoegdheid in strafzaken en, met name, de oprichting van een Internationaal Strafhof, en de lopende activiteiten
van de ad hoc tribunalen voor voormalig Joegoslavië en voor Rwanda.

Ook heeft de EU zich actief ingezet voor een vlot verloop van de werkzaamheden van de Voorbereidende Commissie voor de oprichting van het Internationaal Strafhof, die de haar door de Conferentie van Rome opgedragen taak om tot een probleemloze oprichting van het Strafhof te komen, vrijwel heeft volbracht. De EU heeft samen met gastland Nederland gewerkt aan de voorbereidingen voor de installatie van het Strafhof in Den Haag, die gepland is voor begin 2003. Uit de EU-begroting werd financiering verstrekt ter ondersteuning van het werk van het voorbereidingsteam voor de oprichting van het Internationaal Strafhof in Nederland. Dit team is onder meer belast met het opzetten van de functie juridische ondersteuning van het toekomstige Hof en met het formuleren van voorstellen om een personeelsstelsel op te zetten.

Al met al heeft de EU, rekening houdend met de onwillige opstelling van de VS, in alle praktische opzichten, samen met andere democratische landen in de wereld, een leidende rol op zich genomen in het proces van de oprichting van het Internationaal Strafhof.

3.3.3. Raad van Europa

De Europese Unie ondersteunt de immer belangrijke rol die de Raad van Europa speelt bij de handhaving van mensenrechtennormen en de rechtsstaat en bij de bevordering van de democratische stabiliteit op Europese schaal.

Het Europees Mensenrechtenverdrag en het Mensenrechtenhof blijven de belangrijkste referentiepunten voor de bescherming van de mensenrechten in Europa. Het is van essentieel belang dat alle staten hun formele internationaal-rechtelijke verplichting nakomen om de eindvonnissen van het Hof in acht te nemen en volledig ten uitvoer te leggen.

De EU spreekt haar erkentelijkheid uit voor het werk van de evaluatiegroep van het Comité van Ministers met betrekking tot het Europese Hof voor de Rechten van de Mens, dat hervormingen van het Hof heeft voorgesteld. De aanbevelingen van de groep en andere voorstellen worden momenteel in Straatsburg besproken, met het oog op de aanneming van besluiten tijdens de ministeriële vergadering in november 2002.

De EU erkent dat de uitgebreide Raad van Europa een belangrijk pan-Europees politiek forum is dat de EU en andere Europese staten samenbrengt, waardoor de EU haar waarden en beleidsmaatregelen inzake mensenrechten binnen Europa naar voren brengt en bevordert. De rol van de Raad van Europa vormt een aanvulling op de gemeenschappelijke strategieën van de EU ten aanzien van een aantal specifieke staten, met name de Russische Federatie, maar ook de landen van Midden- en Oost-Europa. De maatstaven en waarden van de Raad van Europa in verband met de mensenrechten vormen eveneens een referentiekader voor de landen die willen toetreden tot de Europese Unie. Deze omvatten de doelstelling om van Europa een "doodstrafvrije zone" te maken, en bij terrorismebestrijding het strafrecht daadwerkelijk toe te passen maar de mensenrechten te waarborgen.

In dit opzicht verwelkomt de EU het feit dat Protocol nr. 13 bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens inzake de afschaffing van de doodstraf onder alle omstandigheden in mei 2002 is opengesteld voor ondertekening; zij ziet dit als een teken te meer van Europa's inzet voor en betrokkenheid bij de gemeenschappelijke waarden van de mensenrechten. De EU neemt ook nota van de oproep die de Raad van Europa vlak na de aanslagen van 11 september 2001 aan zijn lidstaten richtte om de verdragen van de Raad van Europa inzake strafrecht te ratificeren om het internationale terrorisme te helpen bestrijden.

De EU neemt nota van en is verheugd over de recente toetreding van nieuwe lidstaten tot de Raad van Europa. De EU is vastbesloten om de ervaring en mechanismen van de Raad van Europa te gebruiken bij de bevordering van mensenrechtennormen in heel Europa, en benadrukt hoe belangrijk het is dat de lidstaten de verplichtingen die uit het lidmaatschap van de Raad van Europa voortvloeien, ten volle nakomen. De EU verwacht dat alle lidstaten hun instellingen, wetgeving en praktijken zullen blijven richten naar de maatstaven van de Raad van Europa, en dat zij elke conflictsituatie met vreedzame, politieke middelen zullen oplossen.

De EU is verheugd over de toenemende rol die de Raad van Europa in Zuidoost-Europa speelt, in het bijzonder via het Stabiliteitspact, de deelname aan de waarneming bij verkiezingen, en de programma's voor samenwerking van deskundigen en voor deskundige bijstand.

De gezamenlijke verklaring inzake samenwerking en partnerschap tussen de Europese Commissie en de Raad van Europa die in april 2001 is getekend, blijft de basis voor onderlinge samenwerking tussen de beide organisaties bij de financiering en uitvoering van gezamenlijke programma's voor samenwerking en bijstand in Midden- en Zuidoost-Europa.

De EU is verheugd over de rol die de commissaris voor mensenrechten van de Raad van Europa speelt bij het bevorderen van het bewustzijn en de eerbiediging van de mensenrechten in alle lid-staten van de Raad van Europa.

De EU blijft de belangrijke rol steunen die de Raad van Europa speelt bij de inspanningen om te komen tot een vreedzame oplossing van het conflict in Tsjetsjenië. Zij is verheugd over de aan-wezigheid aldaar van erkende mensenrechtenexperts van de Raad van Europa en over de samen-werking met de Russische autoriteiten op dit gebied. De EU is verheugd over de overeenkomst tussen de Raad van Europa en de Russische Federatie om het mandaat van de deskundigen van de Raad van Europa in Tsjetsjenië te hernieuwen en uit te breiden. De EU verwacht van Rusland nog concrete informatie over de geplande follow-up-acties na de schendingen van de mensenrechten waarnaar het kantoor van de speciale vertegenwoordiger van de voorzitter van de Russische federatie voor de mensenrechten in de Republiek Tsjetsjenië onderzoek heeft gedaan.

De EU is ingenomen met het feit dat het Europese voorbereidingsproces voor de Wereldconferentie tegen racisme plaatsvond binnen het kader van de Raad van Europa, in het bijzonder omdat deze organisatie een sleutelrol vervult bij de bevordering van verdraagzame samenlevingen zonder discriminatie en al jarenlang betrokken is bij het bestrijden van racisme, discriminatie en onverdraagzaamheid. De EU zal actief deelnemen aan het Europese follow-up-proces na de Wereldconferentie, dat ook onder auspiciën van de Raad van Europa zal plaatsvinden.

De EU erkent dat de Raad van Europa door middel van toezichtsmechanismen van het Kader-verdrag inzake de bescherming van nationale minderheden een belangrijke rol heeft gespeeld op het gebied van de bescherming van nationale minderheden in Europa.

De EU is tevens ingenomen met de inspanningen die de Raad van Europa bij al zijn activiteiten op het gebied van sociale cohesie, mensenrechten en onderwijs doet om de discriminatie van Roma en Sinti aan te pakken en hun deelname aan het maatschappelijk leven te bevorderen.

De EU hecht grote waarde aan de inzet van de Raad van Europa op het gebied van gendergelijkheid, en met name aan de actie ter bestrijding van de mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting, en van geweld tegen vrouwen.

De EU blijft de Raad van Europa ondersteunen in het proces van het afstellen van zijn rol en prioriteiten, en van de versterking van zijn samenwerking met andere multilaterale organisaties, met name de samenwerking met de EU zelf en met de OVSE.

3.3.4. Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE)

Voor de Europese Unie is de menselijke dimensie van de OVSE een van de belangrijkste onderdelen van het alomvattende veiligheidsconcept. Daarom schenkt de Unie haar krachtige steun aan alle activiteiten in het kader van de menselijke dimensie en deelt zij de opvatting dat in de afzonderlijke deelnemende staten alle aspecten van de menselijke dimensie aan de orde moeten worden gesteld. [60]

Ook de EU acht de menselijke dimensie van cruciaal belang in haar betrekkingen met andere deelnemende staten, zoals in de context van het uitbreidingsproces van de EU. De EU geeft haar onvoorwaardelijke steun aan de OVSE-instellingen die het normatieve acquis van de OVSE uitvoeren en zodoende conflicten voorkomen. De EU is een belangrijke contribuant van de OVSE, de instellingen van deze organisatie en de missies die zij te velde uitvoert.

De EU wil de algehele uitvoering van haar bijstands- en samenwerkingsprogramma's op regionaal niveau, alsmede van de programma's die zijn vastgesteld in het uitgebreide net van gediversifieerde overeenkomsten met welhaast alle aan de OVSE deelnemende staten verbeteren. De voordelen van het partnerschap worden aangeboden aan allen die de bereidheid en de wil hebben om met de EU te streven naar een ontwikkeling die leidt tot welzijn en sociale solidariteit in open democratische samenlevingen, in rechtsstaten waar de mensenrechten, het internationaal recht en de beginselen en verbintenissen van de OVSE volledig worden geëerbiedigd.

---

[60] Documenten over de menselijke dimensie van de OVSE en over de OVSE in het algemeen kunnen worden gedownload van de homepage van de OVSE: www.osce.org .

De EU waardeert het werk van de OVSE-organen die specifiek belast zijn met mensenrechten-vraagstukken, met name het Bureau voor Democratische Instellingen en Mensenrechten (ODIHR), [61] de Hoge Commissaris voor Nationale Minderheden [62] en de vertegenwoordiger voor mediavrijheid. [63]

De EU streeft er constant naar, de menselijke dimensie in alle activiteiten van de organisatie te integreren. Bijzonder relevant in dit verband is het werk van de Permanente Raad en het werk dat te velde door de plaatselijke missies van de OVSE wordt verricht. De EU moedigt een mechanisme voor een verbeterde feedback van de missies naar de Permanente Raad aan.

De EU blijft veel belang hechten aan de jaarlijkse implementatievergaderingen inzake de menselijke dimensie en de aanvullende vergaderingen over de menselijke dimensie, die reeds bewezen hebben in belangrijke mate te kunnen bijdragen tot de menselijke dimensie binnen de OVSE. De EU heeft consequent de belangrijke rol van NGO's in activiteiten op het terrein van de menselijke dimensie onderstreept, en haar waardering uitgesproken voor de toenemende belang-stelling van NGO's voor alle vergaderingen inzake de menselijke dimensie. Tevens is de EU van oordeel dat deze vergaderingen een nieuwe dynamiek moeten ontwikkelen om niet aan waarde in te boeten.

In dit opzicht verwelkomt de Unie de inspanningen van ODIHR en het zittend voorzitterschap ter vergemakkelijking van de aanneming van het "Besluit over de werkwijze van OVSE-vergaderingen over kwesties inzake de menselijke dimensie". In dit document hecht de Permanente Raad bijzon-dere waarde aan een hernieuwde dialoog met staten, internationale organisaties en NGO's. De EU is verheugd over het feit dat de nieuwe werkwijze voorziet in meer toekomstgerichte, thematische en uitvoerige debatten en hoopt dat hierdoor de koppeling tussen de implementatievergadering en andere OVSE-activiteiten, waaronder de follow-up door de besluitvormingsstructuren van de OVSE, wordt versterkt.

Mensenhandel

De EU verwelkomt de maatregelen die de OVSE heeft genomen ter bestrijding van de mensen-handel, waar vrouwen en meisjes op zeer grote schaal het slachtoffer van zijn.

---

[61] Informatie over het werk van het ODIHR kan worden gedownload van: www.osce.org/odihr.

[62] Informatie over het werk van de Hoge Commissaris voor Nationale Minderheden kan worden gedownload van: www.osce.org/hcnm.

[63] Informatie over het werk van de vertegenwoordiger voor mediavrijheid kan worden gedown-load van: www.osce.org/fom.

Op basis van een besluit van de Ministeriële Raad van de OVSE van 28 november 2000, waarin het accent ligt op de primaire verantwoordelijkheid van de deelnemende staten, de internationale samenwerking en de rol van de civiele samenleving, en als belangrijkste actiegebieden preventie, bescherming en vervolging worden genoemd, heeft de organisatie haar inspanningen ter bestrijding van de mensenhandel opgevoerd.

Sinds begin 2002 heeft een informele werkgroep over de gelijkheid van mannen en vrouwen en de bescherming tegen mensenhandel zich actief met het onderwerp beziggehouden.

Daarenboven heeft het OVSE-secretariaat de gedragscode voor de leden van OVSE-missies gewijzigd om daarin bepalingen op te nemen inzake de schending van de mensenrechten, waaronder mensenhandel, om te voorkomen dat leden van OVSE-missies in dergelijke problemen verwikkeld raken.

3.3.5. Stabiliteitspact voor Zuidoost-Europa

Op initiatief van de Europese Unie is op 10 juni 1999 te Keulen het Stabiliteitspact voor Zuidoost-Europa aangenomen. Het Stabiliteitspact is een politiek bindende verklaring en een kaderovereenkomst inzake internationale samenwerking om met alle partners te komen tot een gezamenlijke strategie inzake stabiliteit en groei in die regio. In het oprichtingsdocument hebben meer dan 40 partnerlanden en organisaties zich ertoe verbonden, de landen in Zuidoost-Europa te zullen steunen "in hun streven naar vrede, democratie, eerbied voor de mensenrechten en economische welvaart, met het oog op stabiliteit in de gehele regio".

De EU blijft het Stabiliteitspact, waarin het een leidende rol op zich heeft genomen, met kracht ondersteunen. De belangrijkste toegevoegde waarde van het Stabiliteitspact ligt in zijn vermogen om meer regionale samenwerking te bevorderen en het draagt aldus bij tot de preventie van conflicten in de regio. Door het vermogen van het pact om de regionale samenwerking te bevorderen kan het een belangrijke rol spelen bij het ondersteunen en bevorderen van de doelstellingen van het stabilisatie- en associatieproces, dat de kernstrategie van de EU voor de integratie van de landen van de Westelijke Balkan in de Europese structuren vormt. In 2002 zijn belangrijke maatregelen genomen om de operaties van het Stabiliteitspact te stroomlijnen en de strategische samenwerking tussen de doelstellingen van het pact en die van het stabilisatie- en associatieproces te versterken.

Van de drie werkgroepen houdt Werkgroep I zich in het bijzonder bezig met democratisering en mensenrechten; op deze gebieden kan slechts door langetermijnprocessen en een sterke betrokkenheid van de civiele samenleving resultaat worden behaald. Sinds juni 2001 ziet Werkgroep I handel en investeringen, infrastructuur, vluchtelingenkwesties, grensoverschrijdende samenwerking, kleine en lichte wapens en de bestrijding van georganiseerde criminaliteit als haar zes prioritaire thema’s.

De EU benadrukt dat de volledige eerbiediging van de mensenrechten een van de doelstellingen is van het Stabiliteitspact. Cruciale factoren blijven de grensoverschrijdende samenwerking en de rechten van minderheden in het politieke en economische ontwikkelingsproces. Het doel is om via een brede aanpak de multi-etnische coëxistentie en de bescherming van minderheden te bevorderen. Er zijn mensenrechtencentra ingesteld. Wetsherzieningen, bewustmakingscampagnes en de bevordering van de status van de Roma-bevolkingsgroep zijn belangrijke activiteiten.

Het recht van vluchtelingen en ontheemden om terug te keren naar en weer bezit te nemen van hun eigendommen is een preliminaire voorwaarde voor duurzame vrede in de regio. De internationale gemeenschap moet haar steun aan terugkerenden handhaven. De regionale autoriteiten worden opgeroepen om de verantwoordelijkheid te nemen voor de oplossing van het probleem van de terugkeer van vluchtelingen. De overeenkomst inzake regionale terugkeer, en de "Agenda voor regionale actie" ten voordele van vluchtelingen en ontheemden bestaat uit een serie bilaterale initiatieven tussen de Federale Republiek Joegoslavië, Bosnië en Herzegovina en Kroatië.

Het Stabiliteitspact richt zich ook op de bevordering van gelijke kansen voor mannen en vrouwen en een passende vertegenwoordiging van vrouwen in het openbare leven, en beoogt vrouwen in staat te stellen deel te nemen aan het politieke proces. Bovendien streeft het Pact een versterking na van de banden met de civiele samenleving. In oktober 2000 is een verklaring aangenomen over het partnerschap tussen NGO's en regeringen in de regio. De partners bevorderen de ontwikkeling van NGO's en van burgerinitiatieven, nemen wetgeving ter zake aan, en werken onafgebroken en stelselmatig aan partnerschappen tussen de overheid en de NGO's.

Werkgroep I heeft in juni 2000 een vergadering gehouden in Istanbul. De vergadering ging over kwesties betreffende plaatselijke democratie en grensoverschrijdende samenwerking, geschiedenis en geschiedenisonderwijs, onderwijs en jeugd, vluchtelingen, media, genderkwesties, parlementaire samenwerking en nationale minderheden.

Plaatselijke democratie en grensoverschrijdende samenwerking worden beschouwd als centrale elementen van het democratiserings- en stabilisatieproces in Zuidoost-Europa. Er werd overeengekomen dat er een stuurgroep zou worden ingesteld om de inspanningen op de betreffende gebieden te coördineren. Met betrekking tot geschiedenis en geschiedenisonderwijs lag de nadruk op nieuwe onderwijsmethoden en -benaderingen. Ook werd onderkend dat regionale samenwerking inzake onderwijs en jeugd de inspanningen op nationaal niveau aanvult.

Werkgroep I bevestigde ook dat het belangrijk is een vrij, professioneel en gediversifieerd media-landschap te ontwikkelen en had lovende woorden over voor de inspanningen van de Media task force. Wat genderkwesties betreft is het toegenomen percentage vrouwen dat deelneemt aan het politieke besluitvormingsproces het meest zichtbare effect van de Gender task force. Samenwerking met de Task forces in alle drie de Werkgroepen zal worden geïntensiveerd, zoals, o.m. met de task forces gender, media, mensenhandel en SPAI/SPOC (bestrijding van corruptie en georganiseerde criminaliteit)

3.4. THEMA'S DIE VOOR DE EU VAN SPECIAAL BELANG ZIJN

3.4.1. Mensenrechten en terrorisme

Terroristische daden brengen het grondwettelijk bestel, de territoriale integriteit en de veiligheid van staten in gevaar. De Europese Unie is van oordeel dat er, ongeacht de argumenten die eventueel worden ingeroepen en ongeacht de plaats waar de misdaad gepland of gepleegd wordt, voor terrorisme geen rechtvaardiging bestaat; de bestrijding van deze plaag is derhalve een prioritaire doelstelling van het Europese beleid.

Deze realiteit is nog nooit zo duidelijk geweest als op dit ogenblik. De aanslagen van 11 september, het toenemend aantal terroristische daden dat in de hele wereld in alle mogelijke vormen wordt gepleegd en het transnationale karakter hiervan maken een doeltreffende reactie nu des te noodzakelijker. Meer dan ooit moet de internationale samenwerking worden versterkt en dient vorm te worden gegeven aan een samenhangend beleid om terrorisme uit te roeien door middel van de invoering van specifieke wettelijke, politieke en diplomatieke maatregelen die erop gericht zijn de mogelijkheden voor terroristen en terroristische organisaties om te opereren te elimineren, terroristische daden te bestraffen en de justitiële en politiële samenwerking in dit verband te versterken.

De Europese Unie heeft in dit opzicht resolute stappen gezet: het akkoord over het Europees aanhoudingsbevel, de gemeenschappelijke definitie van terrorisme, de opstelling van lijsten van terroristen en terroristische organisaties, groepen en entiteiten, de samenwerking tussen specialistische diensten en de aanneming van bepalingen inzake de bevriezing van vermogensbestanddelen naar aanleiding van Resolutie 1373 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties zijn stuk voor stuk praktische maatregelen om het terrorisme te bestrijden.

De Unie heeft besloten om in haar gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid rekening te houden met de houding van staten ten aanzien van terrorisme; in het kader daarvan evalueert zij haar betrekkingen met derde landen in het licht van de samenwerking bij de bestrijding van terrorisme.

De reactie van sommige landen op de aanslagen van 11 september heeft duidelijk gemaakt dat de bestrijding van terrorisme en de bescherming van mensenrechten een bijzondere dimensie hebben gekregen. Er bestaat een reëel gevaar dat staten, in hun streven het terrorisme uit te roeien, buitensporige en onevenredige maatregelen nemen en afglijden naar repressie en schending van de mensenrechten.

Tegen de achtergrond van deze onrustbarende ontwikkeling heeft de Europese Unie tijdens de op 21 september 2001 gehouden buitengewone Europese Raad herhaald dat zij bij het opvoeren van de maatregelen ter bestrijding van terrorisme, de mensenrechten en de fundamentele vrijheden zal doen eerbiedigen. Ook de Europese Raden van Laken en Barcelona en meer recentelijk die van Sevilla hebben erop gewezen dat de eerbiediging van de mensenrechten en de rechtsstaat een kernaspect is van elke doeltreffende strategie voor de uitroeiing van het terrorisme.

Bij de bestrijding van het terrorisme moeten staten zich houden aan de internationale mensenrechtennormen en aan hun verplichtingen uit hoofde van het internationaal humanitair en vluchtelingenrecht. Maatregelen die de mensenrechten inperken om terrorisme te bestrijden moeten stroken met het internationaal recht, een uitzondering zijn en niet de regel, noodzakelijk en evenredig zijn en beperkt tot hetgeen in de gegeven situatie strikt vereist is. Zij mogen geen discriminatie louter op grond van ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst of sociale afkomst inhouden. Voorts benadrukt de Europese Unie dat maatregelen ter voorkoming van terroristische daden en bestraffing van terrorisme die op specifieke etnische of religieuze minderheden zijn gericht, niet alleen in strijd zijn met de normen inzake mensenrechten, maar ook het bijkomende risico in zich dragen dat ongewenste racistische, nationalistische en xenofobe opvattingen de kop opsteken.

De toezichthoudende instanties moeten er nauwlettend op toezien dat terrorismebestrij-dingsmaatregelen met deze vereisten stroken en strikt beperkt zijn in de tijd. De Europese Unie benadrukt dat er rechten zijn - namelijk het recht op leven, vrijheid van denken, geweten en gods-dienst, het recht op vrijwaring van foltering of wrede en vernederende behandeling of bestraffing, het recht om niet schuldig te worden bevonden aan een misdrijf op grond van een daad of nalatigheid die ten tijde van het plegen daarvan geen misdrijf was - waarvan in geen enkele omstandigheid mag worden afgeweken.

Op grond van het legaliteitsbeginsel en de rechtsstaat moeten de fundamentele vereisten voor een eerlijk proces altijd worden geëerbiedigd. De Europese Unie zal eraan meewerken de daders voor het gerecht te brengen en straffen op te leggen aan degenen die voor terroristische misdaden aan-sprakelijk worden gesteld, zolang de procedurele waarborgen maar worden nageleefd en veilig-gesteld conform de internationale mensenrechten- en humanitaire normen. De Europese Unie heeft als een van de belangrijkste pleitbezorgsters voor de universele afschaffing van de doodstraf en de uitbanning van foltering verklaard dat zij vastbesloten is vermeende terroristen niet uit te leveren aan staten waar het risico van foltering bestaat of waar de doodstraf kan worden toegepast.

De Europese Unie is er vast van overtuigd dat de doeltreffendheid van de terrorismebestrijding zal verbeteren indien deze gebaseerd is op een alomvattende en diepgaande dialoog met landen en gebieden waar zich toevluchtsoorden voor terroristen zouden kunnen bevinden. Eén geschikt forum voor een dergelijke dialoog is de Europees-mediterrane conferentie. Tijdens haar laatste bijeen-komst heeft deze twee kaderdocumenten inzake terrorisme goedgekeurd: het actieplan van Valencia en het regionaal samenwerkingsprogramma op het gebied van justitie.

a) Verenigde Naties

De Verenigde Naties spelen een hoofdrol bij de terrorismebestrijding alsook bij de bevordering en bescherming van de mensenrechten.

In dit verband sprak de Raad in het gemeenschappelijk standpunt inzake terrorismebestrijding van 27 december 2001 zijn steun uit voor Resolutie 1373 van de VN-Veiligheidsraad, die het algemene kader vormt voor de internationale actie tegen terrorisme en waarbij maatregelen worden genomen ter bestrijding daarvan, met name door op te treden tegen de financiering van terrorisme en een verbod in te stellen op het bieden van veilige toevluchtsoorden aan terroristen. Om de wettelijke rechten van personen beter te waarborgen werkt de Europese Unie aan een verbetering van het functioneren van de sanctiecomités van de VN-Veiligheidsraad, onder meer door te voorzien in bepaalde afwijkingen van de sanctieregelingen en in de invoering van criteria voor de identificatie en opneming van personen en entiteiten in sanctielijsten.

De Europese Unie steunt met kracht het werk van deze organisatie op wetgevingsgebied. De lid-staten die de twaalf onder auspiciën van de Verenigde Naties aangenomen internationale verdragen inzake terrorismebestrijding nog niet hebben ondertekend en bekrachtigd, worden opgeroepen dit zo spoedig mogelijk te doen en de interne wetgeving van hun staten dienovereenkomstig aan te passen.

Tot slot is de Europese Unie actief betrokken bij de onderhandelingen over de aanneming van een algemeen verdrag tegen het internationaal terrorisme binnen het door de eerbiediging van de mensenrechten geboden kader. Het werk van de speciaal rapporteur van de subcommissie voor de bevordering en bescherming van de rechten van de mens inzake terrorisme en mensenrechten, mevrouw Kalliopi Koufa, heeft een helder licht geworpen op de complexiteit en diversiteit van dit vraagstuk en op de problemen om tot een algemeen aanvaarde definitie van terrorisme te komen.

b) 56e zitting van de Algemene Vergadering

Evenals in voorgaande jaren diende Algerije in de Derde Commissie van de Algemene Vergadering een resolutie in met de titel *Mensenrechten en terrorisme*. De Europese Unie betreurt het dat, ondanks de inspanningen van de auteurs van dit ontwerp om de standpunten van de Unie te weer-spiegelen, geen definitieve overeenstemming kon worden bereikt, hoofdzakelijk vanwege de karakterisering van terroristische daden als schendingen van de mensenrechten. Volgens de Europese Unie moeten dergelijke daden in de eerste plaats worden beschouwd als misdaden.

c) 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens

Tijdens de 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens (CHR) herhaalde de Europese Unie de bezwaren die zij ook in de Algemene Vergadering ten aanzien van het Algerijnse ontwerp inzake mensenrechten en terrorisme had geuit. De Europese Unie nam actief deel aan de onderhandelingen over deze tekst en stelde een aantal wijzigingen voor waardoor deze aanmerkelijk werd verbeterd. Het feit dat enkele van de punten onaanvaardbaar bleven, leidde ertoe dat de Europese Unie besloot zich bij de stemming over deze resolutie te onthouden.

Anderzijds zette de Europese Unie zich en bloc in voor een andere, door Mexico ingediende ontwerp-resolutie met de titel *Bescherming van de mensenrechten bij de bestrijding van terrorisme* waarin de Hoge Commissaris voor de mensenrechten werd verzocht om een volledig analytisch verslag over deze kwestie uit te brengen.

De Europese Unie was mede-indiener van dit ontwerp. Het werd evenwel uiteindelijk ingetrokken en de bespreking werd uitgesteld tot de zitting van volgend jaar vanwege het risico op amendementen die de tekst zouden hebben geperverteerd.

3.4.2. Burgerrechten en politieke rechten

Burgerrechten en politieke rechten, met inbegrip van vrijheid van denken, geweten en godsdienst, vrijheid van meningsuiting en vrijwaring van discriminatie, liggen aan de basis van de kracht en de diversiteit van de democratische samenlevingen. Zij worden gewaarborgd door de artikelen 18, 19, 20 en 21 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens als onderdeel van de "grondslag voor vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld" en worden meer gedetailleerd omschreven in het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR).
In juli 2002 hadden 148 staten het IVBPR geratificeerd. De Europese Unie is ingenomen met het toenemend aantal staten dat partij bij het IVBPR is geworden en dringt er bij de andere op aan dit zo spoedig mogelijk te doen. De EU steunt de oproep die secretaris-generaal Kofi Annan tijdens de Millenniumvergadering in 2000 aan alle regeringen heeft gedaan om de zes belangrijkste verdragen van de VN op het gebied van de mensenrechten te ondertekenen en te bekrachtigen. Bekrachtiging is evenwel slechts een eerste stap. De verdragen zullen op zichzelf geen eind aan de schendingen van de mensenrechten maken. Uitvoering is het sleutelwoord. Bij alle regeringen wordt erop aangedrongen met de VN-mechanismen samen te werken en in te stemmen met bezoeken aan hun landen door speciale rapporteurs en met de andere bijzondere procedures. De lidstaten van de EU gaan altijd op dergelijke verzoeken in en moedigen derde landen aan hetzelfde te doen.

De EU speelde een belangrijke rol bij de bevordering van de burgerrechten en de politieke rechten tijdens de zitting van de Derde Commissie van de Algemene Vergadering van de VN in het najaar van 2001. De EU steunde bijvoorbeeld de succesvolle resoluties inzake mensenrechten bij de rechtsbedeling en de afschaffing van alle vormen van religieuze onverdraagzaamheid. Tijdens de 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens (CHR) leverde de EU, geconfronteerd met de door een aantal landen opgeworpen problemen, grote inspanningen om te zorgen voor krachtige resoluties ter bescherming van de burgerrechten en de politieke rechten, zoals de resoluties op het gebied van foltering, democratie, straffeloosheid en onafhankelijkheid van de rechterlijke instanties. Een groot aantal daarvan werd bij consensus aangenomen, terwijl de tekst in enkele gevallen in krachtiger bewoordingen was gesteld dan in de afgelopen jaren. Op deze specifieke kwesties en andere resoluties van de Derde Commissie en de CHR wordt elders in het verslag nader ingegaan. Een illustratief voorbeeld van de inzet van de EU was evenwel de resolutie van de CHR over buitengerechtelijke, standrechtelijke of willekeurige executies. Verscheidene landen, met name Pakistan, verzetten zich krachtig tegen de opneming van de zinsnede "seksuele geaardheid" in de context van discriminatie van minderheidsgroepen in deze resolutie. Toen voor het eerst de opneming van deze woorden in stemming werd gebracht, stemde een royale meerderheid voor handhaving van deze woorden en werd de resolutie aangenomen.

De vrijheid van denken, geweten en godsdienst is neergelegd in de fundamentele mensenrechtenverdragen van de VN. De EU veroordeelt de vervolging van mensen vanwege hun geloof of levensovertuiging, ongeacht de omstandigheden. De EU neemt elke gelegenheid te baat om er bij staten op aan te dringen wetten en praktijken te hanteren die tolerantie en wederzijds respect bevorderen, en religieuze minderheden tegen discriminatie, intimidatie en aanvallen te beschermen. Specifieke gevallen van godsdienstvervolging worden regelmatig bij de betrokken regeringen aangekaart. In de 58e zitting van de CHR steunde de EU de door Ierland ingediende resolutie inzake de uitbanning van alle vormen van religieuze onverdraagzaamheid, waarin er bij alle staten op wordt aangedrongen om alle noodzakelijke maatregelen te nemen ter bestrijding van haat, onverdraagzaamheid en daden van geweld, intimidatie en dwang die zijn ingegeven door op godsdienst of levensovertuiging gebaseerde onverdraagzaamheid.

Het streven van de EU naar bevordering van de burgerrechten en de politieke rechten is in het veld in actie omgezet door middel van projecten gefinancierd door het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR). In de loop van 2001 werden verscheidene oproepen tot het indienen van voorstellen gedaan die zich toespitsten op een aantal prioritaire gebieden.

Naar aanleiding van de Commissiemededeling over de rol van de Europese Unie bij de bevordering van de mensenrechten en de democratisering in derde landen, is de steun van het EIDHR geconcentreerd op een beperkt aantal prioriteiten. In april publiceerde de Commissie vier oproepen tot het indienen van voorstellen: steun voor de afschaffing van de doodstraf, bestrijding van straffeloosheid en bevordering van internationale gerechtigheid, bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat en discriminatie van etnische minderheden en inheemse volken, voorkoming van foltering en steun voor de rehabilitatie van slachtoffers van foltering. Een meer gedetailleerde analyse van het projectwerk van het EIDHR staat in punt 3.2.

De EU beijvert zich ervoor de burgerrechten en de politieke rechten in alle met derde landen gevoerde mensenrechtendialogen aan de orde te stellen. De EU zorgt er tevens voor dat de mensenrechten aan de orde komen in alle vergaderingen en besprekingen met derde landen op elk niveau, met inbegrip van de politieke dialoog. Tijdens de top EU-Rusland op het niveau van de staatshoofden op 29 mei 2002 werden kwesties aangeroerd met betrekking tot de rechtsstaat en de vrijheid van de media; tevens werd de nadruk gelegd op de bereidheid van de EU om de ontwikkeling van democratische instellingen te steunen via het programma van de Europese Commissie voor bijstand aan 12 landen van de voormalige Sovjet-Unie en Mongolië (Tacis). Een ander voorbeeld was het bezoek van Chris Patten, Commissielid voor buitenlandse betrekkingen, aan Pakistan op 22 en 23 mei 2002 waarbij het punt van het herstel van de democratie op het hoogste niveau werd besproken. [64]

In het verlengde van de energieke aanpak waarmee zij de burgerrechten en de politieke rechten in de loop van 2001 en 2002 in internationale fora heeft bevorderd, zal de EU steun blijven verlenen aan acties en initiatieven om de in het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten genoemde rechten concreet gestalte te geven door gebruik te maken van de politieke en mensenrechtendialogen, de Algemene Vergadering en de Commissie inzake de rechten van de mens van de VN en de projectfondsen van het EIDHR. De integratie van de mensenrechten op alle niveaus van de besluitvorming zal eveneens bijdragen tot de verwezenlijking van dit streven.

a) Afschaffing van de doodstraf

Er is sprake van een toenemende internationale tendens tot wereldwijde afschaffing van de doodstraf. 111 landen hebben de doodstraf al afgeschaft of zijn daarmee bezig: 74 landen hebben de doodstraf volledig afgeschaft. 15 landen hebben de doodstraf afgeschaft voor commune misdrijven, 22 landen zijn de facto tot afschaffing overgegaan en 2 landen hebben zich als leden van de Raad van Europa tot afschaffing verbonden. 84 landen handhaven de doodstraf [65]. Secretaris-generaal Kofi Annan van de VN maakte zijn standpunt ten aanzien van de doodstraf in december 2000 bekend toen hem de petitie "Moratorium 2000" met 3 miljoen handtekeningen werd aangeboden. Hij verklaarde:

---

64 Zie punt 3.1.3 voor meer details over de politieke dialoog.

65 Amnesty International (2002). "Facts and Figures on the Death Penalty". Beschikbaar op: http://web.amnesty.org/rmp/dplibrary.nsf.

"Het teloorgaan van leven is zó absoluut, zó onherroepelijk, dat mensen elkaar dit niet mogen aandoen, zelfs niet op grond van een gerechtelijk vonnis". In de resolutie over de doodstraf die tijdens de 58e zitting van de VN-Commissie werd aangenomen, wordt voor het eerst verklaard dat de doodstraf niet mag worden opgelegd voor niet-gewelddadige handelingen, met inbegrip van vrijwillige seksuele omgang tussen volwassenen.

Ondanks de algemene tendens tot afschaffing van de doodstraf heeft in 2001 een groot aantal executies plaatsgevonden. Amnesty International schat dat in dat jaar ten minste 3048 mensen werden geëxecuteerd in 31 landen en dat 5265 mensen tot de dood werden veroordeeld in 69 landen. Amnesty schrijft de opvallende toename in het afgelopen jaar toe aan de versterkte toepassing van de doodstraf als onderdeel van de harde campagne van China tegen misdaad en corruptie. In 2001 werd 90 procent van alle executies, voorzover bekend, uitgevoerd in China, Iran, Saudi-Arabië en de VS. Deze cijfers waren de hoogste jaarcijfers sinds 1996. In 2001 werden in Iran en de VS ook minderjarige delinquenten geëxecuteerd. In december 2001 kondigde generaal Musharraf de omzetting aan van doodstraffen voor jongeren die waren opgelegd voordat de doodstraf voor kinderen in juli 2000 werd afgeschaft [66]. Bezorgdheid bestaat er ook ten aanzien van de doodstraf in Singapore, waar deze verplicht wordt opgelegd voor drugssmokkel, moord, hoogverraad en enkele vuurwapendelicten. Singapore heeft proportioneel een van de hoogste executiecijfers ter wereld.

In 2001 vonden ook een aantal positieve ontwikkelingen plaats die door de EU worden toegejuicht. Zo beperkte Turkije de werkingssfeer van de doodstraf door wijzigingen op de grondwet aan te nemen die bepalen dat de doodstraf "niet mag worden opgelegd, tenzij in oorlogstijd, bij oorlogsdreiging en voor terroristische misdrijven". Kirgizië verlengde een moratorium op de doodstraf tot eind 2002. De Federale Republiek Joegoslavië bekrachtigde in september zonder enig voorbehoud het tweede Facultatieve Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR) waarbij de doodstraf in alle omstandigheden wordt verboden. De Republiek Servië schafte in november de doodstraf voor alle misdrijven af. Hoewel Montenegro nog aan de doodstraf vasthoudt, kondigde de minister van Justitie in het najaar aan dat het wetboek van strafrecht spoedig zou worden gewijzigd teneinde de doodstraf af te schaffen. In Oekraïne is een nieuw wetboek van strafrecht van kracht geworden waarin bepaald wordt dat de maximale straflevenslang is. Dit volgde op de afschaffing van de doodstraf door dat land in 2000. In april 2002 stemde het parlement van Fiji voor de afschaffing van de doodstraf [67].

---

66 Zie het jaarverslag 2002 van Amnesty International, blz. 190.
67 De richtsnoeren van de Europese Unie inzake de doodstraf zijn bijgevoegd als bijlage 13.

b) Het optreden van de EU in internationale en regionale organisaties

De EU is tegen de doodstraf, in welke omstandigheden dan ook. Dat standpunt is gebaseerd op het geloof in de intrinsieke waardigheid van alle mensen. De EU maakt van alle relevante internationale en regionale fora gebruik om te pleiten voor de universele afschaffing van de doodstraf.

In landen die vasthouden aan de doodstraf streeft de EU naar de geleidelijke beperking van de werkingssfeer ervan en dringt zij aan op eerbiediging van de minimumnormen die neergelegd zijn in internationale mensenrechteninstrumenten en andere documenten, met name de "richtsnoeren voor het beleid van de EU ten aanzien van derde landen inzake de doodstraf", die door de Europese Raad in juni 1998 zijn aangenomen.

Tijdens de 58ste zitting van de VN-Commissie voor de rechten van de mens (maart/april 2002) diende de EU voor het zesde achtereenvolgende jaar een resolutie over de doodstraf in. De tekst was grosso modo identiek aan die van het voorgaande jaar; nieuw was echter de nadruk die werd gelegd op de noodzaak van het recht op een eerlijk proces. De resolutie werd aangenomen met een geringere meerderheid van stemmen dan in eerdere jaren. Dit was te wijten aan een wijziging in de samenstelling van de Commissie en niet aan een verminderde gehechtheid van de VN-lidstaten aan deze belangrijke resolutie. In de resolutie over mensenrechten bij de rechtsbedeling, met name jeugdrecht, werd een alinea toegevoegd waarin er bij de staten op wordt aangedrongen ervoor te zorgen dat er uit hoofde van hun wetgeving en praktijk geen doodstraf of levenslange gevangenisstraf zonder mogelijkheid van vervroegde vrijlating zal worden opgelegd voor misdrijven die zijn gepleegd door personen die jonger zijn dan 18 jaar.

De Raad van Europa blijft vastbesloten in zijn streven om de doodstraf uit te bannen. Het Comité van ministers nam in februari 2002 te Straatsburg een nieuw protocol bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (EVRM) aan. Alle lidstaten van de EU ondertekenden in mei 2002 te Vilnius Protocol 13 zodra dit voor ondertekening was opengesteld. Dit protocol verbiedt uitdrukkelijk de doodstraf in alle omstandigheden, ook in oorlogstijd.

In juni 2001 nam de Parlementaire Vergadering van de Raad Aanbeveling 1522 (2001) aan waarin verklaard wordt dat de waarnemersstatus van de VS en Japan kan worden ingetrokken, tenzij zij vóór januari 2003 belangrijke vooruitgang in de richting van afschaffing van de doodstraf boeken. In juni 2002 nam het Comité van ministers een antwoord op de aanbeveling aan. Hierin werd herhaald dat het comité de doodstraf onvoorwaardelijk afwijst en net als de Parlementaire Vergadering betreurt dat zowel Japan als de VS de doodstraf nog altijd toepassen. In het antwoord werd nota genomen van de toenemende maatschappelijke discussie over het vraagstuk van de doodstraf in deze beide landen; tevens werd benadrukt dat de Raad van Europa bereid blijft tot een dialoog met Japan en de VS.

De EU wees andermaal op haar streven naar afschaffing van de doodstraf tijdens de jaarlijkse vergadering van de OVSE over de uitvoering van de verbintenissen op het gebied van de menselijke dimensie (september 2001 te Warschau). Tijdens die vergadering sprak een overweldigende meerderheid van de deelnemers zich tegen de doodstraf uit. De lidstaten werden aangespoord om het Tweede Facultatieve Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR) en Protocol 6 van het Europees Verdrag inzake de rechten van de mens te bekrachtigen. Overeengekomen werd dat de OVSE en haar instellingen de doodstraf tot bijzonder gespreksthema moeten maken in hun dialoog met de autoriteiten van de deelnemende staten.

c) Optreden in specifieke landen

In 2001 en 2002 heeft de EU in overeenstemming met de richtsnoeren voor het EU-beleid inzake de doodstraf demarches met betrekking tot de doodstraf ondernomen in een groot aantal landen, met inbegrip van de VS - op staats- en federaal niveau -, de Palestijnse Autoriteit, Libanon, Maleisië, Japan, Guinee, Sri Lanka, Botswana, China, Bangladesh, Pakistan, Iran, Saudi-Arabië, Indonesië, India, Nigeria, Senegal, de Democratische Republiek Congo, Burkina Faso, Swaziland en Niger. De demarches werden ondernomen in individuele gevallen waarin niet aan de minimumnormen werd voldaan (bijvoorbeeld executie van jongeren, geestelijk gehandicapten, zwangere vrouwen, openbare en/of wrede executies) of wanneer er in een land sprake was van ontwikkelingen in verband met het desbetreffende beleid (bijvoorbeeld wanneer een formeel of de facto ingesteld moratorium op de voltrekking van de doodstraf onder druk stond).

d) Optreden in de Verenigde Staten

In 2001 en de eerste helft van 2002 werden, conform de richtsnoeren voor het EU-beleid inzake de doodstraf, in de Verenigde Staten ten behoeve van een aantal personen demarches ondernomen op federaal en staatsniveau (onder meer in Georgia, New Mexico, Texas, Oklahoma, Tennessee, Arizona en Missouri).

De EU besloot voor het eerst om in twee afzonderlijke zaken "Amicus Curiae"-nota's aan het federale Hooggerechtshof voor te leggen: het betrof een zaak waarbij een persoon betrokken was die op het tijdstip van het misdrijf jonger dan 18 jaar was en geestelijk gehandicapt (Alexander Williams in de staat Georgia) en een zaak waarbij een geestelijk gehandicapte betrokken was (Ernest McCarver in North Carolina). In juni 2002 verklaarde het Hof de eis in de laatste zaak niet ontvankelijk omdat North Carolina een wet had aangenomen die oplegging van de doodstraf aan personen met een geestelijke handicap verbiedt. In zijn besluit verwees het Hof naar de door de EU voorgelegde "amicus curiae". De EU besloot dezelfde nota voor te leggen in een soortgelijke zaak: Atkins in Virginia. De EU was zeer ingenomen met het besluit, in februari 2002, van de Georgia Board of Pardons and Parole om Alexander Williams clementie te betonen: zijn doodstraf werd omgezet in levenslange gevangenisstraf.

In de VS hebben enkele positieve ontwikkelingen plaatsgevonden die zullen bijdragen tot een verbeterde inachtneming van de minimumnormen door de afzonderlijke staten. Allereerst bepaalde het federale Hooggerechtshof in juni 2002 in de zaak Atkins vs. Virginia, waar de EU een "amicus curiae"-nota ten behoeve van de beklaagde had voorgelegd, met 6 tegen 3 stemmen dat de executie van geestelijk gehandicapten als straf "wreed en ongebruikelijk" en derhalve ongrondwettelijk is. De EU is ingenomen met deze uitspraak. (Het Hooggerechtshof had eerder in 1989 met 5 tegen 4 stemmen bepaald dat de executie van geestelijk gehandicapten niet ongrondwettelijk was).

Ten tweede bepaalde het Hooggerechtshof eind juni met 7 tegen 2 stemmen dat een door een rechter uitgesproken vonnis een schending vormt van het grondwettelijk recht van een beklaagde op juryrechtspraak en dat in de toekomst alle doodvonnissen door een jury moeten worden uitgesproken. Naar aanleiding van deze uitspraak zullen vijf staten (Arizona, Colorado, Idaho, Montana en Nebraska) hun wetboek van strafvordering moeten herzien en zullen ook andere staten hiervan de gevolgen ondervinden. Een en ander zou consequenties kunnen hebben voor de rechtszaken van wel 800 personen die in dodencellen op terechtstelling wachten.

Voorts stelde de gouverneur van de Amerikaanse staat Maryland in mei 2002 een moratorium op de voltrekking van de doodstraf in totdat een door de staat gefinancierd onderzoek naar de doodstraf in september zal zijn voltooid. In het twee jaar lopende onderzoek wordt getracht na te gaan of er bij de toepassing van de doodstraf een rassenvooroordeel meespeelt. Het moratorium in Maryland volgde op de instelling van een moratorium dat in januari 2000 door gouverneur Ryan in Illinois werd ingesteld op grond van bewijzen dat ten minste twaalf gevangenen in dodencellen ten onrechte waren veroordeeld. In april 2002 werd een in opdracht van gouverneur Ryan verrichte studie gepubliceerd. Deze omvatte 85 aanbevelingen. Alle commissieleden waren het erover eens dat de doodstraf in Illinois sedert de herinvoering in 1977 te vaak was toegepast en dat hervormingen noodzakelijk waren.

De EU hoopt dat het moratorium in Illinois zal worden verlengd met het oog op de uiteindelijke afschaffing van de doodstraf.

Ondanks positieve ontwikkelingen worden in de VS nog steeds veel terechtstellingen uitgevoerd. In enkele gevallen gaat het daarbij om personen die ten tijde van het misdrijf jonger waren dan 18 jaar. Napoleon Beazley, die 17 jaar was toen hij een moord pleegde, werd in mei 2002 geëxecuteerd ondanks voorafgaand protest van de EU. Tracy Housel, met de dubbele Amerikaans/Britse nationaliteit, werd in februari 2002 geëxecuteerd, ondanks een vooraf door de EU ondernomen demarche bij de betrokken autoriteiten. De EU zal tegen de doodstraf in de VS blijven protesteren, vooral in gevallen waarin de minimumnormen niet in acht zijn genomen.

Uitbanning van de doodstraf is voor de EU een politieke prioriteit. De EU zal onvermoeibaar blijven streven naar bevordering van wereldwijde afschaffing van de doodstraf.

e) Foltering en andere onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing

Het recht om van foltering gevrijwaard te blijven wordt universeel erkend en is eenvoudig toe te passen. Toch blijft foltering een wijd verbreid fenomeen. De Europese Unie ziet het als een prioriteit om foltering, waar dan ook, volledig uit te bannen. Zij roept alle staten op om resolute maatregelen te nemen om foltering te voorkomen. Straffeloosheid en onverschilligheid mogen niet de overhand krijgen.

In haar optreden tegen foltering baseert de Europese Unie zich op de "richtsnoeren voor een EU-beleid ten aanzien van derde landen inzake foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing" die door de Raad op 9 april 2001 zijn aangenomen [68]. Gedurende de verslagperiode heeft de GBVB-Groep mensenrechten (COHOM) een begin gemaakt met de opstelling van een plan voor de uitvoering van deze richtsnoeren.

Tijdens de 56e zitting van de Algemene Vergadering van de VN zijn alle lidstaten van de EU opgetreden als mede-indiener van de door Denemarken ingediende ontwerp-resolutie inzake foltering. Deze resolutie, die bij consensus werd aangenomen, consolideert in grote lijnen de inhoud van de breder opgezette Resolutie 2001/62 die in 2001 door de VN-Commissie voor de rechten van de mens werd aangenomen [69].

---

[68] De richtsnoeren voor een EU-beleid ten aanzien van derde landen inzake foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing zijn bijgevoegd als bijlage 14.

[69] Zie het jaarverslag 2001 van de Europese Unie over de mensenrechten, blz. 79.

In de VN-Commissie voor de rechten van de mens bevestigde de EU opnieuw dat zij zich vastberaden voor de bestrijding van foltering zal inzetten; zij benadrukte dat alle staten verplicht zijn om foltering in alle omstandigheden te voorkomen. De rechten van slachtoffers van foltering moeten worden beschermd en bevorderd en staten moeten wat de plaatsen van detentie betreft garanties bieden en procedures toepassen om foltering te voorkomen. De EU riep alle staten op toe te treden tot het VN-Verdrag tegen foltering en te erkennen dat het Comité tegen foltering bevoegd is om individuele mededelingen in behandeling te nemen. Voorts heeft de EU haar volledige steun uitgesproken voor de aanneming van het ontwerp van een aan genoemd Verdrag te hechten facultatief protocol dat voorziet in een preventief stelsel van geregelde bezoeken aan plaatsen van detentie en dat tijdens deze zitting aan de Commissie voor de rechten van de mens werd voorgelegd door de voorzitter van de werkgroep die met de opstelling van het ontwerp van dit facultatief protocol was belast.

Alle EU-lidstaten zijn opgetreden als mede-indiener van de door Denemarken ingediende ontwerp-resolutie inzake foltering. De resolutie was beknopter en gerichter dan in voorgaande jaren. Het gedeelte waarin wordt benadrukt dat foltering ongeacht de omstandigheden verboden is, werd versterkt en er werd verklaard dat bedreigingen met foltering als zodanig ook op foltering kunnen neerkomen. Er werd bij de regeringen op aangedrongen doeltreffende maatregelen te nemen om productie, handel, uitvoer en gebruik van specifiek voor foltering of andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling ontworpen apparatuur te voorkomen en te verbieden. Na een reeks openbare beraadslagingen werd de resolutie bij consensus aangenomen.

De aanneming van het ontwerp van het facultatief protocol bij het VN-Verdrag tegen foltering was een bijzonder positief gebeuren tijdens de 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens. De EU heeft het voorstel ter versterking van de preventie van foltering door een internationaal bezoekmechanisme uit hoofde van het Verdrag tegen foltering consequent gesteund. Dit protocol voorziet in een stelsel van internationale en nationale bezoeken die door deskundigen aan plaatsen van detentie worden gebracht om foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende vormen van behandeling of bestraffing te voorkomen. Over dit ontwerp-protocol was gedurende tien jaar in een werkgroep van de mensenrechtencommissie onderhandeld en een consensus over de tekst was niet haalbaar gebleken. De voorzitter van de werkgroep legde derhalve een compromistekst voor die als onderdeel van een ontwerp-resolutie door Costa Rica werd ingediend. Deze resolutie stuitte op een voorstel van Cuba voor een motie om geen actie te ondernemen. Dit voorstel werd met 21 stemmen voor, 28 tegen en 4 onthoudingen verworpen. De resolutie, waaraan het ontwerp van het facultatief protocol was gehecht, werd vervolgens met 29 stemmen voor, 10 tegen en 14 onthoudingen aangenomen.

De aanneming moet worden bekrachtigd voordat de resolutie voor ondertekening kan worden opengesteld.

De EU heeft actief gelobbyd voor de aanneming van het protocol in de 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens en in ECOSOC, onder meer door middel van demarches die in een aantal landen werden ondernomen. De EU zal zich blijven beijveren om steun voor de aanneming van het protocol te vinden en hoopt dat de aanneming tijdens de 57e Algemene Vergadering van de VN zal plaatsvinden.

De Europese Gemeenschap draagt aanzienlijk bij aan de financiering van een aantal rehabilitatiecentra voor slachtoffers van folteringen in de hele wereld. Voor 2002 en 2003 is 25 miljoen euro uitgetrokken voor dergelijke centra, en de voorkoming van foltering. In april 2002 werd een oproep tot het indienen van voorstellen gedaan om deze middelen te besteden.

f) Bijstand en waarneming bij verkiezingen

Steun bij verkiezingen is een belangrijk element van de algehele bijdrage van de EU tot democratisering en duurzame ontwikkeling in derde landen, zoals die zowel door de ontwikkelingsbijstand op lange termijn als door de politieke dialoog van de EU wordt nagestreefd.

De steun voor de organisatie van en de waarneming bij verkiezingen heeft verschillende vormen aangenomen:

- de inzet van EU-verkiezingswaarnemingsmissies (EUEOM's),
- verstrekking van verkiezingsmateriaal en verlening van financiële bijstand aan nationale kiescommissies en instanties voor de verkiezingsadministratie,
- verlening van technische bijstand aan nationale kiescommissies en instanties voor de verkiezingsadministratie,
- steun voor rechterlijke instanties op verkiezingsgebied,
- financiering van de opleiding van medewerkers van de verkiezingsadministratie,
- financiering van activiteiten op het gebied van maatschappelijke vorming, hetzij via de autoriteiten van het land, hetzij via organisaties van de civiele samenleving,
- steun voor organisaties van de civiele samenleving die de democratische waarden uitdragen en tijdens het verkiezingsproces als "waakhond" en waarnemer optreden,
- steun voor de opleiding van verkiezingswaarnemers en voor toezicht op de media,

- financiering van studiebijeenkomsten en onderzoek op het gebied van verkiezingsvraagstukken,
- steun voor maatregelen ter bevordering van een gemeenschappelijke Europese aanpak voor waarneming bij verkiezingen,
- bijdragen aan door de VN beheerde trustfondsen voor de ondersteuning van verkiezingen.

In 2000 en de eerste helft van 2001 spitsten de Commissie, de Raad en het Parlement hun activiteiten toe op de opstelling en aanneming van de elementaire documenten waarin het EU-beleid op dit gebied wordt omschreven. Tijdens de daaropvolgende 12 maanden is de nadruk gelegd op programmering, de inzet van EU-missies voor verkiezingswaarneming (EUEOM's), projecten voor bijstand bij verkiezingen, "horizontale" projecten en samenwerking met andere organisaties die op verkiezingsgebied werkzaam zijn.

In overeenstemming met de in april 2000 uitgebrachte mededeling van de Commissie betreffende bijstand en waarneming bij verkiezingen, wordt in het programmeringsdocument voor 2002 een fundamenteel onderscheid gemaakt tussen projecten die met behulp van ontwikkelingssamenwerkingsinstrumenten worden gefinancierd en projecten die door het EIDHR worden gesteund. Waarneming bij verkiezingen kan alleen via het EIDHR worden gefinancierd, terwijl bijstand aan de verkiezingsadministratie en de civiele samenleving gefinancierd moet worden via samenwerkingsinstrumenten en -programma's, zoals het EOF, ALA, CARDS en TACIS. Wat de technische bijstand betreft, kan het EIDHR steun verlenen aan kleine door NGO's uitgevoerde projecten.

g) Horizontale projecten

De Commissie verleent thans steun aan één horizontaal project dat strekt tot versterking van het vermogen van EU- en niet-EU-waarnemers om bij verkiezingen waar te nemen.

EU-project inzake waarneming bij verkiezingen

In deze verslagperiode werd het EU-project inzake waarneming bij verkiezingen (EUEOP) voortgezet met steun van de Commissie en SIDA (Zweeds bureau voor internationale ontwikkeling) (zie www.eueop.org). Tussen september 2001 en maart 2002 werden in Dublin, Pisa en Lissabon drie opleidingsseminars georganiseerd voor waarnemers op korte en lange termijn, coördinatoren voor de waarneming op lange termijn, en adviseurs op het gebied van de logistiek. Sedert het begin van het programma in februari 2001 hebben in totaal 225 verkiezingswaarnemers aan deze seminars deelgenomen. De redactie van een uitgebreid waarnemingshandboek maakt ook deel uit van het lopende project.

Het handboek heeft betrekking op het volledige verkiezingsproces en is niet alleen voor korte- en langetermijnwaarnemers bedoeld, maar ook voor deskundigen op het gebied van de logistiek, juristen, hoofden van missies en beleidsmakers. Op 17 juni 2002 werd in Brussel een seminar voor de hoofden van de waarnemingsmissies en hun plaatsvervangers gehouden teneinde de lessen uit de opgedane ervaringen te trekken.

Netwerk van Europeanen voor steun aan verkiezingen en democratie (NEEDS)
Hierop voortbouwend is de Commissie voornemens om samen met Finland financiële steun te verlenen aan het meer ambitieuze netwerk van Europeanen voor steun aan verkiezingen en democratie (NEEDS); dit netwerk omvat organisaties zonder winstoogmerk in de gehele EU, die expertise bezitten op het gebied van verkiezingen en die hebben aangetoond zich betrokken te voelen bij de waarnemingsmethodologie van de EU. De projectactiviteiten moeten in alle lidstaten van de EU en in andere landen in de gehele wereld worden uitgevoerd. Een proefnetwerk van aanvankelijk vijf projectpartners zal later worden uitgebreid tot andere relevante instellingen uit de EU-lidstaten. De projectpartners zullen modules opzetten en opleidingen organiseren voor waarnemers voor de korte respectievelijk de lange termijn en voor kernteamleden teneinde een reserve te vormen van geschoold personeel dat op korte termijn inzetbaar is. In de opleidingsmodule voor kernteams zullen onder meer de volgende onderwerpen worden behandeld: toezicht op de media; analyse van de wetgeving; toezicht op de verkiezingsadministratie en de kiesstelsels; logistiek en coördinatie van de langetermijnwaarneming; mensenrechtennormen en toezicht op de toegang tot de stembus voor minderheden en vrouwen. De bedoeling is dat het opleidingsprogramma wordt uitgebreid tot binnenlandse waarnemersgroepen en regionale organisaties in niet-EU-landen.

h) Waarnemingsmissies

Tussen 1 juli 2001 en 30 juni 2002 heeft de Commissie tien verkiezingswaarnemingsmissies uitgezonden, waarvan vier naar Afrika, vijf naar Azië en één naar Latijns-Amerika. In totaal werd voor deze projecten uit hoofde van het EIDHR een bedrag van 8.703.000 euro uitgetrokken.

In Oost-Timor werd de op 30 augustus 2001 gehouden verkiezing van de constituerende assemblee alom erkend als een belangrijke stap van de natie op weg naar een onafhankelijke staat. Er werd een EUEOM met een kernteam van 6 personen, 26 waarnemers voor de korte termijn en een budget van in totaal 640.000 euro ingezet. Afgezien van de vertragingen bij de openstelling van veel stembureaus, constateerde het hoofd van de waarnemingsmissie, de heer Wolfgang Kreissl-Doerfler, lid van het Europees Parlement, in zijn voorlopige verklaring over het verloop van de verkiezingen geen ernstige tekortkomingen. Hij prees de hoge opkomst, het uitzonderlijke geduld van de kiezers en de rustige sfeer waardoor de verkiezingen in het algemeen werden gekenmerkt.

Voor de waarneming bij de parlementsverkiezingen in Nicaragua op 4 november 2001 trok de Commissie een bedrag van 1 miljoen euro uit voor een EOM bestaande uit 140 personen. In zijn eindverslag concludeerde het hoofd van de waarnemingsmissie, de heer Jannis Sakellariou, lid van het Europees Parlement, dat de verkiezingen "tijdig en vreedzaam verliepen en dat de kandidaten de resultaten zonder veel bezwaren aanvaardden". Met iets meer kritiek maakte hij melding van "incidenten als gevolg van polarisatie" voorafgaand aan de verkiezingen en van "externe bemoeienis en destabilisatie door de president". Deze laatste beschuldiging had betrekking op een poging om een wet te laten aannemen om de pers aan banden te leggen en op het dreigement om na de verkiezingen de noodtoestand uit te roepen - hetgeen tot een grondwettelijke crisis zou hebben geleid.

Op 5 december 2001 volgde een missie, bestaande uit 48 personen, waaronder 12 waarnemers voor de lange termijn en 30 waarnemers voor de korte termijn, de parlementsverkiezingen in Sri Lanka. Met deze waarnemingsmissie was 552.000 euro gemoeid. In zijn voorlopig verslag concludeerde het hoofd van de waarnemingsmissie, John Cushnahan, lid van het Europees Parlement, dat het "globale resultaat een redelijke afspiegeling vormde van de politieke intenties van de Srilankaanse bevolking, die aan hun eigen engagement bij het democratisch proces uiting gaven door in groten getale op te komen". De heer Cushnahan riep de Srilankaanse politie op om de gewelddadige incidenten die tot 43 gewonden, waaronder 17 op de verkiezingsdag, hadden geleid diepgaand en onpartijdig te onderzoeken.

In Bangladesh heeft de Commissie 62 waarnemers ingezet bij de algemene verkiezingen op 1 oktober 2001, voor een totaalbedrag van 876.000 euro. De missie omvatte 24 waarnemers voor de lange termijn, 18 waarnemers voor de korte termijn en 20 bijkomende waarnemers voor de korte termijn die rechtstreeks door de EU-lidstaten werden gefinancierd. In zijn voorlopige verklaring deelde het hoofd van de missie, de heer Joaquim Miranda, lid van het Europees Parlement, mee dat de verkiezingsautoriteiten "hun taak in het algemeen op eerlijke wijze uitvoerden", dat het recht zich vrij te bewegen en zijn mening te uiten in de meeste districten met toezicht werd gewaarborgd en dat er was gezorgd voor kiezers- en burgereducatie. De heer Miranda sprak zich kritisch uit over het politieke geweld in een verkiezingscampagne waarbij verscheidene kandidaten verdacht werden gemaakt. Tevens maakte hij melding van lacunes in de verkiezingsvoorschriften en een gebrekkige informatie over de regeling om per brief te stemmen.

In Zambia waren de presidents-, parlements- en plaatselijke verkiezingen op 27 december 2001 gevolgd door een EOM dat vier kernteamleden, 16 waarnemers voor de lange termijn en 86 waarnemers voor de korte termijn omvatte. De Commissie besteedde hiervoor 571.000 euro uit de middelen van het EIDHR en 800.000 euro uit de middelen van het 8e EOF.

(De totale kosten uit hoofde van het 8e EOF bedroegen 6,6 miljoen euro, zie hieronder). In zijn slotverklaring maakte het hoofd van de missie, Michael Meadowcroft, melding van ernstige tekortkomingen in de tel- en tabulatieprocedures, die twijfel deden rijzen omtrent de nipte uitslag van de verkiezingen. De heer Meadowcroft drong er bij de Zambiaanse verkiezingscommissie op aan om als belangrijke bijdrage aan de transparantie de uitslagen per stembureau bekend te maken.

Voor de waarneming van de Cambodjaanse gemeenteraadsverkiezingen op 3 februari 2002 reserveerde de Commissie 1.250.000 euro. Er werden 30 waarnemers voor de lange termijn en 60 waarnemers voor de korte termijn ingezet. In zijn voorlopige verklaring concludeerde het hoofd van de missie, Carlos Costa Neves, lid van het Europees Parlement, dat de verkiezingen "een mijlpaal voor de vooruitgang van de democratie in Cambodja vormen maar ook aanleiding geven tot bezorgdheid". Enerzijds prees hij de transparantie van een goed geadministreerd verkiezingsproces. Hij betreurde evenwel de dood van enkele kandidaten en partijactivisten in de periode voorafgaand aan de verkiezingen, de intimidatie van kandidaten en kiezers, de ontoereikende handhaving van de rechtsstaat, de restrictieve interpretaties van campagnevoorschriften en de gebrekkige en bevooroordeelde berichtgeving in de media.

De EU besloot om de presidentsverkiezingen in Zimbabwe op 9 en 10 maart 2002 te volgen met acht kernteamleden, 70 waarnemers voor de lange termijn en 120 waarnemers voor de korte termijn uit de 15 lidstaten. De geplande operatie omvatte tevens steun voor waarnemers van de SADC en de ACS en werd geraamd op 3 miljoen euro waarvan 1.306.000 euro gereserveerd was voor de EUEOM, 418.000 euro voor het parlementair forum van de SADC en de rest voor verkiezingsbijstand – zie hieronder.)
Nadat 30 waarnemers voor de lange termijn in Harare waren aangekomen werd aan het hoofd van de waarnemingsmissie, de heer Pierre Schori, accreditatie geweigerd en werd hij uiteindelijk het land uitgezet. Als gevolg van zijn uitzetting en de toenemende obstructie van het waarnemingswerk werd de missie teruggetrokken, en toen de besprekingen uit hoofde van artikel 96 van de Overeenkomst van Cotonou geen definitieve resultaten opleverden werden aan de regering van Zimbabwe gerichte sancties opgelegd. Een Noors contingent, 35 parlementsleden van de SADC, waarnemers van het Gemenebest, Zuid-Afrika en andere landen alsook het Zimbabwean Election Support Network (ZESN) bleven de verkiezingen volgen. (Uiteindelijk besteedde de Commissie 400.000 euro aan de EUEOM en 725.000 euro aan de waarnemersgroepen van de SDAC en de ACS.)

Bij de eerste ronde van de presidentsverkiezingen in Congo Brazzaville op 10 maart 2002 in 2002 waren 44 EU-waarnemers (6 in een kernteam, 20 voor de lange termijn en 18 voor de korte termijn) aanwezig. Met deze missie was een bedrag van 996.000 euro gemoeid. Het hoofd van de missie, de heer Joaquim Miranda, lid van het Europees Parlement, merkte het kalme verloop van de verkiezingscampagne en de stemming als positief aan. Hij betreurde het feit dat twee kandidaten zich hadden teruggetrokken en uitte kritiek op de onnauwkeurigheden in de kieslijsten, de vertraging in de publicatie daarvan, de moeilijke toegang tot wetsteksten en de te late wijzigingen in de verkiezingsprocedures.

De Commissie zond 34 waarnemers (vier kernteamleden, 4 waarnemers voor de lange termijn en 26 waarnemers voor de korte termijn) naar de presidentsverkiezingen in Oost-Timor op 14 april 2002. Voor deze missie werd 510.000 euro uitgetrokken. In zijn voorlopige verklaring sprak het hoofd van de missie, de heer John Bowis, lid van het Europees Parlement, zijn "volle vertrouwen in het resultaat" uit en prees hij het globale verloop van de verkiezingen. Voor de toekomst beval hij het gebruik van een kiesregister aan, meer stembureaus en een grotere nadruk op de ontwikkeling van de binnenlandse waarnemerscapaciteit.

Voor de presidents- en parlementsverkiezingen in Sierra Leone op 14 mei 2002 werden een kernteam van zeven personen, 20 waarnemers voor de lange termijn en 64 waarnemers voor de korte termijn ingezet, voor een bedrag van 1.558.000 euro. Het hoofd van de missie, de heer Johan van Hecke, lid van het Europees Parlement, concludeerde in zijn voorlopige verklaring dat de "vreedzame verkiezingen van 2002 een eerste stap vormen in de terugkeer naar de democratie in Sierra Leone, maar dat het vredes- en het democratisch proces kwetsbaar blijven". De verkiezingen waren geweldloos verlopen en gekenmerkt door een hoge opkomst. Anderzijds hadden stamhoofden in afgelegen streken de verkiezingscampagne beknot. De heer Van Hecke had tevens kritiek op de gebrekkige kiezerseducatie, de partijdigheid van de openbare media ten gunste van de regering, de uitsluiting van een kandidaat voor het vice-presidentschap en wijzigingen in de verkiezingsprocedure op de stemdag.

Tijdens de verslagperiode stuurde de Commissie tevens verkennende missies naar Colombia, Papoea-Nieuw-Guinea, Togo, Guinee, Pakistan en Ecuador. In het geval van Colombia en Papoea-Nieuw-Guinea resulteerden zij, hoofdzakelijk op grond van veiligheidsoverwegingen, niet in verkiezingswaarnemingsmissies. De Togolese regering stelde de verkiezingen uit. De verkennende missie naar Guinee concludeerde dat de verkiezingscontext in het algemeen niet bevorderlijk was voor echte verkiezingen. De Commissie is thans voornemens om de komende verkiezingen in Ecuador en Pakistan waar te nemen.

i) Verkiezingsbijstandsprojecten

Via het EIDHR gefinancierde verkiezingsbijstandsprojecten

Enkele van de hierboven genoemde waarnemingsprojecten zijn aangevuld met via het EIDHR gefinancierde, op afzonderlijke landen toegespitste verkiezingsbijstand voor een totaalbedrag van 2.037.000 euro.

In de aanloop naar de verkiezingen voor de constituerende assemblee in Oost-Timor heeft de Commissie in 2001 360.000 euro uitgetrokken voor burger- en kiezerseducatie.

Om het verkiezingsproces in Colombia te steunen besloot de Commissie financiële steun te verlenen aan een project voor vorming en democratische bewustmaking, namelijk "100 ervaringen met burgerparticipatie en de follow-up van verkiezingen". Doel van dit project is de betrokkenheid van de bevolking bij het verkiezingsproces te vergroten en het publiek aan te moedigen democratische controle uit te oefenen over de gekozen functionarissen in 100 gemeenten in 24 van de 32 provincies. De begroting van het project bedraagt 350.000 euro.

In het financiële besluit ten behoeve van de EUEOM naar Zimbabwe werd aan het Zimbabwean Election Support Network (ZESN) 250.000 euro toegekend voor binnenlandse waarneming.

In Oost-Timor werden de waarnemings- en bijstandsmiddelen voor 2001 ten belope van 407.000 euro herbestemd voor ondersteuning van een multinationaal programma voor burger- en kiezerseducatie rond de presidentsverkiezingen op 14 april 2002.

De Commissie werkt thans aan met de goedkeuring van 198.000 euro voor een project op het gebied van binnenlandse verkiezingswaarneming in Jamaica in het najaar van 2002.

Voor de parlementsverkiezingen in Pakistan in 2002 is een project goedgekeurd voor kiezerseducatie en financieel toezicht en toezicht op de media via binnenlandse NGO's. Het project kost 472.000 euro en zal worden uitgevoerd door het South Asian Partnership Pakistan in samenwerking met drie andere NGO's.

Via geografische samenwerkingsinstrumenten gefinancierde verkiezingsbijstandsprojecten:
Voor de bijstandsprojecten die onder geografische samenwerkingsinstrumenten vallen heeft de Commissie financiële besluiten genomen voor een totaalbedrag van 15.674.000 euro. Twee projecten met een gezamenlijke waarde van 3.619.000 euro zijn later opgeschort (zie hieronder).

In het kader van de tweede tranche van het Kosovoprogramma voor 2001 is 2,5 miljoen euro aan EG-middelen uitgetrokken voor verkiezingsbijstand in Kosovo. De Commissie ondertekende met de OVSE een subsidieovereenkomst voor dit bedrag, ter ondersteuning van de algemene verkiezingen voor de assemblee van Kosovo in november 2001. Tot de activiteiten behoren initiatieven op het gebied van maatschappelijke bewustmaking en capaciteitsopbouw bij de media. De subsidieovereenkomst zal ook steun omvatten voor de komende, voor oktober 2002 geplande gemeenteraadsverkiezingen. De door de OVSE gesteunde activiteiten leggen een sterk de nadruk op de deelname van minderheden en lichamelijk gehandicapten.

In verband met de verkiezingswaarnemingsmissie naar Bangladesh in oktober 2001 heeft de Commissie steun verleend aan een gevestigde binnenlandse toezichtsorganisatie, de "Fair Election Monitoring Alliance" (FEMA). Gedurende een periode van twee maanden adviseerden een mediadeskundige en een verkiezingsdeskundige deze NGO met betrekking tot de methodologische aspecten van het werk.

Voor de algemene verkiezingen in Zambia op 27 december 2001 trok de Commissie 5,8 miljoen euro van het 8e EOF uit voor verkiezingsbijstandsprojecten. Van dit bedrag werd 292.000 euro besteed aan door NGO's uitgevoerde projecten met betrekking tot de civiele samenleving en de rest aan de verkiezingsadministratie en aan steun voor de verkiezingscommissie.

In Cambodja heeft de Commissie 3.316.000 euro toegekend voor steun aan het verstrekken van technische deskundigheid en materiële bijstand aan de verkiezingsautoriteiten.

In Congo-Brazzaville besteedde de Commissie 555.000 euro aan juridische, demografische en verkiezingsexpertise om assistentie te verlenen bij het democratisch proces in de aanloop naar het referendum en de presidents- en parlementsverkiezingen.

De Commissie was voornemens om het werk van de onafhankelijke nationale verkiezingscommissie in Togo in 2001 met 1.620.000 euro te steunen. Het programma werd opgeschort toen eenzijdige wijzigingen in de opzet van de verkiezingen twijfels deden rijzen omtrent het politieke akkoord over de vertegenwoordiging van de oppositie in verkiezingsadministratieorganen.

Op de Salomoneilanden steunde de Commissie de voorbereidingen voor de algemene verkiezingen van 2001 met 1.278.000 euro uit het nationaal indicatief programma van het 8e EOF.

In Lesotho besteedde de Commissie 2.039.000 euro aan het EOF voor de ontwikkeling van een onafhankelijke kiescommissie en de instelling van een nationaal centrum voor de verkiezingsresultaten.

De verkiezingsautoriteiten in Sierra Leone ontvingen in 2001 financiële bijstand voor een bedrag van 1.999.000 euro.

De plannen voor ondersteuning van de voorbereiding van de parlementsverkiezingen van 2002 en een project inzake democratisch bestuur in Tsjaad met 1.990.000 euro werden opgeschort, aangezien de autoriteiten onvoldoende blijk hadden gegeven van bereidheid om de noodzakelijke voorwaarden te scheppen voor EG-steun voor het verkiezingsproces.

Op de begroting voor 2002 van het EOF is 75.000 euro uitgetrokken voor verkiezingssteun aan Vanuatu.

j) Samenwerking met andere op het gebied van verkiezingen werkzame organisaties

Op 22 en 23 november nam de Commissie deel aan de conferentie over "verkiezingswaarneming en het Gemenebest", die werd georganiseerd door het Institute of the Commonwealth Studies in Londen. De deelnemers stelden vast dat er behoefte is aan meer coördinatie tussen de internationale waarnemingsinstanties, opleiding van internationale waarnemers, steun voor binnenlandse waarnemersgroepen, gemeenschappelijk regionale verkiezingsnormen en benchmarks voor de toekenning van verkiezingsbijstand. De conferentie besprak tevens de presidentsverkiezingen van 2002 in Zimbabwe.

De Commissie nam tevens deel aan een rondetafelbijeenkomst over "zorgen voor de integriteit van internationale verkiezingswaarneming door middel van wederzijds erkende normen en methodologieën". De bijeenkomst was op 25 februari 2002 bijeengeroepen door de Afdeling verkiezingsbijstand van de VN in Washington met steun van het National Democratic Institute.

De deelnemers aan de bijeenkomst waren het erover eens dat zij hun voordeel zouden kunnen doen met richtsnoeren voor gemeenschappelijke methodologische normen teneinde de internationale aanpak van verkiezingswaarneming te standaardiseren.

Het Spaans ministerie van Binnenlandse Zaken organiseerde de eerste conferentie van verkiezingsbeheersinstanties van de EU van 4 tot en met 8 maart 2002 op Majorca. Naast verscheidene nationale verkiezingsbeheersinstanties en NGO's en IGO's die werkzaam zijn op het gebied van verkiezingen, was de Commissie aanwezig en gaf zij er twee presentaties, één over de verkiezingen voor het Europees Parlement en één over verkiezingswaarneming en -bijstand door de EU in derde landen. Hoewel deze eerste conferentie geen consensus kon bereiken over de oprichting van een Europees verbond van verkiezingsbeheersinstanties, leverde zij de aanbeveling op dat een kleine task force een follow up-conferentie voorbereidt, statuten voor dit verbond voorstelt en verder werkt aan andere verkiezingsgerelateerde projecten.

3.4.3. Economische, sociale en culturele rechten

Economische, sociale en culturele rechten en burgerrechten en politieke rechten zijn, zoals de Wereldconferentie over de mensenrechten te Wenen heeft bevestigd, universeel, ondeelbaar, onderling verweven en onderling afhankelijk. De verwezenlijking van economische, sociale en culturele rechten draagt bij tot de daadwerkelijke uitoefening van burgerrechten en politieke rechten. Evenzo is eerbiediging van burgerrechten en politieke rechten van essentieel belang voor het effectueren van het economische, sociale en culturele rechten. Beide categorieën rechten vloeien voort uit de intrinsieke waardigheid van de mens. Deze gelijke waardigheid van alle mensen is verbonden aan het beginsel van non-discriminatie, in de erkenning en verwezenlijking van hun intrinsieke rechten. Naarmate staten partij zijn bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten en het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, zijn zij wettelijk verplicht alle mensenrechten te eerbiedigen en te bevorderen. De EU moedigt de staten die de genoemde instrumenten nog niet hebben ondertekend of bekrachtigd, aan dit onverwijld te doen.

De staten die partij zijn bij beide internationale verdragen hebben zich ertoe verbonden de noodzakelijke maatregelen te nemen om alle vormen van discriminatie met betrekking tot de volledige uitoefening van de mensenrechten uit te bannen. De EU moet evenwel de ongelijke verwezenlijking van economische, sociale en culturele rechten in de wereld in aanmerking nemen, die meer in het bijzonder personen treft die tot bepaalde sectoren en kansarme groepen van de bevolking behoren.

Oorspronkelijke bevolkingsgroepen en andere minderheidsgroepen, vrouwen en kinderen worden nog altijd onvoldoende beschermd. Vrouwen worden in de meeste, zoniet alle mensenrechten, nog altijd gediscrimineerd.Voorts worden kinderen in de hele wereld nog steeds gediscrimineerd en heeft dit negatieve gevolgen voor hun uitoefening van alle rechten, met inbegrip van economische, sociale en culturele rechten.

Zoals in de Millenniumverklaring van de Verenigde Naties is neergelegd, en in overeenstemming met de gestelde doelen voor het eerste decennium van de Verenigde Naties voor de uitroeiing van armoede (1997 tot 2006), spreekt de EU haar bereidheid uit om tegen het jaar 2015 bij te dragen tot het uitbannen van situaties van extreme armoede waarin een buitensporig aantal personen nog altijd leeft.

De Unie staat achter de voorstellen die zijn ingediend om een facultatief protocol bij het verdrag op te stellen dat voorziet in een klachtenmechanisme voor individuele klachten. De EU is van oordeel dat, indien een dergelijk mechanisme wordt ingesteld, dit een juridisch kader moet krijgen, met inbegrip van "geleidelijke toepassing" van deze rechten, en vooraf ingestelde adequate procedures om de efficiency ervan zo goed mogelijk te waarborgen en doublures met bestaande klachten-regelingen te voorkomen. De EU vindt het van belang de besprekingen voort te zetten en alle mogelijke manieren om vooruitgang te boeken, te verkennen. In dit verband neemt de EU nota van het werk van de onlangs benoemde onafhankelijke deskundige, de heer Hatem Kotrane, die belast is met bestudering van de kwestie van een ontwerp voor een facultatief protocol bij het Internationale Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten.

De Europese Unie is ingenomen met de in de Commissie voor de rechten van de mens aangenomen resoluties met betrekking tot economische, sociale en culturele rechten, waarvan verscheidene voortvloeiden uit initiatieven van lidstaten. Op initiatief van Portugal besloot de commissie het mandaat van de onafhankelijke deskundige, de heer Hatem Kotrane, te verlengen. Op initiatief van Frankrijk besloot de commissie tevens het mandaat van de onafhankelijke deskundige inzake extreme armoede met twee jaar te verlengen. Ook werden resoluties over het recht op onderwijs (Portugal) en over behoorlijke huisvesting als onderdeel van het recht op een behoorlijke levens-standaard (Duitsland) bij consensus aangenomen. Het verheugt de EU dat Brazilië een nieuwe resolutie heeft ingeleid over "Het recht van eenieder op het genieten van de hoogst mogelijke mate van lichamelijke en geestelijke gezondheid", waarmee een mandaat voor een speciale rapporteur is gegeven.

Het Comité inzake economische, sociale en culturele rechten heeft een belangrijke rol gespeeld bij het verlenen van bijstand aan de regeringen voor het nakomen van hun verplichtingen uit hoofde van het verdrag. Om dat doel te bereiken acht de Europese Unie het noodzakelijk om een nauwe onderlinge verwevenheid te creëren tussen de internationaal erkende normen op het gebied van economische, sociale en culturele rechten en de werkzaamheden van de gespecialiseerde VN-organen, internationale financiële instellingen en fondsen en programma's op dit gebied. Zij steunt dan ook volledig de inspanningen van de secretaris-generaal om de mensenrechten, en met name de economische, sociale en culturele rechten, te integreren binnen het systeem van de Verenigde Naties.

De EU benadrukt het belang van de recente Internationale Conferentie inzake ontwikkelingsfinanciering die op 18-22 maart 2002 te Monterrey is gehouden. In dit verband is de EU verheugd over de van 10 tot en met 13 juni 2002 te Rome gehouden "Wereldvoedseltop: vijf jaar later". Voorts vertrouwt de EU erop dat de nieuwe Wereldtop inzake duurzame ontwikkeling, tien jaar na Rio, die van 26 augustus tot met 4 september 2002 te Johannesburg is gehouden, het noodzakelijke kader zal bieden waarbinnen beraad en actie op het gebied van deze rechten, die een essentieel bestanddeel van elk vastgesteld programma voor duurzame ontwikkeling vormen, worden gestimuleerd.

3.4.4. Recht op ontwikkeling

De EU blijft veel belang hechten aan het concept van recht op ontwikkeling en neemt actief deel aan het proces om tot een consensus ten aanzien van dit recht en de invulling ervan te komen. Het is primair de taak van de staten om op nationaal niveau de voorwaarden te scheppen die tot de verwezenlijking van dit recht leiden. Het recht op ontwikkeling is onlosmakelijk verbonden met burgerrechten en politieke rechten, alsmede met economische, sociale en culturele rechten.

De EU is een van de belangrijkste actoren en 's werelds belangrijkste donor op ontwikkelingsgebied. Zij streeft naar verwezenlijking van de millenniumdoelstellingen op ontwikkelingsgebied, met name de halvering tegen het jaar 2015 van het aantal personen in de wereld dat in uiterst armoedige omstandigheden leeft. Hiermee bevestigt de Unie haar solidariteit en haar streven om de armoede uit te roeien binnen het kader van een partnerschap waarin de mensenrechten, de democratische beginselen, de rechtsstaat en behoorlijk bestuur worden geëerbiedigd.

Ondanks de inspanningen van de EU en andere westerse staten, zoals Japan, de Verenigde Staten, Canada, Australië, Nieuw-Zeeland om een consensus te bereiken werd de resolutie over het recht op ontwikkeling in de 56e zitting van de Algemene Vergadering in stemming gebracht. De EU onthield zich in haar geheel van stemming.

De EU is nauw betrokken geweest en heeft actief deelgenomen aan de beraadslagingen van de open werkgroep inzake het recht op ontwikkeling die in maart 2002 twee weken zitting hield. Voor het eerst kon de werkgroep een consensus over haar bevindingen en haar aanbevelingen aan de Commissie voor de rechten van de mens bereiken. De EU betreurt het derhalve dat de indieners van de resolutie in de 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens besloten geen acht te slaan op deze consensus, de geest en de letter van de conclusies van de werkgroep, die de weg hadden moeten banen voor de concrete toepassing van het recht op ontwikkeling. De veronachtzaming van het subtiele evenwicht dat in de groep was gevonden resulteerde erin dat de EU om een stemming in de Commissie verzocht; samen met de geassocieerde landen onthield de EU zich in haar geheel van stemming toen de resolutie werd aangenomen.

De EU is verheugd over de voortgezette inspanningen van het Bureau van de Hoge Commissaris van de mensenrechten om de mensenrechten in het ontwikkelingsproces te integreren door het uitwerken van een conceptueel en operationeel kader om de kloof tussen mensenrechten en ontwikkeling in de ontwikkelingsgroep van de Verenigde Naties te overbruggen. Het bureau ijvert actief voor de integratie van mensenrechten in de gemeenschappelijke landenbeoordeling (Common Country Assessment), het VN-kader voor steun aan de ontwikkelingshulp (UN Development Assistance Framework). De EU is tevens ingenomen met de nauwere dialoog tussen de Hoge Commissaris voor de mensenrechten en de Wereldbank inzake mensenrechten en armoedebestrijdingsstrategieën op landenniveau en in het brede ontwikkelingskader (Comprehensive development framework).

3.4.5. Rechten van het kind

a) 56e zitting van de Algemene Vergadering van de VN

Evenals voorheen heeft de EU in samenwerking met de groep van Latijns-Amerikaanse landen en landen in het Caribisch gebied (GRULAC) een ontwerp-resolutie over de rechten van het kind ingediend voor de derde commissie van de Algemene Vergadering.

Daar de speciale zitting van de Algemene Vergadering van de VN over kinderen vanwege de tragische gebeurtenissen van 11 september was uitgesteld, besloten de belangrijkste indieners van de resolutie een korte procedurele tekst in plaats van de traditionele resolutie in te dienen. In deze bij consensus aangenomen resolutie wordt verheugd gereageerd op het feit dat verscheidene staten waren overgegaan tot ratificatie van de twee facultatieve protocollen bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, waardoor de inwerkingtreding van deze instrumenten mogelijk werd (het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie is op 18 januari 2002 in werking getreden; het Facultatief Protocol inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten is op 12 februari 2002 in werking getreden). De in het laatstgenoemde geval vereiste bekrachtigingen werden gedurende de beraadslagingen over de resolutie in de derde commissie nedergelegd.

In de resolutie wordt de secretaris-generaal van de VN ook verzocht om een studie te verrichten naar de problematiek van geweld tegen kinderen. Dit verzoek stuitte aanvankelijk op krachtig verzet van staten die het resultaat van de speciale zitting van de Algemene Vergadering van de VN over kinderen wensten af te wachten alvorens in te stemmen met eventuele nieuwe initiatieven met betrekking tot de rechten van het kind. Het verzoek werd tenslotte door alle staten goedgekeurd, na een wijziging in die zin dat bij de opstelling van de studie rekening zou worden gehouden met het resultaat van de speciale zitting.

b) 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens

Tijdens de 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens was het de beurt van GRULAC (groep van Latijns-Amerikaanse landen en landen in het Caribisch gebied) om in samenwerking met de EU de resolutie over de rechten van het kind in te dienen. De EU had aanvankelijk een korte procedurele tekst voorgesteld overeenkomstig de in het najaar van 2001 door de algemene vergadering aangenomen resolutie over dit onderwerp. De reden voor dit verzoek was de naderende speciale zitting van de Algemene Vergadering van de VN over kinderen. Dit verzoek vond geen instemming bij de GRULAC-groep, die aandrong op een traditionele resolutie waarin alle aspecten van de rechten van het kind genoemd worden.

Nadat zij zich akkoord verklaard had met onderhandelingen over een brede resolutie aangaande rechten van het kind was het hoofddoel van de EU het vermijden van een verzwakking van de onderhandelingsposities tijdens de speciale zitting. Evenals in voorgaande jaren werden de onderhandelingen in de CHR sterk beïnvloed door de politieke standpunten en ambities van de verschillende staten. De onderhandelingen spitsten zich grotendeels toe op de rol van het Verdrag inzake de rechten van het kind, gezondheidskwesties en de oplegging van de doodstraf voor

delinquenten onder de achttien jaar. Ook aan de punten geweld tegen kinderen en het effect van sancties werden aanzienlijk veel tijd en onderhandelingsmoeite besteed alvorens een consensus kon worden bereikt.

Er werd vooruitgang geboekt op het gebied van de doodstraf bij kindercriminaliteit. Voor het eerst roept de resolutie staten op om de doodstraf voor personen die ten tijde van het plegen van het delict jonger dan achttien jaar waren zo spoedig mogelijk bij wet af te schaffen. De resolutie sluit aan op de vorige resolutie van de Algemene Vergadering inzake de rechten van het kind, waar de secretaris-generaal van de VN verzocht werd een studie te verrichten naar de problematiek van geweld tegen kinderen; er wordt namelijk voorgesteld dat de secretaris-generaal van de VN een onafhankelijke deskundige belast met de leiding van de studie.

In de resolutie is geen sprake van bepaalde met gezondheid verband houdende vraagstukken als gezondheidszorg op het gebied van seksualiteit en voortplanting. Deze kwesties werden slechts buiten beschouwing gelaten omdat de onderhandelingen hierover vóór de speciale zitting plaatsvonden. Een en ander houdt geen wijziging in van het EU-standpunt. Deze vraagstukken blijven voor de EU van het grootste belang. Dit werd bijzonder duidelijk gemaakt in de algemene opmerkingen van de EU vóór de aanneming van de resolutie door de CHR.

3.4.6. Mensenrechten en vrouwen

De erkenning van de mensenrechten van vrouwen en van de beginselen van non-discriminatie en gelijkheid heeft grote vooruitgang geboekt sinds deze beginselen meer dan een halve eeuw geleden werden vastgelegd in het Handvest van de Verenigde Naties en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Met het Verdrag inzake de uitbanning van elke vorm van discriminatie jegens de vrouw (Vrouwenverdrag), dat in 1979 werd aangenomen en medio 2002 door 169 staten was bekrachtigd, heeft de internationale gemeenschap zichzelf de beschikking gegeven over een bindend rechtsinstrument dat expliciet gericht is op de erkenning en bescherming van de mensenrechten van vrouwen. Het actieplatform van Beijing (1995) heeft, samen met de documenten die werden aangenomen tijdens de 23e bijzondere zitting van de Algemene Vergadering "Women 2000: gender equality, development and peace for the 21st century" (Vrouwen 2000: gelijkheid van de seksen, ontwikkeling en vrede voor de 21e eeuw) (juni 2000), concrete doelstellingen en verplichtingen geformuleerd voor de staten om de verwezenlijking van deze rechten te consolideren en te waarborgen. Het Facultatief Protocol bij het Vrouwenverdrag is sinds 22 december 2000 van kracht en was medio 2002 door 38 staten bekrachtigd.

Het Facultatief Protocol is gericht op een betere bescherming van de mensenrechten van vrouwen door instelling van een individuele klachtenprocedure en een onderzoeksprocedure naar analogie van andere internationale en regionale mensenrechteninstrumenten.

Bij onderhandelingen over resoluties betreffende de mensenrechten van vrouwen, vooral die welke in het kader van de Commissie inzake de positie van de vrouw worden opgesteld, bestaat een terughoudende tendens ten aanzien van vermelding van het Vrouwenverdrag.

Ondanks de vorderingen op juridisch gebied zijn er nog veel vrouwen en meisjes die niet van deze ontwikkeling profiteren en die hun mensenrechten en fundamentele vrijheden niet op voet van gelijkheid met mannen en jongens uitoefenen. Hiertegen worden de bevoegde periodieke fora van de VN ingezet om deze rechten opnieuw te bevestigen en en alle betrokken actoren aan te sporen om discriminatie en elke vorm van geweld jegens vrouwen te bestrijden en te zorgen voor de volledige en gelijkwaardige participatie van vrouwen op alle maatschappelijke terreinen. In overeenstemming met de internationale mensenrechtennormen en op basis van de ethische en constitutionele beginselen die alle EU-lidstaten gemeen hebben, heeft de EU alle regeringen opgeroepen de resoluties en besluiten van deze VN-fora te onderschrijven en wetgeving, maatregelen en programma's toe te passen die gericht zijn op de volledige uitoefening van mensenrechten en fundamentele vrijheden door vrouwen, op voet van gelijkheid met mannen. Onder verwijzing naar de universaliteit van de mensenrechten van vrouwen heeft de EU er bij de staten die dit nog niet hebben gedaan voortdurend op aangedrongen de desbetreffende mensenrechteninstrumenten te bekrachtigen en voorbehouden bij deze instrumenten zoveel mogelijk in te trekken.

a) 56e zitting van de Algemene Vergadering van de VN

In de 56e zitting besprak de derde commissie van de Algemene Vergadering van de VN negen resoluties over rechten van vrouwen en vrouwenkwesties onder de agendapunten 112 en 113, die alle bij consensus werden aangenomen [70]. Twee van deze resoluties waren door EU-lidstaten ingediend: de resolutie inzake traditionele of gebruikelijke praktijken die de gezondheid van vrouwen en meisjes schaden, op initiatief van Nederland en mede ingediend door 126 staten; en de resolutie over het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie jegens de vrouw, op initiatief van Finland. Deze en twee andere resoluties in het kader van agendapunt 112 waren mede ingediend door alle EU-lidstaten.

---

[70] De in de agendapunten 112, "Emancipatie van vrouwen", en 113, "Uitvoering van de resultaten van de vierde Wereldvrouwenconferentie" genoemde resoluties kunnen worden gedownload van de internetpagina http://www.un.org/ van de Verenigde Naties.

Op verscheidene gebieden kon belangrijke vooruitgang worden geboekt. De resolutie in het kader van agendapunt 113 (uitvoering van de resultaten van de vierde Wereldvrouwenconferentie en van de 23e bijzondere zitting van de Algemene Vergadering met de titel "Women 2000: gender equality, development and peace for the 21st century" bevat een verwijzing naar de oorspronkelijke Resolutie 1325 van de Veiligheidsraad over de rol van vrouwen bij conflicten en conflictpreventie. Het concept van de integratie van het genderaspect kon in verscheidene resoluties worden versterkt en de resolutie over het Vrouwenverdrag verbeterde de werkomstandigheden van het betreffende comité door een extra werkperiode toe te staan om de toenemende werklast van het comité af te handelen. Ook bevat de tweejaarlijkse resolutie inzake "traditionele of gebruikelijke praktijken die de gezondheid van vrouwen en meisjes schaden" krachtiger bewoordingen op het gebied van mensenrechten, dankzij onder meer een alinea waarin de kwetsbaarheid van vrouwen en meisjes voor HIV/AIDS in verband wordt gebracht met schadelijke gebruikelijke en traditionele praktijken.

b) 46e zitting van de Commissie inzake de positie van de vrouw

De 46e Commissie inzake de positie van de vrouw (CSW) heeft twee goedgekeurde conclusies behandeld die onder meer mensenrechtenaspecten omvatten. In de goedgekeurde conclusie over "milieubeheer en de vermindering van natuurrampen: een genderperspectief" werden enkele door de EU bepleite alinea's over mensenrechten opgenomen, zoals de gelijke toegang tot hulpbronnen, met name grond en eigendom. Daarentegen werd het EU-voorstel om eigendomsrechten als indicatoren voor de politieke en sociale empowerment van vrouwen te vermelden in de goedgekeurde conclusie over "uitbanning van armoede, onder meer door de empowerment van vrouwen tijdens hun hele levenscyclus in een gemondialiseerde wereld", door enkele andere VN-lidstaten niet aanvaard.

De EU verdedigde met name de huidige communicatieprocedure tussen de Commissie voor de rechten van de mens en de CSW betreffende mededelingen over discriminatie tegen vrouwen [71]. De EU beschouwt het mandaat van de CSW om tendensen of patronen op het gebied van vrouwendiscriminatie vast te stellen als een essentieel middel tegen discriminatie. De CSW nam een besluit aan waarin rekening wordt gehouden met het streven van de EU om de procedure transparanter te maken.

71 Zie de volgende paragraaf voor de 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens en procedure 1503.

In deze eerste zitting van de Commissie na de val van het Talibanregime in Afghanistan waren alle EU-partners mede-indieners van een door de VS voorgestelde resolutie over de situatie van vrouwen en meisjes in Afghanistan. In deze resolutie werd er bij de Afghaanse interimregering en bij de Afghaanse overgangsregering op aangedrongen de mensenrechten van vrouwen en meisjes volledig te eerbiedigen. De donors werd verzocht om de nieuwe Afghaanse autoriteiten te steunen bij hun inspanningen om de positie van de vrouw te verbeteren.

c) 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens

De 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens (CHR) van 18 maart-26 april 2002 te Genève behandelde drie resoluties over de rechten van vrouwen in het kader van agendapunt 12 "Integratie van de mensenrechten van vrouwen en gelijke kansen voor mannen en vrouwen":

- "Integratie van de mensenrechten van vrouwen via het bestel van de Verenigde Naties", ingediend door Chili (2002/50) en mede ingediend door alle EU-lidstaten [72],
- "Handel in vrouwen en meisjes", ingediend door de Filipijnen (2002/51) en mede ingediend door meer dan 90 staten,
- "Uitbanning van geweld tegen vrouwen", ingediend door Canada (2002/52) en mede ingediend door alle EU-lidstaten.

Naast deze resoluties in het kader van punt 10 nam de 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens twee andere resoluties aan die uitdrukkelijk betrekking hebben op vrouwenrechten: in het kader van agendapunt 10 "Economische, sociale en culturele rechten" nam Mexico het initiatief voor een resolutie met de titel "Gelijke eigendomsrechten voor vrouwen, toegang tot en controle over grond en gelijke rechten op eigendom en op adequate huisvesting" (2002/49); en diende de Filipijnen in het kader van agendapunt 14, "Kwetsbare groepen en personen" een resolutie in met de titel "Geweld tegen migrerende vrouwelijke werknemers" (2002/58).

Van deze resoluties, die alle bij consensus werden aangenomen, tekende met name de Canadese resolutie inzake geweld tegen vrouwen de diepgaande verdeeldheid tussen de leden van de CHR betreffende vraagstukken als seksuele geaardheid, culturele praktijken zoals huwelijken op jonge leeftijd, praktijken die de mobiliteit van vrouwen beperken en huiselijk geweld.

---

[72] Alle resoluties zijn te vinden op www.unhchr.ch

Hoewel de uiteindelijke consensus de compromissen tussen de leden van de CHR weerspiegelt, slaagde de EU erin om aanzienlijke toevoegingen aan de tekst van vorig jaar op te nemen. Uit de onderhandelingen bleek evenwel dat aanzienlijke inspanningen nodig zullen zijn om de consensus over deze kwesties te verbreden en de bescherming te versterken van de rechten van vrouwen die kwetsbaar zijn voor de bovengenoemde praktijken en uitingen van geweld.

De commissie besloot ingevolge een door Saudi-Arabië ingediende resolutie tot opschorting van de praktijk om geselecteerde mededelingen conform de door de ECOSOC ingestelde procedure 1503 naar de Commissie inzake de positie van de vrouw te zenden, hetgeen de EU betreurde. De resolutie werd met 28 tegen 25 stemmen aangenomen. De Economische en Sociale Raad heeft dat besluit in zijn inhoudelijke zitting van juli 2002 echter herroepen, nadat een lidstaat van de EU om stemming over het besluit van de CHR had verzocht. Ten gevolge van die stemming zullen mededelingen betreffende wijdverbreide en systematische schendingen van rechten van vrouwen ook in de toekomst worden toegezonden aan de afdeling positieverbetering van vrouwen ter attentie van de Commissie inzake de positie van de vrouw bij de ECOSOC-vakcommissie voor vrouwenvraagstukken.

In een door het voorzitterschap in het kader van agendapunt nr. 12 namens de Europese Unie en een aantal geassocieerde landen gehouden toespraak heeft de EU de vraagstukken belicht die zij van bijzonder belang acht, namelijk discriminatie van vrouwen, geweld tegen vrouwen en meisjes, ook in huiselijke kring, schadelijke traditionele praktijken of gebruiken, vrouwen- en meisjeshandel, de situatie van vrouwen in gewapende conflicten, vrouwen en armoede, onderwijs en gezondheidszorg voor vrouwen en meisjes, alsmede een volwaardige deelneming en vertegenwoordiging van vrouwen in de besluitvorming, zowel in het openbare leven als in de privé-sfeer. In die context heeft de EU zich nogmaals uitdrukkelijk gecommitteerd aan de uitvoering van de Verklaring en het Platform voor Actie van de vierde Wereldvrouwenconferentie, die in 1995 in Beijing is gehouden, en van de resultaten van de 23e speciale zitting van de Algemene vergadering over de vrouw in 2000, die in juni 2000 is gehouden in New York [73]

---

[73] Zie jaarverslag mensenrechten 2001 van de Europese Unie.

Hoewel er in 2002 geen nieuwe resoluties zijn ingediend over vrouwenrechten, is het proces van integratie van de vrouwenrechten in de resoluties en besluiten van de Commissie voortgezet. Dat heeft ertoe geleid dat de aandacht voor vrouwenkwesties en de rechten van de vrouw thans stevig is verankerd in de algemene werkzaamheden en in de output van de Commissie.

3.4.7. Racisme, vreemdelingenhaat, non-discriminatie en eerbied voor diversiteit

De EU is ervan overtuigd dat alle mensen, zoals wordt gesteld in de Universele Verklaring van de rechten van de mens, samen één grote familie vormen, en vrij en gelijk in waardigheid en rechten worden geboren. De strijd tegen racisme en discriminatie is derhalve één van de prioriteiten van de EU in het kader van haar gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. De EU beijvert zich ervoor de strijd tegen racisme te integreren in alle aspecten van de beleidsvorming, en daartoe behoort dus eveneens het GBVB. Dat heeft met name gevolgen voor het uitbreidingsproces - waar het accent ligt op beleidsmaatregelen ter bestrijding van racisme en ter bescherming van de minderheden in de kandidaat-lidstaten -, voor de ontwikkelingshulp en voor de politiële en justitiële samenwerking in strafzaken. De EU is er namelijk van overtuigd dat de bestrijding van racisme en rassendiscriminatie een verantwoordelijkheid en een plicht is van alle leden van de internationale gemeenschap.

In het kader van het Europees initiatief voor de democratie en de mensenrechten, financiert de EU talrijke projecten waarvoor thematische prioriteiten zijn vastgesteld. In het programma 2002-2004 staan vier prioriteiten, waaronder de bestrijding van racisme, vreemdelingenhaat en discriminatie ten aanzien van minderheden en inheemse volkeren. Uit hoofde van dit initiatief worden talrijke projecten gefinancierd.

In de conclusies en het actieplan van de buitengewone Europese Raad die op 21 september 2001 bijeenkwam teneinde de internationale situatie na de terroristische aanslagen in de Verenigde Staten te analyseren, riep de EU de internationale gemeenschap op tot voortzetting in alle multilaterale fora van de dialoog en de onderhandelingen voor het totstandbrengen, hier en elders, van een wereld waar vrede, recht en verdraagzaamheid heersen, en onderstreepte zij de noodzaak om elk afglijden naar nationalisme, racisme en vreemdelingenhaat te bestrijden.

a) Verenigde Naties

De wereldconferentie tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid, die in september 2001 heeft plaatsgevonden in Zuid-Afrika, is een belangrijk internationaal evenement op het gebied van racismebestrijding. Tijdens deze conferentie heeft de EU op het internationale toneel met één stem gesproken over een moeilijk, maar voor de eerbied voor de menselijke waardigheid fundamenteel thema. Over deze conferentie is een apart hoofdstuk opgenomen (zie 3.3.1.C).

De EU steunt permanent en met vastberadenheid de centrale rol die de Verenigde Naties spelen op het gebied van racismebestrijding. In dit verband bekleedt het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie een belangrijke plaats binnen de VN-structuur. In al haar toespraken voor VN-instanties, zowel in de Algemene Vergadering als in de Commissie voor de rechten van de mens, heeft de EU nogmaals de wereldwijde bekrachtiging van dit instrument bepleit. Zij heeft overigens met instemming gereageerd op het feit dat de wereldconferentie tegen racisme gekozen heeft voor het jaar 2005 als einddatum voor deze wereldwijde bekrachtiging. De EU heeft er voorts bij alle staten op aangedrongen samen te werken met het comité dat toezicht moet houden op de uitvoering van het verdrag.

De EU steunt tevens de inspanningen van het Hoge Commissariaat van de Verenigde Naties voor de mensenrechten in zijn strijd tegen racisme en discriminatie. Dat is in 2002 tot uitdrukking gekomen in steun voor de oprichting van een eenheid voor de bestrijding van de discriminatie binnen het Hoog Commissariaat. Die eenheid heeft tot taak racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid te bestrijden en gelijkheid en niet discrimineren te bevorderen. Die ontwikkeling past in het kader van de follow-up van de wereldconferentie. Tijdens het debat over de begroting voor de follow-up van de wereldconferentie tegen racisme in maart/april 2002 heeft de EU haar steun uitgesproken voor de projecten waarmee wordt beoogd de bepalingen van Durban uit te voeren. De oprichting van de eenheid maakte daar deel van uit.

Bij de hervatting van de 56e zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in februari 2002 heeft de EU een toespraak gehouden over de uitbanning van racisme en rassendiscriminatie, waarin zij zich verheugd verklaarde over de resultaten van de wereldconferentie.

De aangenomen teksten getuigen namelijk van een uitgesproken en daadwerkelijke politieke bereidheid om het racisme uit te bannen. De EU heeft tevens gememoreerd dat het onder de verantwoordelijkheid van de staten valt alle nodige maatregelen te treffen om racisme te voorkomen en uit te bannen, en uiting gegeven aan haar overtuiging dat de naleving van het beginsel van non-discriminatie van wezenlijk belang is voor de menselijke waardigheid.

Tijdens bovengenoemde zitting zijn drie resoluties aangenomen: Derde decennium voor de bestrijding van racisme en rassendiscriminatie, Maatregelen ter bestrijding van hedendaagse vormen van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid, en Integrale uitvoering en follow-up van de wereldconferentie tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid.

Die teksten zijn opgesteld door de G77, en mede ingediend door de EU. De EU-lidstaten hebben zich aangesloten bij de auteurs van deze teksten om aan te tonen hoezeer zij zich willen inzetten voor de bestrijding van het racisme en voor de follow-up van de in Durban overeengekomen resultaten van de wereldconferentie.

Op de 58e zitting van de CHR is een resolutie aangenomen over racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid. De EU betreurt wel dat deze tekst niet strookt met de consensus van Durban, noch met het algemene akkoord dat enkele weken voordien was bereikt in de Algemene Vergadering. Voor de EU is het echter van het grootste belang dat een consensuele aanpak wordt ontwikkeld voor de uitvoering van de in Durban gedane toezeggingen.

De Unie is van mening dat in Durban een compromis is bereikt over een groot aantal thema's, dat zij nu uitgevoerd wil zien. Zij zal dan ook die uitvoering blijven steunen zoals in Zuid-Afrika is overeengekomen. De EU heeft zich al bereid verklaard concreet gestalte te geven aan de teksten van Durban en daartoe met alle delegaties samen te werken, ook met het oog op de bestrijding van het racisme. Zij hoopt dat over dit onderwerp in de toekomst constructieve discussies mogelijk zijn.

De EU betreurde tevens dat deze tekst inhoudelijk niet ingaat op racismebestrijding en herinnerde aan haar streven deze gesel uit te bannen.

b) Regionale organisaties

De EU is zich terdege bewust van de essentiële rol die regionale organisaties spelen in het kader van de bestrijding van racisme en die door de wereldconferentie is benadrukt en aangemoedigd, en heeft in aanzienlijke mate bijgedragen tot de bevordering en ondersteuning van de werkzaamheden van de Raad van Europa en van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Beide organisaties vormen een onontbeerlijke aanvulling op de internationale activiteiten van de Verenigde Naties.

c) In het kader van de Raad van Europa

De Raad van Europa heeft een heel instrumentarium ontwikkeld voor de bestrijding van racisme. In dit verband bekleedt de Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie (ECRI) een vooraanstaande positie. Met dit mechanisme wordt beoogd racisme, vreemdelingenhaat, antisemitisme en onverdraagzaamheid in heel Europa te bestrijden, vanuit het oogpunt van de bescherming van de mensenrechten.

Om de onafhankelijkheid van het mechanisme te versterken en zijn onderzoeksbevoegdheden uit te breiden, heeft de Raad van ministers op 13 juni 2002 een resolutie over de ECRI aangenomen. De EU-lidstaten hebben actief meegewerkt aan de opstelling van die tekst. In het kader van haar benadering per land houdt de ECRI de situatie in de verschillende lidstaten van de Raad van Europa nauwlettend in het oog en doet zij na analyse suggesties en voorstellen voor de behandeling van de geconstateerde problemen met racisme en intolerantie in de betrokken landen. Een ander deel van het programma van de ECRI is haar werk op het gebied van algemene thema's die van bijzonder belang zijn voor de bestrijding van racisme, vreemdelingenhaat, antisemitisme en onverdraagzaamheid en specifieke activiteiten in dat verband.

In het kader van de follow-up van de wereldconferentie tegen racisme en van de Europese conferentie die daaraan is voorafgegaan, heeft de Raad van Europa in februari 2002 een ad hoc deskundigenvergadering georganiseerd om van gedachten te wisselen over de uitvoering van de conclusies van beide conferenties. Op die vergadering is de noodzaak benadrukt van concrete uitvoering van de resultaten van de conferentie van Durban en is een balans opgemaakt van de al uitgevoerde of nog uit te voeren nationale actieplannen. Het secretariaat zal een compilatie opstellen van die plannen. De Raad van Europa zal er tevens voor zorgen dat de resultaten van beide conferenties in alle sectoren van de organisatie worden geïntegreerd.

d) In het kader van de OVSE

De OVSE, en meer bepaald het Bureau voor democratische instellingen en mensenrechten (ODIHR), organiseert verscheidene door de EU gesteunde activiteiten op het gebied van de bestrijding van racisme, non-discriminatie en eerbiediging van diversiteit. De EU is vooral betrokken bij de inspanningen van de OVSE ter voorkoming van gewelddadige conflicten door de bevordering van interetnische relaties en van verdraagzaamheid, in het bijzonder door de uitvoering van projecten voor de Roma- en Sinti-bevolkingsgroepen, waarvan sommige met financiële steun van de EU. De EU steunt het besluit van de ministeriële vergadering van Boekarest (december 2001) om een gedetailleerd actieplan ten behoeve van de Roma en Sinti uit te werken. De EU heeft actief deelgenomen aan de conferentie over gelijke kansen voor de Roma en Sinti die heeft plaatsgevonden van 10 tot en met 13 september 2001.

In het kader van de voorkoming en de bestrijding van terrorisme is heel wat aandacht geschonken aan de bevordering van de mensenrechten, van verdraagzaamheid en van multiculturalisme. In dit verband heeft het ODIHR een reeks projecten uitgewerkt ter bevordering van de verdraagzaamheid, waaronder een regionale conferentie over godsdienst en godsdienstvrijheid in Centraal-Azië in januari 2002 waarop de EU met instemming heeft gereageerd.

3.4.8. Personen die deel uitmaken van een minderheid

De EU hecht aan de eerbiediging van de rechten van personen die tot minderheden behoren, welke deel uitmaken van de universeel erkende mensenrechten, als vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens alsmede het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke Rechten en het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten die daarop een aanvulling vormen. De activiteiten van de Unie zijn tevens gebaseerd op de belangrijkste internationale en regionale instrumenten ter bescherming van de mensenrechten, waaronder het Europese Verdrag voor de rechten van de mens. Zoals bekend biedt het EG-Verdrag nu de mogelijkheid tot passende maatregelen ter bestrijding van discriminatie op grond van ras of etnische afstamming, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd en seksuele geaardheid. Het Handvest van de EU inzake de grondrechten bepaalt voorts de gelijkheid van allen voor de wet (artikel 20), verbiedt discriminatie om welke reden dan ook (artikel 21) en verzoekt de Unie de culturele, godsdienstige en taalkundige verscheidenheid te beschermen.

De EU laat zich in haar activiteiten op het gebied van de externe betrekkingen leiden door de in het handvest vervatte rechten en beginselen. De in 1993 voor aspirantleden van de EU opgestelde criteria van Kopenhagen noemen de bescherming van minderheden speciaal. Er wordt vermeld dat voor het lidmaatschap het volgende vereist is: "het kandidaatland heeft stabiele instellingen die de democratie, de rechtsstaat, de mensenrechten en het respect voor en de bescherming van minderheden garanderen". Uit het Phare-programma van de EG wordt aanzienlijke steun verstrekt voor de verbetering van de situatie van de Roma-bevolkingsgroep in de kandidaat-lidstaten van Midden- en Oost-Europa. Voorts is de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat alsmede discriminatie van etnische minderheden en inheemse volkeren een van de kernprioriteiten voor het Europese initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR) in de periode 2002-2004.

De EU blijft haar steun geven aan het werk van de **OVSE** en het Bureau voor democratische instellingen en mensenrechten (ODIHR) ter voorkoming van gewelddadige conflicten door de bevordering van interetnische relaties en verdraagzaamheid. Zij prijst het werk dat de hoge commissaris van de OVSE voor nationale minderheden doet voor het bevorderen van een dialoog, het opbouwen van vertrouwen en het aanmoedigen van samenwerking bij vraagstukken aangaande nationale minderheden in het OVSE-gebied.

De **Raad van Europa** speelt ook een belangrijke rol op het stuk van de bevordering en bescherming van de rechten van personen die deel uitmaken van een minderheid. De bekrachtiging van het EVRM is een voorwaarde om te mogen toetreden tot de Raad van Europa. De staten die partij zijn bij dat verdrag dienen de elementaire burger- en politieke rechten te garanderen in het kader van de rechtsstaat. Die garanties gelden niet alleen voor de eigen onderdanen maar ook voor alle personen die zich onder hun jurisdictie bevinden. Andere relevante instrumenten op dit gebied naast het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, zijn het Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden en het Europees Handvest voor regionale talen en talen van minderheden.

Het Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden van de Raad van Europa is een juridisch bindend rechtsinstrument ter bescherming van nationale minderheden in het algemeen. Het heeft tot doel de rechtsbeginselen vast te leggen die de staten dienen te eerbiedigen om nationale minderheden binnen hun grenzen te beschermen.

In het kader van de **VN** steunt de EU de door de VN-werkgroep inzake minderheden verrichte evaluatie van de effecten van de verklaring van 1992 over de rechten van personen die deel uitmaken van nationale of etnische, godsdienstige of taalkundige minderheden. De werkgroep onderzoekt eventuele oplossingen voor problemen waarbij minderheden zijn betrokken en doet aanbevelingen voor verdere maatregelen ter bevordering en ter bescherming van hun rechten.

In de vergadering van de derde commissie van de 56e zitting van de Algemene Vergadering van de VN heeft Oostenrijk een resolutie ingediend over de daadwerkelijke bevordering van de Verklaring van 1992 over de rechten van personen die deel uitmaken van nationale of etnische, godsdienstige of taalkundige minderheden, die mede was ingediend door alle EU-lidstaten. Die resolutie, die bij consensus is aangenomen, dringt er bij de staten op aan alle nodige grondwettelijke, wetgevende, bestuurlijke en andere maatregelen te treffen om de verklaring uit te voeren en te bevorderen, en om op bilateraal en op multilateraal niveau samen te werken bij de bevordering en de bescherming van de rechten van personen die deel uitmaken van nationale of etnische, godsdienstige of taalkundige minderheden. In de resolutie wordt voorts gevraagd bijzondere aandacht te schenken aan de rechten van kinderen die deel uitmaken van een minderheid.

De door Oostenrijk op de 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens ingediende resolutie over de rechten van personen die deel uitmaken van nationale of etnische, godsdienstige of taalkundige minderheden, is bij consensus aangenomen. De resolutie dringt er bij de staten en bij de internationale gemeenschap in het algemeen op aan de rechten van personen die deel uitmaken van een minderheid te bevorderen en te beschermen, onder andere door aangepast onderwijs, en hun deelneming aan alle aspecten van het politieke, economische, sociale, religieuze en culturele leven van de samenleving te vergemakkelijken. Een nieuw element is dat de Hoge Commissaris voor de mensenrechten van de VN het verzoek heeft gekregen de commissie in haar 59e zitting een rapport voor te leggen met een analyse van de informatie die reeds vervat is in de rapporten van de bestaande speciale procedures, de organen voor toezicht op het mensenrechtenverdrag en de werkgroep minderheden betreffende situaties waarbij nationale of etnische, godsdienstige en taalkundige minderheden zijn betrokken, in het bijzonder aangaande conflictpreventie.

3.4.9. Vluchtelingen en intern ontheemden

De verbetering van het lot van de miljoenen mensen die wereldwijd gedwongen zijn geweest hun huizen te verlaten, blijft een hoofdprioriteit van de Europese Unie. In vele gevallen liggen gewapende conflicten en grootschalige schendingen van de mensenrechten aan de basis van ontheemding. De preventie en de oplossing van conflicten, alsmede de bevordering van behoorlijk bestuur en van de naleving van de mensenrechten zijn derhalve essentiële beleidsmaatregelen om ontheemding te voorkomen en de ontheemden de mogelijkheid te bieden om op een veilige en waardige wijze naar huis terug te keren. De EU zet zich daarvoor intensief in, samen met haar internationale partners.

In sommige gevallen is de kans op verbetering op de plaats van herkomst, die een voorwaarde voor een vrijwillige terugkeer vormt, evenwel slechts gering en moet worden gezocht naar haalbare alternatieven, zoals integratie in een andere gemeenschap of hervestiging. Onder de ontheemden zijn veel vrouwen en kinderen. Vaak zijn leden van een minderheid extra blootgesteld aan ontheemding.

In 2001 zijn wereldwijd ongeveer 12 miljoen mensen hun land ontvlucht. Het aantal ontheemden in eigen land werd zelfs dubbel zo hoog geschat. In 2001 bleef het totale aantal ontheemden vrij stabiel, maar in 2002 keerden maar liefst meer dan één miljoen Afghanen naar hun land terug.

Het Verdrag van Genève van 1951 betreffende de status van vluchtelingen en het Protocol van 1967 bij dat verdrag vormen een solide rechtskader voor personen die naar het buitenland zijn gevlucht en die niet naar hun eigen land kunnen terugkeren wegens een gegronde vrees voor vervolging. Alle EU-lidstaten behoren tot de groep van meer dan 140 landen die deze belangrijke instrumenten hebben bekrachtigd. Voor interne ontheemden bestaat een dergelijke regeling niet. De hoofdverantwoordelijkheid voor de bescherming van en de bijstand aan ontheemden in eigen land ligt dan ook bij hun eigen regering. Zijn die regeringen niet in staat of niet bereid om die plicht naar behoren te vervullen, dan dient de internationale gemeenschap evenwel de nodige steun te verlenen.

De Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor vluchtelingen (UNHCR) speelt een essentiële rol op het gebied van de bescherming van en de bijstand aan vluchtelingen. Het UNHCR houdt zich niet alleen bezig met vluchtelingen in de zin van het Verdrag van Genève, maar ook met asielzoekers, repatrianten, en sommige intern ontheemden. De EU is de jongste jaren de grootste collectieve donor geweest voor het UNHCR, en heeft steun verleend aan de inspanningen van de Hoge Commissaris om het profiel van de organisatie te optimaliseren op basis van haar mandaat en haar financieringsregels. Het stellen van prioriteiten heeft richting gegeven aan het optreden van het UNHCR, maar de financiering blijft problematisch, en er worden steeds meer eisen gesteld aan de organisatie. Om meer steun te werven voor het internationale beschermingskader en om na te gaan of de bescherming kan worden uitgebreid door middel van nieuwe benaderingen, is de Europese Unie in 2000 gestart met wereldwijd overleg over internationale bescherming.

De uit dit proces voortvloeiende convergentie qua visie zal de grondslag vormen voor een "Agenda voor bescherming", als kader en modus operandi voor het optreden van de staten, het UNHCR en de NGO's in de komende jaren. De eerste stap in dit proces was de in december 2001 gehouden ministeriële vergadering van de staten die partij zijn bij het Verdrag van 1951. De Europese Unie heeft deze gelegenheid benut om te bevestigen hoezeer zij gecommitteerd blijft aan dit instrument en aan het Protocol van 1967, als hoekstenen van elk beleid inzake vluchtelingen, alsmede om een lans te breken voor verdere toetredingen en voor de intrekking van de nog resterende voorbehouden. Deze vergadering was een belangrijk evenement, niet in het minst wegens de steeds weerkerende cycli van geweld en stelselmatige schendingen van de mensenrechten in vele delen van de wereld. Op die vergadering is de blijvende relevantie erkend van deze internationale regeling inzake rechten en beginselen, die is opgebouwd rond het beginsel van "non-refoulement" (mensen kunnen niet worden verplicht terug te keren naar een land waar zij het slachtoffer kunnen worden van vervolging), waarvan de toepasbaarheid is verankerd in het internationale gewoonterecht.

Tal van internationale en niet-gouvernementele organisaties beijveren zich om steun en bescherming te geven aan de circa 20 tot 25 miljoen interne ontheemden in de hele wereld. Zij hebben evenwel niet in alle gevallen de nodige toegang tot de betrokken bevolkingsgroepen. De vertegenwoordiger van de secretaris-generaal van de VN (VSG) voor intern ontheemden, dr. Francis Deng, bepleit actief de zaak van deze vaak verwaarloosde groep. Zijn mandaat is in 1992 ingesteld door de VN-Commissie voor de rechten van de mens, en hij heeft sedertdien een aanzienlijke bijdrage geleverd tot de totstandkoming van een institutioneel en normatief kader voor intern ontheemden.

In 1998 zijn op verzoek van de Commissie voor de rechten van de mens en van de Algemene Vergadering van de VN in het kader van zijn mandaat de richtsnoeren inzake ontheemding in eigen land opgesteld. Daarin worden de specifieke rechten en behoeften van de intern ontheemden beschreven. Die richtsnoeren vormen de hoofdnorm voor regeringen, VN-instanties en regionale organisaties bij de behandeling van vraagstukken met betrekking tot intern ontheemden. In 2000 is een netwerk opgericht tussen alle ter zake bevoegde VN-instanties, in 2002 gevolgd door een eenheid voor intern ontheemden die namens de betrokken VN-instanties zal instaan voor de coördinatie van de activiteiten op het gebied van bijstand en bescherming aan intern ontheemden. De Europese Unie en haar lidstaten hebben vanaf het begin een leidende rol gespeeld op het gebied van steun aan de werkzaamheden van de VSG, de totstandkoming van de richtsnoeren en de oprichting van de nieuwe eenheid.

Tijdens de 56e zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties heeft de Europese Unie actief bijgedragen tot de beraadslagingen over vluchtelingen, repatrianten en ontheemden. Het Belgische voorzitterschap heeft namens de Europese Unie benadrukt hoeveel belang de Unie hecht aan steunverlening aan ontheemden in eigen land. De EU heeft derhalve met instemming gereageerd op de oprichting van een eenheid binnen het VN-secretariaat om in te spelen op de specifieke behoeften van deze categorie. De EU en haar lidstaten hebben tevens actief meegewerkt aan en samen met Finland een resolutie ingediend over het Bureau van de Hoge Commissaris van de VN voor vluchtelingen, alsmede resoluties over intern ontheemden en over bijstand aan vluchtelingen, repatrianten en ontheemden in Afrika.

In het kader van de 58e zitting van de VN-Commissie voor de rechten van de mens steunden alle EU-lidstaten een door Oostenrijk ingediende resolutie over intern ontheemden waarin met tevredenheid wordt teruggekeken op de normatieve en institutionele ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden sedert de commissie dat vraagstuk 10 jaar geleden had opgenomen.

In de resolutie wordt tevens waardering geuit over de richtsnoeren inzake intern ontheemden en over het feit dat steeds meer staten die richtsnoeren aanwenden. Op de wereldconferentie tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid, die in september 2001 is gehouden in Zuid-Afrika, heeft de EU met klem gepleit voor de opneming van de bescherming van de specifieke behoeften van vluchtelingen en intern ontheemden tegen racisme en discriminatie in het slotdocument (Verklaring en actieprogramma van Durban).

3.4.10. Verdedigers van de mensenrechten

De EU hecht het allergrootste belang aan de activiteiten die wereldwijd worden ontplooid door verdedigers van de mensenrechten, ongeacht of zij optreden als individu, dan wel als lid van een NGO, een democratische partij of een vakbond. Deze moedige personen verdedigen vaak de mensenrechten met groot gevaar voor de eigen persoon en verstrekken informatie over de mensenrechtensituatie in hun eigen land of elders ter wereld. Zij trachten verhaal te vinden voor de slachtoffers en bestrijden straffeloosheid.

De activiteiten van de verdedigers van de mensenrechten zijn in de loop van de jaren veel doeltreffender geworden, en hebben geleid tot een steeds grotere bescherming van de slachtoffers van mensenrechtenschendingen. Voor deze vooruitgang is echter een hoge prijs betaald: de verdedigers zijn steeds vaker zelf het slachtoffer van agressie en hun rechten worden in vele landen geschonden.

De Europese Unie is van mening dat de Verklaring inzake de verdedigers van de mensenrechten die in december 1998 door de Algemene Vergadering is aangenomen ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van de Universele Verklaring van de rechten van de mens, een betekenisvolle verwezenlijking van de internationale gemeenschap vormt. Deze verklaring, het eerste VN-instrument dat een universele erkenning van het belang en de legitimiteit van de activiteiten van de verdedigers van de mensenrechten behelst, heeft tot doel deze personen, groepen en organisaties erkenning en bescherming te bieden.

In deze verklaring hebben de staten zich gecommitteerd aan daadwerkelijke bescherming van bedreigde verdedigers van de mensenrechten, maar er dienen ook op internationaal niveau extra inspanningen te worden geleverd met het oog op de toepassing van dit nieuw mensenrechteninstrument.

Te dien einde heeft de Commissie voor de rechten van de mens vorig jaar het mandaat ingesteld van de speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal, die verslag dient uit te brengen over de situatie van de verdedigers van de mensenrechten in de hele wereld en over eventuele instrumenten om hen beter te beschermen. Het mandaat biedt ruimte voor een alomvattende aanpak met het oog op de toepassing van de rechten die worden erkend in de verklaring over de verdedigers van de mensenrechten.

In de 58e zitting van de CHR reageerde de EU positief op de rapporten van mevrouw Hina Jilani, de speciale vertegenwoordigster van de secretaris-generaal voor de verdedigers van de mensenrechten, die uitdrukking geven aan haar bezorgdheid over de voortdurende schendingen van de mensenrechten van die personen. De EU is in het bijzonder verontrust over de situatie van vrouwelijke verdedigers van de mensenrechten en verdedigers die aan bijzondere risico's zijn blootgesteld. De EU schenkt speciale aandacht aan de problemen van verdedigers van personen die vanwege hun seksuele geaardheid discriminatie ondergaan. De EU is van oordeel dat de speciale vertegenwoordigster het accent zou moeten leggen op de follow-up van haar aanbevelingen/opmerkingen betreffende bijzondere gevallen en situaties, omdat de opvolging daarvan de beste indicatie zou vormen van vorderingen naar de volledige verwezenlijking van de Verklaring inzake de verdedigers van de mensenrechten.

De EU heeft er in de CHR bij het Bureau van de hoge commissaris voor de mensenrechten op aangedrongen ervoor te zorgen dat de speciale vertegenwoordigster de nodige middelen krijgt om haar mandaat effectief te kunnen uitvoeren.

Bovendien hebben alle EU-lidstaten een door Noorwegen opgestelde en zonder stemming aangenomen resolutie mede ingediend, waarin alle regeringen wordt verzocht de nodige maatregelen te nemen om de bescherming van verdedigers van de mensenrechten te garanderen en er bij die regeringen op wordt aangedrongen de speciale vertegenwoordigster samen met de VN-agentschappen en -organisaties in haar taken bij te staan en op verzoek alle informatie te verstrekken die voor de uitvoering van haar mandaat nodig is. De vijftien EU-lidstaten zijn daartoe hunnerzijds ten volle bereid.

Buiten het VN-stelsel heeft de EU in het kader van de Organisatie voor veiligheid en samenwerking in Europa (OVSE) ook steun gegeven aan de zaak van de verdedigers van de mensenrechten.

De Unie heeft actief deelgenomen aan de aanvullende vergadering over de menselijke dimensie van de organisatie, die op 22-23 oktober 2001 te Wenen is gehouden over het thema "Mensenrechten: voorvechters en verdedigers", en in het bijzonder de besprekingen over de bescherming van voorvechters en verdedigers van de mensenrechten, die geconcentreerd waren op methoden om de veiligheid van verdedigers van de mensenrechten in tijden van oorlog en gewapende conflicten te garanderen.

De EU is voorstander van de totstandbrenging van werkbetrekkingen tussen de speciale vertegenwoordigster en regionale organisaties, in het bijzonder de OVSE, met het oog op de uitwisseling van informatie en de ontwikkeling op langere termijn van een regionale aanpak van vraagstukken met betrekking tot de verdedigers van de mensenrechten.

3.5. SITUATIE OP HET GEBIED VAN DE MENSENRECHTEN IN DE WERELD

EU-verklaringen over de situatie van de mensenrechten in de wereld op de Algemene Vergadering van de VN en in de VN-Commissie voor de rechten van de mens

In de derde commissie van de 56e zitting van de Algemene Vergadering van de VN heeft het Belgische voorzitterschap onder punt 114 c van de agenda een verklaring afgelegd over de situatie van de mensenrechten in de wereld. Centraal daarin stond de evaluatie van de ontwikkeling van de mensenrechtensituatie in tal van landen over de hele wereld, in termen van vooruitgang, achteruitgang of ongewijzigde situaties.

In de 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens heeft het Spaanse voorzitterschap onder punt 9 van de agenda namens de EU een ietwat anders gestructureerde verklaring afgelegd, waarin relaas werd gedaan van de belangrijkste aspecten van het EU-mensenrechtenbeleid en werd ingegaan op gevallen van mensenrechtenschendingen, die de EU met grote bezorgdheid blijven vervullen.

Afrika

Zowel in de derde commissie van de 56e zitting van de Algemene Vergadering van de VN als in de 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens heeft de EU op basis van de verslagen van de speciale rapporteurs landenresoluties over de mensenrechtensituatie in de Democratische Republiek Congo en in Sudan ingediend.

In de derde commissie is in de bij stemming aangenomen resolutie over de mensenrechtensituatie in de **Democratische Republiek Congo** (DRC) bezorgdheid geuit over de voortdurende schendingen van de mensenrechten en de inbreuken op de fundamentele vrijheden, alsmede over de negatieve gevolgen van het conflict voor de burgerbevolking. Alle partijen bij het conflict werd met aandrang verzocht de bepalingen van het Akkoord van Lusaka onverkort uit te voeren en een brede politieke dialoog aan te gaan met het oog op nationale verzoening. De regering werd opgeroepen een oplossing te zoeken voor de situatie van de intern ontheemden en van de vluchtelingen in de DRC en daarbuiten, de voorwaarden te blijven creëren voor het inzetten van een VN-missie en de nodige hervormingen te bevorderen opdat haar toezeggingen op het gebied van democratisering volledig kunnen worden nagekomen.

In de CHR is na een constructieve dialoog met de DRC en andere landen van de groep van Afrikaanse staten zonder stemming een resolutie aangenomen. In de resolutie wordt het mandaat van de speciale rapporteur verlengd, worden de positieve ontwikkelingen in het land verwelkomd en de gebieden van aanhoudende bezorgdheid over de mensenrechten op het grondgebied aan de orde gesteld, waaronder de nadelige gevolgen van het conflict voor de burgerbevolking en de situatie van de intern ontheemden en de vluchtelingen. In de resolutie wordt ook steun uitgesproken voor de activiteiten van het bureau van de UNHCR in het land en wordt de regering van de DRC verzocht de veiligheid en bewegingsvrijheid te blijven garanderen van het personeel van de VN-missie en eenieder die met deze missie samenwerkt. Ingevolge de toezeggingen die de partijen bij het conflict in Lusaka hebben gedaan, met name de artikelen betreffende de Intercongolese dialoog, wordt de regering opgeroepen gerechtelijke hervormingen en democratisering te bevorderen.

In de derde commissie van de 56e zitting van de AVVN is bij stemming een resolutie over de mensenrechtensituatie in **Sudan** aangenomen. In de 58e zitting van de CHR is de resolutie met een meerderheid van één stem aangenomen, ondanks grote inspanningen om Sudan over te halen. In de resolutie wordt het mandaat van de speciale rapporteur verlengd.

Zowel in de resolutie van de AVVN als in die van de CHR wordt een aantal positieve ontwikkelingen verwelkomd, maar tegelijk grote bezorgdheid geuit over de impact van het gewapende conflict op de mensenrechtensituatie in het land en de nadelige gevolgen voor de burgerbevolking, in het bijzonder vrouwen en kinderen.

Alle partijen bij het conflict werd met aandrang verzocht een algemeen, blijvend en daadwerkelijk gecontroleerd staakt-het-vuren tot stand te brengen als eerste stap naar een oplossing van het conflict via onderhandelingen, alsmede de mensenrechten en de fundamentele vrijheden te eerbiedigen en te beschermen, het internationaal humanitair recht volledig na te leven, alsmede internationale instanties en humanitaire organisaties volledige, veilige en onbelemmerde toegang te verschaffen. De regering van Sudan is dringend verzocht alle daden van foltering en wrede, onmenselijke of vernederende behandeling te beletten, de ontvoering van vrouwen en kinderen te voorkomen en te stoppen, een einde te maken aan de luchtbombardementen op burger- en humanitaire doelwitten, het probleem van de intern ontheemden aan te pakken en de dialoog met het bureau van de UNHCR voort te zetten.

In de resolutie van de CHR van dit jaar wordt voorts gunstig gereageerd op een aantal positieve ontwikkelingen vanwege de regering van Sudan en vanwege de SPLM. Beide partijen worden aangemoedigd voort te bouwen op de overeenkomsten die zijn gesloten en naar een integrale, blijvende oplossing te streven.

In de 58e zitting van de CHR heeft de EU als nieuw initiatief een ontwerp-resolutie over de mensenrechtensituatie in **Zimbabwe** ingediend.

In de resolutie wordt een aantal factoren aan de orde gesteld die nadelige gevolgen hebben gehad voor de mensenrechtensituatie in Zimbabwe, met name de acties van de regering van Zimbabwe en van functionarissen en aanhangers van de Zimbabwaanse regeringspartij. Voorts wordt het belang van de landhervorming aan de orde gesteld en wordt het gevaar van HIV/AIDS voor de economische en sociale ontwikkeling van Zimbabwe erkend.

Nigeria heeft namens de groep van Afrikaanse staten een motie ingediend om geen actie te ondernemen, die door de commissie werd goedgekeurd. Dientengevolge is de resolutie niet behandeld.

Amerika

In de 58e zitting van de CHR heeft de EU een verklaring over **Colombia** afgelegd, waarin zij haar krachtige steun betuigt aan het werk van het bureau van de UNHCR, zich opnieuw achter het vredesproces in Colombia schaart en zich andermaal bereid verklaart daaraan actief deel te nemen. De EU heeft na nauw en constructief overleg met de Colombiaanse delegatie ook overeenstemming bereikt over een consensusverklaring van de voorzitter over de mensenrechtensituatie in Colombia. In de verklaring van de voorzitter wordt herhaald dat de vastbesloten inspanningen van de regering van Colombia voor de beëindiging van het interne conflict door dialoog en onderhandelingen de steun van de commissie heeft, en de nadruk gelegd op de grote bereidheid van Colombia vrede tot stand te brengen in het kader van de rechtsstaat en de eerbiediging van de mensenrechten.

De commissie gaf uitdrukking aan haar diepe bezorgdheid over de ernstige, aanhoudende schendingen van het internationale humanitaire recht door alle partijen bij het conflict, voornamelijk paramilitaire groeperingen en guerrillabewegingen. Daarnaast veroordeelde zij het voortbestaan van straffeloosheid in Colombia ten sterkste.

Azië

In de 56e zitting van de algemene vergadering voerde het Belgische voorzitterschap namens de Europese Unie het woord over de situatie op het gebied van de mensenrechten in de wereld. In de verklaring van de EU worden verscheidene landen en gebieden in Azië genoemd, waaronder Afghanistan, Bangladesh, China, Noord-Korea, Kasjmir, Indonesië, Oost-Timor, Laos, Myanmar, Nepal, Pakistan, Sri Lanka, Thailand, Vietnam, Cambodja en Maleisië. De EU verklaarde dat de situatie op het gebied van de mensenrechten in de meeste Aziatische landen ongewijzigd is gebleven.

In de 58e zitting van de Commissie voor de mensenrechten heeft de EU het initiatief genomen tot een resolutie over de mensenrechtensituatie in Myanmar en een verklaring van de voorzitter over Oost-Timor. In haar verklaring over de schending van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden overal ter wereld heeft de EU de situatie in verschillende Aziatische landen, met name Afghanistan, China en Noord-Korea, aan de orde gesteld.

De EU verklaarde dat de burgers van **Afghanistan** te lijden hadden van de ernstigste schendingen van de mensenrechten door het Taliban-regime. De Afghaanse samenleving ging gebukt onder buitengerechtelijke executies en moorden, systematische foltering, en wijdverspreide en systematische discriminatie van vrouwen; eliminatie van alle burgerrechten en politieke rechten en veronachtzaming van de economische, sociale en culturele rechten van de bevolking. De EU was verheugd over de vooruitzichten die de Afghaanse bevolking geboden worden in dit nieuwe politieke tijdperk en riep op tot eerbiediging van de mensenrechten zonder discriminatie en in overeenstemming met de internationale normen, met name wat de situatie van vrouwen en meisjes betreft. Het lot van vluchtelingen en ontheemden en de voortdurende schendingen van de mensenrechten moeten grondig worden onderzocht en de daders moeten voor de rechter worden gebracht.

De EU heeft zich ingenomen getoond met het verkiezingsproces in oktober 2001 in **Bangladesh**, maar er met groeiende bezorgdheid nota van genomen dat het met de rechtsstaat steeds slechter is

gesteld, vaker melding wordt gemaakt van corruptie, van geweld tegen minderheden en spontane volksgerichten. Het verheugt de EU dat een aanvang is gemaakt met het wetgevende proces voor de instelling van een nationale commissie voor de mensenrechten.

In een verklaring die werd afgelegd tijdens het ontwikkelingsforum te Parijs van 13 tot en met 15 maart 2002 benadrukte de EU het sterke verband tussen de eerbiediging van de rechtsstaat en de mensenrechten, en een duurzame economische groei. In die verklaring werd er ook bij de regering van Bangladesh op aangedrongen het vredesakkoord voor de Chittagong Hill Tracts ten uitvoer te brengen.

De EU heeft haar voldoening uitgesproken over de positieve ontwikkelingen in de mensenrechtensituatie in **Cambodja**, zulks ondanks een aantal ernstige moeilijkheden, zoals de zwakke rechtsstaat, corruptie en een aanhoudend klimaat van geweld in bepaalde gebieden. De EU heeft de Cambodjaanse autoriteiten aangemoedigd om gerechtelijke hervormingen door te voeren, maar hecht ook grote waarde aan de oprichting van een tribunaal om de mensenrechtenschendingen onder het regime van de Rode Khmers conform de internationale normen te vervolgen.

De EU heeft erkend dat er, dankzij de economische veranderingen en de aan de gang zijnde hervorming van het justitieel bestel en het gerechtelijk apparaat, significante verbeteringen zijn in de situatie in **China**, maar zij blijft ernstig bezorgd over de aanhoudende schendingen van de mensenrechten in het land. De EU heeft haar grote bezorgdheid uitgesproken over de wijdverbreide toepassing van de doodstraf in het kader van de hardheidscampagne en van foltering, over het uitblijven van hervormingen in het systeem van bestuurlijke detentie, de beperkingen van de vrijheid van meningsuiting, vergadering, vereniging en godsdienst en van de persvrijheid, de continue schendingen van de mensenrechten van hen die zich voor de democratie inzetten, voorstanders van vrije vakbonden en volgelingen van de Falun Gong, en de repressie tegen personen die tot etnische minderheden behoren in Tibet en Xingjiang. De EU heeft haar waardering uitgesproken voor de samenwerking van China in het kader van de mensenrechtendialoog tussen de EU en China, maar verwacht ook dat die dialoog concrete vorderingen en in de toekomst meetbare resultaten oplevert.

Op initiatief van de EU heeft de voorzitter een verklaring afgelegd over **Oost-Timor**. De commissie heeft niet alleen haar voldoening uitgesproken over de nieuwe grondwet van Oost-Timor, waarin voorrang gegeven wordt aan de bescherming van de mensenrechten en waarin de fundamentele rechten verankerd worden, overeenkomstig de Universele Verklaring van de rechten van de mens maar toonde zich ook verheugd over de stappen die door het gerechtelijke apparaat op Oost-Timor zijn gezet.

Voorts was er tevredenheid over oprichting en aanvang van de werkzaamheden van de ad hoc-mensenrechtentribunalen die met steun van Indonesië zijn ingesteld om de plegers van de grove mensenrechtenschendingen op Oost-Timor in 1999 te vervolgen.

De Europese Unie heeft haar voldoening uitgesproken over de positieve ontwikkelingen in **Indonesië**, zoals de goedkeuring van de autonomiewetgeving voor Atjeh en Papoea, de wetgeving betreffende de instelling van mensenrechtentribunalen en het vredesakkoord van Malino betreffende de Molukken. De EU gaf echter andermaal uiting aan haar bezorgdheid over het geweld en de schendingen van de mensenrechten in verschillende delen van het land, met name in Atjeh, en Papoea en op de Molukken. De EU heeft er voorts met bezorgdheid nota van genomen dat mensenrechtenactivisten nog steeds worden geïntimideerd.

De EU heeft uiting gegeven aan haar bezorgdheid over de arrestatie en berechting van vooraanstaande oppositieleiders in de **Kirgizische Republiek**. De EU betreurde de dood van vijf deelnemers aan de protesten en sprak de hoop uit dat verder geweld zou uitblijven. De EU toonde zich ook bezorgd over nieuwe wetgeving die de persvrijheid aan banden legt en een verandering ten kwade vormt in een voor het overige positieve ontwikkeling.

De EU heeft met bezorgdheid geconstateerd dat vorderingen in de mensenrechtensituatie in **Laos** uitblijven. Politieke oppositie wordt niet getolereerd en de EU was met de name bezorgd over het gebrek aan informatie over de personen die in oktober 1999 werden gearresteerd toen zij deelnamen aan een anti-regeringsdemonstratie. De EU drong er voorts bij Laos op aan de beperkingen van de vrijheid van vereniging, meningsuiting, vergadering en godsdienst op te heffen.

Wat **Maleisië** betreft, verklaarde de EU dat de mensenrechtensituatie er verbeterd is. De EU was met name verheugd over de oprichting van een nationale mensenrechtencommissie. De EU sprak wel haar ernstige bezorgdheid uit over de aanhoudende toepassing van de doodstraf.

De EU heeft het initiatief genomen tot een resolutie over **Myanmar**, die bij consensus is aangenomen. De resolutie betreurt het aanhoudende patroon van grove, systematische schendingen van de mensenrechten in Myanmar, waaronder willekeurige executies, foltering en dwangarbeid, het feit dat de rechterlijke macht niet genoeg onafhankelijk is van de uitvoerende macht, de minachting voor de rechtsstaat alom, de wijdverbreide discriminatie van personen die tot etnische en religieuze minderheden behoren en de voortdurende schendingen van de mensenrechten van vrouwen en kinderen.

In de resolutie is echter ook aandacht voor enige veranderingen ten goede, waaronder de steun en samenwerking van de regering van Myanmar voor de speciale rapporteur tijdens diens bezoek aan het land.

De EU heeft haar bezorgdheid uitgesproken over de mensenrechtensituatie in **Nepal**, waar de situatie verslechtert ingevolge de toenemende terroristische activiteit, waaronder niets ontziende aanvallen van maoïsten tegen de burgerbevolking. De EU drong er bij de autoriteiten van Nepal op aan ervoor te zorgen dat de acties van de wetshandhavende instanties niet leiden tot schendingen van de mensenrechten in het kader van de noodtoestand die op 26 november 2001 is afgekondigd.

De EU is diep verontrust over de ernstige toestand op het gebied van de mensenrechten in **Noord-Korea**, die een gevaar van destabilisatie tot buiten de grenzen van het land inhoudt. De EU was ook diep verontrust over aanhoudende geruchten dat er zich steeds weer grootschalige, ernstige schendingen van de burgerrechten en de politieke rechten voordoen en de economische, sociale en culturele rechten niet geëerbiedigd worden. De Unie zal de ontwikkelingen op het gebied van de mensenrechten in de Volksrepubliek Korea zeer nauwlettend blijven volgen en passende stappen in de gremia op dat gebied, waaronder de volgende mensenrechtencommissie, overwegen. De EU dringt er bij de autoriteiten op aan verbetering te brengen in toegang en werkomstandigheden van de internationale humanitaire organisaties zodat ze hun werk in het land kunnen doen.

De EU betreurde het dat de politieke vrijheden in **Pakistan** nog steeds verregaand aan banden worden gelegd en beklemtoonde dat de democratische rechtsstaat in dat land volledig moet worden hersteld. De EU heeft haar grote bezorgdheid uitgesproken over het opnieuw opkomen van sektarisch geweld en intolerantie. De EU heeft de Pakistaanse autoriteiten ook opgeroepen ervoor te zorgen dat de leden van minderheden volledige burgerrechten genieten en heeft de autoriteiten met aandrang verzocht de doodstraf volledig af te schaffen en de praktijk van "moorden om de eer" te beëindigen. Als positieve aspecten noteerde de EU het herstel van de gezamenlijke electoraten en van de inspanningen om de politieke rol van Pakistaanse vrouwen uit te breiden.

De EU heeft zich bezorgd getoond over de spanningen tussen **Pakistan en India,** en heeft beide landen opgeroepen wegen te zoeken weer tot een dialoog te komen over de geschilpunten, waaronder **Kasjmir**. De EU heeft opnieuw de terroristische aanvallen in Kasjmir en elders veroordeeld. De EU heeft er bij Pakistan op aangedrongen dat het land maatregelen blijft nemen om het terrorisme aan banden te leggen en bij India om werk te maken van een verbetering van de mensenrechtensituatie in Kasjmir.

In een demarche met de autoriteiten van **India** gaf de EU uitdrukking aan haar ernstige bezorgdheid nadat meer dan 800 mensen het slachtoffer waren geworden van gewelddadigheden tussen gemeenschappen in de Indische staat Gujarat in maart 2002. Dat bloedbad was het ergste geval van haat tussen gemeenschappen in India sinds 1992.

De EU heeft haar bezorgdheid geuit over de openbare veiligheid op **Papoea-Nieuw-Guinea**, zulks tegen de achtergrond van de nationale verkiezingen in juni 2002.

Met betrekking tot de **Salomonseilanden** heeft de EU met bezorgdheid nota genomen van de toegenomen onveiligheid en het ineenstorten van de rechtsstaat op de eilanden; zij acht een aanzienlijke verbetering van de situatie een voorwaarde voor ontwikkeling.

De Europese Unie gaf uiting aan haar verheugdheid over het in februari 2002 in **Sri Lanka** bereikte staakt-het-vuren en drong er bij alle partijen op aan het integraal te eerbiedigen en aan het vredesproces deel te nemen. De EU benadrukte tevens dat er bij de oplossing van het conflict rekening moet worden gehouden met de verlangens van alle gemeenschappen. De EU toonde zich verheugd over inspanningen voor de beëindiging van praktijken als censuur, geweld bij verkiezingen en ander politiek geweld, foltering en straffeloosheid. Zij riep tevens de "Tijgers" van Tamil Eelam (LTTE) op af te zien van terrorisme en alle vormen van geweld en drong er bij alle partijen op aan de beginselen van pluralisme en mensenrechten te eerbiedigen.

De EU was verheugd over de hervormingen van het rechtsstelsel in **Thailand**, en over het feit dat het land nieuwe internationale verplichtingen inzake de regeling van kinderarbeid heeft aanvaard en een nationale mensenrechtencommissie heeft ingesteld, maar uitte diepe zorg over de toegenomen toepassing van de doodstraf. De EU was voorts bezorgd over inbreuken op de persvrijheid.

Wat de mensenrechtensituatie in **Turkmenistan** betreft, werd uitdrukking gegeven aan bijzondere bezorgdheid over schendingen van de vrijheid van meningsuiting, vereniging en godsdienst.

De EU heeft haar bezorgdheid uitgesproken over de vrijheid van meningsuiting en vereniging in **Oezbekistan**, en verklaarde dat er een einde moet worden gemaakt aan de beperkingen van die rechten. Voorts werden de aanvallen op de vreedzame uitoefening van de vrijheid van godsdienst betreurd. De EU was wel ingenomen met het besluit om niet-gouvernementele mensenrechten-organisaties te erkennen in het land.

De EU was verheugd over de hervormingen van het juridisch kader in **Vietnam**, maar sprak haar bezorgdheid uit over het feit dat de Vietnamese autoriteiten de burgerrechten en de politieke rechten van de burgers met voeten treden, alsmede over het feit dat de vrijheid van meningsuiting, vergadering en godsdienst wordt geschonden. De EU was ook bezorgd over de acties van de autoriteiten ingevolge de terugtrekking van het Bureau van de UNHCR uit de driepartijenovereenkomst betreffende de vrijwillige terugkeer van Vietnamese onderdanen uit de centrale hoogvlakten.

Europa

In de 56e zitting van de Algemene Vergadering heeft het Belgische voorzitterschap namens de Europese Unie een verklaring afgelegd over de mensenrechtensituatie in de wereld, onder meer de volgende Europese landen en regio's: Wit-Rusland, Rusland, Tsjetsjenië, Oekraïne, Turkije, Cyprus, Albanië, de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië, Bosnië en Herzegovina en de Voormalige Republiek Joegoslavië. De EU verklaarde dat de situatie van de mensenrechten in Wit-Rusland erop achteruit is gegaan, terwijl zij in andere genoemde Europese landen ongewijzigd gebleven of verbeterd is.

In de 58e zitting van de Commissie voor de rechten van de mens heeft de EU het initiatief genomen tot resoluties over de Republiek Tsjetsjenië van de Russische Federatie en over delen van Zuidoost-Europa. De EU gaf voorts ook haar standpunt over de mensenrechtensituatie in een aantal Europese landen te kennen in de toespraak van het Spaanse voorzitterschap.

De EU heeft zich ingenomen getoond met de toezegging van de autoriteiten van **Albanië** om alle mensenrechten te eerbiedigen, met inbegrip van de rechten van personen die tot minderheden behoren en van de justitiële hervormingen bij de overheid en de politie, maar Albanië ook aangemoedigd de hervormingen spoedig uit te voeren. De bestrijding van corruptie, criminaliteit en mensenhandel, met name vrouwenhandel, vraagt verdere inspanningen en maatregelen ter verbetering van de grenscontrole en -bewaking.

De Europese Unie erkent dat **Azerbeidzjan** tastbare vooruitgang heeft geboekt met de toepassing van internationale mensenrechtennormen sinds het land tot de Raad van Europa is toegetreden; het feit dat er politieke gevangenen zijn in het land acht zij echter in strijd met de bepalingen over de mensenrechten en de internationale verplichtingen van Azerbeidzjan.

De Europese Unie heeft opnieuw haar bezorgdheid uitgesproken over de situatie van de mensenrechten in **Wit-Rusland**, en betreurde het ten zeerste dat de verkiezingen van september 2001 niet geheel volgens de desbetreffende voorschriften van de OVSE zijn verlopen. De EU betreurde in het bijzonder de tegenwerking die de politieke oppositie, de verkiezingswaarnemers, de onafhankelijke media en de niet-gouvernementele organisaties hebben ondervonden. De EU beklemtoonde dat de adviserende en toezichthoudende groep van de OVSE haar werk in het land ongehinderd moet kunnen voortzetten. De EU sprak de hoop uit dat het voornemen van de Wit-Russische autoriteiten om een ombudsman voor de wetgeving aan te wijzen, de verwezenlijking van een democratisch institutioneel bestel naderbij brengt.

De EU heeft het initiatief genomen tot het indienen van een resolutie over de mensenrechtensituatie in de Republiek **Tsjetsjenië** van de Russische Federatie. De EU voerde intensieve besprekingen met de Russische Federatie om tot een resolutie te komen die bij consensus zou kunnen worden aangenomen. Dat mislukte echter, en de alternatieve tekst van de EU werd in stemming gebracht. De resolutie werd ternauwernood verworpen na een hoofdelijke stemming, met 15 stemmen voor, 16 tegen en 22 onthoudingen. Bij de indiening van de ontwerpresolutie heeft de EU verklaard dat de resolutie hoofdzakelijk bedoeld was om de regering van de Russische Federatie op te roepen actie te ondernemen om de schendingen van de mensenrechten en van het internationaal humanitair recht in de Republiek Tsjetsjenië te voorkomen. In de resolutie werd voorts bezorgdheid geuit over de humanitaire situatie van de intern ontheemden, de situatie in de detentiecentra en de trage vorderingen bij het onderzoek naar vermeende mensenrechtenschendingen.

In de verklaring over de schendingen van de mensenrechten en fundamentele vrijheden overal ter wereld heeft de EU haar tevredenheid geuit over de hervatting van de rechtstreekse gesprekken tussen de leiders van de twee gemeenschappen op **Cyprus** voor het bereiken van een alomvattende regeling die strookt met de toepasselijke resoluties van de VN-Veiligheidsraad. De EU heeft verklaard dat Cyprus een nieuwe impuls heeft gegeven aan de onderhandelingen. Een belangrijke pijler van de overeenkomst moet het herstel en de volledige eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden op Cyprus zijn. De EU heeft voorts haar erkentelijkheid uitgesproken voor het belangrijke werk dat de UNFICYP heeft verricht.

Aangaande **de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië (FYROM)** verklaarde de EU in de algemene vergadering dat de mensenrechtensituatie daar is verbeterd. Er blijft echter bezorgdheid bestaan over de algemene verkrijgbaarheid en het frequente gebruik van vuurwapens in de FYROM; er moet verder naar gestreefd worden de rechtsstaat te herstellen en de uit hoofde van de kaderovereenkomst uitgevaardigde wetten toe te passen. De EU benadrukt nogmaals dat de politieke dialoog de sleutel blijft voor de opbouw en instandhouding van een stabiele, welvarende en veilige samenleving in de FYROM. De EU heeft er bij de FYROM met klem op aangedrongen zowel het gezag van het Internationale Oorlogstribunaal voor voormalig Joegoslavië als de amnestiewet te eerbiedigen.

De Europese Unie heeft haar bezorgdheid uitgesproken over verscheidene negatieve ontwikkelingen in **Moldavië**, waaronder de tijdelijke schorsing van een politieke partij en inbreuken op de vrijheid van meningsuiting. De EU was ook bezorgd over de toestand in de gevangenissen en oneerlijke processen.

De EU heeft dit jaar het initiatief genomen tot het indienen van de resolutie over **Zuid-Oost-Europa**, die bij consensus is aangenomen. In de resolutie wordt een aantal positieve ontwikkelingen in de regio genoemd, zoals de aanneming van de verkiezingswet in Bosnië en Herzegovina en de federale wet op nationale en etnische minderheden in de Federale Republiek Joegoslavië. Er blijven echter verschillende redenen voor bezorgdheid bestaan. Daartoe behoren voortgaand etnisch geweld, de onverdraagzaamheid en discriminatie jegens terugkerende vluchtelingen en intern ontheemden, de langzame vorderingen bij de vorming van rechtvaardige, billijke rechtsstelsels waarin de rechten van allen gelijkelijk gewaarborgd zijn, en de onregelmatige samenwerking met het Internationaal Oorlogstribunaal voor voormalig Joegoslavië. De EU roept alle Zuid-Oost-Europese landen op volledig samen te werken met het Oorlogstribunaal. Het mandaat van de speciale vertegenwoordiger van de commissie werd met een jaar verlengd.

De EU heeft haar tevredenheid uitgesproken over de grondwettelijke en justitiële hervormingen die momenteel in **Turkije** aan de gang zijn, met name de in oktober 2001 aangenomen grondwetswijzigingen. De EU zag hierin een belangrijke stap naar de versterking van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, maar onderstreepte niettemin het belang van een daadwerkelijke uitvoering en tenuitvoerlegging van de wetgeving. De EU heeft zich voorts positief uitgelaten over de ontwikkelingen inzake de gelijkheid van mannen en vrouwen en inzake de beperking van de periode van voorhechtenis, en hoopt op een positieve ontwikkeling op het gebied van de rechten van personen die tot een minderheid behoren. De EU moedigt Turkije aan om al het mogelijke te doen om folterpraktijken uit te bannen.

De EU heeft met grote aandacht de voorbereidingen gevolgd van de parlementsverkiezingen die in maart 2002 in **Oekraïne** zijn gehouden. De bereidheid van de Oekraïense autoriteiten om met de OVSE samen te werken bij observatietaken, werd met instemming begroet. De EU was voorts ingenomen met het feit dat de Oekraïense rechterlijke macht zich lijkt te ontwikkelen tot een onafhankelijke en stabiele factor in de Oekraïense maatschappij. De vrijheid van meningsuiting en de onafhankelijkheid van de media blijven echter een punt van zorg.

Midden-Oosten

In de 56e zitting van de Algemene Vergadering heeft het Belgische voorzitterschap namens de Europese Unie een verklaring afgelegd over de mensenrechtensituatie in de wereld. Wat het Midden-Oosten betreft, noemde de EU de mensenrechtensituatie in de bezette Palestijnse gebieden, in Libanon en in Syrië alsook onder de Palestijnse autoriteit verslechterd, en onveranderd in Saudi-Arabië. Ook de mensenrechtensituatie in **Egypte** kwam aan bod. De EU noemde de situatie in Egypte ongewijzigd, maar sprak ook haar grote bezorgdheid uit over met name het gebruik van uitzonderingsbevoegdheden, zoals speciale wetten en rechtbanken in burgerlijke zaken. De EU gaf voorts uiting aan haar bezorgdheid over de toenemende administratieve verplichtingen voor niet-gouvernementele organisaties, waardoor de ontwikkeling van een actief maatschappelijk middenveld wordt belet.

De situatie in het Midden-Oosten heeft van het begin tot het eind haar stempel gedrukt op de 58e zitting van de commissie voor de mensenrechten. Gezien de verslechterende situatie in de regio opperde de hoge commissaris voor de mensenrechten de mogelijkheid van een missie in de regio. Ingevolge een bijzondere zitting over het Midden-Oosten is een resolutie aangenomen waarin dit denkbeeld werd gesteund. Het is echter onmogelijk gebleken voor de missie om naar het gebied te reizen, zodat een nieuw initiatief is aangenomen; daarin wordt de hoge commissaris gevraagd de commissie verslag uit te brengen op basis van de verslagen van alle betrokken organisaties die in de bezette gebieden aanwezig zijn. Dit verslag werd gevolgd door een resolutie waarin de Israëlische weigering tot samenwerking wordt betreurd en de schendingen van de mensenrechten van het Palestijnse volk door Israël worden veroordeeld.

In de 58e zitting van de commissie voor de mensenrechten heeft de EU resoluties ingediend over de Israëlische nederzettingen in de bezette Arabische gebieden, over Iran en over Irak. Voorts kwam de situatie in Algerië, Libanon, Saudi-Arabië en Syrië aan bod in de verklaring van de EU over de schendingen van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden in de wereld.

De Unie dringt er bij de Algerijnse autoriteiten op aan buitengerechtelijke executies, verdwijningen, foltering, willekeurige gevangenhouding en straffeloosheid te bestrijden en de veiligheid van de burgers te vergroten. Zij riep op tot de onmiddellijke vrijlating van alle oorlogsgevangenen en bij alle betrokkenen tot ondersteuning van de internationale inspanningen die daarop gericht zijn.

De Europese resolutie over de **Israëlische nederzettingen in de bezette Arabische gebieden** is aangenomen met 52 stemmen voor en één stem tegen. In de resolutie wordt grote bezorgdheid uitgesproken over de zorgwekkende escalatie van het Israëlisch-Palestijnse conflict en de aanhoudende Israëlische activiteiten met betrekking tot de nederzettingen, waaronder uitbreiding, vestiging van kolonisten in de bezette gebieden en onteigening van land. Deze activiteiten worden illegaal genoemd en vormen een groot obstakel voor de vrede.

De EU is voor de eerste keer mede-indiener geweest van een resolutie over **de situatie in bezet Palestina**, die over zelfbeschikking gaat. De EU heeft zich onthouden bij de stemming over de resoluties over **Libanese gevangenen in Israël** en over **de mensenrechten in de bezette Syrische Golan-hoogvlakte**. De stemming over de resolutie over **de schending van de mensenrechten in de bezette Arabische gebieden, onder meer in Palestina**, verdeelde de lidstaten van de EU in de commissie. De meerderheid van de EU-landen steunden de tekst, terwijl één lidstaat zich onthield en 2 lidstaten tegenstemden. Elke lidstaat heeft een aparte stemverklaring afgelegd.

De EU heeft het initiatief genomen tot het indienen van resoluties over de mensenrechtensituatie in de **Islamitische Republiek Iran**, zowel in de CHR als in de algemene vergadering van de VN. De resolutie in de algemene vergadering werd in december 2001 met een meerderheid van 18 stemmen goedgekeurd, maar de CHR-resolutie werd bij hoofdelijke stemming met een gering verschil verworpen met 19 stemmen vóór, 20 stemmen tegen en 14 onthoudingen. Ten gevolge van die uitslag werd het mandaat van de speciale vertegenwoordiger beëindigd. De EU wilde met de ontwerp-resolutie onder andere uitdrukking geven aan de bezorgdheid over de verslechtering van de situatie met betrekking tot de vrijheid van mening en van meningsuiting, de aanhoudende executies en de folterpraktijken. De resolutie betreurde het tevens ten zeerste dat de regering van de Islamitische Republiek Iran de speciale vertegenwoordiger niet had uitgenodigd tot een bezoek aan het land.

De EU heeft het initiatief genomen voor een resolutie over de mensenrechtensituatie in **Irak**, die met een ruime meerderheid is aangenomen. In de resolutie wordt zeer ontstemd vastgesteld dat er geen verbetering is opgetreden in de mensenrechtensituatie in Irak, en worden de systeemeigen, wijdverbreide en uiterst ernstige schendingen van de mensenrechten en het internationale humanitaire recht door de regering van Irak, met standrechtelijke en willekeurige executies, foltering en verkrachting als politiek instrument veroordeeld. Het bezoek van de speciale rapporteur aan het land werd verwelkomd en het mandaat van de speciale rapporteur werd met een jaar verlengd.

Wat **Libanon** betreft heeft de EU er in haar verklaring nota van genomen dat de Libanese autoriteiten bereid zijn een moratorium op de toepassing van de doodstraf in te stellen. De Europese Unie uitte andermaal haar bezorgdheid over de massale arrestaties in Libanon in augustus 2001 en over de schendingen van de vrijheid van meningsuiting en informatie.

Niettegenstaande enkele verbeteringen in de mensenrechtensituatie in **Saudi-Arabië** betreurde de EU het dat de vrijheid van meningsuiting, vergadering, vereniging en godsdienst nog steeds wordt beperkt en dat er nog steeds op onmenselijke wijze wordt gestraft, dat de gerechtelijke procedures niet transparant zijn en dat de rechten van gevangenen op juridische en consulaire bijstand met voeten worden getreden. De situatie van de vrouwen, die systematisch worden gediscrimineerd, is niet verbeterd. Wel was de EU verheugd over de toezegging van Saudi-Arabië aangaande de oprichting van mensenrechtencommissies in drie Saudische ministeries en over de samenwerking met de bevoegde VN-mechanismen en rapporteurs waarvan de Saudische autoriteiten blijk hebben gegeven. Daarnaast verwelkomde de EU het onlangs tot stand gekomen wetboek van strafrecht, en zij ziet de strikte toepassing daarvan tegemoet.

Ondanks de vrijlating van enkele honderden politieke gevangenen worden de burgerrechten in **Syrië** nog steeds beperkt, met name de vrijheid van meningsuiting, vergadering en vereniging. Mishandeling en foltering zijn nog steeds gangbaar en de EU heeft haar bezorgdheid geuit over de arrestatie van Syrische parlementsleden in september 2001. De EU heeft de Syrische autoriteiten aangemoedigd initiatieven te nemen om vooruitgang te boeken met de politieke hervormingen en de verbetering van de mensenrechten.

4. SLOTOPMERKINGEN

Democratie, rechtsstaat en de bevordering en bescherming van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden zijn grondbeginselen van de Europese Unie. De geschiedenis, en zeker die van de Unie zelf, leert dat het huldigen van die beginselen een fundamentele voorwaarde is voor welvaart, rechtvaardigheid, vrede en stabiliteit voor allen.

De verantwoordelijkheid voor het volgen van die beginselen berust in de praktijk in de eerste plaats bij de regeringen. Bij het opnemen van die verantwoordelijkheid vertrouwen de regeringen op de bijdragen van internationale organisaties, de civiele samenleving, de zakenwereld alsmede plichtbewuste personen, waaronder vakmensen als artsen, juristen en leerkrachten, en de media.

Zoals steeds weer benadrukt wordt in dit rapport, hecht de EU het allergrootste belang aan de bevordering en bescherming van de mensenrechten, niet slechts in haar interne beleid, maar ook in haar externe betrekkingen.

Eén van de bedoelingen van het jaarrapport is, een aanzet en zo mogelijk inspiratie te geven voor een verbreding van de discussies over de manier waarop het mensenrechtenbeleid van de EU consequenter, transparanter en effectiever kan worden gemaakt en gewaarborgd kan worden dat de mensenrechten geïntegreerd worden in beleid en maatregelen van de EU. In dat verband zijn de geregelde discussiefora van de EU over de mensenrechten van bijzondere waarde. De EU ziet daarom uit naar het volgende EU-forum mensenrechten, dat op 20-21 december 2002 te Kopenhagen plaatsvindt met deelneming van de EU-instellingen, regeringsafgevaardigden en vertegenwoordigers van de civiele samenleving en de universitaire wereld.

BIJLAGEN

DISCOURS DE LOUIS MICHEL, VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES DE LA BELGIQUE, PRÉSIDENT DU CONSEIL DE L'UNION EUROPÉENNE, AU NOM DE L'UNION EUROPÉENNE, À LA CONFÉRENCE MONDIALE CONTRE LE RACISME, LA DISCRIMINATION RACIALE, LA XÉNOPHOBIE ET L'INTOLÉRANCE QUI Y EST ASSOCIÉE, DURBAN – AFRIQUE DU SUD, 30 AOÛT 2001

Madame la Présidente,

J'ai l'honneur de m'exprimer au nom de l'Union européenne. Les pays d'Europe centrale et orientale associés à l'Union européenne - Bulgarie, Estonie, Hongrie, Lettonie, Lituanie, Pologne, République tchèque, Roumanie, Slovaquie, Slovénie - et les pays associés Chypre, Malte et Turquie - se rallient à cette déclaration.

Avec tous ses partenaires dans le monde, l'Union européenne est venue à Durban pour proclamer solennellement le renouveau de l'alliance universelle contre le racisme, une alliance contre toute forme de rejet de l'autre, une alliance pour la dignité de chacun et pour la paix dans le monde.

Concevoir la réponse mondiale contre le racisme et offrir les engagements solennels justement en Afrique du Sud est certainement un symbole fort. Tant de citoyens du pays de Nelson Mandela ont en effet payé un tribut si lourd aux dérives racistes. Le refus de l'apartheid, la lutte courageuse menée par un petit groupe d'hommes et de femmes épris de liberté, imprégnés de la dignité de chaque être humain et rejoints par tout un peuple avec une mobilisation croissante de la communauté internationale font désormais partie du patrimoine de l'humanité.

Madame la Présidente, dire notre gratitude à l'adresse de votre pays et de la ville de Durban n'est pas seulement une expression de reconnaissance pour votre grande hospitalité. C'est aussi vous dire combien l'exemple de l'Afrique du Sud est important pour le monde car elle a eu le courage d'engager les générations du présent et du futur dans la voie de la réconciliation entre les victimes et ceux qui en sont les auteurs.

L'Union européenne est à vos côtés et aux côtés de ceux des membres du Comité général pour assurer le succès de la Conférence. En son nom, je voudrais aussi remercier tous les titulaires de postes de présidents pendant les Comités préparatoires pour leurs efforts visant à faciliter aujourd'hui notre travail et à progresser dans la voie du consensus. Permettez-moi aussi d'associer surtout à cet hommage la Secrétaire générale de notre Conférence, Madame Mary Robinson, Haut Commissaire des Nations Unies aux Droits de l'Homme. Son inébranlable volonté d'aboutir, sa force de compréhension et de persuasion constituent le guide indispensable de nos travaux.

A l'aube de ce millénaire, la mobilisation des consciences qui est voulue par notre Conférence constitue une occasion privilégiée dans notre entreprise de progrès pour l'humanité. Nous voulons croire que le progrès humain est inscrit dans la nature humaine. Nous voulons croire que le bien et le bon vont finir par l'emporter.

La Conférence est à la fois évidente, complexe et nécessaire.

L'ALLIANCE UNIVERSELLE CONTRE LE RACISME

Elle est évidente dans son objectif : lutter contre toutes les formes contemporaines de racisme, de discrimination raciale, de xénophobie et d'intolérance qui y est associée. Notre message doit être fort : le racisme et la discrimination raciale représentent des violations graves des droits de l'homme et constituent une menace pour les sociétés démocratiques et les valeurs fondamentales. Ils sont souvent à l'origine de conflits, et doivent être combattus par tous les moyens légaux et démocratiques.
La Convention internationale sur l'Élimination de toutes les Formes de Discrimination raciale constitue la base universelle de cette détermination.

Les résultats de la Conférence doivent donc être axés fondamentalement sur un plan d'action concret visant le présent et l'avenir et résultant d'une écoute mutuelle afin de mieux mettre en œuvre des mesures précises de lutte contre les discriminations.

Face à cet objectif fondamental, l'expression d'un consensus devrait également être évidente. Les fléaux dont traite la Conférence sont des phénomènes globaux qui n'épargnent aucun continent, aucune région, aucun pays. Personne n'est à l'abri d'un regard haineux, de comportements hostiles ou menaçants, de violences morales ou corporelles. Chaque jour des êtres humains souffrent et s'effondrent, victimes innocentes de ces fléaux rampants. Chaque jour on brise des consciences, on blesse des esprits, on attente à l'intégrité d'hommes et de femmes. La lutte contre ces fléaux doit donc naturellement nous unir tous, nous rassembler, nous mobiliser pour dire non à la fatalité. Le racisme est un redoutable chasseur qui peut fondre à tout moment sur sa proie. A nous de prouver que nous sommes capables, par notre action et par notre mobilisation collectives, de renverser les rôles. Que le chasseur devienne le chassé afin qu'il se terre et disparaisse.

PLUS JAMAIS !

La Conférence est toutefois également complexe ainsi que l'ont démontré les travaux préparatoires. Elle touche en effet aux éléments vitaux des êtres humains qui ont droit à la vie dans le respect de leur dignité et de celle des autres, qui ont soif d'être considérés de façon non discriminatoire dans leur diversité de culture, d'origine - nationale et ethnique -, de religion et de convictions et qui aspirent à l'égalité des chances pour l'accès aux biens et aux services. Il ne faut donc pas s'étonner que, face à ces cris et appels pour un plus grand bonheur et un meilleur bien-être, cette Conférence, qui est aussi une "caisse de résonance" des souffrances vécues, des martyrs subis et des oppressions imposées, soit chargée d'émotions légitimes multiples.

Ces émotions ont trait à la fois à la mémoire du passé, à des analyses différenciées sur les causes profondes du racisme et à un sentiment d'amertume et de révolte face aux tragédies qui ont ensanglanté et ensanglantent encore diverses régions du globe. Notre tâche collective aura été de nous écouter mutuellement pour mieux nous comprendre et d'échanger nos expériences pour en tirer les enseignements. Le retour sur le passé, avec les pratiques odieuses et déshonorantes de la traite et de l'esclavage, et avec le rappel des souffrances immenses causées à l'époque du colonialisme a été

un point de passage salutaire. Nous reconnaissons que les pratiques de l'esclavage et de la traite des esclaves ont contribué à l'existence des formes contemporaines de racisme et de discrimination raciale. Elles ont aussi contribué à la pauvreté, au sous-développement, à la marginalisation, à l'exclusion sociale, aux disparités économiques, à l'instabilité et à l'insécurité qui affectent de nombreuses personnes dans le monde.

Ignorer le passé reviendrait à se priver de l'impérieuse nécessité d'affirmer avec force que de telles pratiques sont intolérables et ne doivent jamais réapparaître.
Souvenons-nous de toutes les souffrances infligées par des faits intervenus à différents moments de l'Histoire.

Inclinons-nous respectueusement devant toutes les victimes. Ne les oublions jamais.
Engageons-nous à ce que ces méfaits ne soient plus jamais répétés.

PLUS JAMAIS ! NEVER AGAIN !

En jetant les bases du "devoir de mémoire" et de la transmission de la connaissance des souffrances passées - le "devoir de connaissance" -, la Conférence redonne une identité à toutes les victimes anonymes des pratiques du passé. Cette identité retrouvée doit être un aiguillon constant pour nous inciter à accroître nos efforts collectifs pour construire le futur.

La Conférence est enfin nécessaire. L'hydre du racisme, de la discrimination raciale, de la xénophobie et de l'intolérance qui y est associée renaît constamment, se diversifie dans ses méthodes et dans ses techniques, y compris avec l'utilisation perverse des nouvelles technologies et se renouvelle en s'appuyant sur des idéologies et des prétextes aussi répugnants que dans le passé. Il est grand temps de renforcer et de développer notre action à tous les niveaux : local, national, régional et mondial. Le devoir de vigilance permanente, de prévention par l'éducation et la formation, de protection des groupes les plus touchés et les plus vulnérables et d'intégration de l'égalité des sexes dans les politiques s'impose plus que jamais.

Cela doit se traduire par un renforcement du cadre légal et responsable de son application effective et par une interaction dynamique entre gouvernements - gardiens de l'intérêt général -, organisations non gouvernementales et autres acteurs de la société civile.

LA MAIN TENDUE

L'Union européenne est déterminée à mettre tout en œuvre pour assurer le succès de cette Conférence. Celui-ci sera mesuré par son impact réel sur la vie quotidienne. Nos messages doivent être forts et clairs, appuyés par des mesures visibles et pratiques dans le cadre d'un plan d'action qui soit vraiment opérationnel.

Les Ministres des Affaires étrangères de l'Union européenne ont défini le 16 juillet dernier nos objectifs et nos attentes pour le présent et pour l'avenir ainsi que nos réponses aux préoccupations du passé. Les conclusions du Conseil de l'Union sont publiques et elles ont été diffusées au sein de cette Conférence. Je n'y reviendrai donc pas. Sur la base de ce cadre de référence, l'Union européenne a formulé des propositions qui sont l'expression d'une main tendue à tous les participants pour parvenir ensemble à des décisions et à des orientations concrètes et pour développer un partenariat solidaire entre tous.

Mais je me permettrai seulement de faire quelques remarques, sur la base de l'expérience européenne, région que je connais le mieux !

L'Histoire nous donne tout d'abord une leçon d'humilité. Au cours des siècles, l'histoire européenne a été, comme dans d'autres régions du monde, fortement contrastée. Le meilleur a côtoyé le pire. L'Europe aura été tout à tour conquérante et soumise, dominatrice et martyrisée, fraternelle et fratricide, porteuse d'idées généreuses mais aussi véhiculaires de conceptions abjectes, expansionniste et repliée sur elle-même, égocentrique et altruiste, créatrice de progrès immenses mais aussi de destructions épouvantables. Elle aura été visionnaire en développant les libertés fondamentales et en créant des Etats modernes de droit. Mais elle aura été aussi le théâtre d'idéologies en totale opposition avec les valeurs fondamentales de l'Humanité. Elle aura connu l'horreur absolue avec la tragédie unique de l'Holocauste où de façon planifiée, méthodique et quasi scientifique des millions d'hommes, de femmes et d'enfants ont été exterminés.

Ce passé avec ses ombres et ses lumières, fait partie de la "conscience collective" de l'Union européenne qui a cherché à consolider les aspects positifs de son patrimoine et à tirer les enseignements de ce qu'il ne faillait plus faire.

CETTE EUROPE, C'EST LA PAIX

Je souhaiterais mettre en exergue trois éléments qui présentent un intérêt pour notre Conférence. Premièrement, la construction européenne a d'abord été fondée sur la réconciliation des Etats qui s'étaient entre-déchirés. L'exercice progressif de la souveraineté partagée, librement consentie entre les Membres de l'Union est un témoignage éclatant d'une réconciliation réussie, conduisant à la création d'une zone de paix, de stabilité et de solidarité politique, économique, sociale et humaine. Avec les pays associés, candidats à l'Union européenne, c'est l'unité retrouvée.

Cette Europe, c'est la paix. D'autres expériences ont été engagées dans diverses régions du monde selon une démarche similaire. L'Union européenne ne peut que s'en féliciter, car la réconciliation est un instrument fondamental de lutte contre le racisme et la xénophobie.

Deuxièmement, l'Union européenne est fondée sur des principes, communs à ses membres, de liberté, de démocratie, de respect des Droits de l'Homme et de ses libertés fondamentales et de l'État de droit. La proclamation de la Charte des Droits fondamentaux au Conseil européen de Nice a constitué une avancée additionnelle. Ces fondements donnent des garanties aux citoyens se trouvant sur le territoire de l'Union. Tout un arsenal législatif est en place. L'éducation, la formation, la prévention, le développement de l'information et une plus grande sensibilisation aux phénomènes racistes et d'exclusion sont aussi au cœur des politiques de l'Union et de chacun de ses membres. Je tiens ici à souligner la contribution importante de la Commission européenne dont la représentante se fera l'écho à cette tribune.

Bien entendu, l'Union européenne est loin d'être à l'abri de faiblesses et de déficiences en matière de comportement d'individus ou de groupes d'individus. Ces comportements sont inadmissibles et condamnables et rendent encore plus nécessaire une vigilance sans faiblesse pour les prévenir ou pour les réprimer. La Conférence de Durban est là pour nous rappeler à tous nos devoirs et pour

stimuler une action toujours plus efficace de lutte contre le racisme, partout dans le monde, y inclus en Europe.

Troisièmement, l'Union européenne a depuis longtemps ouvert un nouveau chapitre dans ses relations extérieures en tissant des accords de partenariat et donc de co-développement aussi bien en Afrique, en Amérique latine et en Asie que sur le pourtour méditerranéen. Sa politique de coopération au développement, de caractère multidisciplinaire, a comme axe central le développement durable afin d'éradiquer la pauvreté. Cette politique couplée avec le développement de la politique étrangère commune et de sécurité, notamment en matière de gestion et de prévention des conflits, contribue à sa manière à réduire les inégalités et à prévenir les crises, sources et conséquences de racisme, de discrimination raciale et de xénophobie.

C'est également dans cette perspective que l'Union européenne appuie la Nouvelle Initiative pour l'Afrique, décidée par le Sommet des Chefs d'Etats africains de Lusaka.

D'autres pays et le système des Nations Unies sont également des acteurs clés dans le développement de tels partenariats. Il serait toutefois indécent de faire preuve d'une béate autosatisfaction. Les tragédies récentes, aux portes de l'Union européenne et dans d'autres régions du monde, continuent à nous interpeller afin d'agir mieux et plus vite pour éviter de nouveaux foyers de haine et de discrimination raciale. La longue tragédie qui perdure au Moyen Orient est une préoccupation majeure. Il s'agit là avant tout d'un conflit territorial, d'un conflit de deux souffrances avec de trop nombreuses victimes innocentes de part et d'autre. La population israélienne n'est pas épargnée et la population palestinienne paie un tribut encore plus lourd. Les positions des parties en cause et l'œuvre de paix, notamment de l'Union européenne, sont bien connues mais cette Conférence n'est pas le lieu pour en débattre. Chacun sait que les efforts pour mettre fin aux violences et pour relancer le processus de paix se déroulent d'autre part. Ici à Durban, notre tâche est d'abord de réaffirmer avec force que les incitations à la haine ainsi que tous actes de racisme et de discrimination raciale commis par des individus et des groupes d'individus sont injustifiables et condamnables, quel que soit le lieu où ils se produisent.

Madame la Présidente,

Les travaux préparatoires de la Conférence ont été intenses et difficiles. Ils ont permis de mieux se comprendre, de bénéficier des expériences des uns et des autres, de clarifier les concepts, d'identifier les préoccupations et les limites de chacun.

Cette étape est maintenant dépassée. Voici venu le temps de trancher et de décider dans un esprit de coopération et de volonté farouche d'aboutir.
En tant que responsables politiques, il nous faut savoir aller à l'essentiel car l'Histoire et nos opinions publiques ne comprendraient pas que nous ne saisissions pas l'opportunité unique offerte par cette Conférence de contribuer à façonner la nouvelle Humanité du XXIème siècle.
Pour une si noble cause, ayons le courage de réussir pour le bénéfice des générations actuelles et futures.

DISCOURS DE S.E. M MICHEL, MINISTRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES DE LA BELGIQUE, PRÉSIDENT DU CONSEIL DE L'UNION EUROPÉENNE À LA 56ÈME SESSION DE L'ASSEMBLÉE GÉNERALE DES NATIONS UNIES (NEW YORK, 24 SEPTEMBRE 2001)

Monsieur le Président,
Monsieur le Secrétaire général,
Mesdames et Messieurs les Chefs d'Etat et de Gouvernement,
Mesdames et Messieurs les Ministres,
Mesdames et Messieurs les Délégués,

Monsieur le Président,

J'ai l'honneur aujourd'hui de m'exprimer au nom de l'Union européenne qui tient à vous féliciter pour votre élection, témoin de l'estime portée par la communauté internationale à votre pays et à votre personne. Je voudrais saluer également la rapidité d'action et l'efficacité dont vous avez fait preuve face aux événements tragiques du 11 septembre pour adapter l'agenda des travaux de notre Assemblée.

Je voudrais aussi associer à cet hommage le Secrétaire général de l'ONU, Monsieur Kofi Annan.

Monsieur le Secrétaire général, votre réélection avait déjà mis en évidence l'appréciation unanime des Etats membres pour vos qualités exceptionnelles de gestionnaire, d'homme politique et d'humaniste. Le Comité Nobel a donné un écho plus large encore à cet hommage en vous offrant le prix Nobel de la Paix. Les Nations Unies elles-mêmes, à vos côtés, ont été les destinataires de ce message d'espoir, de cet appel d'un monde en état de choc pour que notre Organisation reste au centre de l'action de la communauté internationale en faveur de la paix et du développement.

Lutte contre le terrorisme

Monsieur le Président,

Ce sont les valeurs fondamentales sur lesquelles les Nations Unies ont été fondées qui ont été lâchement frappées, ici même, à New York, le 11 septembre dernier, lorsque notre pays hôte, plusieurs milliers de ses citoyens et des ressortissants de plus de soixante pays, ont été les victimes d'un acte d'agression barbare pour lequel aucune justification directe ni indirecte n'est acceptable.

Cet attentat, par sa démesure, nous a ouvert les yeux sur la menace globale qu'est devenu le terrorisme. Ce sont en effet nos sociétés ouvertes, démocratiques, tolérantes et multiculturelles qui ont été frappées au travers des Etats-Unis. La menace terroriste devra être traquée au niveau de chacun de nos Etats, dans nos différentes organisations régionales et, au niveau mondial, à travers les Nations Unies.

L'Union européenne a condamné les attentats du 11 septembre avec la plus grande fermeté et la lutte contre le terrorisme est plus que jamais un de nos objectifs prioritaires. L'Union s'est déclarée totalement solidaire avec les Etats-Unis. Elle a confirmé son soutien sans réserve à

l'action militaire entreprise dans le cadre de la légitime défense et en conformité avec la Charte des Nations Unies et la résolution 1368 du Conseil de Sécurité des Nations Unies.

Un Conseil européen extraordinaire a adopté, le 21 septembre dernier, un plan d'action de lutte contre le terrorisme sans précédent. Ce plan comprend un certain nombre de mesures spécifiques qui visent à renforcer la coopération judiciaire ou policière, avec notamment l'instauration d'un mandat d'arrêt européen. Il comporte également des mesures destinées à mettre fin au financement du terrorisme et à renforcer la sécurité aérienne. Le Conseil européen a également reconnu que la lutte contre le terrorisme exige de l'Union qu'elle participe davantage aux efforts de la Communauté internationale pour prévenir et stabiliser les conflits régionaux. C'est en développant la Politique étrangère et de Sécurité commune et en rendant la Politique européenne de Sécurité et de Défense opérationnelle au plus vite que l'Union sera la plus efficace.

Au niveau mondial également, une nouvelle dynamique doit être apportée à la lutte contre le terrorisme et les Nations Unies ont tout naturellement un rôle central à jouer dans l'élaboration d'une stratégie coordonnée et diversifiée. Nous nous réjouissons vivement de ce que des pas importants aient déjà été faits dans ce sens.

Le plus remarquable a été l'adoption de la résolution 1373, le 28 septembre, par le Conseil de Sécurité. L'Union européenne et ses Etats Membres se sont déjà engagés à prendre rapidement les mesures nécessaires à sa mise en œuvre. Nous appelons tous les Etats à coopérer activement avec le mécanisme de suivi mis en place par le Conseil de Sécurité et nous réitérons notre disponibilité à fournir une aide à cette fin aux Etats qui auraient des difficultés techniques à se conformer à ses prescriptions.

Il est indispensable aussi que tous les Etats ratifient sans tarder les douze Conventions touchant à la lutte contre le terrorisme et en appliquent toutes les dispositions. La Convention des Nations Unies sur la répression du financement du terrorisme constitue un volet décisif de l'action internationale et devrait être rapidement signée et ratifiée.

Enfin, l'Union européenne se réjouit des progrès enregistrés tout récemment dans la négociation d'une Convention générale sur le terrorisme international, sur base du projet présenté par l'Inde. Il faut maintenant que les difficultés qui subsistent soient appréhendées à bref délai afin que cet instrument puisse être soumis à signature dès le début de l'année prochaine.

Promotion et protection des droits de l'homme et de la démocratie

Monsieur le Président,

Les efforts que nous déployons pour lutter contre le terrorisme doivent s'inscrire dans le cadre d'ensemble des efforts visant à construire un monde meilleur, c'est à dire un monde où la dignité humaine est sacrée, où les droits de l'homme et les libertés fondamentales sont pleinement respectés.

La promotion et la protection des droits de l'homme ainsi que l'attachement aux principes de la démocratie et de l'état de droit sont des éléments essentiels de la Politique étrangère et de Sécurité

commune de l'Union européenne ainsi que de sa coopération au développement et de ses relations extérieures. L'Union européenne poursuivra activement son œuvre de renforcement des droits de l'homme et des libertés fondamentales, en insistant notamment sur le caractère universel, indivisible et interdépendant de l'ensemble des droits de l'homme. Elle continuera d'appuyer les efforts déployés par le Secrétaire général en vue d'intégrer les droits de l'homme dans les activités des Nations Unies, à tous les niveaux et dans toutes les enceintes, et de coopérer avec tous les mécanismes des Nations Unies dans le domaine des droits de l'homme.

Mise en place de la Cour pénale internationale

L'Union européenne se réjouit de voir se concrétiser à brève échéance la mise en place tant attendue de la Cour pénale internationale. Elle y attache une importance primordiale et exhorte tous les Etats qui ne l'ont pas encore fait à adhérer le plus tôt possible au Statut de Rome. Plus que jamais, nous avons besoin d'une juridiction universelle et permanente, capable de sanctionner les violations les plus graves du droit international humanitaire et des droits de l'homme et de contribuer ainsi à la paix et la sécurité dans le monde. Il importe que les Nations Unies appuient d'une manière effective la mise en place de la Cour.

Protection et promotion des droits de l'enfant

A la suite de la tragédie du 11 septembre, la Session extraordinaire de l'Assemblée générale consacrée au bilan décennal du Sommet des Enfants a dû être reportée. Mais en attendant qu'elle ait lieu, il nous appartient de maintenir la dynamique qui s'était développée au cours des travaux préparatoires. Nous devons continuer à intégrer la dimension spécifique de l'enfant dans nos actions et œuvrer pour que chaque enfant puisse vivre à l'abri de la terreur, des horreurs de la guerre, des abus et de l'exploitation, de la faim et de la pauvreté.

Pleine réalisation par la femme de ses droits humains

L'Union européenne est résolue à poursuivre la lutte contre toutes les formes de discrimination et de violence contre les femmes et assurer que tous les pays prennent des mesures fortes pour la mise en application de la Convention sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes. Les femmes doivent pouvoir jouir pleinement de leurs droits humains, sur un pied d'égalité avec les hommes. Les filles doivent avoir les mêmes chances que les garçons, notamment en matière d'éducation et d'accès aux services sociaux. L'Union européenne insiste sur l'égalité d'accès à la propriété, au crédit et aux services sociaux y compris les services de santé reproductive. Il est de l'intérêt de tous que les femmes puissent pleinement participer à tous les niveaux à la vie économique et politique.

L'Union souligne l'importance de mettre en œuvre la résolution 1325 du Conseil de Sécurité et l'attention spéciale qui doit être accordée à la participation des femmes et à leur pleine association sur un pied d'égalité à tous les efforts visant à maintenir et à promouvoir la paix et la sécurité.

Lutte contre le racisme

Nous devons également poursuivre avec vigueur notre combat essentiel contre les dérives racistes, les tendances à la discrimination et à l'intolérance qui sont des réalités quotidiennes dans le monde entier. La Conférence mondiale contre le racisme, la discrimination raciale, la xénophobie et

l'intolérance nous a montré le chemin. Elle a aussi permis de faire avancer la réflexion sur les causes et les origines du racisme et d'avoir un nouveau regard sur notre passé. Ce qui importe maintenant, c'est la volonté de clore les chapitres les plus sombres de notre histoire afin de pouvoir bâtir une relation nouvelle basée sur le respect mutuel, la solidarité et le partenariat.

Action humanitaire

Monsieur le Président,

La terrible crise humanitaire en Afghanistan retient autant l'attention de la communauté internationale que les aspects politiques, diplomatiques, militaires et économiques de la situation dans ce pays. C'est la première fois que la communauté internationale adopte une telle approche globale en cas de conflit armé. Nous sommes convaincus que c'est le meilleur moyen, sinon le seul, de préparer efficacement la sortie de crise. La coordination des secours, principalement sur le terrain, demeure essentielle, et ce dans l'ensemble des actions des Nations Unies.

L'aide humanitaire d'urgence en Afghanistan constitue une priorité absolue de l'Union qui s'est engagée à mobiliser sans délai une aide de plus de 320 millions d'euros. L'Union exprime sa préoccupation par rapport aux difficultés d'accès et d'acheminement de l'aide humanitaire en Afghanistan. Elle soutient les efforts des agences spécialisées des Nations Unies, du CICR ainsi que de l'ensemble des organisations humanitaires dans la recherche de solutions pratiques et flexibles. Elle en appelle également aux pays de la région afin de faciliter par tous les moyens possibles les opérations humanitaires d'accueil des nouveaux flux de réfugiés afghans.

L'Union européenne reconnaît le rôle essentiel de l'ONU dans la recherche d'un plan de paix pour l'Afghanistan. Elle entend soutenir les initiatives du Secrétaire général et de son Représentant spécial et y contribuer de manière constructive. Ceci concerne tant la recherche d'une solution politique interne qu'un plan de reconstruction du pays. L'Union souligne également l'importance de la dimension régionale de la stabilisation de l'Afghanistan.

Nous devons apporter des contributions suffisantes pour assurer le bon fonctionnement du Bureau de Coordination des Affaires humanitaires. L'Union européenne attache une importance particulière à l'aide aux personnes déplacées à l'intérieur de leur pays. Nous nous félicitons donc qu'une unité ait été mise en place au sein du Secrétariat en vue de veiller à leurs besoins spécifiques. Suite aux attaques récentes contre le personnel humanitaire, l'Union européenne ne peut que réclamer à nouveau que soient renforcées les dispositions, notamment juridiques et financières, qui visent à assurer la sûreté et la sécurité du personnel humanitaire et des Nations Unies en général.

Promotion du désarmement et de la non-prolifération

Monsieur le Président,

Plus que jamais, le désarmement et la non-prolifération constituent les pièces maîtresses de tout dispositif de paix et de sécurité, et doivent par conséquent être soumis à des normes multilatérales contraignantes. C'est dans cet esprit que nous voulons renforcer les régimes de non-prolifération,

promouvoir une entrée en vigueur rapide du Traité d'interdiction complète des essais nucléaires, renforcer la Convention sur l'interdiction des armes biologiques et à toxines. Il nous faut aussi lutter contre la prolifération des missiles balistiques, lutter contre le commerce illicite des armes légères et continuer à œuvrer en faveur de l'élimination totale des mines antipersonnel.

Maintien de la paix et de la sécurité

En ce qui concerne le maintien de la paix, les Nations Unies ont démontré lors de l'année écoulée qu'elles étaient mieux équipées et mieux organisées que dans un passé récent. Je voudrais citer à titre d'exemple les opérations au Timor oriental, en Erythrée et en Sierra Leone. Ainsi, un bout de chemin a déjà été parcouru, sur le terrain, dans la mise en œuvre des recommandations du rapport Brahimi. Mais beaucoup reste encore à faire et l'Union européenne continuera à soutenir activement l'amélioration des capacités du département de maintien de la paix et à plaider pour que l'Organisation reçoive les moyens nécessaires pour répondre efficacement à ses responsabilités de plus en plus complexes.

Pour résoudre les différends, consolider la paix et éviter la résurgence des conflits, une approche globale et à long terme s'impose. L'Union européenne, qui met actuellement en place sa propre capacité militaire et civile de gestion des crises, s'emploie activement à renforcer sa coopération avec les Nations Unies et d'autres organisations internationales en matière de prévention des conflits, de gestion des crises, d'aide humanitaire, de reconstruction après les conflits et de développement à long terme.

La région des Balkans, si proche de nos pays, reste au cœur de l'action extérieure de l'Union européenne. Nous maintenons résolument notre engagement à y contribuer à l'édification d'un espace de sécurité, de prospérité et de démocratie où s'épanouissent librement des sociétés multiethniques. Des progrès remarquables et encourageants ont été effectués, mais, dans bien des cas, la situation reste fragile. La communauté internationale doit rester vigilante et ne pas laisser les extrémistes, quels qu'ils soient, détruire par la violence les efforts de stabilisation accomplis.

Au Proche-Orient, la situation ne cesse de se dégrader. L'absence de perspective politique encourage la poursuite de la confrontation et fait le jeu des extrémistes. La défiance, la peur et le ressentiment poussent à la radicalisation des esprits.

L'Union européenne appelle Israéliens et Palestiniens à reprendre immédiatement, sans préalables ni conditions, pendant qu'il en est encore temps, le chemin de la négociation sur la base des recommandations du rapport Mitchell. Elle demande aux autorités israéliennes d'achever le retrait immédiat de leurs forces de la zone sous seule administration palestinienne (dite zone A). Elle demande à l'Autorité palestinienne de tout mettre en œuvre pour appréhender les responsables d'actes de violence à l'encontre d'Israël.

Dans le cadre du processus de paix, il est nécessaire de préserver les acquis atteints jusqu'ici, comme :
- les principes de la Conférence de Madrid, notamment celui de la terre contre la paix;
- les résolutions du Conseil de Sécurité des Nations Unies 242 et 338;
- les accords signés par les parties, qui ont engendré des résultats réels sur le terrain, et les progrès faits dans les négociations précédentes.

L'Union européenne demande aux deux parties de tout faire, dans les domaines politique, sécuritaire, économique et social, pour retourner dans la voie de négociations sans conditions préalables et, avec comme objectif, l'accomplissement des attentes légitimes des peuples de la région lors de la Conférence de Madrid de 1991 :
- pour les Palestiniens, la constitution d'un Etat viable et démocratique ainsi que la fin de l'occupation de leurs territoires;
- pour les Israéliens, le droit de vivre en paix et en sécurité à l'intérieur de frontières internationalement reconnues.

L'Union européenne rappelle aussi que la recherche d'une paix globale et durable dans la région nécessite que soient dûment pris en compte les volets israélo-syrien et israélo-libanais du conflit, dont la résolution doit s'inspirer des mêmes principes.

La recherche de la paix incombe en priorité aux parties elles-mêmes à travers la négociation de tous les éléments qui intègrent le Statut Permanent. Cela comporte aussi la perspective d'une solution juste et viable des questions particulièrement complexes de Jérusalem et des réfugiés, ainsi que celle d'un soutien économique aux populations palestiniennes. L'Union européenne, en étroite collaboration avec les Etats-Unis d'Amérique et les autres partenaires concernés, réitère sa disposition à œuvrer en faveur d'un règlement définitif du conflit.

Nous pensons que maintenant il est urgent qu'une initiative soit prise pour presser les parties à réengager le dialogue politique.

Le statu quo à Chypre est inacceptable pour l'Union européenne. Nous exprimons notre déception à l'égard de la décision injustifiée de la partie turque de décliner l'invitation du Secrétaire général à poursuivre les pourparlers. Nous continuons d'appuyer les efforts déployés par le Secrétaire général, en vue de parvenir à un règlement global et durable de la question chypriote conformément aux résolutions pertinentes du Conseil de Sécurité.

L'ampleur des drames que vit le continent africain nous invite à une action résolue, à tous les niveaux, en vue de s'attaquer aux causes directes et structurelles des conflits. Les conflits en Afrique sont devenus de plus en plus complexes et leurs effets transfrontaliers de plus en plus destructeurs. Les crises dans la région des Grands Lacs en Afrique de l'Ouest, ainsi qu'au Zimbabwe et dans la Corne de l'Afrique, appellent à une vigilance accrue de la part de notre organisation.

Elles démontrent aussi la nécessité d'une approche internationale qui soit intégrée et globale. Nous avons salué avec enthousiasme le lancement de la nouvelle initiative africaine au sommet de Lusaka. L'Union européenne s'est déclarée prête à y répondre et a déjà entamé un dialogue au plus haut niveau avec l'Union africaine à ce propos.

Lutte contre la pauvreté et promotion du développement durable

Monsieur le Président,

Ensemble, nous nous sommes engagés lors du Sommet du Millénaire à atteindre une série d'objectifs de développement. C'est un projet ambitieux, qui suppose, entre autres, une bonne gouvernance dans chaque pays, ainsi que sur le plan international.

L'Union souligne la nécessité d'un partenariat renforcé entre pays riches et pays pauvres pour

atteindre les objectifs de développement de la Déclaration du Millénaire. Ce partenariat implique des obligations et des efforts communs mais différenciés de la part de tous les pays.

En premier lieu, nous devons mettre tout en œuvre pour éradiquer la pauvreté. De nouveaux engagements concrets ont été pris en mai dernier à Bruxelles lors de la 3e Conférence sur les pays les moins avancés. L'Union européenne s'est engagée en matière de déliement de l'aide, de l'ouverture de ses marchés au travers de l'initiative "Everything but arms" et de financement complet de l'initiative HIPC. Il s'agit maintenant de finaliser les mécanismes de suivi du Programme d'action. L'Union européenne continuera également à donner la priorité au développement de l'Afrique.

Deux grandes conférences internationales nous présenteront l'occasion de relever les défis et de réaliser les objectifs majeurs de la Déclaration du Millénaire.

Au mois de mars prochain, à la Conférence sur le Financement du Développement à Monterrey au Mexique, nous nous attacherons à améliorer la coopération entre tous les acteurs du développement, à utiliser plus efficacement les ressources et à mieux les mobiliser.

Lors du Sommet de Johannesburg sur le Développement durable en octobre 2002, nous souhaitons promouvoir l'utilisation et la gestion durables ainsi que la protection des ressources naturelles qui sont la base du développement économique et social. Nous souhaitons également intégrer les actions en faveur de l'environnement et de la pauvreté, mettre la mondialisation au service du développement durable, et promouvoir de meilleures modalités de gestion des affaires publiques et de participation. L'Union européenne souhaiterait explorer avec ses partenaires les possibilités de réaliser un Pacte mondial sur le développement durable lors du Sommet. Ce Pacte devrait contenir des engagements des gouvernements ainsi que des autres acteurs. Un Pacte global devrait déboucher sur des actions concrètes pour améliorer la mise en œuvre des politiques de développement durable.

Nous espérons que les Etats membres des Nations Unies s'engageront sans tarder à être représentés à Monterrey et à Johannesburg au plus haut niveau politique.

La Convention sur les changements climatiques était l'un des résultats majeurs du Sommet de la Terre de 1992. Nous saluons les progrès intervenus à Bonn et à Marrakech et nous nous engageons à ratifier rapidement le Protocole de Kyoto.

Nous venons aussi de dégager un consensus intergouvernemental au plus haut niveau sur la stratégie qui s'impose pour enrayer l'effroyable pandémie du SIDA. C'est un grand pas en avant, mais l'urgence et le drame nous obligent à plus d'ambition. Nous contribuerons activement à la mise en place d'un nouveau Fonds global pour la lutte contre le VIH/SIDA, la malaria et la tuberculose, et nous jouerons un rôle actif dans tous les autres processus émanant de la session spéciale de juin dernier afin de mettre en œuvre par des mesures concrètes la Déclaration d'engagement sur le VIH/SIDA.

Parmi les autres défis, celui des transformations démographiques qui nous attendent intéresse particulièrement l'Union européenne. La deuxième Assemblée mondiale sur le vieillissement qui se tiendra à Madrid en avril 2002 nous permettra d'œuvrer ensemble à la réalisation d'une société pour tous les âges.

Monsieur le Président,

Le Sommet du Millénaire, dont l'objectif premier est de renforcer les Nations Unies et de leur

imprimer un nouvel élan, a permis d'aborder au plus haut niveau les grands défis auxquels se trouve confrontée la communauté mondiale. Nous devons à présent nous attacher au processus de suivi de la Déclaration des Chefs d'Etat et de Gouvernement, tout en respectant l'ambition et l'équilibre de ce texte capital. Nous devrons pour ce faire nous baser sur des données fiables, nous appuyer sur les mécanismes et processus de suivi existants, et faire jouer de concert les différents acteurs de la communauté internationale qui peuvent nous aider à réaliser les objectifs fixés.

Nous devons aussi poursuivre la réforme du système des Nations Unies dans son ensemble, y compris les institutions spécialisées et les Fonds et programmes opérationnels. Le renforcement et la réforme globale sous tous ses aspects du Conseil de Sécurité doivent être poursuivis avec détermination. Si nous voulons un Conseil de Sécurité à même de répondre encore mieux aux grands défis du moment, nous devons intensifier nos efforts.

Monsieur le Président,
Monsieur le Secrétaire Général,
Mesdames et Messieurs les Chefs d'Etat et de Gouvernement,
Mesdames et Messieurs les Ministres,
Mesdames et Messieurs les Délégués,

Derrière la formidable et croissante complexité de nos actions au niveau mondial, notre débat devrait rappeler cette vérité première : si nous voulons construire un monde dans lequel la paix sera davantage assurée par le respect du droit, la solidarité et la tolérance, il nous faudra renforcer notre cohésion face aux nouveaux défis qui nous sont lancés, mais aussi intensifier nos efforts visant la promotion de la personne humaine, l'éradication de la pauvreté et le développement durable.

Aux messagers de la destruction, nous opposons dans cette enceinte des Nations Unies notre idéal commun, qui sera plus fort que la haine et la division entre les êtres humains. Cet édifice, qui trouve ses fondements dans les esprits et les cœurs, sera inattaquable.

Je vous remercie de votre attention.

DISCOURS DE L'UNION EUROPEENNE A L'ASSEMBLEE GENERALE DES NATIONS UNIES (TROISIEME COMMISSION) SUR LA SITUATION DES DROITS DE L'HOMME DANS LE MONDE (NEW YORK, 13 NOVEMBRE 2001)

Monsieur le Président,

J'ai l'honneur de m'exprimer au nom de l'Union européenne sous le point 119c de l'ordre du jour. Les pays d'Europe centrale et orientale associés à l'Union européenne la Bulgarie, la République tchèque, l'Estonie, la Hongrie, la Lettonie, la Lithuanie, la Pologne, la Roumanie, la Slovaquie, la Slovénie et les pays associés Chypre et Malte se rallient à cette déclaration.

Monsieur le Président,

L'Union européenne est fondée sur les principes de liberté, de démocratie et de respect des droits de l'homme et des libertés fondamentales, ainsi que de l'Etat de droit. Elle est attachée aux principes de l'universalité, de l'interdépendance et de l'indivisibilité de tous les droits humains - civils et politiques, économiques, sociaux et culturels. L'Union européenne s'est engagée à intensifier le processus d'intégration des objectifs en matière de droits de l'homme et de démocratisation dans tous les aspects de sa politique interne et de sa politique extérieure. Avec la proclamation de la Charte des Droits fondamentaux de l'Union européenne lors du sommet de Nice des 7 et 8 décembre 2000, les Quinze ont franchi une étape importante dans la définition d'un socle de valeurs communes qui sous-tendent l'action de l'UE, au plan interne comme au plan externe. L'UE est consciente de ses insuffisances dans ce domaine et s'attache elle-même à parfaire son bilan. Malgré tous ses efforts, l'UE doit faire encore un certain nombre de progrès.

Depuis 1999, le Conseil de l'Union européenne publie un rapport annuel sur les droits de l'homme. Celui-ci se concentre sur les relations extérieures de l'Union et développe les positions des Quinze sur la scène internationale, mais il présente également un aperçu des politiques et activités au sein même de l'Union, en indiquant les développements récents, ainsi que les défis auxquels l'UE est confrontée, comme par exemple le racisme et la xénophobie, l'asile et l'immigration, la traite des humains, les droits de l'homme et les affaires etc. Le Parlement européen publie également tous les ans un rapport sur les droits de l'homme, ainsi qu'un rapport sur la situation en matière de droits fondamentaux au sein de l'Union. Tous ces documents peuvent être consultés sur Internet.

L'Union européenne est opposée à la peine de mort où qu'elle soit appliquée et œuvre pour son abolition universelle. L'abolition de la peine capitale contribue au renforcement du respect de la dignité humaine et au développement progressif des droits de l'homme. L'UE se félicite du fait que de nombreux pays appliquent un moratoire sur les exécutions et invite tous les Etats qui ne l'ont pas encore fait à le faire, dans le but final d'abolir la peine capitale complètement. Elle exhorte tous les Etats qui n'ont pas encore aboli la peine de mort à limiter progressivement le nombre d'infractions qui emportent cette peine et à veiller à ce qu'elle ne soit imposée que pour les crimes les plus graves.

Monsieur le Président,

La Conférence mondiale des Nations Unies sur les Droits de l'Homme, qui s'est tenue à Vienne en 1993, a réaffirmé que la protection et la promotion des droits de l'homme est une préoccupation légitime de la communauté internationale. L'Union européenne promeut le respect des droits de l'homme et de la démocratie dans le monde entier, sur la base des normes et instruments internationaux, en particulier ceux des Nations Unies, y compris les normes fondamentales établies dans le cadre des institutions spécialisées comme l'OIT. Elle le fait à travers le dialogue et la coopération ainsi qu'en dénonçant des violations des droits de l'homme, où qu'elles se produisent. Car le silence a trop souvent cautionné de graves violations de droits de l'homme de par le monde. Comme l'année dernière, l'Union européenne a choisi d'attirer l'attention de cette Assemblée sur certaines évolutions, aussi bien positives que négatives, qui méritent selon elle d'être évoquées. L'UE souhaite par ailleurs réserver l'expression de sa préoccupation quant à la situation des droits de l'homme en **République démocratique du Congo**, au **Soudan**, en **Irak** et en **République islamique d'Iran** à la présentation des résolutions qu'elle a décidé de déposer sur ces situations.

Monsieur le Président,

L'Union européenne est au regret de constater que la situation des droits de l'homme s'est détériorée dans un certain nombre de pays pendant l'année écoulée.

L'Union européenne continue d'être préoccupée au plus haut point par les graves violations des droits de l'homme en **Afghanistan.** Elle condamne le mépris du régime des Talibans pour les droits de l'homme et pour les principes du droit humanitaire. En particulier, l'UE est profondément préoccupée par l'application de la peine de mort, notamment les exécutions publiques, le recours fréquent à la torture ainsi que par l 'application d'une justice sommaire et arbitraire. L'Union européenne est gravement préoccupée par les développements récents, tels les arrestations et procès pour prosélytisme religieux. L'UE condamne avec fermeté tous les traitements discriminatoires et inadmissibles en Afghanistan à l'égard des femmes dont les droits les plus élémentaires sont systématiquement et méthodiquement bafoués. L'Union appelle les parties qui s'affrontent sur le terrain à ne pas recourir à l'utilisation d'enfants dans les combats. Alors que l'hiver approche, l'UE continue de s'inquiter de la situation des populations civiles, particulièrment vulnerables, à l'interieur du pays. L'UE voudrait également souligner que tout arrangement de transition en Afghanistan devra inclure une dimension importante de droits de l'homme.

Tout en ayant à l'esprit la situation difficile dans laquelle se trouvent placés les pays d'Asie Centrale en raison de la crise afghane, l'UE appelle ces pays à assurer le plein respect des droits de l'homme et des libertés civiles, gages de stabilité. Elle est décidée à poursuivre sa cooperation avec ces états dans ce sens.

Malgré les avancées notables dans le processus d'Arusha qui se sont concrétisées le 1er novembre 2001 par la mise en place d'un gouvernement de transition à Bujumbura, la situation en matière de respect des droits de l'homme au **Burundi** a continué d'être très préoccupante durant l'année écoulée. Cette situation est la conséquence d'une intensification des violences liées au conflit armé. L'Union européenne condamne cette intensification des combats et estime qu'il ne peut y avoir de solution militaire à la crise burundaise. La mise en place du gouvernement de transition est un pas important pour la solution du conflit. Il reflète un nouveau consensus entre les principales factions politiques et répond à la très forte attente de paix des populations. Dans ces conditions et afin de ne

pas compromettre le processus de paix d'Arusha en cours, l'UE lance à nouveau un appel aux mouvements rebelles qui n'ont pas encore cessé les combats à s'engager pleinement dans les négociations de paix. L'Union européenne espère que les nouvelles autorités burundaises s'impliqueront dans la mise en œuvre des réformes fondamentales de la société dans le système politique, judiciaire, militaire et socio-économique et qu'elles prendront les décisions qui s'imposent pour améliorer la situation des droits de l'homme dans le pays.

L'UE est très préoccupée par l'évolution de la situation en **Erythrée**. Elle regrette l'arrestation d'une série de hauts responsables politiques et militaires et d'étudiants, ainsi que l'interdiction de la presse indépendante. L'UE appelle l'Erythrée et **l'Ethiopie** à reprendre au plus tôt la libération des prisonniers de guerre, qui a été interrompue par les deux pays. Elle regrette les arrestations arbitraires et les harcèlements dont sont victimes les leaders et les sympathisants des partis d'opposition légaux et des syndicats en Ethiopie. A cet égard, l'UE condamne les incidents d'avril dernier durant lesquels plus de quarante étudiants ont été tués et plusieurs membres de la société civile arrêtés.

Malgré le déroulement calme des récentes élections en **Gambie**, l'Union européenne tient à exprimer sa profonde préoccupation ainsi que son étonnement suite aux arrestations de membres de l'opposition, de défenseurs des droits de l'homme et de journalistes indépendants intervenues récemment. Elle demande au Gouvernement de clarifier cette situation, notamment les charges retenues contre ces personnes et de mettre fin à ces actes d'intimidation.

L'Union européenne déplore l'abandon par la **Guinée** du moratoire sur l'application de la peine de mort qui était en vigueur depuis 1984. L'UE a également pris acte avec préoccupation des récents événements en Guinée où, à l'initiative du gouvernement, un référendum visant à amender la constitution risque de compromettre le développement démocratique et la stabilité du pays. L'UE appelle la Guinée au respect des règles constitutionnelles et des principes démocratiques, à la préservation de l'équilibre des pouvoirs, à la libéralisation des médias et à la mise en place d'un cadre permettant une consultation électorale juste et transparente.

L'Union européenne a pris acte avec préoccupation des affrontements survenus en août dernier à Mogadiscio, dans le Bas-Chébéli, le Puntland et dans d'autres parties de la **Somalie**. Elle demande à toutes les parties de créer un climat propice à la réconciliation nationale. Elle tient à attirer l'attention de toutes les parties concernées sur la nécessité et l'obligation d'assurer la sécurité de toutes les organisations humanitaires, et de leur personnel, qui opèrent en Somalie.

L'Union européenne est gravement préoccupée par la détérioration du climat politique au **Togo**, qui pourrait entraver la tenue d'élections législatives démocratiques prévue par les dispositions de l'Accord cadre de Lomé. L'UE voudrait souligner qu'elle attache une grande importance au caractère libre, ouvert et transparent du processus électoral. La participation aux élections de tous les chefs de partis est également importante pour l'UE. L'Union européenne appelle également le Gouvernement à garantir un libre accès aux médias à tous les partis politiques ainsi que la liberté de circulation dans la totalité du pays aux membres de tous les partis politiques.

L'Union européenne déplore la dégradation générale de la situation au **Zimbabwe** depuis un an. Les

violences politiques et les intimidations, principalement en provenance de partisans du parti au pouvoir, n'ont pas cessé de se manifester, notamment lors des élections partielles qui ont eu lieu depuis lors. L'UE s'inquiète des menaces qui pèsent sur l'indépendance du pouvoir judiciaire et des atteintes à la liberté de la presse. Seul l'Accord d'Abuja conclu par le Zimbabwe et d'autres Etats membres du Commonwealth ainsi que la formation d'un groupe de contact au sein de la SADC suscite des perspectives d'amélioration de la situation sur le terrain, qui tardent à se concrétiser. L'Union européenne regrette le refus du gouvernement zimbabwéen de donner son accord à une mission exploratoire d'observation électorale de l'UE, mais espère malgré tout recevoir rapidement une invitation officielle à observer les prochaines élections présidentielles au Zimbabwe.

L'UE déplore vivement que les élections présidentielles qui ont eu lieu au **Bélarus** le 9 septembre dernier, n'aient pas été menées dans le respect des règles de l'OSCE pour la conduite d'élections démocratiques. L'Union européenne déplore notamment les nombreuses entraves et pressions dont ont fait l'objet les représentants de l'opposition, d'observateurs nationaux, de media indépendants et d'organisations non-gouvernementales. Cependant, l'UE se réjouit de l'émergence au Bélarus d'un certain pluralisme et d'une société civile avertie des enjeux de la démocratie. L'Union espère que le Bélarus choisira de s'engager désormais dans la voie de la libéralisation politique, du respect des droits de l'homme et de l'instauration d'un Etat de droit.

Au cours de l'année écoulée, la **présence israélienne** dans les Territoires palestiniens occupés , y compris la présence illégale de colons juifs dans ces territoires**,** s'est traduite par des violations répétées des droits de l'homme. L'Union européenne condamne l'usage excessif de la force, et demande à Israel de faire preuve de la plus grande retenue dans l'usage de la force militaire. La politique d'exécutions extra-judiciaires inacceptables constitue une violation du droit à la vie et à un procès équitable. L'UE dénonce les limitations de la liberté de mouvement des Palestiniens, les destructions de maisons palestiniennes, les mauvais traitements infligés aux détenus palestiniens ainsi que les atteintes aux dispositions du droit international humanitaire. L'Union européenne appelle également **l'Autorité palestinienne** à respecter, de son côté, les droits de l'homme et les principes démocratiques envers la population dont elle a la responsabilité. Les procès expéditifs inquiètent particulièrement l'Union européenne. elle encourage l' autorité palestienne à maintenir le moratoire de fait sur les exécutions en tant que premier pas vers l'abolition de la peine capitale. L'Union européenne appelle l'Autorité palestinienne à mettre tout en œuvre pour arrêter et traduire en justice les auteurs, instigateurs et commanditaires des actes de terreur, en particulier ceux qui ont pour cibles les civils. L'Union européenne renouvelle sa condamnation vigoureuse de toutes les formes de terrorisme, quels qu'en soient leurs motifs.

L'UE exprime son inquiétude face à la situation au **Liban.** Les arrestations massives du mois d'août dernier constituent un motif particulier de préoccupation. Elle réaffirme à cet égard l'importance qu'elle attache au respect des libertés d'expression et d'information, et rappelle le droit de toute personne à être détenue et jugée dans le cadre d'une procédure judiciaire équitable et transparente. L'Union européenne regrette de devoir constater des défaillances au niveau du traitement des prisonniers, et du sort des réfugiés et demandeurs d'asile.

L'UE exprime son inquiétude face à la situation actuelle en **Syrie.** Bien que des pas positifs aient été enregistrés au cours de l'an 2000, l'UE se doit de constater cependant un raidissement des autorités syriennes notamment illustré par une série d'arrestations à connotation politique et de procès contre des défenseurs des droits de l'homme. Elle rappelle à cet égard son souhait de voir les

personnes arrêtées récemment, jugées dans le cadre de procédures juridictionnelles équitables et transparentes. Pour l'Union européenne, la protection des droits de l'homme et les libertés fondamentales sont primordiales pour le renforcement de la démocratie et de l'état de droit**.** Elle insiste pour que la Syrie mette en œuvre des mesures afin d'assurer un climat ouvert et tolérant dans le pays.

L'Union européenne regrette les difficultés des autorités colombiennes à mettre en œuvre les législations et les structures sensées promouvoir et protéger les droits de l'homme. Elle tient également à exprimer ses plus vives préoccupations concernant la violence constante et grandissante qui se manifeste à tous les niveaux de la société en **Colombie**, notamment celle dirigée vers les personnes impliquées dans la défense des droits de l'homme. A cet égard, l'UE apprécie l'invitation faite par le gouvernement à la Représentante spéciale du Secrétaire général sur les défenseurs des droits de l'homme qui a effectué sa visite du 23 au 31 octobre derniers.

L'Union européenne désapprouve le fait que le **Guatemala** continue à appliquer la peine de mort, et que récemment, il ait même élargi le champ d'application de la peine capitale. L'UE s'attend à ce que le calendrier qui a été établi pour la mise en œuvre des accords de paix soit suivi et que les lois et les mesures approuvées respectent la lettre et l'esprit de ces accords. Les signaux de ces derniers mois sont mitigés. En ce qui concerne le meurtre de l'évêque Mgr. Gerardi, l'Union européenne espère que le jugement en première instance constituera un pas important dans la lutte contre l'impunité.

L'Union s'inquiète de la détérioration de la situation des droits de l'homme en **Haïti,** depuis la crise politique liée aux élections sénatoriales contestées du mois de mai 2000. Par ses répercussions économiques et sociales, cette crise accroît la misère et le désarroi du peuple haïtien. En outre, l'UE déplore les défaillances de la police, l'incapacité de la justice à garantir l'état de droit, et l'accroissement de l'insécurité, notamment pour les militants politiques et les journalistes. Elle souhaite que le gouvernement haïtien prenne les dispositions propres à offrir de réelles garanties de sécurité et de liberté d'opinion et de réunion.

Monsieur le Président,

Dans un certain nombre de pays, l'Union européenne est au regret de devoir constater une **stagnation** en matière de respect des droits de l'homme. Elle appelle les Etats en question à mettre tout en œuvre pour améliorer la situation des droits de l'homme et des libertés fondamentales sur leur territoire.

L'Union européenne se réjouit de constater que le processus électoral au **Bangladesh** se soit déroulé dans des conditions satisfaisantes et que la liberté et l'impartialité aient pu être respectées. Elle déplore cependant les actes de violence qui ont eu lieu à l'occasion de et suite à la campagne électorale, y compris à l'égard des minorités religieuses. L'UE se félicite de la priorité accordée par le gouvernement à l'état de droit et à l'ordre public et exprime l'espoir qu'il y ait une amélioration rapide en particulier en ce qui concerne les minorités religieuses. L'Union lance un appel aux autorités en place et à tous les acteurs de la vie politique pour qu'elles œuvrent à la consolidation de la démocratie encore fragile dans un esprit de coopération. L'UE appelle le gouvernement à prendre toutes les mesures politiques et économiques nécessaires pour alléger la pauvreté et ses conséquences. Enfin, l'Union européenne déplore que les deux exécutions intervenues depuis le début de l'année 2001 aient mis fin à un moratoire de fait sur la peine capitale. L'UE exhorte le

nouveau gouvernement à améliorer le climat général en faveur des droits de l'homme au Bangladesh, en établissant rapidement une Commission nationale des Droits de l'Homme indépendante, en promouvant la séparation des pouvoirs judiciaire et exécutif, et en prenant des mesures afin de protéger les droits des femmes, des enfants et de tous les citoyens désavantagés.

L'Union européenne se félicite de la volonté de coopération accrue entre la **Chine** et les mécanismes des Nations Unies en matière de droits de l'homme. Elle attend la concrétisation de ce rapprochement. Mais elle constate également qu'aucun progrès réel n'a été réalisé en matière de respect des droits civils et politiques. La Chine continue à faire un usage extensif et accru de la peine de mort, notamment dans le cadre d'une campagne intitulée "Frapper Fort", qui a été lancée en avril dernier. Malgré l'annonce d'une réforme de la détention administrative et d'une révision des dispositions légales contre la torture, aucune évolution n'est notée. L'Union européenne déplore les atteintes à la liberté de culte et aux droits des personnes appartenant à des minorités nationales, en particulier au Tibet et au Xinjiang. Le traitement des adhérents du Falun Gong, dont un nombre important seraient décédés en prison, est très préoccupant. Les autorités chinoises ont annoncé de nouvelles restrictions à l'usage de l'Internet. L'Union européenne est gravement préoccupée par le traitement réservé aux réfugiés nord-coréens, qui expose ceux-ci à un traitement brutal dans leur pays, voire à un risque d'exécution. L'UE reste attachée au dialogue euro-chinois sur les droits de l'homme. Elle rappelle toutefois qu'il ne constitue une option acceptable que s'il débouche sur des progrès sur le terrain**.**

La situation des droits de l'homme en **Corée du Nord** reste malheureusement tout aussi déplorable que l'année dernière. L'Union européenne regrette vivement que le Gouvernement de la RPDC refuse l'accès à toute organisation active dans le domaine des droits de l'homme et qu'il ne coopère guère avec les mécanismes des Nations Unies. D'après les informations dont nous disposons, l'application de la peine de mort continue à être courante dans ce pays, les libertés politiques y sont inexistantes, tout comme la liberté de presse et la liberté d'association. La liberté de mouvement est limitée et toute activité religieuse est découragée. Des cas de traite de femmes et de jeunes filles dans les régions frontalières avec la Chine ont été signalés, suite à la détérioration de la situation économique. Des ressortissants nord-coréens tentent de passer la frontière avec la Chine. L'Union européenne est gravement préoccupée par la façon dont sont traitées les personnes arrêtées à la frontière ou rapatriées de force par la Chine. L'UE encourage les autorités nord-coréennes à autoriser à nouveau des réunions de familles nord et sud-coréennes.

En Inde, la population locale au **Cachemire** continue de pâtir des attaques terroristes et des réactions des forces de sécurité que celles-ci entraînent. L'UE est gravement préoccupée par la recrudescence de la violence au Cachemire, notamment par la violente attaque contre le Parlement à Srinagar le 1er octobre. L'UE saisit à nouveau cette occasion pour condamner fermement de telles atrocités.

L'Union européenne constate avec satisfaction que le transfert de pouvoir qui est intervenu en **Indonésie** s'est déroulé de manière pacifique et démocratique. Elle espère que les autorités indonésiennes poursuivront les réformes politiques et économiques engagées. A cet égard, elle se félicite des déclarations du nouveau Gouvernement concernant l'importance que représentent à ses yeux le respect des droits de l'homme et la poursuite des personnes qui se sont rendues responsables de violations dans le passé. L'Union européenne encourage l'Indonésie à accélérer son travail de mise en application des lois instituant les tribunaux spéciaux ad hoc en matière de droits de

l'homme, notamment en ce qui concerne l'investigation et la poursuite des violations des droits de l'homme au **Timor oriental** et à Aceh. Tout en se réjouissant du décret n°96 comme un premier pas en vue de rendre les tribunaux opérationnels, l'UE exhorte le gouvernement indonésien à élargir dans le temps, ainsi que géographiquement, la juridiction du tribunal pour le Timor oriental et à assurer une coopération effective avec le Bureau du Haut Commissaire aux Droits de l'Homme. L'UE est déçue du déroulement du procès relatif aux meurtres des trois collaborateurs internationaux du UNHCR au **Timor occidental** ainsi qu'aux activités des responsables des milices. En reconnaissant l'évolution positive du processus de retour des réfugies du Timor occidentale, elle est néanmoins convaincue qu'un traitement impartial des actes de violence qui ont eu lieu au Timor oriental en 1999 contribuerait de manière substantielle à la normalisation des relations entre l'Indonésie et le Timor oriental. Finalement, L'UE réitère également son inquiétude face à la situation des enfants orphelins qui ont été transférés en Indonésie et qui se trouvent séparés de leurs familles**.** En ce qui concerne **Aceh**, le règlement équitable de violations commises par le passé est une composante essentielle de la pacification de cette province. L'UE appelle le gouvernement indonésien à mettre fin à toute violation des droits de l'homme à Aceh**.** Enfin, l'Union encourage le Gouvernement indonésien à mettre en œuvre des mesures afin de garantir le respect des droits de l'homme dans toutes les provinces, en particulier aux **Moluques, à Kalimantan et en Irian Jaya**.

Les droits civils et politiques sont toujours violés au **Laos**. L'Union européenne regrette que la signature des deux Pactes des Nations Unies en matière de droits de l'homme ne se soit toujours pas traduite par un renforcement du respect des droits de l'homme, dont notamment la liberté d'expression, de réunion, d'association et de religion. Elle exprime également sa préoccupation face aux pratiques d'arrestations arbitraires et politiques existant dans le pays. Elle appelle le Gouvernement à ratifier ces deux instruments essentiels en matière de protection des droits de l'homme.

La situation des droits de l'homme au **Myanmar** reste très préoccupante. Même si les récents développements au Myanmar ont montré des signes encourageants, l'Union européenne continuent de déplorer les violations persistantes des droits de l'homme dans ce pays, dont les exécutions extrajudiciaires, sommaires ou arbitraires, les disparitions forcées, le viol, la torture, les traitements inhumains, les arrestations massives et le déni des libertés de réunion, d'association, d'expression et de mouvement. Elle se félicite cependant des discussions entre les dirigeants militaires du Myanmar et Aung San Suu Kyi, la libération d'environ 180 prisonniers politiques et la réouverture de certains bureaux du NLD. Mais elle tient également à rappeler que ces éléments font partie d'un processus plus large et plus profond qui doit mener à la démocratie. L'UE insiste sur l'importance de mettre véritablement fin à la pratique du travail forcé. Le rapport de la visite de l'Equipe de haut niveau de l'OIT n'indique qu'une évolution positive très modérée à cet égard. Dès lors, l'Union européenne souscrit à la recommendation d'établir une représentation à long terme de l'OIT dans le pays. Elle réitère également son soutien pour l'installation d'un ombudsman. L'Union européenne exprime sa satisfaction pour la coopération sans entraves et l'assistance dont ont bénéficié le Rapporteur spécial et la mission du BIT durant leur visite.

L'Union se réjouit des négociations entreprises entre le gouvernement du **Népal** et le Parti communiste népalais maoïste (CPN-M). Elle demande aux deux parties de rechercher un règlement pacifique du conflit dans le cadre de l'Etat de droit, du respect des droits de l'homme et du pluralisme démocratique**.** En particulier, elle appelle les responsables à faire cesser toute violence

vis-à-vis de la population, afin d'instaurer une atmosphère constructive et propice au dialogue.

Au **Pakistan**, l'Union européenne se félicite de l'annonce par le Président Musharraf d'un calendrier pour les élections générales en octobre 2002. Toutefois, l'UE regrette que les libertés politiques demeurent limitées, malgré la tenue d'élections locales et la mise en place de conseils locaux élus. Elle exhorte les autorités pakistanaises à faire des efforts pour faire face aux problèmes d'intolérance ethnique et sectaire, tels que le récent massacre de chrétiens, le traitement des minorités religieuses ainsi que des Shias et des Ahmadis. L'UE est fort préoccupée par le traitement discriminatoire dont sont victimes les femmes au Pakistan. L'Union continue de rappeler aux autorités pakistanaises leur engagement à poursuivre les auteurs de "crimes d'honneur" qui, en conformité avec la loi pénale, sont considérés comme des meurtres. L'Union européenne condamne l'application de la peine de mort, en particulier dans des cas de blasphème, et fait appel au gouvernement à faire preuve de plus de détermination dans la nécessaire réforme de la loi sur le blasphème ou son abolition.

Au **Sri Lanka**, la situation politique reste très problématique. A cet égard, l'Union européenne condamne l'attentat terroriste du LTTE à l'aéroport de Colombo et la tentative d'assassinat à l'encontre du Premier Ministre et Président faisant fonction, et réitère son appel au LTTE à renoncer à toute activité terroriste et à s'engager dans un processus de négociations avec le gouvernement. Elle encourage toutes les parties à concentrer leurs efforts sur un règlement durable de la guerre civile répondant aux aspirations de toutes les communautés. Elle les exhorte également à prendre toutes les mesures nécessaires pour mettre fin aux fréquentes violations des droits de l'homme. L'UE apporte son soutien au Commissaire du Sri Lanka aux Elections et exhorte vivement le gouvernement du Sri Lanka et tous les partis politiques à créer un environnement favorable à la tenue prochaine d'élections parlementaires libres et transparentes dans un climat de non-violence et de respect des règles démocratiques.

La situation des droits de l'homme en **Thaïlande** est restée inchangée au cours de l'année écoulée. L'UE se félicite du progrès qu'a fait ce pays en matière de réforme pénale et d'assurance médicale nationale. La Thaïlande a ratifié la Convention 182 de l'OIT relative à l'Elimination des formes les plus graves du travail des enfants, et a établi une Commission nationale des Droits de l'Homme. Néanmoins, l'Union européenne demeure très préoccupée par la recrudescence de l'application de la peine capitale (neuf exécutions au cours des 6 derniers mois). Même si les médias sont relativement indépendants, l'usage accru de pressions informelles suscite l'inquiétude de l'UE.

La situation des droits de l'homme au **Viêt-nam** reste préoccupante. L'UE ne constate pas d'évolution significative dans ce domaine, notamment en matière de respect des libertés publiques. Elle est particulièrement préoccupée par la répression à l'encontre des groupes religieux dissidents, qui s'est accrue ces derniers mois. Elle encourage le Gouvernement vietnamien à collaborer activement avec la Communauté internationale et les mécanismes internationaux de protection des droits de l'homme.

La situation des droits de l'homme en **Arabie saoudite** est également inchangée, et continue donc à être une source de profonde préoccupation pour l'Union européenne. L'UE déplore les restrictions apportées à la liberté d'expression, d'assemblée, d'association et à la liberté de religion, ainsi que le recours à des peines inhumaines, l'absence de transparence dans les procès, de graves restrictions à l'accès aux détenus et la difficulté pour ceux-ci de bénéficier d'une assistance juridique. L'Union européenne demeure profondément préoccupée par le non-respect des droits de la femme en Arabie saoudite. L'UE appelle le Gouvernement saoudien à ratifier les deux Pactes des Nations Unies en

matière de droits de l'homme et à mettre en application les Conventions qu'il a ratifiées, tout en regrettant qu'il n'ait ratifié la Convention sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes qu'avec réserve. L'UE encourage le gouvernement à continuer à coopérer avec les mécanismes des droits de l'homme des Nations Unies et espère notamment que la visite prévue du Rapporteur spécial pour l'indépendance de la justice pourra avoir lieu dans les meilleures délais.

L'Union européenne est très préoccupée par certains développements récents en **Egypte,** en particulier l'usage de lois et de tribunaux d'urgence dans des cas concernant des civils. L'accroissement des obligations administratives pour les ONG constitue une autre source de préoccupation pour l'UE, car de telles obligations empêchent le développement d'une société civile active. Toutefois, l'Union se félicite de l'amélioration de la situation des Coptes.

En **Tunisie**, bien qu'une évolution positive en matière économique et sociale ait constitué un facteur de stabilité, force est de constater que la situation des droits de l'homme n'a pas connu d'amélioration significative. L'Union tient en particulier à souligner sa préoccupation face aux entraves à la liberté d'action et d'expression des associations actives dans le domaine des droits de l'homme. L'Union européenne encourage la Tunisie à poursuivre les efforts de démocratisation afin de permettre à toutes les composantes de la société de participer effectivement à la vie publique.

La situation des droits de l'homme en **Angola** continue d'être une source de préoccupation profonde pour l'UE. La population continue de subir les conséquences néfastes de la guerre civile. L'UE est très préoccupée par les atteintes continuelles à la sécurité de la population civile, et en particulier par les attaques récentes de l'UNITA contre des objectifs civils, tels que des autobus et des trains utilisés par la population. L'Union européenne déplore aussi les souffrances de la population civile causées par la crise humanitaire, notamment dans les zones inaccessibles aux organismes humanitaires. L'UE appelle le gouvernement et l'UNITA à permettre l'accès de l'aide humanitaire à tout le territoire angolais. L'Union estime que la situation des droits de l'homme ne s'améliorera substantiellement que si la paix est restaurée. Elle souligne que pour atteindre cet objectif, un dialogue impliquant toutes les parties au conflit, et la représentation la plus large possible du peuple angolais sont d'une importance capitale. L'Union européenne encourage le gouvernement à poursuivre ses efforts et à prendre des mesures nouvelles visant la promotion des droits de l'homme. Dans ce contexte, l'UE tient à souligner le rôle des églises et de la société civile dans la recherche de la paix et de la réconciliation nationale.

L'UE demeure préoccupée par la situation des droits de l'homme au **Cameroun**. Les exactions commises par le commandement opérationnel, dont notamment la pratique d'exécutions extrajudiciaires sont inquiétantes. A cet égard, l'affaire des "disparus de Bépanda" est suivie de près par l'UE qui demande au Gouvernement d'assurer la tenue d'un procès public et juste et de publier les résultats de l'enquête gouvernementale. La corruption généralisée hypothèque gravement le respect des droits de l'homme et le fonctionnement d'une justice équitable et efficace sanctionnant les violations des droits de l'homme et en laquelle les populations ont confiance. A cet égard, l'UE espère du Gouvernement une réalisation concrète du programme d'amélioration de la détention préventive. Elle reste également concernée par la pratique de la torture relevée par le Rapporteur spécial des Nations Unies sur la Torture et appelle le Gouvernement à mettre en application les recommandations de celui-ci. Elle encourage le Gouvernement à mettre en œuvre son engagement

dans le processus de réforme.

Au **Kenya**, l'Union déplore les atteintes sérieuses aux droits d'association**,** ainsi qu'à l'indépendance du pouvoir judiciaire, et les exécutions extra-judiciaires commises par les forces de sécurité, l'utilisation continue de la torture et l'usage abusif de la force. Elle appelle les autorités kenyanes à mettre fin aux actions répressives, en particulier dans la perspective des élections générales prévues avant la fin de 2002.

Tout en notant l'amnistie déclarée envers les leaders politiques en exil**,** L'UE regrette que le gouvernement du **Liberia** n'entreprenne pas d'actions concrètes et durables pour reconstruire le pays, pour améliorer la situation de la population et pour faire respecter les droits humains les plus fondamentaux. Les forces de sécurité continuent à être responsables de graves abus des droits de l'homme et ce généralement en toute impunité.

L'UE constate avec satisfaction que des améliorations sont intervenues dans un certain nombre de domaines relatifs aux droits de l'homme en **Ouganda**. Malheureusement, d'autres éléments présentent une stagnation, voire un bilan négatif, tels que la situation dans le nord du pays, les conditions d'existence dans les prisons et le fait que la peine de mort soit toujours appliquée pour un certain nombre de crimes. L'UE est également préoccupée par la situation des libertés politiques et notamment par le fait que les partis politiques n'aient pas la possibilité de fonctionner.

Le sort réservé aux libertés individuelles, notamment politiques, à **Cuba** inquiète toujours l'Union européenne. L'Union européenne attend de Cuba qu'elle donne des signaux positifs en matière de droits de l'homme**,** entre autres par la ratification des deux Pactes des Nations Unies en matière de droits de l'homme, par la libération des prisonniers politiques ou par l'abolition de la peine de mort ou l'introduction d'un moratoire sur les condamnations à la peine capitale.

L'UE exprime son appréciation pour les efforts des autorités de la **Fédération de Russie** en matière de réformes judiciaires et d'harmonisation de la législation et de sa mise en œuvre à travers tout le pays. Ceci contribuera à l'amélioration de la sécurité légale et à l'égalité de tous et de toutes devant la loi. L'Union européenne se réjouit également des propos tenus par le Président Poutine contre le rétablissement de la peine de mort en Fédération de Russie. Elle appelle la Fédération de Russie à abolir la peine de mort de facto et de jure. Néanmoins, l'Union européenne reste préoccupée par un certain nombre de problèmes en matière de respect des droits de l'homme et de l'état de droit en Fédération de Russie. Ces problèmes sont, entre autres, la liberté des médias, les difficultés de l'Armée du Salut à Moscou, les attaques contre des personnes d'origine caucasienne ou africaine, et le cas du journaliste Grigory Pasko**.**

L'Union européenne reste également préoccupée par la situation en **République de Tchétchénie de la Fédération de Russie**. Elle tire satisfaction d'une certaine amélioration du climat de coopération qui s'est instauré entre les autorités russes d'une part, le Conseil de l'Europe et l'OSCE d'autre part**.** La restructuration du pouvoir judiciaire en Tchétchénie et la présence accrue de celui-ci lors des opérations militaires représentent des conditions nécessaires pour une amélioration réelle de la situation. Néanmoins, l'Union européenne reste préoccupée par la subsistance d'un large sentiment d'impunité dans les rangs des forces de sécurité russes et de l'absence continue de poursuites judiciaires systématiques et effectives des violations des droits de l'homme commises par elles. De surcroît, l'UE est sérieusement préoccupée par des déficits persistants dans le domaine du respect

des droits de l'homme. Elle exhorte donc les autorités russes à intensifier leurs efforts pour améliorer de façon substantielle la situation des droits de l'homme dans cette région**.** L'UE demande à la Russie de prendre toutes les mesures nécessaires pour améliorer les conditions de travail des organisations humanitaires en Tchétchénie et dans les zones avoisinantes. Elle lui demande également d'autoriser la visite des mécanismes de la Commission des Droits de l'Homme des Nations Unies. Elle veut répéter que seule une solution politique peut mettre un terme aux violences**.**

La liberté d'expression, dont notamment celle de la presse, continue de faire l'objet de réelles entraves en **Ukraine**. A cet égard, les disparitions de journalistes dans des circonstances non élucidées ainsi que les persécutions et les assassinats dont ils sont les victimes préoccupent au plus haut point l'Union européenne. Elle encourage les autorités à traduire concrètement la volonté exprimée de garantir et de renforcer le fonctionnement démocratique des institutions et de l'Etat de droit et à assurer de façon générale l'indépendance du système judiciaire.

L'Union européenne se réjouit de l'engagement de la **Turquie**, pays candidat à l'adhésion à l'Union, sur la voie des réformes constitutionnelles, notamment dans le domaine des droits et libertés civiles et des droits de l'homme, dont les droits des personnes appartenant à des minorités et la liberté d'expression. L'Union européenne attache une importance particulière à une mise en œuvre rapide et efficace de ces réformes. A cet égard, elle estime que le changement constitutionnel faisant état de l'abolition de la peine de mort en temps de paix est un signal encourageant. Elle demeure cependant préoccupée par le fait que la peine de mort resterait applicable en temps de guerre, en cas de menace de guerre imminente et pour les crimes de terrorisme. Elle exprime sa satisfaction face au rejet, par une Cour de première instance, de la demande du Parquet de fermer l'Association turque des Droits de l'Homme. Néanmoins, l'UE tient à exprimer sa déception face au nombre de plaintes en matière de violations des droits de l'homme, qui ne diminue pas. Elle exprime sa profonde préoccupation face au harcèlement, voire la menace de fermeture, dont est victime la "Human Rights Foundation" à Dyarbakir.

La situation des droits de l'homme à **Chypre** reste malheureusement inchangée, et les problèmes subsistent dans la partie nord de l'île. L'Union européenne est fortement déçue du refus de la partie chypriote turque de participer à la réunion du 12 septembre et tient à rappeler son soutien sans réserve au Secrétaire général des Nations Unies pour reprendre la recherche d'un règlement global, juste et durable en conformité avec les résolutions pertinentes du Conseil de Sécurité. L'UE lance un appel à toutes les parties impliquées pour qu'elles coopèrent au processus en vue d'un règlement politique au conflit.

Monsieur le Président,

L'Union européenne se réjouit du fait que dans certains pays la situation des droits de l'homme se soit **améliorée** par rapport à l'an dernier.

L'UE se réjouit de ce que le pouvoir fédéral au **Mexique** ne pose plus d'entraves au travail des ONG nationales ou étrangères, surtout au Chiapas. Elle condamne fermement l'assassinat de Mme Digna Ochoa y Placido et espère que la lumière pourra rapidement être faite sur cet assassinat et que les coupables seront identifiés et traduits en justice.

Au **Pérou**, le Président Toledo est arrivé au pouvoir suite à des élections démocratiques libres,

régulières et transparentes. Le nouveau Président a exprimé sa volonté politique de renforcer la démocratie, de promouvoir le dialogue politique et la réconciliation nationale, ainsi que le respect des droits de l'homme et des libertés fondamentales, de stimuler la recherche de la vérité, de renforcer le système judiciaire, d'encourager la lutte contre les drogues et de consolider le redressement de l'économie péruvienne. L'Union européenne marque son appréciation pour ces engagements et ne doute pas que le Président Toledo souhaitera les mettre en œuvre**.** Elle se réjouit de coopérer avec lui pour l'aider à faire face à ces importants défis.

A l'occasion des élections locales d'octobre 2000 et des élections législatives de juin dernier, l'Union européenne a pu constater une amélioration du respect des droits démocratiques en **Albanie**. Elle se félicite de ce que le nouveau gouvernement se soit résolument engagé à combattre la corruption, la criminalité et la traite des êtres humains, en particulier la traite des femmes. Elle exprime sa satisfaction face à la réforme de la police et de l'administration.

L'Union européenne exprime son appréciation pour les efforts entrepris par **l'Ancienne République yougoslave de Macédoine** pour surmonter la crise dans le pays par la voie du dialogue et non par les armes. Les réformes politiques ouvrent la voie vers un meilleur équilibre dans les relations entre toutes les communautés, crucial pour la stabilité du pays. La mise en œuvre complète et loyale de ces engagements par les autorités de l'ARYM est le seul garant d'un retour à la paix et d'une réconciliation nationale. L'Union européenne pour sa part reste fermement engagée, en étroite collaboration avec l'OSCE, l'OTAN et les Etats-Unis, à jouer un rôle actif dans ce processus, entre autres par l'envoi d'observateurs. L'UE salue à cet égard le fort soutien du Conseil de Sécurité au déploiement d'une force internationale devant entre autres veiller à la sécurité de ces moniteurs.

Bien que la situation y reste précaire, l'UE constate une amélioration lente mais certaine de la situation des droits de l'homme en **Bosnie-Herzégovine**. Si le sujet des droits de l'homme lui-même était jusqu'il y a peu le terrain de travail exclusif d'organisations internationales, il reçoit maintenant de la part des autorités - aux différents niveaux – une attention accrue**.** Les progrès réels accomplis par le pays, avec l'appui de la communauté internationale, en matière de retour de réfugiés et personnes déplacées doivent être poursuivis dans l'intérêt de la stabilité et de la réconciliation intérieure et régionale. L'Union appelle tous les partis politiques à soutenir les accords de paix et les autorités bosniaques à œuvrer à leur pleine et immédiate mise en œuvre.

L'Union européenne se félicite des progrès réalisés en **Croatie** depuis le début de l'an 2000 et de l'engagement ferme de la part des autorités croates à continuer à avancer dans des domaines tels que le retour des réfugiés et les droits des minorités. Elle se félicite de la tenue de la récente Conférence internationale sur les Droits de l'Homme et la Démocratisation à Dubrovnik, preuve concrète de l'intérêt des autorités croates à la question des droits de l'homme. Après la signature de l'Accord de Stabilisation et d'Association avec l'UE, l'Union européenne s'attend à ce que la Croatie prenne les mesures nécessaires pour mettre en œuvre les lois et les réformes qui faciliteront un retour durable des réfugiés.

L'Union européenne félicite le peuple et les dirigeants politiques de la **République fédérale de Yougoslavie** pour les progrès significatifs accomplis sur la voie de l'instauration de la démocratie. L'année qui s'est écoulée depuis le 5 octobre 2000 a été marquée par des élections et la mise en place d'un gouvernement démocratique, par des réformes économiques et par la suspension de lois répressives. Au cours de cette année, une loi d'amnistie a en outre été adoptée. Depuis l'avènement

d'un nouveau régime à l'automne 2000, la situation en matière de droits de l'homme s'est considérablement améliorée. L'UE appelle les autorités yougoslaves à intensifier leur coopération avec le TPIY et à libérer tous les prisonniers politiques qui ont été injustement condamnés par le régime de M. Milosevic et qui sont aujourd'hui toujours détenus en Serbie. L'Union européenne exprime son inquiétude face à la situation des Serbes et des autres minorités au Kosovo. Toutefois, elle se félicite de la voie ouverte par le cadre constitutionnel de l'autonomie provisoire à un Kosovo pluraliste, démocratique et multi-ethnique, conformément aux dispositions de la résolution 1244 du Conseil de Sécurité. Elle salue également l'adoption d'un document conjoint entre la MINUK et la RFY qui jette les bases d'une relation de coopération confiante entre, d'une part, la MINUK et les futures autorités élues du Kosovo et, d'autre part, les autorités de Belgrade. Elle appelle l'ensemble des communautés ethniques - en particulier les Serbes du Kosovo - à saisir cette chance en participant pleinement, dans un climat de tolérance mutuelle, aux élections générales du 17 novembre prochain et aux autres institutions de l'autonomie provisoire. Ces élections sont le début d'une nouvelle ère pour toutes les communautés au Kosovo, avec l'établissement d'institutions nouvelles, élues de façon démocratique.

L'Union européenne suit avec intérêt les projets de réformes politiques, économiques et sociales en **Algérie** qui devraient permettre le rétablissement de la paix, de la stabilité et de la prospérité dans une harmonie retrouvée. Elle entend soutenir la mise en œuvre des réformes tant dans le domaine économique et social, que dans celui de la nécessaire consolidation de l'Etat de droit et de la bonne gouvernance. Elle est décidée à apporter son appui au programme de réforme de la justice. L'Union européenne s'inquiète par ailleurs vivement de la persistance de la violence de groupes armés islamistes et souligne la nécessité du respect des droits de l'homme par les forces de l'ordre. L'Union européenne, attentive aux événements qui ont secoué récemment le pays, encourage la voie des réformes et du dialogue entre tous les Algériens pour surmonter la crise qui traverse le pays.

L'UE est heureuse de voir qu'en **Côte d'Ivoire**, le lent apaisement des tensions politiques s'est poursuivi. Depuis le début de l'année, la Côte d'Ivoire n'a plus connu de troubles et incidents violents tels ceux ayant marqué la fin des années 1999 et 2000 et ayant entraîné de graves violations des droits de l'homme. L'Union européenne appelle le gouvernement à ne pas relâcher ses efforts pour améliorer la situation des droits de l'homme, notamment en ce qui concerne la cohabitation entre les différentes composantes de la société ivoirienne, y compris les minorités étrangères, et en ce qui concerne la lutte contre l'impunité. Elle souhaite en particulier que les suites judiciaires appropriées soient données aux exactions ayant entouré les consultations électorales d'octobre et décembre 2000. Dans ce contexte, l'UE se félicite de la récente ouverture du Forum de Réconciliation nationale.

Les incidents au **Mozambique**, ayant entraîné la mort de plus de 120 personnes dans la province de Cabo Delgado en novembre 2000 avaient incité l'UE à exprimer sa profonde préoccupation. l'Union européenne se félicite aujourd'hui que les enquêtes pour établir les responsabilités aient été dûment menées et que l'on ait pu constater depuis lors un retour à la normale. Dans ce contexte, l'UE encourage le gouvernement mozambicain à poursuivre le processus de dialogue national.

Tout en regrettant le non-renouvellement du mandat du Représentant spécial de la CDH pour le **Rwanda,** l'Union européenne se félicite de la poursuite de la coopération entre le gouvernement rwandais et la Haut Commissaire des Nations Unies pour les Droits de l'Homme. L'UE constate quelques progrès en matière de respect des droits de l'homme au Rwanda. Elle insiste cependant

pour que le pouvoir en place multiplie les initiatives d'ouverture, de reconstruction nationale et de protection des minorités, afin de garantir à tous les Rwandais les mêmes droits et prérogatives démocratiques. Elle réitère ses préoccupations quant au nombre très élevé de personnes détenues sans jugement et aux conditions de détention. Elle invite le gouvernement rwandais à poursuivre la mise en œuvre des juridictions "gaçaça", dite justice participative, dont les objectifs contribueront également au processus de réconciliation et d'unité nationale actuellement en cours. L'Union européenne invite le Rwanda à poursuivre ses efforts en vue d'établir une Constitution garantissant les droits de chacun, y compris le droit de créer d'autres partis politiques que ceux existant pour l'instant.

L'UE demande par ailleurs instamment au **Rwanda**, ainsi qu'à l'**Ouganda**, conformément aux obligations qui découlent entre autres des quatre Conventions de Genève, de prévenir, dans les zones de RDC occupées par leurs armées respectives, les violations du droit humanitaire et des droits de l'homme et de sanctionner les personnes ou les groupes d'individus coupables de telles violations.

En **Sierra Leone**, l'Union européenne salue le rôle positif que joue la MINUSIL dans le processus de paix. Elle souligne l'importance que revêtent notamment l'extension progressive de l'autorité de l'Etat à l'ensemble du pays, le dialogue politique et la réconciliation nationale, la tenue par le gouvernement sierra-léonais d'élections libres, le plein respect des droits de l'homme pour tous et de la primauté du droit, l'adoption de mesures efficaces en ce qui concerne les questions d'impunité et de responsabilité, le retour sans entrave des réfugiés et des personnes déplacées. L'Union européenne exprime le vif espoir qu'il puisse être mis fin aux violations graves et systématiques des droits de l'homme par ceux qui ont terrorisé les populations durant des années.

L'Union européenne constate une évolution positive de la situation des droits de l'homme au **Cambodge**, malgré les nombreuses difficultés qui demeurent, telles que la faiblesse de l'Etat de droit, la corruption et la persistance d'un climat de violence dans de nombreuses localités**.** Elle exprime l'espoir que les élections communales de février 2002 ainsi que leur processus préparatoire se dérouleront sans violence. L'Union européenne salue la promulgation de la loi créant un tribunal chargé de juger les responsables du génocide Khmer rouge, qui constitue une étape capitale dans la consolidation de la paix au Cambodge. L'UE espère que les discussions entre le Cambodge et les Nations Unies en vue de mettre au point les conditions de leur coopération pour la tenue du procès aboutiront rapidement. Enfin, l'UE espère que le gouvernement du Cambodge signera sans tarder le Mémorandum d'entente avec le Bureau de la Haut Commissaire aux Droits de l'Homme en conformité avec la Convention sur les privilèges et immunités de l'ONU et les usages et pratiques établis en ce domaine**.**

L'UE salue les signes d'amélioration de la situation des droits de l'homme en **Malaisie**, notamment la mise en place d'une Commission nationale des Droits de l'homme. Dans son premier rapport, cette Commission a identifié tous les secteurs à améliorer. La nomination d'un nouveau Procureur général semble contribuer à une plus grande indépendance de la part de nombreux juges, et l'Union européenne s'en réjouit. L'UE demeure néanmoins préoccupée par la détention d'activistes en faveur de la réforme du fait de l'Internal Security Act. L'UE reste très préoccupée par le recours persistant à la peine capitale dans le pays et en particulier condamne les exécutions capitales récentes. Elle exhorte la Malaisie à prendre les mesures nécessaires pour abolir définitivement la peine capitale. L'UE souhaite également que la Malaisie poursuive ses efforts en vue de rétablir l'indépendance et l'impartialité du système judiciaire**.**

Je vous remercie, Monsieur le Président.

<u>BIJLAGE 4</u>

INTERVENTION ON BEHALF OF THE EUROPEAN COMMUNITY
56TH UNGA – THIRD COMMITTEE, ITEM 119(B)
(NEW YORK, NOVEMBER 12, 2001)

Introduction

Further to the intervention by Belgium on behalf of the European Union under item 119, I should like to take the opportunity to share with the Committee some of the reforms which have been advanced recently by the European Commission in order to ensure the effective implementation of European Union policy in the field of human rights.

Coherency and Consistency of HR policy

Last June the EU General Affairs Council endorsed the European Commission Communication on the role of the European Union in promoting human rights and democratisation in third countries. In this Communication the human rights policy of the EU for the short-to-medium term is set out in a clear and comprehensive way. Lines of contact between the EU institutions are being strengthened in order to improve the consistency and coherency of EU policy on human rights. For example, the European Parliament, which has long been a vocal advocate of human rights, will henceforth be consulted on the human rights funding priorities which it selects. Greater efforts will be made to ensure that funding channelled through EU budget lines complements assistance offered on a national basis by EU Member States.

Civil society has a vital role to play in holding governments to account. The European Union has acknowledged the need to draw on the knowledge and experience of non-governmental organisations more enthusiastically. To that end the EU Presidency and the European Commission arrange regular Human Rights Fora, which bring together a broad cross-section of representatives of civil society. The next event will take place on 21st-22nd November and will focus on the role of civil society and the instruments which are at the international community's disposal for the advancement of human rights. Such contacts are an important means of cementing the relationship of the EU with civil society but informal contacts at local and headquarters level provide equally valuable input which can ultimately be reflected in EU policy and priority setting for external assistance. For example, a round of informal consultations with civil society took place this month in Brussels regarding the programming exercise for the use of resources under the European Initiative for Democracy and Human Rights, the EU budgetary instrument dedicated to support for human rights and democracy initiatives in third countries.

Dialogue with Third Countries

Human rights do not exist in a vacuum within institutions: it is through dialogue and agreement that the cause of human rights is advanced. The EU has made a clear commitment to improve existing dialogues on human rights with third countries. The EU will continue its efforts to reinvigorate discussions on human rights with partners at the regional level.

Dialogue coalesces into concrete undertakings in the form of the human rights clause which is included systematically in all Community agreements since 1995. The clause is a mutual

recognition that respect for human rights is an essential element of these agreements and is intended to provide both a positive means of encouragement and, in the event of a serious breach, restrictive measures. For example, the Cotonou agreement which was concluded with African, Caribbean and Pacific States in June 2000, includes a refined consultation process to be invoked in the event that the human rights element of the agreement is violated.

Assistance

Human rights considerations are being mainstreamed throughout EU assistance programmes to third countries, backed up by comprehensive Country Strategy Papers. The European Community maintains a diplomatic presence in over 120 countries and responsibility for managing many such assistance programmes is being devolved to these Delegations in an effort to ensure that support is rooted in local needs and knowledge and is delivered in an efficient manner.

NGOs are principal recipients of Community human rights funding under the European Initiative for Democracy and Human Rights. It goes without saying that the resources available for such assistance are limited and should, therefore, be focused as effectively as possible. To that end the European Initiative for Democracy and Human Rights has been targeted on four key themes: support to strengthen democratisation, good governance and the rule of law; activities to support the abolition of the death penalty; support for the fight against torture and impunity and for international tribunals and criminal courts and finally funding to combat racism, xenophobia and discrimination against minorities and indigenous peoples.

In addition, funding under these priorities will be concentrated on a smaller number of countries which are selected after extensive consultations with EU Member States and with a view to maintaining geographical balance. Focusing the thematic and geographic scope of the specific budget chapter in this way does not imply that other human rights issues or countries no longer concern the EU, but rather acknowledges that action must bring a tangible contribution to efforts to advance a coherent EU human rights policy. It should be understood that limiting the number of thematic priorities and focus countries in this fashion applies only to the budget lines of the European Initiative for Democracy and Human Rights, and in no way diminishes the importance of activities with human rights or democracy elements funded through other EU instruments. Moreover, whilst funding will be focused in the four main areas I have mentioned, certain key themes such as gender equality and children's rights will be mainstreamed as "cross-cutting" issues in projects supported under this initiative.

Any mention of EU human rights policy would not be complete without a reference to the efforts to support the work of the Office of the UN High Commissioner for Human Rights. Last year, over €5 million was provided for different OHCHR projects under the European Initiative. Substantial funds were channelled through Ms. Robinson's office for regional events related to the World Conference Against Racism and for the participation of NGOs at that event. We are currently discussing future avenues for human rights cooperation with the OHCHR.

Conclusion

I have sought to give a flavour of recent developments with respect to the Commission's contribution in wider EU cooperation in the field of human rights. The aim of the changes has been to reinvigorate the EU's performance in this field and to reinforce its relationship with third countries, regional and international organisations and civil society. By refining its approach, the EU shall make an enhanced contribution to international efforts to advance human rights and democratic values.

DISCOURS DU MINISTRE ESPAGNOL DES AFFAIRES ETRANGERES, ET PRÉSIDENT DU CONSEIL DE L'UNION EUROPEENNE, A LA COMMISSION DES DROITS DE L'HOMME (GENEVE, LE 19 MARS 2002)

M. le Président,

J'ai l'honneur de m'adresser, aujourd'hui, à la Commission des Droits de l'Homme, au nom de l'Union européenne. Les pays associés d'Europe Centrale et Orientale, ainsi que les autres pays associés, Chypre, Malte et la Turquie, ont exprimé leur souhait de se joindre à cette intervention.

Tout d'abord, je tiens à féliciter l'ambassadeur Jakubowski pour son élection comme président de la Commission et lui souhaiter le plus grand succès dans cette tâche . Je voudrais également remercier l'ambassadeur Despouy pour le magnifique travail déroulé au cours de cette dernière année.

M. le Président,

L'Union européenne est consciente de l'importance et du prestige de ce forum, qui devient chaque année un rendez-vous essentiel pour tous ceux qui veillent au respect international des Droits de l'Homme, parmi lesquels se trouvent aussi bien les pays membres et les pays observateurs, que les ONG et le Secrétariat lui-même, sous la direction du Bureau du Haut Commissaire, et dont le dévouement ne saurait échapper à mon hommage. Ces réunions qui commencent maintenant permettent d'effectuer, grâce à l'effort de tous ceux qui y participons, une réflexion fructueuse sur les divers problèmes qui se posent dans le domaine des Droits de l'Homme, ce qui facilite l'adoption de décisions orientées vers l'action et vers le remède de maintes carences. Dans ce sens, l'Union européenne travaillera pour que le rôle de la Commission soit renforcé au maximum et pour que sa capacité d'initiative et d'action s'intensifie. Nous invitons les Etats membres à approfondir leur engagement et leur coopération avec les mécanismes existants, notamment avec le propre Bureau du Haut Commissaire et avec les comités d'experts, et très spécialement avec les rapporteurs et les représentants spéciaux. De notre part, cette année encore, nous entamons les tâches de la Commission avec un esprit de coopération, et avec la volonté sincère de collaborer à l'amélioration de la situation des Droits de l'Homme dans le monde, conscients du lien existant entre la paix et la stabilité internationales, d'une part, et le ferme respect des Droits de l'Homme sur le plan interne, d'autre part.

M. le Président,

Nous pouvons tous nous sentir fiers de la formidable évolution historique subie par la codification internationale de ces droits depuis la proclamation de la Déclaration Universelle des Droits de l'Homme, en 1948, jusqu'à nos jours. Cette évolution a permis la naissance d'un système complet de conventions sur les aspects les plus variés, avec leurs comités d'experts correspondants qui examinent régulièrement le degré d'observance auquel les Etats parties nous sommes soumis. Néanmoins, malgré le chemin parcouru, de nombreuses carences réclament encore notre attention et notre action. Ce scrutin renforcé, que nous souhaitons toujours plus exigeant et ponctuel,

correspond de fait avec un monde de plus en plus globalisé et transparent, où il n'est pas seulement plus facile de communiquer, d'échanger des opinions ou des flux commerciaux, mais aussi d'aborder la défense des droits auxquels l'être humain ne peut pas renoncer ainsi que de réclamer leur respect.

L'Union européenne est pleinement consciente qu'elle ne peut pas se borner à réclamer l'observance universelle des droits civils et politiques considérés classiques par la plupart de la communauté internationale, tels que la liberté d'expression ou la liberté de religion et de croyances. Il est nécessaire également de répondre à toute une série de droits économiques et sociaux qui constituent la base même de l'évolution et du progrès de nos sociétés. Il en est ainsi dans le domaine de la santé, de l'éducation, du droit au travail ou à la jouissance et au développement de la culture propre. La conquête de ces droits est fondamentale, et nous devons tous nous sentir engagés dans ce but, puisqu'ils sont indissociables de la dignité humaine et des libertés qui constituent la pierre angulaire de l'Etat de Droit. Ces deux genres de droits sont, en définitive, non seulement universels, mais aussi indivisibles, étant donné que le progrès matériel du monde serait inutile en présence de populations entières soumises par la tyrannie, de milliers de réfugiés et de déplacés, de femmes discriminées dans leurs droits, ou de citoyens persécutés en raison de leurs idéaux et de leur défense de la démocratie.

J'ai fait allusion, M. le Président, à la nature universelle de ces droits, et je voudrais à présent souligner, précisément dans ce forum, que l'Union européenne ne prétend pas imposer ses propres règles de conduite à d'autres pays. Quand nous nous référons aux droits qui constituent à l'heure actuelle un acquis universel accepté par tous, dans les grandes lignes, nous ne pouvons pas oublier, d'une part, que ces droits constituent une exigence de la propre dignité humaine, et, d'autre part, qu'ils sont inaliénables pour tout Etat ayant décidé librement de faire partie des instruments conventionnels auxquels je faisais allusion auparavant et d'assumer les obligations spécifiques que ceux-ci contiennent.

Par ailleurs, l'Union européenne, qui a fait un effort énorme d'institutionnalisation et de mise en œuvre effective de ces droits, ne prétend pas se soustraire aux exigences dans cette matière. L'articulation d'une politique de solidarité internationale à l'égard des plus démunis, les difficultés pour intégrer la population immigrante, l'élimination effective de l'intolérance et de la xénophobie, constituent quelques uns des défis auxquels nous, les Européens, devons faire face.

M. le Président,

Le moment venu, et plus concrètement au point 9 de notre ordre du jour, l'Union européenne fera une analyse détaillée des situations spécifiques de violations et de manquements dans le monde, avec la clarté et la transparence exigible à nous tous dans ce domaine.

Néanmoins, je ne voudrais pas manquer de faire allusion à une question qui préoccupe aussi bien l'Union européenne que le reste de la communauté internationale : le terrorisme.

Tous les droits de l'homme sont axés, en quelque sorte, sur un droit fondamental, le droit à la vie. Cependant, il n'est pas rare dans nos sociétés que le phénomène terroriste opère avec un mépris absolu envers cette prémisse élémentaire.

Le fléau du terrorisme n'est ni nouveau, ni spécifique à une région ou à un pays ; cependant, les attaques exécrables du mois de septembre dernier, en raison de leur cruauté inhumaine et extrême,

ont attisé la conscience universelle à l'égard de la nécessité de mettre terme à ce fléau, au moyen de l'effort concerté et ferme de tous les membres de la communauté internationale. La lutte contre cette menace à la liberté de nous tous doit être prise en charge, sans réserves, par tous, pour éradiquer de nos sociétés ce terrible phénomène. Par ailleurs, ce combat doit être conduit à l'intérieur d'un cadre de plein respect aux droits et aux libertés fondamentales sur lesquels l'Etat de Droit se fonde. Ce n'est qu'ainsi qu'il sera possible de faire prévaloir les valeurs démocratiques qui doivent fonder la cohabitation pacifique dans nos sociétés. Nous ne pouvons pas octroyer au terrorisme la victoire de nous faire abdiquer de nos principes et valeurs en assumant sa propre et perverse logique.

M. le Président,

J'ai fait allusion auparavant à un monde plus relié et globalisé, ce qui implique aussi un monde où l'impunité face au violations des droits de l'homme ne peut pas prévaloir. Les régimes autoritaires commencent à douter de leurs propres politiques de répression sans discrimination et de leurs pratiques cruelles pour vaincre ceux qui luttent pour la liberté et la dignité de leurs citoyens. La création de tribunaux spéciaux pour les cas du Rwanda et de l'ancienne Yougoslavie, ainsi que l'accusation judiciaire d'anciens dictateurs, constituent des avancées extrêmement importantes en faveur de la défense et de la protection des droits de l'homme, qui ne doivent pas être considérés une affaire interne, à l'abri de frontières protégées par le principe de la souveraineté nationale. La création et la mise en marche définitive, que nous souhaitons effective dans un bref délai, de la Cour Pénale Internationale, qui a constitué une des priorités de l'action extérieure de l'Union européenne, représentera, sans aucun doute, un pas décisif dans ce sens, qui permettra de franchir le seuil dans cette institutionnalisation et réaffirmation des droits universels de l'homme que nous avons défendues.

M. le Président,

Il existe de nombreux secteurs défavorisés dans le monde, qui continuent à subir des discriminations, d'autant plus douloureuses qu'il s'agit de collectifs démunis de protection. Il y a quelques jours nous avons célébré la Journée Internationale de la Femme, et nous devons être conscients qu'il y a encore beaucoup à faire dans ce domaine, aussi bien en ce qui concerne la non discrimination effective, un objectif pour lequel l'Union européenne travaille quotidiennement, qu'en ce qui concerne le respect fondamental de sa dignité et de sa liberté. Nous pourrions en dire autant quant au manque de protection et à la fragilité de l'enfance. L'Union européenne espère que l'Assemblée Générale Extraordinaire sur l'Enfance qui aura lieu à New York, au mois de mai prochain, constituera une avancée décisive dans ce domaine, de la même façon que nous espérons que l'Assemblée Mondiale sur le Vieillissement, qui se tiendra à Madrid le mois prochain, supposera un progrès dans la consolidation des droits et du bien-être d'un groupe de population de plus en plus nombreux, souvent déprotégé et soumis à des conditions précaires.

M. le Président,

Il y a deux questions déjà classiques dans le répertoire des thèmes analysés et discutés annuellement par cette Commission, auxquelles l'Union européenne accorde une priorité absolue. Il s'agit de la peine de mort et de la torture.

Nous considérons l'imposition de la peine de mort comme un châtiment qui est en contradiction

fondamentale avec la dignité humaine, et nous continuerons donc à nous efforcer, ici et dans d'autre fora, pour parvenir à son abolition universelle. Nous continuerons également à lutter, là où l'abolition ne s'avère pas encore possible, au moins pour obtenir l'imposition de moratoires, ainsi que pour éviter son application dans des cas extrêmes, tels que dans le cas des mineurs ou des personnes handicapées.

Quant à la torture, nous devons rappeler, aussi souvent qu'il soit nécessaire, sa prohibition sans conditions et le fait que cette pratique constitue une de violations de droits de l'homme les plus odieuses et indignes, destinée à détruire la personne, physiquement et moralement. Dans ce domaine, la prévention s'avère nécessaire. Dans ce sens, nous avons cette année une occasion historique pour avancer, puisqu'après plusieurs années d'étude et de préparation, le Protocole Facultatif à la Convention contre la Torture, qui contemple un mécanisme de visites préventives, conformément à la recommandation de la Conférence Mondiale de Vienne, sera soumis à la considération de la Commission. L'Union européenne considère que le projet élaboré sous la direction du Président-rapporteur du Groupe de travail, Mme Odio-Benito, que nous félicitons par sa tâche, constitue un texte équilibré que nous devons préserver.

M. le Président,

La Commission vient d'entamer encore une fois ses travaux. L'Union européenne souhaite qu'ils soient fructueux et qu'ils permettent, dans un climat de coopération et d'entente, d'améliorer la situation des droits de l'homme dans le monde. C'est à quoi nous aspirons, et non pas à la dénonciation gratuite. Nous ne devons donc pas cacher les problèmes, mais les résoudre entre tous, et nous offrons à nouveau notre effort et notre volonté de dialogue, à cet effet, convaincus que le travail conjoint nous permettra de nous rapprocher à la réalisation de nos objectifs.

Merci beaucoup.

STATEMENT BY MR JAVIER SOLANA, SECRETARY-GENERAL OF THE EUROPEAN COUNCIL, EU HIGH REPRESENTATIVE CFSP AT THE 58TH SESSION OF THE COMMISSION ON HUMAN RIGHTS (GENEVA, 19 MARCH 2002)

Mr Chairman,

Ladies and Gentlemen,

1. It is a great honour for me, as the High Representative for the European Union's Common Foreign and Security Policy, to speak to the Commission today.

First of all Mr Chairman, let me congratulate you on your appointment and wish you every success.

Let me also express, Madam High Commissioner, my warmest appreciation for your continuous advocacy of human rights and for the achievements and quality of work of this Commission.

I fully support the intervention made this morning by Minister Piqué on behalf of the European Union. I will not duplicate that intervention, but will speak more generally about the place of human rights in foreign policy.

A Union of responsibility and values

2. Mr Chairman, the European Union is determined fully to assume its international responsibilities. These are responsibilities that we have on account of our size, our wealth, our history and our geography. In due course we can expect the EU to include nearly thirty countries, with a combined population of over 500 million. Our Union is set to play a prominent international role in the century to come.

3. Human rights will remain at the heart of that role because human rights are at the core of European integration. We are much more than a free trade area or an alliance of convenience. Ours is a Union of values. These values are essential conditions for membership, and a compass that helps guide our external relations. We are committed to the principles of liberty, democracy, respect for universal and indivisible human rights, fundamental freedoms and the rule of law.

4. Our attachment to human rights is not an abstract one: it was forged in the bitter experiences of the last century. Europeans need only look back on their own history to understand why the Universal Declaration on Human Rights referred to: "... disregard and contempt for human rights" that "have resulted in barbarous acts which have outraged the conscience of mankind (...)". That sense of outrage has been used positively in the past half century to construct a Europe that has learned from, but not forgotten, its history.

5. We are proud of our achievements over the last 50 years, but not complacent. We are reminded

every day that human rights are not "for export only". Acts of racism, xenophobia and intolerance have not disappeared in our own societies and our continued vigilance is required. Believing in human rights means being ready to accept criticisms and working every day to strengthen respect for the freedoms that we all hold dear.

The intrinsic value of rights

6. Human rights are of fundamental, intrinsic value. Nothing excuses or justifies their denial or compromise anywhere. And yet, already this new century has already seen its share of ethnic abuses, religious and gender discrimination, and denial of democratic rights. This Commission is and must remain an uncompromising watchdog against abuses of this kind. Human rights are threatened from many directions, but it seems to me that three recurring threats demand particular attention: conflict, poverty and isolation. These three factors, often inter-related, are both the parents and the offspring of human rights violations.

7. Conflict, poverty and isolation all erode basic rights. At the same time, there can be no enduring peace, no sustainable development without democracy and due respect for fundamental freedoms. The EU places great emphasis on conflict prevention and crisis management, on poverty alleviation, and on a policy of engagement and dialogue. Through concrete action in each of these three areas the EU is helping to consolidate human rights.

Defending rights by ending conflict

8. Mr Chairman, across the world conflict and the threat of conflict put human rights in danger, and the denial of human rights in turn increases the risk of conflict. That is why the European Union is working hard to improve its capacities for crisis management and conflict prevention and why the defence and promotion of human rights are important elements in these efforts. In keeping with the primary role of the UN in conflict prevention, the EU has stated that its actions will be undertaken in accordance with the principles and purposes of the UN Charter.

9. I make no apology for the amount of time, energy and resources that the EU – and I personally – have devoted to efforts to manage crises and avoid or end conflicts whether it be in the Balkans, the Middle East, or in Africa. These efforts are the concrete expression of our determination to protect and promote human rights. Tackling the root causes of conflict means defending the legitimate rights of all those involved in conflict, regardless of their religion or ethnicity. That is why the European Union placed such emphasis on citizens' rights when facilitating peace in the former Yugoslav Republic of Macedonia and in supporting the actions of the international community in Bosnia and in Kosovo.

10. Along with many others, the EU is working tirelessly to bring peace to the Middle East. But we want more than peace. We want more than just an end to violence. We want to see democracy, security and freedom. A peace without democracy, security and freedom will never be a lasting peace. But democracy, security and freedom for all in the region require that peace is established, that violence ends. No one's freedom is served by the slaughter of innocent teenagers and children on the streets of Tel Aviv, or Ramallah. No one's security is served by the demolition of houses and the occupation of refugee camps. Everyone's democracy is debased by daily contempt of and disregard for human rights and humanitarian conventions. So I welcome, in all respects, Resolution 1397 of the UN Security Council adopted last week. But let me make one special plea:

that the Resolution's call to respect universally accepted norms of international humanitarian law is heeded by all, immediately and unconditionally.

11. Legitimate interventions to defend human rights, undertaken in the framework of the UN, must be followed by enduring commitment. Rights defended must be nurtured. Earlier this month I had the opportunity to present to the UN Security Council in New York the details of the EU Police Mission in Bosnia that will provide the follow-on from the current UN police mission. Similarly, the Member States of the EU are playing the lead role in the International Security Assistance Force in Afghanistan. Both actions are proof of European efforts to strengthen the rule of law and thus to better guarantee peace, stability and human rights.

Democracy, development and freedom

12. If crises and conflict are the most visible and acute threats to human rights, then poverty is surely the most widespread. How can one enjoy what we agree are fundamental rights if one finds oneself in the half of the world's population that has to survive on less than three euro per day? What chance is there to exercise rights when all one's efforts most be devoted to a grim daily struggle for survival? What value do we place on the rights of the 36,000 children who die through disease and hunger every day in the third world? If we are serious about the universality of human rights, and I believe that we are, then we must face up to these questions.

13. The point is not that development is an alternative to rights, or that the promotion of rights is a luxury of richer countries. The point is that we must make a sustained global effort to lift the poorest out of their misery into a position where their rights begin to be meaningful. "Democracy, development and respect for fundamental freedoms are interdependent and mutually reinforcing", as the 1993 Vienna Declaration on Human Rights states. But let us be realistic, outside help is vital if this virtuous cycle is to be begun.

14. The European Union contributes to human rights through its actions to promote development. The EU and its Member States account for more than half of all official development assistance. We have offered duty-free access to goods from the poorest countries. We have reaffirmed our commitment to the development goals and targets set out in the UN Millennium Declaration. We are determined to make a major contribution to the success of the UN Development Financing Conference that opened yesterday in Monterrey, and also to the Johannesburg World Summit later this year.

15. The conviction that democracy, development and freedom are tied together is widely shared. I recently met several African leaders to discuss the New Partnership for Africa's Development (NEPAD) and was impressed by their strong personal commitment and by their candour in recognising the challenges ahead. All of that conviction, all of that commitment and all of that candour are called upon now if the full potential of this important initiative is to be realised. In recent days we have witnessed once again the truly inspiring enthusiasm for democracy among ordinary Africans. The calm, dignified enthusiasm of thousands queuing to vote should inspire us all to ensure that each and every one of their voices is heard, that each and every one of their votes is counted.

Progress through dialogue

16. Mr Chairman, in trying to promote human rights our starting point should be cooperation and

dialogue. With our many international partners and in international fora the European Union shows an instinct for engagement and a commitment to dialogue, as we did for example in the Durban Conference where, despite the difficulties, we contributed to a positive outcome. Contact yields influence. Dialogue allows observation of progress. Our commitment to dialogue will not however prevent the EU from firmly stating its positions, as we do in this Commission. And while we much prefer to make progress through consensus, if need be, we will not hesitate to put resolutions to a vote and act to protect human rights.

17. Cooperation and engagement go beyond state to state contacts. The EU places great value on the dialogue it has at many levels with the human rights NGOs. NGOs cannot substitute the state, but they can and do act as our eyes and ears and often our conscience too. They are an essential part of civil society, and a flourishing civil society is a key feature of a healthy democracy.

A global approach to global problems

18. Mr Chairman, Madam High Commissioner, we live in a global age, an age characterised by the degree of our inter-dependence, and our consciousness of this fact. This inter-dependence has many facets: economic, environmental, political. As Kofi Annan noted in his recent Nobel Lecture: "Today, no walls can separate humanitarian or human rights crises in one part of the world from national security crises in another." A global age demands that we make full use of those global institutions available to promote respect for international humanitarian law, not least this one and also the International Criminal Court. Commitment to genuine multilateralism is the surest way of convincing even the weakest and poorest that their voice will be heard, that their rights will be protected.

19. Through global institutions we can tackle global problems, not least that of international terrorism. The terrorist attacks against the people and the institutions of the United States were indeed an attack against all of us. Terrorism is a real challenge for the world and for Europe. All countries must combine their efforts to make impunity for terrorists impossible. Actions taken against those responsible for the barbaric acts of September 11th are not targeted against any people or religion: and we must make sure that they never will. They aim instead at the reinforcement of international security and the rule of law as well as at the security of the countries affected by the scourge of terrorism. Collectively we are strong enough to prevail against terrorism, and to do so in full respect of human rights and the rule of law.

20. Let me conclude by saying that more than ever before the countries of the European Union are pursuing a common foreign policy through a Union founded on respect for fundamental human rights. More than ever before, the EU places human rights at the core of its international relations. And more than ever before, we are developing the operational capabilities to defend those human rights when they are under threat. This Commission represents the key UN instrument by which the European Union seeks to advance the values upon which it itself is founded. That is why we place such importance on the Commission's work, and why we are determined to contribute to its success.

Thank you.

COUNTRY STATEMENT BY AMBASSADOR JOAQUÍN PÉREZ VILLANUEVA Y TOVAR, HEAD OF THE DELEGATION OF SPAIN, ON BEHALF OF THE EUROPEAN UNION, AT THE 58TH SESSION OF THE COMMISSION ON HUMAN RIGHTS *(Geneva, 2 April 2002).*

April 2, 2002: Statement by Ambassador Joaquín Pérez-Villanueva Y Tovar, Head of the Delegation of Spain, on behalf of the European Union at the 58th Session of the Commission on Human Rights. Agenda Item 9: Question of the violation of human rights and fundamental freedoms in any part of the world (Geneva, 18 March – 26 April 2002)

On behalf of the European Union, I have the honour to speak on agenda Item 9 of this Commission, concerning the question of the violation of human rights and fundamental freedoms in any part of the world. The Central and Eastern European countries associated with the European Union – Bulgaria, the Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Romania, Slovakia, Slovenia – and the associated countries – Cyprus and Malta – have expressed their wish to align themselves with this statement.

The commitment of the European Union to human rights lies at the very origin of its existence. The principles of freedom and democracy, the respect for human rights and fundamental freedoms and the Rule of Law are incorporated in the EU treaties and were solemnly reiterated on the occasion of the proclamation, in December 2000, of the Charter of Fundamental Rights of the European Union. These principles apply not only to the internal framework of the EU, but also guide the Common Foreign and Security Policy, which has as a priority their defence and promotion.

The European Union takes action in favour of human rights through initiatives at all levels. This priority has been incorporated in strategies and common positions, declarations and demarches and guides political contacts undertaken with all countries and regions. It is a key consideration in the provision of development aid and respect for human rights is included as an essential element in cooperation and other agreements.

In this approach, the European Union gives special attention to the multilateral dimension of the implementation of human rights. In this framework, we attach great importance to the task of the United Nations Commission on Human Rights. We hope that the work carried out by this Commission will contribute to improving the situation of human rights in all countries, through the promotion of the fulfilment of obligations taken on by all countries when adhering to legal instruments, as well as the full operational capacity of mechanisms that have been created for this purpose within the United Nations system. Therefore, we once again call upon all Governments to comply fully with their obligations and to cooperate fully with the treaty bodies as well as with the special procedures such as special rapporteurs, special representatives and independent experts of the UN. European Union Member States reaffirm their commitment to cooperate fully with all UN human rights mechanisms.

The European Union is faced with gender inequality, racism, xenophobia and trafficking of persons associated with migratory flows. The Union has a long track record of taking action to promote

gender equality. More recently, it has adopted legislation prohibiting discrimination on the grounds of race, ethnic origin, religion or belief, age disability and sexual orientation. However, further action is clearly needed both at national and European Union level to combat discrimination and to promote equality. The Report on Human Rights which is published annually by the European Union outlines our efforts in this regard and stresses that much remains to be done because, unfortunately, human rights violations still occur in our countries.

The priority that the European Union gives to the promotion and protection of human rights is at the core of its process of enlargement. The thirteen Associated States that take part in this dynamic, positive and already irreversible process are aware that the accession to the Union entails the assumption of a broad acquis, of which the full respect for human rights forms an essential element. The Union looks forward to candidate countries continuing to make efforts in order to increase their administrative and judicial capabilities in this field to attain the high level required of them as future members.

Beyond its geographical scope and that of its Associated States, the European Union is still particularly concerned at the situation of human rights in Burma/Myanmar, Colombia, the Democratic Republic of Congo, East Timor, Iran, Iraq, the Occupied Palestinian Territories, the Republic of Chechnya of the Russian Federation, parts of South Eastern Europe, Sudan and Zimbabwe. These situations are addressed in the respective initiatives under this and other agenda items that the European Union proposes to the Commission for consideration and adoption.

Mr Chairman,

Over the last few months, events in Afghanistan have claimed the world's attention. What has happened in this country shows again that totalitarian regimes in which human dignity is systematically ignored give rise not only to suffering for their citizens, but also constitute a threat to international peace and stability. The Afghans were subjected by the Taliban regime to the most serious violations of human rights. Extra-judicial executions and killings, systematic use of torture, widespread and systematic discrimination against women, elimination of all civil and political rights and the lack of respect for economic, social and cultural rights of the population brought about deep wounds to Afghan society. The serious violations of human rights perpetrated under this hideous regime must not remain unpunished.

The Union calls upon the establishment of mechanisms which will ensure nation wide respect for human rights without discrimination, as provided for in the Bonn Agreements. In this regard, the European Union welcomes the will expressed by the Interim Authority and looks forward to the speedy establishment of the National Human Rights Commission foreseen in those Agreements.

The European Union welcomes the prospects opened to Afghans in this new political period. The European Union will continue to support substantially the tasks of reconciliation and reconstruction of the country. We hope that the actions of the Interim Authority will succeed in creating a framework of stability and prosperity that will help to alleviate the suffering of the population. The Union calls on the Interim Authority and the Emergency Loya Jirga, as provided for in the Bonn Agreements, to ensure respect for human rights, without discrimination and in accordance with international standards, in particular with regard to the status of women and girls. The European

Union is again prepared to help in that process. The European Union reiterates its concern with the fate of refugees and displaced persons. The Union is also concerned about recent reports of continued human rights violations such as ethnic persecution in the North and restrictions on the freedom of the media. These should be thoroughly investigated, acted upon and the perpetrators brought to justice by the appropriate Afghan authorities.

The European Union is deeply alarmed by the grave deterioration of the situation in the Middle East and has called for the immediate cessation of all acts of violence, including all acts of terror, provocation, incitement and destruction, and for respect for human rights and the Rule of Law; all these concerns and the appeal of the European Union to all parties to the conflict have been expressed in our statement under Item 8 of the Agenda.

Mr Chairman,

The European Union is deeply concerned about the deterioration of the human rights situation in some countries during the last year. We believe that such negative development frequently entails a risk of destabilisation beyond the borders of the countries concerned.

This risk is particularly present in the case of North Korea, where very extensive, continued and serious violations of human rights take place. We have made these concerns known in our political dialogue with North Korea. We would welcome further discussions on the human rights situation in the country. At the same time we believe that North Korea needs to show a constructive attitude in these discussions which has so far not produced concrete results. In this context, we are deeply concerned about violations of civil and political rights and the lack of respect for the economic, social and cultural rights in North Korea.

In this sense, we urge the authorities to further improve access and working conditions for humanitarian international organisations, including the ICRC, to carry out their work in the country. We urge the North Korean authorities to promptly resolve humanitarian issues, such as exchange visits of separated family members and relatives in accordance with the 15th June 2000 Summit South-North Joint Declaration. We urge the North Korean Government to fulfil the commitments resulting from its accession to the Covenants on Civil and Political Rights and on Economic, Social and Cultural Rights, the Convention on the Rights of the Child and the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women, and to sign and ratify the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment and to ratify the Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination. We urge the North Korean authorities to cooperate with the UN mechanisms that monitor human rights and to provide the required information in this respect.

It is also important that North Korea engages in a dialogue with the Office of the High Commissioner for Human Rights. The Union will continue to follow the evolution of the situation of human rights in the Democratic People's Republic of Korea very closely with a view to considering appropriate action in the relevant forums, including the next Commission on Human Rights.

Mr Chairman,

The European Union expresses its worries about the situation of human rights to the authorities at all levels of the countries concerned, and it always does so, as a first resort, by means of dialogue. This dialogue, which on many occasions does not bear the expected fruits, does not exempt us from

the obligation to denounce human rights violations wherever they occur.

The transformation of China's economy and the ongoing reform of the judicial and legal system during the last two decades have led to significant improvement in the country. However, through its dialogue with the Government of China, the European Union has continued to convey its concern about the continuing violations of human rights in the country. Whilst the EU welcomes some positive developments, such as China's willingness to continue its cooperation with the UNHCHR and the European Union in the field of legal reform, no significant progress has been made in the overall situation, and the European Union remains deeply concerned about the lack of significant progress in other areas. Widespread use of the death penalty has increased in the framework of the "strike hard" campaign, which has also resulted in further serious infringements of the right of due process of law of detained and accused persons. The Chinese authorities continue to withhold information about the impact of the campaign. Furthermore, capital punishment is used without respect for minimal legal standards.

The use of torture is still widespread. The deaths of detainees in police custody as a result of ill treatment inflicted are frequent. No progress has been made in reforming the system of administrative detention, including "re-education through labour", which lacks proper judicial process and often entails forced labour. There are still long sentences for the exercise of the freedom of speech, as well as restrictions on the freedom of press, including barriers to access to Internet. Restrictions on the freedom of expression, assembly, association and religion are still in force. Worship is subject to serious limitations. Particularly worrisome is the treatment given to Christian groups. The persecution of democracy activists, religious practitioners and Falun Gong practitioners is particularly harsh and has led to a great number of cases of torture and deaths in custody.

The European Union remains extremely concerned about intensified repression against persons belonging to ethnic minorities in Tibet and Xingjiang. The fight against terrorism should be pursued with full respect for human rights and fundamental freedoms. It should not be used as an excuse to curb the rights of persons belonging to ethnic minorities. Also of concern is the refusal to give the UNHCR and NGOs access to North Korean refugees. The Union calls upon China to ratify the International Covenant on Civil and Political Rights. The statements made by the Chinese authorities on their willingness to cooperate with UN special procedures and the ICRC have not yet been translated into any concrete action.

The European Union places great importance on the EU-China human rights dialogue. It appreciates the cooperation of China in this dialogue process. This dialogue is not an end in itself. The European Union expects that this dialogue will produce progress on the ground and measurable results.

Mr Chairman,

The European Union is addressing the situation of human rights in a number of countries in the world. The European Union wants to underline that in some of the cases we have noted improvements with regard to the situation of human rights. In others, unfortunately, this was not the case.

Mr Chairman,

The European Union welcomes the resumption of the direct talks between the leaders of the two communities in Cyprus that has given a new impetus to the negotiations aiming at reaching a definitive political agreement in Cyprus. The said agreement should provide, as an essential part, for the restoration and full respect for human rights and fundamental freedoms on the whole island. To this end, the Union reiterates its support to the Secretary General in his efforts to reach a comprehensive solution, just, lasting, functional and consistent with relevant UNSC resolutions. The Union also acknowledges the importance of the work carried by UNFICYP.

The European Union welcomes the process of constitutional and legal reform at present underway in Turkey. It welcomes particularly the amendments to the Constitution adopted by the Turkish National Assembly on the 3rd of October 2001, which it considers a significant step towards strengthening guarantees in the field of human rights and fundamental freedoms. However the Union underlines the importance of effective implementation and enforcement. The Union also welcomes the developments in the fields of gender equality and limitations of the pre-trial detention periods. Specific restrictions on the use of the death penalty, which in the Union's opinion must be abolished, are also envisaged. Likewise, the Union has also taken note of the coming into force, on January 1st, of the provisions of the Civil Code that aim to put the legal status of men and women on the same level in the family sphere and that eliminate some conditioning factors to the right of association.

The Union stresses the importance of subsequent reforms in order to translate these constitutional provisions into ordinary legislation and changes in the administrative practice. The Union looks forward to the prompt implementation and enforcement, in the spirit of the constitutional amendments, of the recently adopted legislative packages. The European Union also hopes that positive developments in the sphere of respect for rights of persons belonging to minorities will follow soon.

The European Union welcomes the commitment undertaken by Albania's authorities to respect all human rights including the rights of persons belonging to minorities. Welcoming the legislative reforms in public administration and police, it encourages the Albanian Government to speed up implementation of these reforms. The police should be better acquainted with their human rights obligations, the judiciary should be able to address human rights cases properly, property rights should be duly implemented and women's rights should be better protected. Further efforts are needed, especially to strengthen the fight against corruption, crime and trafficking of human beings, particularly women, as well as to take appropriate steps towards enhancing border control and surveillance.

The European Union acknowledges that tangible progress with regard to the implementation of international human rights standards has been made in Azerbaijan since its adhesion to the Council of Europe. Nevertheless, the European Union believes that the existence of political prisoners is in conflict with Azerbaijan's constitutional provisions on human rights and its international obligations.

The European Union reiterates its concern at the situation of human rights in Belarus. The EU deeply regrets that the elections held in September of last year were not conducted in full conformity with relevant OSCE rules. It particularly deplores the obstacles and pressures to which

representatives of the opposition, election observers, independent media and non-governmental organisations were subjected. It further regrets the continued harassment against political opponents after the presidential elections. The Union underlines the need to allow the OSCE advisory and monitoring group to operate without restrictions in the country. It takes note of the statements made by President Lukashenko expressing the willingness of his country to make all efforts to become a member of the Council of Europe and hopes that these political statements will be followed by specific steps. It insists on the critical importance of respecting the independence of the media.

It points out the urgency of repealing decree nº 8 on foreign assistance. It takes note of the intention of the Belarussian authorities to issue a law establishing the Ombudsman. It hopes that this will represent the first step towards the implementation of a democratic institutional system in which the independence of the judiciary, the autonomy of the legislative power and the Rule of Law will be respected. It urges the Belarussian authorities to implement forthwith the recommendations of the Committee against Torture formulated in 2000. It hopes that the plans for an eventual moratorium on the use of the death penalty will be immediately put into effect.

The European Union expresses its concern about some recent events in Kyrgyzstan. The EU has deplored the arrest and trial of outstanding leaders of the opposition. The EU welcomes the decision by the Kyrgyz courts to release - at least temporarily - the detained Member of Parliament Beknazarov on 19 March 2002. We hope that this step will contribute to calming the situation in the city of Kerben and the district of Aksy, where violent unrest had been going on recently. The EU regrets the death of five participants in the protests and hopes that no further violence will occur. The new regulations that hinder the freedom of the press have represented a step back in an evolution that was positive and that we hope will be resumed. The Union urges Kyrgyztan's authorities to adopt as soon as possible the measures recommended by the Committee against Torture in 1999, by the Committee for Human Rights in 2000 and by the Special Representative for the Defenders of Human Rights in 2001.

The European Union is concerned over several negative developments in recent months in Moldova, including the recent suspension of a political party, the lifting of immunity of parliamentarians to be prosecuted for organising demonstrations, attacks on the freedom of expression and harassment of politicians in the autonomous Republic of Gagauzia. Prison conditions and unfair trials are worrying.

The European Union maintains its concern about the violations of human rights in Turkmenistan, especially with regard to freedoms of expression, association and religion. It urges its authorities to undertake the essential reforms towards democracy.

The European Union follows with great attention the preparations for the next parliamentary elections in Ukraine. It welcomes the willingness shown by the authorities of the country to cooperate with the OSCE in observation tasks. It expresses its hope that the electoral process will be conducted with full transparency and within the framework of the essential respect for pluralism. On the other hand, freedom of expression and the independence of the media are still a matter of concern, especially with regard to the harassment of some journalists and the impunity of the crimes committed against them. Furthermore the European Union welcomes the steps taken in the development of the Ukrainian judiciary towards an independent and stable role in the Ukrainian society. In this context, the EU also looks forward to the adoption of a civil code in Ukraine, together with much awaited procedural codes, to make already adopted legislation operative.

The European Union has followed with special attention the evolution of the situation of human rights in Uzbekistan. It must express its concern about the attacks on the peaceful exercise of the

freedom of religion of its citizens. The restrictions imposed on freedoms of expression and association must be eliminated. The Union urges Uzbekistan's authorities to invite the relevant UN mechanisms and rapporteurs in the fields of freedom of religion, torture, arbitrary detentions and defenders of human rights, with a view to establishing a process of mutual cooperation leading to the necessary improvement of the situation. The Union welcomes recent decisions allowing for the registration of human rights NGOs.

The European Union maintains its concern about the situation of human rights in Algeria. Although aware of the fact that for many years the country has been facing violent and cruel terrorist actions, claiming more than 100.000 casualties, the Union must reiterate its demand that the legitimate fight against terrorism be developed in the framework of strict respect for human rights and fundamental freedoms. It urges the Algerian authorities to take the necessary measures to this end, taking concrete measures to combat extra-judicial executions, disappearances, torture, arbitrary detention, impunity and to increase the safety of citizens. It also urges them to increase their collaboration with the UN mechanisms, in particular with its Special Rapporteurs. The Union encourages the path towards political, economic and social reforms, and the dialogue between all the Algerians in order to overcome the crisis affecting the country. The Union calls for the immediate release of all prisoners of war and calls on all concerned to support international efforts towards this end.

The European Union welcomes the latest developments in Angola and, in particular, the announcement of the cessation of hostilities and ongoing discussions in order to reach a global and durable cease-fire that can lead to a political solution of the conflict. The Union believes that this new opportunity for reaching peace and stability in Angola should be seized by all to bring about a solution to a conflict that for decades has caused impoverishment to its people. The Union deplores the recruitment of child-soldiers and the suffering inflicted on the civil population.

The European Union notes that the consolidation of peace, democracy and human rights in Angola is imperative and can only be achieved with the participation of all in an effort of national reconciliation, and by holding democratic elections in due course, when conditions for this will be met. In this regard, the Union expresses its satisfaction with the commitments made by the Government to work with UNITA and with the churches, political parties and civil society. The Union, on the other hand, is still very concerned about the humanitarian situation in the country and urges the Government to remedy the suffering of the displaced population, which is one of the largest in the world. The European Union encourages the Government to respect its commitments and mobilise additional resources for the well being of its most needed citizens, in particular by fully implementing the new National Programme of Emergency. The Union will continue to provide its assistance and is looking forward to working together with the Government in addressing this problem.

The European Union reiterates its support to the Arusha peace process, aimed at achieving reconciliation and normalisation in Burundi. The establishment, on the 1st of November 2001, of the interim Government, as well as an interim Parliament and Senate, marks an important stage to implement this peace process. Nevertheless, violations of human rights are still a matter of grave concern, in the context of the flare-up of violence in the country. Once again, the Union calls upon the confronted factions to put an end to the use of violence and to join, by means of dialogue and negotiation, the efforts to implement definitive peace. It urges them to remedy the suffering of the displaced population. The Union calls upon the Burundian authorities to adopt the necessary measures to provide the country with a legal and political framework that allows the respect for human rights and the fundamental freedoms of their citizen

The EU insists on the need to clarify the most severe cases of human rights violations that have taken place in Cameroon and, particularly, the disappearance of a group of citizens in Bepanda. It expresses its concern regarding the functioning of the legal system and trusts that the announced improvements will be carried out regarding preventive detention. Finally, it expresses its concern regarding the practice of torture, as was denounced by the United Nations Special Rapporteur, and urges the authorities of Cameroon to implement the recommended measures.

The European Union deeply regrets the deterioration of the political climate in the Central African Republic. The Union reiterates the UN Security Council's call for political dialogue, national reconciliation and respect for human rights. The Union also notes with concern reports of cases of extrajudicial executions and arbitrary detention.

The European Union has already shown its regret for the many imperfections evidenced in the conduct of the presidential elections held in Chad in May 2001. Likewise, it has taken note of the reports on serious violations of human rights perpetrated in the framework of the confrontations taking place in the north of the country. However, the process of national reconciliation, pursued between opposition parties and the Chadian Government since last January, gives hope for an improvement in the respect for human rights in the southern region. It reiterates its concern for the functioning of the judicial system, as well as for the restrictions imposed on the free press and the freedoms of expression, association and assembly. It urges the Chadian authorities to redouble their efforts for the parliamentary elections scheduled for this spring to be conducted in a satisfactory manner. In this regard, the European Union welcomes the signature of the agreement of 7th January 2002 between the Government of Chad and the Movement for Democracy and Justice in Chad. A cease-fire and a general amnesty were declared and the two parties committed themselves to work towards the achievement of peace and security.

While noting some irregularities in the process, the European Union considers that the elections in the Republic of the Congo on the 10th of March indicated the people's clear desire to make a break from a violent past. However, the European Union regrets the deficiencies during the electoral process, particularly the technical problems observed in the registration of electors and the drawing up of the electoral rolls, and hopes they will be redressed in the run up to the upcoming elections. The European Union hopes that the upcoming local and legislative elections will represent a legitimate expression of the Congolese population's will. On the other hand, the Union expresses its concern about the impunity of some cases of serious violations of human rights perpetrated in the country during its recent past.

Once again, the European Union notes with concern the de facto persistence in Equatorial Guinea of a single-party regime. It regrets that the detention conditions have not improved in prisons, and that reports of ill treatment, torture and arbitrary detention continue. While noting the cooperation extended by the authorities of Equatorial Guinea to the Special Representative of the Commission on Human Rights during his recent visit to the country, the European Union calls upon them to continue to lend him full support and to implement his recommendations fully.

The situation of human rights in Eritrea seriously concerns the European Union. The arbitrary detention of political opponents and journalists, the closure of the independent press and other violations of civil and political rights are evidence of a deteriorating human rights situation. The Union urgently calls upon the Eritrean authorities to reverse this policy and to set as soon as possible a new date and to put in place the conditions necessary for free and fair, multiparty elections.

The European Union urges the Government of Ethiopia to fulfil its pledges on multi-party democracy and freedom of information, and notes with regret that the recent elections in the Southern Region were not democratic. The Union also calls on the Government of Ethiopia to take recent comments made by the ILO on trade unions and freedom of association into account during discussion of the new Labour Law.

Likewise, the European Union urges the Governments of Eritrea and Ethiopia to continue with their dialogue and to implement the Algiers peace agreements in full, including the immediate release of all remaining prisoners of war. Further, the EU encourages both parties to recognise and implement the decision of the Boundary Commission expected in mid-April of this year.

The European Union closely follows the evolution of the human rights situation in the Gambia. The arrest of members of the opposition parties, human rights defenders and independent journalists carried out during the last months are a source of concern. The Union urges the Gambian authorities to unconditionally respect the integrity of the human rights of the population.

As regards the situation in the Republic of Guinea, the European Union has expressed its concern regarding the conditions in which the constitutional referendum was carried out last November. It urges the Government of Guinea to announce soon a date for the legislative elections in sufficient time for them to be credible, and to create an environment in which free and democratic elections can take place, in particular by establishing an independent electoral commission and inviting electoral observers. The European Union has expressed its willingness to support the Guinean authorities in the electoral process and would consider favourably a request from Guinea for international observers to monitor the elections.

The European Union closely follows the evolution of the human rights situation in Guinea-Bissau. In this context, the Union appealed to the authorities and institutions of Guinea-Bissau to cooperate and to strengthen their dialogue in order to consolidate peace, national reconciliation and economic development. The new Government and other institutions must be strongly encouraged to act in a spirit of tolerance, in order to promote democracy, the Rule of Law and the protection of human rights, in accordance with the constitutional dispositions, for the benefit and prosperity of the people of Guinea-Bissau.

The European Union regrets that the situation of human rights in Kenya has not undergone substantive improvements during last year. The attacks on the freedom of association, including opposition meetings and the independence of the judiciary as well as the responsibility of the security forces in cases of ill treatments, are matters of grave concern. The Union welcomes the willingness of Kenyan authorities to tackle in its political dialogue the cases of human rights violations, and urges them to act firmly, especially controlling and directing police action, in order to guarantee a safe and free environment for the next general elections.

The European Union is gravely concerned about the persistence of military conflict in Liberia and the human rights violations they bring about. Although the Union welcomes the frank dialogue with the Liberian Government in the framework of consultations according to articles 96 and 97 of the Cotonou Agreement on these issues, no real improvements are noticeable on the ground. The civilian population continues to suffer attacks and all types of abuses perpetrated by the combating forces of all sides, including governmental troops. The European Union urges the authorities of the country to protect the civilian population and the refugees and to adopt all pertinent measures to put an end to the impunity of those who violated and still violate the human rights of the population. The European Union recalls that UN sanctions were imposed upon Liberia in an effort to end its military and financial support for rebel groups in Sierra Leone and the region.

The EU regrets the violence in the aftermath of the presidential elections in Madagascar. The Union welcomes the mediation efforts undertaken by different international organisations since the beginning of the crisis, in order to find solutions to the political crisis in Madagascar. The Union calls for the renewal of dialogue between Mr Ravalomanana and Mr Ratsiraka, in order to reach a political solution on the basis of proposals put forward by the latest OAU mission. It calls upon all political parties and social and religious groups to give notice of moderation and willingness to enter into democratic dialogue, and also appeals to the authorities to respect the will of the country's electorate.

After a period of political and social instability that followed the 1999 general elections, the Union encourages the Government of Mozambique to pursue its contacts with the opposition in the process of national dialogue, with a view to guaranteeing a harmonious climate that allows for the pacific and transparent development of the coming electoral process, both at the local and national level, thus contributing to the consolidation of democracy and the Rule of Law in the country.

Whilst expressing its satisfaction regarding the progress in the democratisation process in Nigeria, the European Union urges the Government of Nigeria to abolish the death penalty, or, as a first step, establish a moratorium. Furthermore, it expresses its concern at inhuman punishments inflicted in some states in Nigeria. The Union expresses also its concern over the impunity of vigilante groups operating in some states which are responsible for operating kangaroo courts and carrying out summary executions. The European Union, alarmed at rising communal violence, encourages the Nigerian Government to take appropriate measures to calm ethnic and religious tensions which have resulted in thousands of deaths since the last elections.

The European Union supports the putting in place in Rwanda of policies relating to democratisation, decentralisation and the introduction of a new constitution, leading to the end of the period of transition in mid-2003 with free elections and full democracy. The EU urges the Government to bring to justice the authors of crimes perpetrated against political opponents. It has taken note with satisfaction of the activities carried out by the National Human Rights Commission, the Legal and Constitutional Commission, the Commission for National Unity and Reconciliation and the Electoral National Commission. It urges the Government of the country to guarantee and respect the independence of these bodies. The Union also took note of the development of the local electoral process during 2001, as well as the elections that allowed the designation of the gacaca judges.

The European Union remains concerned about the number of people detained in prisons, many who have been held for several years without files or apparent investigation of their alleged crimes. The mobilisation of gacaca represents a positive development in this regard. In this context, it urges the Rwandan Government to sign and ratify the UN Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. The European Union is concerned by some restrictions on civil and political rights and in this respect calls on the Rwandan authorities to allow the right of association and freedom of expression. Finally, the Union satisfactorily notes that the death penalty has not been applied since 1998, and urges the Rwandan Government to extend such a "de facto" moratorium its commitment to the definitive abolishment of this kind of punishment. The Union urges the Rwandan Government to fully respect human rights and International Humanitarian Law in the territories under their control in the Democratic Republic of the Congo and to fully comply with its commitments under the Lusaka cease-fire Agreement, the Kampala and Harare disengagement plans and relevant UNSC resolutions.

The European Union notes with satisfaction the progress made during the last year in the Sierra Leone peace process. It reiterates its support for UNAMSIL's action and encourages it to continue to fulfil its mandated tasks, in particular the protection of the civilian population and its election-related tasks. It underlines the importance of the restoration of Government authority over the entire country and the provision of essential services, especially security, to facilitate the unhindered return of displaced persons and refugees. It urges the Government of Sierra Leone to strengthen the political dialogue both within Sierra Leone and in the Manu River Union, and promote efforts aimed at national reconciliation. The European Union welcomes the commitment of all parties to abandon violence. It condemns the use of child soldiers through forced recruitment or any other means, and the abduction of innocent civilians, especially women and children. It welcomes the release during the past year of large numbers of child soldiers and abducted persons, and calls upon the Government of Sierra Leone to pay special attention to their needs and those of displaced persons and refugees. It also welcomes recent progress on the Special Court for Sierra Leone and the Truth and Reconciliation Commission and calls upon the United Nations and the Government of Sierra Leone to ensure their effectiveness in bringing to justice those most responsible for crimes against humanity and in promoting reconciliation. It calls upon the stakeholders to grasp the opportunities brought about by the ending of the conflict and urges their full and effective participation in the political process leading to free and fair elections next May.

The European Union has continued to note with concern the events in Somalia. It exhorts all parties concerned to intensify their reconciliation efforts to end violence and to commit themselves to fight against all forms of terrorism, with full respect for human rights and individual freedoms. The Union welcomes the decision to coordinate IGAD´s efforts to assist Somalia in national reconciliation efforts, urging it to resume dialogue and negotiation and to take a constructive part in the Reconciliation Conference to be held soon in Nairobi. The Union shows its concern for the chaos present in large parts of the country, which provides fertile ground for extremists of all kinds, attacks on civilians and international humanitarian workers. The violations of the rights of women and girls, including the continuity of the practice of female genital mutilation, remains a matter of the most serious concern.

The European Union is still concerned at the restrictions held in Swaziland with regard to the activities deployed by political parties, freedom of association and freedom of the press. The Union encourages Swaziland to address these issues as it begins the process of drafting its new constitution. Likewise, it expresses its concern at recent attacks on the independence of the judiciary and urges the authorities of the country to ratify as soon as possible the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women.

While welcoming the recent release of the political opposition leader Yawovi Agboyibo, the EU deeply regrets the deterioration of the political climate in Togo. The attitude of the Togolese authorities puts the process of democratisation as laid out in the Lomé Framework Agreement at risk and continues to undermine the prospects for holding elections. Attacks on the exercise of the freedom of the press and defamatory campaigns against the opposition, carried out by the official media, are alarming. The European Union urges the Government of Togo to guarantee and arrange for the prompt holding of democratic elections.

The European Union has taken note of some recent developments in Tunisia that have resulted in improvements in the field of human rights, in particular, prison reform. Even though the developments with regard to economic and social rights of the population represent a factor for the stability of the country, obstacles to the freedoms of association and expression still exist.

The Union is deeply concerned with the harassment to which members of non-governmental organisations are exposed. Likewise, the conditions in which several trials have been recently held against political opponents for peacefully expressing their opinions constitute a violation of their human rights and question the independence of the Tunisian judiciary.

During the last months, the European Union has continued to examine the evolution of the situation in Uganda. Taking note of the legislative elections last June, the Union encourages the authorities to proceed with good governance reforms, and to support the work of the Constitutional Review Commission. The Union notes its concern over the continued restrictions on the activities of political parties and over the worsening poverty levels in northern Uganda. The European Union reiterates its position on the responsibility of Uganda and Rwandan troops occupying parts of eastern Democratic Republic of Congo, expresses concern at the violations of human rights and international humanitarian law perpetrated in these areas and stresses that occupying forces should be held responsible for human rights violations in the territory under their control.

The European Union closely follows the situation of human rights in Zambia with concern, especially following an electoral process whose regularity has been questioned before the courts. It hopes the latter will be allowed to act with independence and in accordance with the law, and that the political behaviour of the new authorities will be adjusted to criteria of good governance. On the other hand, it regrets that the recommendations included in the Report on Torture drawn up last year have not been yet put into practice.

The European Union welcomed the electoral process held last October in Bangladesh. The Union has noted with growing concern the continuing deterioration of law and order that has visibly expanded over the last year and an apparent increase in reports on violence against minorities and mob justice recently. It trusts that the Government's efforts to end the violence that occurred during and after the electoral referendum and to bring their perpetrators to justice will allow for the stabilisation of the situation. The Union urges the implementation of effective measures to remedy a situation that negatively impacts the development efforts of Bangladesh. The European Union welcomes the commencement of the legislative process for the creation of a National Commission on Human Rights and urges the Government not to postpone this important step. The Union urges the Government to give priority to the implementation of the 1997 Peace Agreement regarding the Chittagong Hill Tracts. The European Union strongly condemns the barbarious acts of acid throwing and urges the Government to provide effective protection from this abhorrent crime.

The European Union welcomes the positive developments in the situation of human rights in Cambodia in spite of some serious difficulties, such as a weak Rule of Law, corruption and persistence of a climate of violence in some areas. It encourages the authorities to set up judicial reforms. The Union considers that the Commune elections held on the 3rd of February have marked progress for democracy but that several violent incidents that have tarnished the pre-electoral period also raised some deep concerns. The European Union remains deeply attached to the setting-up of the Tribunal to judge the human rights violations committed under the Khmer Rouges regime, in conditions that would guarantee its full independence, impartiality and objectivity, so that international standards of justice, fairness and due process are met during the process. The European Union stands ready to assist in this direction and we recognise the need for the UN and the Government of Cambodia to continue to cooperate on this question.

The European Union has continued to examine the situation of human rights in Indonesia closely. The Union hopes that the country will continue the process of political and economic reform. It welcomes positive developments such as the approval of the autonomy laws for Aceh and Papua,

the legislation on the establishment of the human rights tribunals and the Malino peace agreement on the Moluccas. The Union underlines the importance that those tribunals will function according to international standards. As regards the ad hoc Tribunal on East Timor the Union also hopes that its mandate will be defined to include all human rights violations committed in 1999. The Union would also like to recall the understanding reached between the Indonesian authorities and the former Chairman of this Commission on Human Rights, during his visit to Indonesia, that those responsible for the killing of the Dutch journalist Sander Thoenes will be brought to justice before the said ad hoc Tribunal. The European Union reiterates its concern regarding violence and human rights violations in various parts of the country, specifically Aceh, Papua and the Moluccas. It notes with concern the increasing intimidation of human rights activists and strongly calls upon the Government of Indonesia to take the necessary action to prevent such intimidation. In this respect the Union urges the Indonesian authorities to clarify the circumstances of the murder of Mr Theys Eluay and to bring its perpetrators to justice as soon as possible.

The European Union expresses its concern over the lack of progress in the human rights situation in Laos. The European Union reiterates its concern over the fact that the exercise of political opposition is not tolerated, over the arbitrary nature of some of the arrests and the prolonged detention of several persons for their non-violent exercise of their rights. The Union is particularly concerned at the lack of information about the persons arrested in October 1999 for demonstrating against the Government. The Union regrets that the signature in 2000 of the two United Nations Covenants on Human Rights have not led to a noticeable improvement in the situation. The Union urges authorities to ratify these instruments and, most of all, to implement them, putting an end to the existing restrictions regarding the freedom of association, expression, assembly and religion.

The European Union takes note of the positive predisposition of the authorities of Lebanon to implement a moratorium on the use of the death penalty, hoping that this form of punishment will be definitively abolished in the near future. The European Union reiterates its concern about the massive arrests that took place in Lebanon in August last year, violating the freedom of expression and information.

The European Union expresses its concern regarding the deterioration of the respect of human rights that is taking place in Nepal due to the growing terrorist activity, including indiscriminate attacks against the civil population by Maoists. The Union urges the end of this terrorist violence and reiterates its condemnation of these types of actions, whatever the pretext. It urges also the Communist Party of Nepal (Maoist) to resume negotiations with the Government and set out its demands in the framework of the democratic system established in the country's Constitution. It urges the Nepalese authorities to ensure that actions taken by the law enforcement bodies do not result in human rights violations, in the framework of the state of emergency proclaimed on the 26th of November 2001.

The European Union attentively follows the evolution of the human rights situation in Pakistan. It encourages President Musharraf to persevere in his intention to strengthen democratic institutions in the country, including through the implementation of the "roadmap to democracy", and having already implemented elected local bodies, to facilitate national elections next October. However, it regrets the prevalence of major restrictions to political freedoms, which should be lifted, and would like to emphasise that democratic rule must be fully restored to Pakistan. The European Union expresses its grave concern regarding the resurgence of sectarian violence and intolerance. Encouraged by President Musharraf´s speech on the 12th of January, it calls upon the authorities to take the appropriate and effective measures in order to ensure that members of ethnic and religious minorities enjoy full and equal rights as citizens. It also urges them to suppress the practice of "honour killings", and to put an end to discrimination against women, thus actively promoting the role of Pakistani women in society. The European Union welcomes President Musharraf's recent

decision to commute the death penalty of a hundred youths, and it urges the Pakistani authorities to completely abolish the death penalty. The Union also takes positive note of the restoration of joint electorates and efforts to increase the political role of women in Pakistan. Finally, it urges the Pakistani authorities to embark on the reform or abolition of the blasphemy laws.

The European Union reiterates its concern about the current tensions between India and Pakistan. We urge both countries to seek ways to return to dialogue on the issues between them, including Kashmir, in the spirit of the Lahore Declaration and the Simla Agreement. The European Union reiterates its condemnation of the terrorist attacks that have taken place in Kashmir and elsewhere, including the 1st of October 2001 attack against the state assembly in Srinagar and the 13th of December 2001 attack on the Parliament building in Delhi. The Union welcomes steps taken by Pakistan against terrorism in the aftermath of President Musharraf's speech of 12 January and urges Pakistan to continue taking measures to clamp down on terrorist activity emanating from territory under Pakistani control. The European Union also urges India to work to improve the human rights situation in Kashmir, to allow access for international human rights observers to Kashmir and to extend an invitation to the Special Rapporteur on Torture.

Given the proximity of the national elections that will be held in Papua New Guinea next June, the European Union expresses its concern regarding the state of public safety in the country and trusts that the authorities will be able to create the appropriate conditions in order to hold the elections without violence and that the civil and political rights of the citizens will be protected.
Even if the European Union has taken note of certain improvements in the situation of human rights in Saudi Arabia, there are still reasons for deep concern. The Union welcomes the setting-up of committees on human rights within the framework of three Saudi ministries and hopes that their action will be efficient. It has taken note of the recently adopted law on modernisation of criminal procedures. Likewise, it hopes that the spirit of cooperation with the relevant UN mechanisms and rapporteurs shown by the authorities will materialise in fruitful visits and actions.

Nevertheless, the Union deplores the maintenance of restrictions that limit the freedom of expression, assembly, association and religion, as well as inhuman punishments, including the unacceptable modalities in the use of the death penalty, the lack of transparency in trials and the lack of respect for the human rights of detainees to legal and consular assistance. After the accession of the country to the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women the European Union has called for the withdrawal of the reservations entered into and the Union now reiterates its call to that effect. The situation of women, who remain subject to systematic discrimination, has not improved. The Union encourages the Saudi Government to ratify the two UN Covenants on Human Rights and to thoroughly implement the obligations it accepted when acceding to those other instruments to which it is a party, such as the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment.

The European Union observes with concern the increase in insecurity and the breakdown of the Rule of Law in the Solomon Islands and calls upon the Government to take decisive remedial action, also bearing in mind that a considerable improvement of the situation is a pre-condition for development.

The European Union welcomes the cease-fire agreement reached in February in Sri Lanka and urges the parties to respect it in its integrity. We encourage the parties, through dialogue, to find a peaceful and lasting solution to the conflict that will satisfy the expectations of all communities. The Union trusts that the cease-fire will create the conditions for a normalisation of the situation in Sri Lanka. The European Union welcomes the efforts to renounce to practices such as censorship, election violence and other politically motivated violence, torture and impunity, and stresses the

need for a sustained effort to respect human rights, putting an end to the serious violations that occurred during the conflict. In this respect, the European Union expects the LTTE to live up to its promises and end its engagement in the forced recruitment of minors. The EU urges all parties to participate in the peace process and to respect democratic principles.

The European Union continues to closely follow the evolution of the situation of human rights in Syria. Despite the release of several hundreds of political prisoners, the closing of two jails for this category of detainees and a certain opening of the media, over the last few months restrictions on civil rights have been maintained, in particular on the freedoms of expression, assembly and association. Ill-treatment and torture continue. The Union expressed its concern about the arrest, last September, of two Syrian MPs, and the recent conviction of one of them, as well as the arrest of a group of intellectual opponents for an alleged crime of opinion. The Union will continue to encourage all initiatives of the authorities aimed at making progress in political reforms and in the improvement of human rights. In this sense, it urges the Syrian government to ratify the UN Conventions to which it is not yet a party, in particular the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment and the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women.

The European Union has welcomed the reforms of the legal system in Thailand and the country's acceptance of new international obligations regarding the regulation of child labour, as well as the recent establishment of the National Commission on Human Rights. However, it regrets the increase in the application of the death penalty. It notes recent concerns about infringements, formal and informal, on press freedom and urges the Thai authorities to maintain their good record on media freedom in line with the 1997 Constitution. While understanding the difficulties Thai authorities face, the Union expresses its concern regarding the forced repatriation of some Burmese refugees and encourages these authorities to increase their cooperation with the UNHCR.

The European Union welcomes the reforms of the legal framework being carried out by Vietnam as a step towards the Rule of Law. It maintains its concern, however, about the authorities' disregard for the civil and political rights of the citizens and the violation of the freedoms of expression, assembly and religion. The Union urges the Vietnamese authorities to open their country to cooperation with international humanitarian organisations and with the United Nations human rights monitoring mechanisms.

The European Union shares the UNHCR concerns over recent actions by the Vietnamese and Cambodian authorities, which have led UNHCR to withdraw from the Tripartite Agreement for the voluntary return of Vietnamese citizens from the Central Highlands. It urges the two Governments to comply with their international obligations and to resume cooperation with UNHCR.

The European Union is still concerned about the serious deficiencies that characterise the situation of human rights in Cuba. However, the Union notes a few signs of positive movement, such as greater religious freedom and the fact that the death penalty has not been applied for two years. Although the Union notes some progress, we continue to regret that there are still prisoners of conscience on the island. The Union also regrets the fact that the civil and political rights of the population, particularly the freedoms of expression, association, assembly, information and movement are still ignored by the authorities, and that the authorities refuse to undertake adequate reforms to redress this situation. The European Union urges the authorities to end the harassment against those persons who oppose the regime and to release all persons who are currently imprisoned for the exercise of freedom of speech. It urges the Cuban Government to ratify the

United Nations Covenants on Civil and Political Rights and on Economic, Social and Cultural Human Rights and to formalise a moratorium on the application of the death penalty, prior to its complete abolition.

The European Union acknowledges that some progress has been made regarding the implementation of the Peace Agreements in Guatemala. However, it remains seriously concerned about the slow pace of implementation of those Agreements and about the human rights situation in the country. The continuing threats, intimidation, aggressions and kidnappings as well as lynching, suffered by among other victims, human rights activists, field workers engaged in the research of mass graves, members of the judiciary and some journalists must be more actively investigated and prosecuted. The impunity of those who violate the human rights of the Guatemalans must be combated. Furthermore, the European Union regrets the widening of the scope for the application of the capital punishment. Likewise, the Union considers it essential to implement in full the recommendations contained in the report of the Commission for Historical Clarification. The Union pays particular attention to the transformation of the armed forces, where significant reforms are still pending. The European Union also expresses deep concern at the re-emergence of paramilitary groups.

The EU expresses its deep concern about the deterioration of the human rights situation in Haiti, in the context of the political crisis existing in the country since the elections of May 2000. The EU strongly condemns the violence and intimidation which some members of the opposition parties, journalists, media and human rights organisations have been subjected to. It urges the Haitian government to act with the greatest diligence to implement paragraph 4 of OAS Permanent Council Resolution 806 with a view to re-establishing a security climate which will create the necessary conditions to allow the resumption of the negotiations led by the OAS, aimed at reaching a political settlement with Democratic Convergence.

Mr Chairman,

The ongoing struggle against the retention of the death penalty in many countries is one of the fundamental objectives of the European Union in the field of human rights. The Union strongly advocates the universal abolition of this kind of punishment, which we consider cruel, inhuman and degrading. We are pleased that an important number of States are complying with a de facto moratorium on its use, and encourage that this example spreads so that capital punishment may be definitely abolished. We invite those States that maintain this form of punishment to limit it to the most serious crimes, and to apply it always pursuant to international standards, so that capital punishment may not be imposed on persons below 18 years of age at the time of the commission of the crime, to pregnant women or new mothers or persons suffering from mental disorder.

Thank you, Mr Chairman.

INTERVENTION ON BEHALF OF THE EUROPEAN COMMUNITY AT THE 58TH SESSION OF THE UN COMMISSION ON HUMAN RIGHTS (GENEVA, 18 MARCH - 26 APRIL, 2002)

Introduction
Further to the intervention by Spain on behalf of the European Union under item 19, I should like to provide a brief insight into how the European Union supports the promotion and protection of human rights through European Commission programmes.

Mainstreaming Human Rights
The European Commission is seeking to mainstream human rights' considerations throughout its funding programmes and policy activities. To this end, we are establishing Country Strategy Papers which include human rights as a key element. We are also looking hard at the issue of training: officials on the ground must be instilled with a thorough knowledge of human rights in order to ensure that programmes and policies are properly implemented.

The European Initiative for Democracy and Human Rights
Since its inception in 1994, the European Initiative for Democracy and Human Rights has been the core funding mechanism for human rights' projects and it now channels over €100 million each year to NGOs and international organisations across the globe. Such assistance complements the larger-scale funding which is delivered through our country programmes.

The European Initiative has tackled many human rights' issues. As an example, the prevention of torture and the rehabilitation of torture victims has been one key goal. Rehabilitation centres deliver much-need medical, legal and social assistance to victims of torture and the EU remains the largest supporter of such centres in the World with €12 million devoted last year to projects both inside and outside the EU. We have also funded a wide range of preventive activities such as the training of police and prison officials and the tracking of technology used in the perpetration of torture.

For the period 2002-2004, we have moved to focus European Initiative funds on four key priorities: support to strengthen democratisation, good governance and the rule of law; the abolition of the death penalty; support for the fight against torture and impunity and for international tribunals and funds to combat racism, xenophobia and discrimination against minorities and indigenous peoples. Part of the funding will be allocated to 29 "focus" countries. The choice of countries took into account many factors, including the capacity of NGOs on the ground.

Civil society will be the main beneficiary of assistance under the European Initiative and projects will be selected under several Calls for Proposals which will be launched this month. NGOs are key interlocutors, not only as recipients of aid but also as essential contributors to the formulation of EU policy. This takes place through regular contacts, including the EU annual human rights forum, drawing together NGOs, academics, EU and Member State officials to tackle specific human rights' questions. Last year the forum looked at the role of human rights and democracy in conflict prevention and resolution.

We also address specific issues of concern through targeted projects with international organisations

such as the UN and the OSCE. For example, we have recently funded an extensive programme with UNICEF to reintegrate child soldiers in Sierra Leone and we are currently supporting 16 ongoing projects with the Office of the High Commissioner for Human Rights for a total of almost 9 million euros.

The European Initiative in the Future

The new strategy for EU funding does not mean that our selection criteria have been set in stone. There is plenty of room for innovation and priorities will be reviewed annually. One developing area which we are looking at is Corporate Social Responsibility. The issue extends into many domains, including labour standards to the protection of health and the environment. The European Commission has sought to stimulate debate with the publication of a Green Paper last year examining the concept. That debate – including the question of how to support and encourage enterprises to observe core standards and human rights' values - will undoubtedly develop further.

Conclusion

At a time when human rights principles are under a great deal of strain, it is important that the international community targets its assistance as effectively as possible. That is the goal towards which the European Commission will aim with determination.

PRESIDENCY STATEMENT BY H.E MR PÍO CABANILLAS MINISTER/SPOKESMAN OF THE GOVERNMENT OF SPAIN ON BEHALF OF THE EUROPEAN UNION, AT THE 27TH UN SPECIAL SESSION OF THE GENERAL ASSEMBLY ON CHILDREN (NEW YORK 8 -10 MAY, 2002)

Mr Chairman,

I have the honour to speak on behalf of the European Union. The Central and Eastern European countries associated with the European Union Bulgaria, Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Romania, Slovakia, Slovenia and the associated country Cyprus, align themselves with this statement.

First, I would like to thank the United Nations Secretary General for the excellent report "We, the Children" that constitutes a solid base from which to draw up futures agendas on children and adolescents, Ambassador Ms. Patricia Durrant, Chairperson of the Preparatory Committee of this Special Session and the rest of the members of the Committee, for the efforts devoted to this process.

Likewise, we could like to express our most sincere acknowledgement to UNICEF and to its Executive Director Ms. Carol Bellamy, for its dedication and professionalism in improving the situation of children worldwide, and to the Fund's National Committees for their excellent work of support and preparation.

The almost universal ratification of the Convention of the Rights of the Child and the impact it has had on the daily lives of our children is, without comparison, the greatest achievement for children of the past decade. The CRC is the standard for all our work for and with children. In all our countries the implementation of the CRC is high on the national agendas and part of policy and decision making in all areas. In this respect, the EU is guided in all its actions on behalf of children by the Convention's four general principles: the best interest of the child, non-discrimination, survival and development and participation.

Since the adoption of the CRC and the World Summit for Children in 1990, we have made concrete progress in all areas of human rights and in forging a global framework for poverty reduction. We have achieved this through the major UN conference and conventions and their follow up, culminating in the Millennium Declaration which sets a clear agenda for the 21st century.

Our countries are promoting the Convention at the national level. The EU's Charter of Fundamental Rights reaffirmed the obligations to act in the best interest of children and to take their views into account. Furthermore mechanisms for monitoring compliance with the CRC have been put in place. The creation of ombudspersons for children or other similar institutions exists in a great number of countries in all regions. The Committee on the Rights of the Child accomplishes a fundamental function in reviewing progress and making recommendations for the full implementation of the Convention. At the international level, we have consistently promoted the integration of a rights based approach in the work of regional and global organisations such as UNICEF and we welcome the fact that this is now firmly entrenched in their mandates and programmes. The great increase in

the number of NGOs and other grass-roots organisations, which work to promote and protect the rights of the child around the world, has led to a global acceptance of the values and principles enshrined in the Convention.

Mr Chairman,

We re-commit ourselves today to the adoption of public policies for the realisation of the rights of the child in order to create a "world fit for children".

In this context, our priorities are:

First and foremost our action for children should be firmly rooted in the Convention on the Rights of the Child as the legal basis, the necessary and essential reference in the realisation, which are incompatible with the Convention, and to regularly review other reservations in view of withdrawing them.

The Convention has created a powerful force for realising the rights of children everywhere. We celebrate the recent entry into force of the two Optional Protocols to the CRC on armed conflicts and the sale of children, child prostitution and child pornography and, given their importance, we urge all States to sign and ratify and those who are parties to them to fully implement them,

A key priority of the EU is to work towards the abolition of the death penalty. In the context of this Special Session, we make an urgent call to end this practice and life imprisonment, for those who were under eighteen years of age at the time the offence was committed.

The European Union is concerned that the sexual and reproductive health of young people has been a neglected area. In many countries HIV/AIDS is spreading fastest among 15-24 year olds, every year adolescents give birth to 30 million infants, and girls under 20 are twice as likely to die from child birth as women in their twenties. Moreover, being a teenage mother also limits a girl's prospects for the future, including with respect to income and education. We need to address these problems urgently. Young people should be empowered to make appropriate and safe choices about their sexual behaviour. They must be able to access high quality sexual and reproductive health information and services to achieve this, as we all agreed in Cairo and Beijing.

The Millennium Development Goals commit us to reduce child mortality by two thirds and maternal mortality by three-quarters by 2015. To achieve these goals, we must develop fair, accessible and effective preventative and curative health and social services.

Child labour has been a prominent issue on the international agenda in the nineties, culminating in the adoption of ILO Convention 182 on the Worst Forms of Child Labour. The EU welcomes the growing number of states that have ratified ILO Convention 138 on Minimum Age for Admission to Employment and underlines its importance for the effective abolition of child labour and reining in the minimum age for admission to employment.

All states have agreed to provide free primary education of good quality to boys and girls alike. This must be made available equally to children with physical or mental health disabilities. We need to ensure that children also learn values such as tolerance and respect to for diversity and how to

protect the environment. This underlines and reinforces our belief that children must have the right to live free of racism, xenophobia, intolerance and all forms of discrimination.

We take our obligations to listening to boys and girls seriously when considering issues that affect them. We recognise children as active participants in the construction of our societies and perceive the importance of their vision in the formulation of a common future strategy. This Special Session formally recognises this importance, and a sign of it is their presence among us. We are listening to their recommendations with great interest.

Mr Chairman,

These goals, which I have outlined, are ambitious, but I believe, achievable. We are convinced that the fulfilment of the rights of the child is a task and responsibility of everyone. International cooperation and collaboration can contribute to fully achieving the obligations and principles of the Convention throughout the world. To this end we will build on the Monterrey Consensus and its agreement to forge a new partnership between all our countries in accordance with our repeated commitment to achieve the goal of channelling 0.7% of our Gross National Product to Official Development Assistance, the Member States of the EU have decided to do what they must, to collectively reach an average of 0.39% in the European Union by 2006.

We must ensure that the Plan of Action we shall agree on here does not remain words alone. We recognise that we will be accountable to all our children if we do not deliver on this.

Therefore, Mr Chairman, while we have made much progress, there is still much to be done in facing the challenges at hand. The tragic events of September 11 made clear how fragile peace is, and strengthened our conviction of the need to put in place a plan of action which is both clear and demanding, in view of ensuring a comprehensive human rights framework on behalf of children.

We hope that this Special Session will offer an opportunity to reaffirm our commitment to the Rights of the Child worldwide. We believe that this is the only way for humanity to progress and develop.

Thank you, Mr Chairman

MEDEDELING VAN DE COMMISSIE (COM (2001) 291 def.) AAN DE WERELDCONFERENTIE TEGEN RACISME, RASSENDISCRIMINATIE, VREEMDELINGENHAAT EN AANVERWANTE VORMEN VAN ONVERDRAAGZAAMHEID (DURBAN, ZUID-AFRIKA, 31 AUGUSTUS - 7 SEPTEMBER 2001)

1. Inleiding

Één van de hoofdbeginselen van de Verenigde Naties is het verbod op discriminatie op grond van ras. De universele verklaring van de rechten van de mens uit 1948 en andere internationale rechtsinstrumenten noemen met name dit beginsel. Hoewel de internationale gemeenschap sedertdien ononderbroken hiertegen in het geweer is gekomen, komt rassendiscriminatie nog steeds in de wereld voor. In 1997 heeft de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties besloten om uiterlijk in 2001 een wereldconferentie tegen racisme, discriminatie, vreemdelingenhaat en daarmee samenhangende onverdraagzaamheid te houden. Dit besluit wijst op de groeiende internationale bezorgdheid hierover en erkenning van de problemen en de mogelijkheden om ze aan te pakken. De conferentie wordt georganiseerd door het hoge commissariaat voor de mensenrechten en vindt plaats in september 2001 in Zuid-Afrika.

De wereldconferentie tegen racisme en discriminatie zal voornamelijk betrekking hebben op actiegerichte praktische stappen tegen racisme waaronder maatregelen op het gebied van preventie, onderwijs, bescherming en het treffen van effectieve remedies. De hoofddoelen zijn:

- bestudering van de vooruitgang bij de bestrijding van rassendiscriminatie, herevaluatie van de problemen die verdere vooruitgang in de weg staan en uitwerking van maatregelen om deze te overwinnen;
- bestudering van de wegen en middelen om de toepassing van de bestaande regelgeving en instrumenten ter bestrijding van rassendiscriminatie beter te waarborgen;
- sensibilisering voor racisme en de gevolgen daarvan;
- formulering van concrete aanbevelingen om de activiteiten en mechanismen van de Verenigde Naties via programma's ter bestrijding van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en daarmee samenhangende onverdraagzaamheid efficiënter te maken;
- bestudering van de politieke, historische, economische, sociale, culturele en andere factoren die tot racisme leiden;
- formulering van concrete aanbevelingen voor verdere actiegerichte nationale, regionale en internationale maatregelen tegen alle vormen van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en daarmee samenhangende onverdraagzaamheid;
- en opstelling van concrete aanbevelingen om de Verenigde Naties aan de nodige financiële en andere middelen te helpen voor hun acties tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en daarmee samenhangende onverdraagzaamheid.

Deze Mededeling van de Commissie is bedoeld als discussiestuk voor de wereldconferentie. Hierin wordt een samenvatting gegeven van de maatregelen die reeds in de Europese Unie zijn genomen om racisme te bestrijden, en wordt aangegeven wat kan worden bereikt als een groep landen op regionaal niveau samenwerkt. De lidstaten en de instellingen van de Europese Unie hebben duidelijk gemaakt dat zij vastbesloten zijn om racisme in Europa te bestrijden door hun beleid en activiteiten op een aantal gebieden te coördineren. De lidstaten hebben zelfs bindende Europese wetgeving aangenomen om rassendiscriminatie te verbieden en zij zijn verplicht om die in het nationaal recht toe te passen. Gehoopt wordt dat de in deze Mededeling gegeven voorbeelden van werkzaamheden in de Europese Unie niet alleen een aanzet kunnen vormen tot een debat op de

wereldconferentie maar ook in de jaren na de conferentie overal in de wereld op regionaal niveau tot activiteiten ter bestrijding van racisme kunnen inspireren.

De wereldconferentie biedt de Europese Unie tevens de gelegenheid om van de ervaringen van de rest van de wereld te leren hetgeen van nut is voor de uitwerking van toekomstige strategieën en maatregelen tegen racisme.

Deze Mededeling is gebaseerd op het document van de diensten[74] van de Commissie dat als Europese bijdrage voor de wereldconferentie tegen racisme, rassendiscriminatie en daarmee samenhangende onverdraagzaamheid is opgesteld. De Europese conferentie *'Allemaal anders – allemaal gelijk: van beginsel tot praktijk'* werd van 11-13 oktober 2000 door de Raad van Europa in Straatsburg gehouden.

De Commissie heeft geholpen bij het opstellen van de politieke verklaring en de algemene conclusies die tijdens de conferentie zijn aangenomen, en heeft verder subsidie verleend voor het NGO-Forum dat van 10 -11 oktober 2000 is gehouden.

De Gemeenschap was ook actief betrokken bij de voorbereiding van de conferenties in Noord- en Zuid-Amerika, Afrika en Azië en heeft € 3.6 miljoen aan het hoge commissariaat voor de mensenrechten overgemaakt ter ondersteuning van de deelname van de NGO's aan de voorbereidingen (Santiago, Chili (5-7 december 2000) – Dakar (21-24 januari 2001), Teheran (19-21 februari 2001) en de wereldconferentie zelf. De NGO's zijn de voornaamste partners bij de bestrijding van racisme. Zij spelen een hoofdrol bij de bestrijding van dit probleem in de praktijk.

II. 2. Achtergrond: De ontwikkeling van het beleid van de EU inzake de mensenrechten en de bestrijding van racisme

De Europese Unie is gebaseerd op de beginselen van vrijheid, democratie, eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden en de rechtsstaat. Deze beginselen worden door alle lidstaten toegepast. Het recht op gelijkheid voor de wet en bescherming van iedereen tegen discriminatie is een voorwaarde voor een goed functionerende democratische maatschappij.

De Europese Gemeenschap is een supranationale organisatie die in de meer dan 50 jaar geleden door de lidstaten gesloten verdragen is opgericht. De EG kan alleen handelen als haar daartoe door de verdragen bevoegdheid is verleend. Aangezien de EG oorspronkelijk zuiver economische doelen had, bezat zij geen bevoegdheden om eerbiediging van de mensenrechten af te dwingen en racisme te bestrijden maar inmiddels maakt de bescherming van de fundamentele rechten en de bestrijding van racisme wel deel uit van haar grondslagen en huidige activiteiten.

Sedert 1977[75] hebben de Europese instellingen herhaaldelijk verklaard dat zij vastbesloten zijn om voor de mensenrechten en de fundamentele vrijheden op te komen en hebben zij alle vormen van onverdraagzaamheid, racisme en vreemdelingenhaat veroordeeld. De Europese Commissie, het Europees Parlement en het maatschappelijke organisaties roepen al een aantal jaren om Europese wetgeving ter bestrijding van discriminatie.
De eerste grote stap tegen racisme in de Europese Unie werd gedaan op 23 juli 1996 toen de Raad en de vertegenwoordigers van de lidstaten een resolutie goedkeurden waarin 1997 tot het

---

74 Bijdrage van de diensten van de Commissie aan de regionale Europese conferentie "Allemaal anders – allemaal gelijk" van 17 april 2000.

75 Gemeenschappelijke verklaring van het Europees Parlement, de Raad en de Commissie betreffende de eerbiediging van de fundamentele rechten en het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, 5.4.1977 (PB C 103 van 27.4.1977, blz.1).

Europees Jaar tegen racisme[76] werd uitgroepen. In 1997 gebeurde er van alles waardoor het besef groeide dat racisme moet worden bestreden en de noodzaak van wetgeving in de Europese Unie toenam. Op grond hiervan heeft de Raad in 1997 een Verordening houdende oprichting van een Europees Waarnemingscentrum voor racisme en vreemdelingenhaat in Wenen goedgekeurd. Hoofddoel van dit Centrum is het verstrekken van objectieve, betrouwbare en vergelijkbare informatie over racisme en vreemdelingenhaat in Europa aan de Gemeenschap en de lidstaten.

Bovendien heeft het Verdrag van Amsterdam dat in mei 1999 in werking trad, de bepalingen over de mensenrechten en de fundamentele vrijheden in de EU (de artikelen 6 en 7 van het Verdrag betreffende de Europese Unie) versterkt en een nieuw artikel 13 in het EG-Verdrag ingevoerd. Artikel 6 wijst op de verplichtingen van de EU om voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op te komen. Artikel 7 geeft de EU de mogelijkheid om sancties te treffen tegen een lidstaat die de mensenrechten en de fundamentele vrijheden ernstig en voortdurend schendt. In het in februari 2001 gesloten ontwerp-verdrag van Nice is deze mogelijkheid zelfs aangescherpt. Artikel 13 verleende de Gemeenschap bevoegdheid om wettelijke maatregelen te nemen tegen discriminatie op grond van ras.

Het Pekingproces (de follow-up van de Wereldvrouwenconferentie van de Verenigde Naties) erkende dat er een wisselwerking bestaat tussen discriminatie op grond van geslacht en racisme en dat discriminatie op grond van geslacht en tevens alle andere vormen van discriminatie, vooral rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en daarmee samenhangende onverdraagzaamheid nog steeds een gevaar betekenen voor de mensenrechten en de fundamentele vrijheden van de vrouw. De Commissie heeft hiermee bij haar inspanningen in de strijd tegen racisme in Europa rekening gehouden.

De Commissie stelde in november 1999 een pakket maatregelen voor om artikel 13 uit te voeren, waaronder wetgeving die in de hele EU discriminatie op grond van ras verbiedt. De wetgeving kreeg topprioriteit en werd met spoed in juni 2000 door de Raad goedgekeurd.
Daarnaast heeft de EG 'mainstreaming' van de bestrijding van racisme in al haar beleid tot prioriteit gemaakt. Tot dusver is deze maatregel bijzonder effectief gebleken in de externe betrekkingen van de EU met andere landen en in de interne samenwerking van politie en justitie bij misdrijven.

De afkondiging van het Handvest van de grondrechten op 7 december 2000 tijdens de Europese Raad in Nice was de recentste versterking van de grondrechten en het verbod op discriminatie in de EU. Het Handvest beoogt de bescherming van de grondrechten in het licht van de veranderende maatschappij en de sociale vooruitgang te vergroten door die rechten zichtbaarder te maken. Het Handvest bevestigt met name de rechten in de grondwetten, de gemeenschappelijke internationale verplichtingen van de lidstaten van de Unie, het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, het Europees Sociaal Handvest, het Gemeenschaps-handvest van de sociale grondrechten van de werkenden en het Verdrag betreffende de Europese Unie, inzonderheid artikel 6. Vanwege het universele karakter van de rechten heeft in het algemeen iedereen, ongeacht nationaliteit of woonplaats, de in het Handvest uiteengezette rechten (met uitzondering van de rechten die rechtstreeks verband houden met het staatsburgersschap van de Unie). Van bijzonder belang in het Handvest zijn artikel 1, dat de eerbiediging en de bescherming van de menselijke waardigheid waarborgt, en artikel 21, dat discriminatie op grond van geslacht, kleur, etnische afstamming, sociale afkomst, taal, godsdienst en overtuiging verbiedt.

---

[76] PB C 237, 15.8.1996, blz. 1.

Hierbij heeft de Commissie veel aandacht besteed aan de mogelijke bijdrage van de maatschappelijke organisaties. Veel van wat gedaan moet worden, kan alleen met de hulp van de maatschappelijke organisaties en gezamenlijke acties van overheid en die organisaties worden bereikt. Er wordt algemeen erkend dat de maatschappelijke organisaties, vooral omdat zij de armste en kansarme bevolkingsgroepen kunnen bereiken en als spreekbuis kunnen fungeren voor diegenen die niet over andere kanalen beschikken, tot de bevordering van een actievere democratie kunnen bijdragen. Ook hun specifieke vaardigheden en connecties op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau kunnen van nut blijken en tot de uitwerking van beleid, het beheer, de follow-up en de evaluatie van acties bijdragen.

III. 3. Wetgeving

A. 3.1. Verbod op rassendiscriminatie

Discriminatie op grond van ras en etnische afstamming is in alle lidstaten verboden maar de reikwijdte, inhoud en toepassing hiervan verschillen aanzienlijk. Alle lidstaten hebben wetgeving aangenomen die geweld op grond van racisme en aanzetten tot rassenhaat verbiedt, in het bijzonder na het gezamenlijk optreden tegen racisme en vreemdelingenhaat dat op 15 juli 1996 werd goedgekeurd (zie punt 3.2.2). In sommige lidstaten is dit verbod ook in de grondwet opgenomen al dan niet met recht op schadevergoeding voor de slachtoffers. Een aantal lidstaten heeft bovendien specifieke wetgeving met verhaalsrecht aangenomen om discriminatie in bepaalde arbeidssectoren uit te bannen terwijl andere landen andere aspecten van het dagelijks leven wettelijk hebben geregeld, zoals toegang tot goederen, diensten en onderwijs.

Op 25 november 1999, twee maanden na haar benoeming, heeft de Commissie een pakket anti-discriminatievoorstellen[77] goedgekeurd om artikel 13 van het EG-Verdrag uit te voeren, waaronder de ontwerp-richtlijn houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming, die op 29 juni 2000 door de Raad is goedgekeurd. De richtlijn bevat een bindend kader voor het verbod op rassendiscriminatie in de hele EU. Bovendien wordt hierin verklaard dat de Gemeenschap de mensenrechten van de vrouw krachtig verdedigt omdat zij erkent dat discriminatie op grond van ras of etnische afstamming uiteenlopende gevolgen kan hebben voor mannen en vrouwen. De richtlijn moet uiterlijk op 19 juli 2003 in het nationaal recht van de lidstaten worden toegepast.

De richtlijn definieert de begrippen directe en indirecte discriminatie en verbiedt discriminatie op het arbeidsvlak, de sociale bescherming, de sociale zekerheid, sociale voordelen, onderwijs en toegang tot en het aanbod van goederen en diensten. Zij geeft personen die menen het slachtoffer van discriminatie te zijn verhaalsrecht (administratieve of gerechtelijke procedures) zodat zij hun rechten kunnen opeisen en degenen die discrimineren, sancties kunnen krijgen. Om de rechtspositie van de slachtoffers te versterken legt de richtlijn de bewijslast bij de verweerder en machtigt het slachtoffer hulp te zoeken bij organisaties. Op de onder de werkingssfeer van de richtlijn vallende gebieden verbiedt het voorstel tevens intimidatie op grond van ras. Ook wraak op personen die gebruik hebben gemaakt van de uit de richtlijn voortvloeiende rechten, is verboden.

---

77 In het bijzonder een richtlijn betreffende arbeid en het verbod op discriminatie op de in artikel 13 genoemde gronden, met uitzondering van geslacht (Richtlijn 2000/78/EG van de Raad tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep (27/11/00); een richtlijn ter bestrijding van discriminatie op grond van ras of etnische afstamming op het gebied van werkgelegenheid, sociale bescherming, onderwijs en toegang tot en het aanbod van goederen en diensten Richtlijn 2000/43/EG houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming (29/06/00), en een besluit tot vastelling van een communautair actieprogramma ter bestrijding van discriminatie (2001-2006) (27/11/00).

Bovendien vereist de richtlijn dat alle lidstaten een orgaan of organen opzetten die onafhankelijk het beginsel van gelijke behandeling, ongeacht ras of etnische afstamming, bevorderen. Dit voorstel is gebaseerd op de aanbevelingen in het VN-model, bedoeld als leidraad voor regeringen bij de invoering van verdere nationale wetgeving tegen discriminatie op grond van ras. De voornaamste taak van deze organen dient te zijn: het helpen van slachtoffers van discriminatie, het verrichten van onderzoek of studies over discriminatie, het publiceren van verslagen en het uitbrengen van aanbevelingen over discriminatie op grond van ras en etnische afstamming.

De richtlijn bevat ook een aantal minimumvoorschriften: lidstaten mogen nieuwe bepalingen of bestaande bepalingen die gunstiger zijn om het beginsel van gelijke behandeling te waarborgen, goedkeuren respectievelijk handhaven. Lidstaten mogen ook 'positieve actie' ondernemen om de nadelen die personen van een bepaald ras of bepaalde etnische afstamming hebben, te compenseren.

B. 3.2. Samenwerking bij de bestrijding van misdrijven op grond van racisme

Op 15 juli 1996 werd door de Raad een gezamenlijk optreden[78] bij maatregelen ter bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat op basis van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie goedgekeurd. Hoofddoel hiervan is effectieve juridische samenwerking tussen de lidstaten ter bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat. Bij het gezamenlijk optreden ligt de nadruk op voorkomen dat degenen die zich aan racisme en vreemdelingenhaat schuldig maken, naar een andere lidstaat verhuizen om vervolging te voorkomen. Deze schendingen worden in de lidstaten nl. verschillend behandeld. Om dit te bereiken wordt een lijst opgemaakt met racistische activiteiten die de lidstaten na onderling overleg tot strafbare feiten willen maken.

Blijkens een verslag van april 1998 over de evaluatie van het gezamenlijke optreden worden de activiteiten op genoemde lijst al door de lidstaten als strafbare feiten behandeld of zijn de lidstaten hun wetgeving aan het bestuderen met de bedoeling hiervan strafbare feiten te maken. Er werd echter op gewezen dat nog meer maatregelen kunnen worden genomen. Een nieuwe analyse van de uitvoering van het gezamenlijk optreden van 1996 is in voorbereiding. In het kader van het werkprogramma van de Commissie voor 2001 zal een voorstel tot verandering van het gezamenlijk optreden in een kaderbesluit en aanbrenging van mogelijke verbeteringen in dit instrument worden ingediend.

C. 3.3. Immigratie en asielverlening

Omdat de Commissie van mening is dat gezinshereniging onontbeerlijk is voor het slagen van de inburgering van onderdanen van niet EG-landen die legaal in een lidstaat verblijven, heeft zij in december 1999 een voorstel voor een richtlijn inzake het recht op gezinshereniging[79] ingediend. Het recht op gezinshereniging vloeit voort uit de noodzaak om het gezin als natuurlijke eenheid en hoeksteen van de maatschappij te beschermen, zoals in de Universele verklaring van de rechten van de mens en de internationale overeenkomsten inzake politieke en burgerrechten en inzake economische en sociale rechten van 1966 erkend is, en uit het recht op eerbiediging van het gezinsleven dat met name in het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 1950 wordt gewaarborgd en in het EU-handvest wordt verkondigd. De ontwerp-richtlijn is momenteel in behandeling bij de Raad.

---

[78] Gemeenschappelijk optreden (96/443/JBZ) ter bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat waartoe de Raad op basis van artikel K 3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie besloot, PB L 185, 24.7.96, blz. 5.

[79] COM 1999 683 def., 1.12.1999.

In mei 2000, september 200, maart 2001 en april 2001 heeft de Commissie de volgende voorstellen ingediend: een ontwerp-richtlijn betreffende minimumnormen en maatregelen ter bevordering van een evenwicht tussen de inspanningen van de lidstaten voor de opvang van ontheemden en het dragen van de consequenties van de opvang van deze personen[80], een ontwerp-richtlijn betreffende de minimumnormen voor de procedures in de lidstaten voor de toekenning of intrekking van de vluchtelingenstatus[81], een ontwerp-richtlijn betreffende de status van langdurig ingezeten onderdanen van derde landen[82] en een ontwerp-richtlijn betreffende voorwaarden voor asielzoekers[83].

Alle ontwerpen bevatten een specifieke bepaling met verbod op discriminatie bij de toepassing van de bepalingen van de richtlijnen, vooral op discriminatie op grond van ras, etnische afstamming en godsdienst. In november 2000 heeft de Commissie twee belangrijke beleidsdocumenten[84] gepubliceerd, enerzijds over een gemeenschappelijke procedure voor de behandeling van asielaanvragen en een uniforme status van de personen wier asielaanvraag is ingewilligd, en anderzijds over een communautair immigratiebeleid. Hierbij wordt erop gewezen dat beleid op dit gebied een grote component wetgeving en maatregelen ter bestrijding van racisme, vreemdelingenhaat en discriminatie moet hebben

IV. 4. Mainstreaming

A. 4.1. Situatie

Naar aanleiding van de stimulans die van het Europees Jaar tegen het racisme (1997) uitging en de goedkeuring van het actieprogramma in 1998[85] heeft de Commissie er consequent naar gestreefd om de bestrijding van racisme in alle EU-beleidsvormen op te nemen. Deze strategie staat bekend als mainstreaming.

Een werkgroep waarin de verschillende diensten van de Commissie vertegenwoordigd zijn, evalueert het EG-beleid en de EG-programma's en zoekt naar manieren om het effect van dit beleid bij de bestrijding van racisme te vergroten. In een aantal communautaire beleidsvormen en programma's is dit gelukt.

B. 4.2. Werkgelegenheidsbeleid

Bevordering van werkgelegenheid is van essentieel belang voor de economische en sociale samenhang in de maatschappij en daardoor voor de bestrijding van situaties die tot racisme en spanningen tussen rassen leiden. De sedert 1997 door de EU gevoerde werkgelegenheidsstrategie, die een hoog werkgelegenheidsniveau voor alle categorieën nastreeft, is daarom een belangrijk wapen in de strijd tegen racisme. De inbreng van de Europese Unie in dezen bestond uit de *werkgelegenheidsrichtsnoeren*.

Sedert 1999 maakt het beginsel van het verbod op discriminatie op de arbeidsmarkt deel uit van de werkgelegenheidsrichtsnoeren. Hiertoe moeten de lidstaten speciale aandacht besteden aan de behoeften van de etnische minderheden en andere kwetsbare groepen. Bovendien moeten zij het vereiste proactieve en preventieve beleid uitwerken om hun integratie op de arbeidsmarkt te bevorderen.

---

80 COM 2000 303 def., 24.5.2000.
81 COM 2000 578 def., 20.9.2000.
82 COM 2001 127 def., 13.3.2001.
83 COM 2001 181 def., 3.4.2001.
84 COM 2000 755 en 757 def., 22.11.2000.
85 COM(1998) 183 def., 25.3.1998.

C. 4.3. Het beleid externe betrekkingen

De bescherming en bevordering van de mensenrechten – met inbegrip van de bestrijding van racisme – is een essentieel onderdeel van de externe betrekkingen van de Europese Unie. De onlangs goedgekeurde Mededeling van de Commissie over de rol van de Europese Unie ter bevordering van de mensenrechten en de democratisering in derde landen[86] heeft betrekking op de ontwikkeling van een samenhangende strategie voor externe steun van de EU op dit gebied en in het bijzonder op de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat.

In het kader van de uitbreiding van de Europese Unie wordt groot belang gehecht aan de vorderingen op het gebied van het beleid ter bestrijding van racisme en bescherming van minderheden in de landen die willen toetreden. Tijdens de Europese Raad van 1993 in Kopenhagen zijn de politieke criteria vastgelegd waaraan landen die tot de Europese Unie willen toetreden, moeten voldoen: '*de aanwezigheid van stabiele instellingen die de democratie, de rechtsstaat, de rechten van de mens en eerbiediging en bescherming van minderheden waarborgen'*. Ieder jaar bekijkt de Commissie per kandidaatland of het inmiddels meer aan de criteria van Kopenhagen voldoet en hoe het met de toepassing van de communautaire wetgeving staat. Tegen de tijd dat zij tot de Unie toetreden, zullen de kandidaatlanden de betreffende wetten, met inbegrip van de richtlijn houdende gelijke behandeling ongeacht ras en etnische afstamming moeten toepassen. Wat de kandidaatlanden in Midden-Europa betreft, is in de voortgangsverslagen in hoofdzaak aandacht besteed aan de situatie van de Roma.

In de partnerschappen- en samenwerkingsovereenkomsten met alle onafhankelijke staten van de voormalige Sovjet Unie (met uitzondering van Tadzjikistan) impliceert steun voor de democratie en de rechtstaat actie tegen racisme. Via *de Gemeenschappelijke strategie ten opzichte van Rusland* die in 1999 door de Europese Unie werd goedgekeurd om de democratie en de rechtsstaat in Rusland te consolideren, zal de Commissie Rusland steunen bij zijn inspanningen om zijn toezeggingen inzake de mensenrechten vooral die aan internationale organisaties, zoals de Raad van Europa, de Verenigde Naties en de OVSE, na te komen. Tevens zal zij gezamenlijke acties van de EU en de Raad van Europa ter bevordering van de mensenrechten en de rechtsstaat in Rusland stimuleren.

Het Europese ontwikkelingsbeleid steunt de bevordering en de bescherming van de rechten van de mens. De Mededeling "D*emocratisering, rechtsstaat, eerbiediging van de mensenrechten en een behoorlijk bestuur*"[87] wijst erop dat de mechanismen die moeten worden ingevoerd om democratisering tot stand te brengen, aan de criteria van non-discriminatie moeten voldoen en de participatie en gelijkheid van alle sectoren van de maatschappij moeten garanderen. De Europese Unie heeft ook maatregelen genomen ten aanzien van bijzonder kwetsbare bevolkingsgroepen. Deze zijn niet alleen opgenomen in de Resolutie van de Raad[88] over steun aan inheemse bevolkingsgroepen in het kader van de ontwikkelingssamenwerking waaruit de politieke wil blijkt om maatregelen te treffen, maar ook in het werkdocument dat in mei 1998[89] door de Commissie werd aangenomen en waarin richtsnoeren voor een activiteitenprogramma worden gegeven. Een voortgangsverslag over de uitvoering van de Resolutie van de Raad is in voorbereiding en zal eind 2001 worden goedgekeurd.

D. 4.4. Programma's voor financiële hulp

---

86 COM 252 van 8 mei 2001.

87 COM (98) 146 def. van 12 maart 1998.

88 Resolutie van de Raad van 30 november 1998

89 COM (98) 773 def.

De Europese Unie heeft allerlei programma's die financiële steun geven aan activiteiten op een aantal gebieden. In een groot aantal van deze programma's, waaronder programma's die specifiek tegen discriminatie gericht zijn en programma's met algemene doelen op onderwijs- en onderzoeksgebied, zijn maatregelen tegen racisme opgenomen.

Een communautair actieprogramma ter bestrijding van discriminatie

Het actieprogramma ter bestrijding van discriminatie loopt van 2001-2006 en steunt projecten ter voorkoming en bestrijding van discriminatie op grond van o.a. ras, etnische afstamming, godsdienst of overtuiging. Het beschikt over een budget van ongeveer €100 miljoen en heeft hoofdzakelijk betrekking op drie gebieden. Ten eerste de analyse en evaluatie van discriminatie om een duidelijk beeld te krijgen van de oorzaken van discriminatie en de beste methoden ter bestrijding hiervan. Ten tweede de ontwikkeling van het vermogen om de strijd tegen discriminatie aan te gaan door organisaties in verschillende landen aan te moedigen om informatie en de beste praktijken uit te wisselen en door ondersteuning van Europese netwerken van NGO's die discriminatie bestrijden. Ten derde de verlening van meer bekendheid aan de bestrijding van discriminatie.

Het communautaire initiatief EQUAL

Binnen de Europese werkgelegenheidsstrategie heeft het communautaire initiatief EQUAL (2000-2006) de taak om alle vormen van discriminatie en ongelijke behandeling op de arbeidsmarkt in het kader van transnationale samenwerking te bestrijden. EQUAL zal ook rekening houden met de specifieke behoeften van de asielzoekers. Zo'n 2 847 miljoen euro is voor de periode 2000-2006 uitgetrokken om tal van transnationale strategische projecten te financieren, conclusies te trekken en Europese aanbevelingen uit te brengen om de bestrijding van discriminatie en ongelijke behandeling op het werk effectiever te maken.

Programma met betrekking tot de communautaire raamstrategie inzake de gelijkheid van mannen en vrouwen (2001-2005)

De communautaire raamstrategie inzake de gelijkheid van mannen en vrouwen en het bijbehorende programma hebben betrekking op de naleving van de mensenrechten van de vrouw. Het programma relateert gelijkheid van mannen en vrouwen in de civiele samenleving op vijf samenhangende actiegebieden aan de mensenrechten en de fundamentele vrijheden van mannen en vrouwen, ongeacht ras, etnische afstamming, godsdienst of overtuiging. De Commissie zal aandacht besteden en steun verlenen aan sensibiliseringsacties voor vrouwen die in verschillende opzichten gediscrimineerd worden, zoals migranten en vrouwen van etnische minderheden. Om de rechten inzake gelijke kansen na te leven en de bestrijding van geweld tegen en de handel in vrouwen te intensiveren zal het programma acties ter bevordering van de erkenning van mensenrechten van vrouwen financieren.

Steun voor vluchtelingen

De Raad heeft op voorstel van de Commissie het Europees Vluchtelingenfonds opgericht met het doel financiële steun te verlenen voor de opvang, integratie en vrijwillige repatriëring van personen die internationale bescherming nodig hebben. Door de lidstaten te steunen bij de opvang van vluchtelingen en ontheemden en het dragen van de consequenties hiervan wil het Europees Vluchtelingenfonds de uitvoering van het Verdrag van Genève betreffende de vluchtelingenstatus (1951) bevorderen en bijdragen tot de waarborging van het recht, als bedoeld in artikel 14 van de Universele verklaring van de rechten van de mens, om asiel te vragen en te genieten.

Samenwerking van politie en justitie

Grotius, een gezamenlijk optreden tot vaststelling van een programma van incentives voor en

uitwisseling van uitoefenaren van een juridisch beroep, heeft in de periode 1996-2000 verschillende trainingen over racisme en vreemdelingenhaat voor rechters en openbare aanklagers gefinancierd. Voorbeelden hiervan zijn het colloquium over de bestrijding van racisme bij justitie in 1999 en het seminar in Stockholm van 11-15 februari 2001 over uitbreiding van de mogelijkheden om delicten uit hoofde van racisme en vreemdelingenhaat in de lidstaten te bestrijden.

Externe programma's

Een aantal projecten tegen racisme en vreemdelingenhaat worden gefinancierd uit het *Europees Initiatief voor democratie en mensenrechten (EIDHR)*. De verordeningen 975/99 en 976/99 van de Raad betreffende de mensenrechten – de rechtsgrond van dit initiatief – hebben duidelijk betrekking op personen die gediscrimineerd worden en op *'minderheden, etnische groepen en inheemse bevolkingsgroepen'*. Deze verordeningen beogen tevens steunverlening voor de "*bevordering van gelijke kansen en niet-discriminerende praktijken waaronder maatregelen ter bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat'*. In 1999 en 2000 was de bestrijding van racisme en vreemdelingen-haat één van de subsidieprioriteiten. In dit kader is ook subsidie voor de wereldconferentie gegeven. In de onlangs goedgekeurde Mededeling over de mensenrechten wordt de bestrijding van racisme, vreemdelingenhaat en discriminatie van minderheden en de inheemse bevolking één van de prioriteiten voor de uitvoering van het EIDHR voor 2002 en de middellange termijn genoemd.

In het kader van de pretoetredingsstrategie verleent het programma *Phare* financiële steun aan kandidaatlanden om hen bij de voorbereiding op de toetreding tot de Europese Unie te helpen overeenkomstig de prioriteiten die uit de periodieke voortgangsverslagen naar voren komen. Om aan de politieke criteria van Kopenhagen te voldoen is veel geld verstrekt voor een aantal projecten ter verbetering van de situatie van de Roma in de kandidaatlanden in Midden-Europa: bestrijding van discriminatie, sensibilisering, onderwijs, opleiding en inkomen genererende activiteiten. In de Baltische staten heeft het programma *Phare* acties gesteund om niet-onderdanen te integreren.

Het programma *Tacis,* dat bedoeld is voor de nieuwe onafhankelijke staten en Mongolië, stimuleert de ontwikkeling van harmonieuze en vruchtbare betrekkingen tussen de Europese Unie en deze partnerlanden in de economie en de politiek. Het beoogt ondersteuning van hun initiatieven om een maatschappij te ontwikkelen op basis van eerbiediging van de politieke vrijheid en economische welvaart. Het programma *Tacis-Democratie* bevordert en beschermt de rechten van minderheden en bestrijdt discriminatie.

Initiatieven ter bestrijding van racisme zijn gesteund door de maatregelen tot wederopbouw van de republieken van het voormalige Joegoslavië voort te zetten. In breder verband is de Commissie een belangrijke donor bij projecten in het kader van het stabiliteitspact voor Zuidoost- Europa. Één van de werkgroepen voor dit pact houdt zich in het bijzonder bezig met de mensenrechten, minderheden en de betrekkingen tussen de verschillende volkeren op de Balkan.

Onderwijs en jongeren

Wat onderwijs, opleiding, en jongeren betreft: de communautaire programma's *Socrates*, *Leonardo da Vinci* en *Youth* zijn van het grootste belang om de democratische beginselen en respect voor anderen – de fundamentele waarden van Europa – over te dragen. Deze programma's financieren projecten die door de actoren zelf zijn voorgesteld en stellen zo universiteiten, docenten, opleiders en organisaties in staat om trans-Europese acties tegen racisme en vreemdelingenhaat te organiseren. Op grond van deze ervaring is de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat ook tot

één van de prioriteiten van de nieuwe programma's voor de periode 2000-2006 gemaakt. Ook de kandidaatlanden kunnen aan deze communautaire programma's deelnemen.

Onderzoek

Het *Vijfde kaderprogramma voor onderzoek en technologische ontwikkeling (1998/2001)* omvat onder meer de kernactie "Verbetering van de sociaal-economische gegevensbank", een analyse van manifestaties van vreemdelingenhaat, racisme en migratie in Europa en het effect daarvan op de economische ontwikkeling, sociale integratie en sociale bescherming.

V. 5. EVALUATIE, TOEZICHT EN ANALYSE

A. 5.1. De Europese Commissie

De Commissie is verantwoordelijk voor de volledige naleving van de beginselen in de Verdragen en andere communautaire wetgeving in de Unie. Onlangs heeft het Verdrag van Amsterdam bevestigd dat de eerbiediging van de grondrechten en de fundamentele vrijheden deel uit maakt van de communautaire wetgeving. Zodra de omzettingstermijn voor de richtlijn met het verbod op rassendiscriminatie is verstreken (19 juli 2003), moet de Commissie erop toezien dat de lidstaten de door de richtlijn opgelegde verplichtingen nakomen. De Commissie zal hieraan bij haar dagelijkse werkzaamheden en in het algemeen bij het toezicht op de toepassing van het communautair recht in de lidstaten veel aandacht besteden.

B. 5.2. Het Europees Waarnemingscentrum voor racisme en vreemdelingenhaat

Het Waarnemingscentrum verzamelt, registreert en analyseert informatie en gegevens, verricht onderzoek en studies en ontwikkelt methoden om de vergelijkbaarheid, objectiviteit en betrouwbaarheid van de gegevens uit Europa te verbeteren. Het mag conclusies trekken en adviezen uitbrengen aan de Gemeenschap en de lidstaten. Verder publiceert het een jaarverslag over racisme en vreemdelingenhaat in de Gemeenschap en haar activiteiten hiertegen. De verzamelde informatie en gegevens en het onderzoek en de wetenschappelijke studies hebben betrekking op de omvang, ontwikkeling, oorzaken en gevolgen van racisme en vreemdelingenhaat, vooral voor het vrij verkeer van personen, informatie, media, onderwijs, beroepsopleiding, jongeren, het sociaal beleid, het vrije verkeer van goederen en cultuur.

Het Waarnemingscentrum heeft ook een Europees informatienetwerk inzake racisme en vreemdelingenhaat (Raxen) opgezet, bestaande uit onderzoekcentra, non-gouvernementele organisaties en gespecialiseerde centra.

In 1999 heeft de Commissie voorstellen ingediend om de samenwerking met het Waarnemingscentrum uit te breiden tot de landen die tot de EU willen toetreden. De Commissie bestudeert momenteel de mogelijkheid om een informele samenwerking met de kandidaatlanden tot stand te brengen om ervaring, vaardigheden en goede praktijken uit te wisselen.

C. 5.3. Externe evaluatie en toezicht

Een onafhankelijke evaluatie van het EU-beleid en de EU-activiteiten is van belang, vooral om de effectiviteit van de maatregelen tegen racisme te waarborgen. Het is een eerste vereiste voor alle door de bovengenoemde EU-programma's gesteunde activiteiten en projecten. Dit geldt ook voor de activiteiten van de Commissie, bij voorbeeld een onafhankelijke evaluatie van het in 2000 gevoerde mainstreamingsbeleid. Ook de activiteiten van het Europees Waarnemingscentrum voor racisme en vreemdelingenhaat in 2001 zullen extern worden geëvalueerd.

Een deel van het actieprogramma ter bestrijding van discriminatie is gewijd aan het toezicht op en de analyse en evaluatie van discriminatie en de bestrijdingsmethoden in de lidstaten. Deze zullen de deskundigen in staat stellen om invloed uit te oefenen op de uitwerking van doeltreffende methoden ter bestrijding van discriminatie.

Men mag niet vergeten dat ook de burger de taak heeft om op de juiste toepassing en de naleving van het recht in de EU toe te zien. Zodra de richtlijn waarbij rassendiscriminatie wordt verboden, in 2003 van kracht wordt, kan iedere inwoner van de EU op grond van de richtlijn naleving van zijn rechten in de nationale rechtszalen afdwingen.

VI. 6. Conclusies

De Commissie vraagt de landen die aan de wereldconferentie zullen deelnemen, rekening te houden met de lopende werkzaamheden ter bestrijding van racisme in de Europese Unie en te bezien hoe soortgelijke maatregelen in de toekomst in de hele wereld kunnen worden genomen. De Commissie herhaalt de aanbevelingen die zij aan de regionale Europese Conferentie (Straatsburg, oktober 2000) heeft voorgelegd. Deze zijn opgenomen in de bijlage bij deze Mededeling en kunnen van nut zijn bij de opstelling van de verklaring en het actieprogramma die in september 2001 in Durban moeten worden goedgekeurd.

AANBEVELINGEN

1. *alle landen die aan de wereldconferentie deelnemen, dienen een tweeledige strategie (wetgevende en praktische maatregelen) tegen racisme en vreemdelingenhaat toe te passen, de bestrijding van racisme in al het/de uit te werken en uit te voeren hiervoor in aanmerking komen(e) beleid en programma's op te nemen en specifieke programma's ter bestrijding van discriminatie en verspreiding van goede praktijken voort te zetten;*

2. *landen dienen de dialoog met de NGO's en de sociale partners voort te zetten en intensiveren en deze partijen nauwer bij de uitwerking en uitvoering van beleid en programma's ter bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat te betrekken;*

3. *alle landen dienen als een belangrijk onderdeel van hun strategieën ter bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat specifiek beleid uit te werken waaraan de gastmaatschappij actief meewerkt en dat eerbiediging van de culturele diversiteit stimuleert, om de integratie van migranten in het sociale, culturele en politieke en economische leven van de gastmaatschappij te bevorderen;*

4. *alle landen dienen praktische maatregelen te nemen om een einde te maken aan rassen-discriminatie en gelijke behandeling op het arbeidsvlak en de integratie van gediscrimineerde groepen te bevorderen, in het bijzonder door steun te verlenen aan innovatieve acties van de overheid, de sociale partners en maatschappelijk organisaties;*

5. *alle landen dienen zich te verbinden om zonder discriminatie toegang te verlenen tot onderwijs dat de linguïstische diversiteit eerbiedigt. Er dienen maatregelen te worden genomen om de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat in het reguliere leerplan van de scholen voor basis- en voortgezet onderwijs op te nemen. Alle landen moeten ernaar streven om racisme in de*

media uit te bannen. Alle landen moeten hun culturele beleid gebruiken om racisme te bestrijden. Alle landen moeten initiatieven ontplooien om racisme in de sport tegen te gaan. Alle landen dienen zich te verbinden om een informatiebeleid te voeren dat de burgers waarschuwt tegen het gevaar van racisme en vreemdelingenhaat;

6. *alle landen moeten een bepaald minimum van hun nationale onderzoeksbegroting voor onderzoek naar racisme reserveren;*

7. *de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat dient systematisch te worden opgenomen in het beleid dat de op de conferentie vertegenwoordigde landen ten aanzien van de buitenlandse betrekkingen en de mensenrechten voeren.*

8*.* *alle landen moeten zorgen voor wettelijke bescherming van alle personen tegen discriminatie op grond van ras of etnische afstamming en voor een onafhankelijk orgaan voor de aanbevelingen van de VN en de Raad van Europa.*

9*.* *alle landen moeten ervoor zorgen dat hun strafrecht voorziet in doeltreffende, evenredige en ontmoedigende sancties tegen gedrag dat door racisme en vreemdelingenhaat wordt ingegeven, en dat zij hun recht voortdurend onder de loep nemen en, zo nodig, specifieke voorstellen doen om dit te versterken.*

MEDEDELING VAN DE COMMISSIE (COM(2002) 143 def.)
AAN DE TWEEDE WERELDVERGADERING OVER DE VERGRIJZING

Het antwoord van Europa op de wereldwijde vergrijzing
Bevordering van sociaal-economische vooruitgang in een vergrijzende wereld.
Een bijdrage van de Europese Commissie aan de tweede Wereldvergadering over de vergrijzing

SAMENVATTING

Deze mededeling is de bijdrage van de Europese Commissie aan de **tweede Wereldvergadering over de vergrijzing** die van 8-12 april 2002 door de Verenigde Naties en de Spaanse regering in Madrid zal worden georganiseerd. Het is de imput van de Europese Commissie in het internationale debat over het nieuwe Internationale actieplan inzake vergrijzing dat in Madrid moet worden goedgekeurd. Het heeft ten doel het streven van het Belgische en het Spaanse Voorzitterschap naar een gemeenschappelijk EU-standpunt te steunen.

Toen het eerste Internationale actieplan inzake vergrijzing op de eerste conferentie in 1982 in Wenen werd goedgekeurd, was de vergrijzing vrijwel alleen in de ontwikkelde landen een groot probleem aan het worden. Daarna kregen ook verscheidene ontwikkelingslanden hiermee te maken. In de 21ste eeuw zal de hele wereld geleidelijk aan met een snel toenemende vergrijzing geconfronteerd worden.

De Europese Commissie is het met de Verenigde Naties eens dat meer kennis van de komende vergrijzing in de wereld nodig is om de uitdagingen aan te kunnen waarvoor elke maatschappij zal komen te staan. Door internationale samenwerking kunnen de landen beter op deze uitdagingen inspelen. Beleid voor de vergrijzingsproblemen in de toekomst moet nu worden uitgewerkt.

In deze mededeling stelt de Commissie voor om de bij deze samenwerking opgedane ervaring in de EU uitwisseling te wisselen, waaruit blijkt dat er behoefte is aan een beleidsaanpak die de economische, werkgelegenheids- en sociale aspecten van de vergrijzing omvat. De Commissie is zich er volledig van bewust dat de vergrijzingsproblemen in de wereld uiteenlopen en dat de ervaringen van de Unie niet automatisch op andere situaties overdraagbaar zijn. Niettemin is zij ervan overtuigd dat haar ervaringen kunnen dienen om ideeën te ontwikkelen. Inspelen op vergrijzingsproblemen in de wereld verlangt een collectief streven naar internationale samenwerking om duurzame groei in de wereld te bevorderen.

1. INLEIDING

Deze mededeling is de bijdrage van de Europese Commissie aan de **tweede Wereldvergadering over de vergrijzing** die van 8-12 april 2002 door de Verenigde Naties en de Spaanse regering in Madrid zal worden georganiseerd. Zij is bedoeld als input in het internationale debat over de opstelling van het nieuwe Internationale actieplan inzake vergrijzing dat in Madrid moet worden goedgekeurd.

Het Internationale actieplan inzake vergrijzing dat op de eerste conferentie van de VN (Wenen 1982) werd goedgekeurd besteedt met name aandacht aan ouderen, en heeft onder meer geleid tot de afkondiging van de beginselen van de Verenigde Naties met betrekking tot ouderen waarin de zelfstandigheid, participatie, zorg voor, zelfontplooiing en waardigheid van ouderen aan de orde komen. Daarna hebben vele VN-activiteiten tot vooruitgang op de punten van de wereldbeleidsagenda inzake vergrijzing bijgedragen. De Algemene Vergadering besloot 1999 tot het internationale jaar van de ouderen uit te roepen en in 2002 een 2e wereldvergadering te beleggen. Verder heeft de millenniumverklaring tot vele VN-initiatieven met betrekking tot de vergrijzing geleid.

Toen het eerste internationale actieplan in 1982 in Wenen werd aangenomen was de vergrijzing vrijwel alleen in de ontwikkelde landen een groot probleem[90] aan het worden. Spoedig zullen nu ook verscheidene ontwikkelingslanden hiermee te maken krijgen. In de 21ste eeuw zal de hele wereld geleidelijk aan met een snel toenemende vergrijzing geconfronteerd worden.

Naar verwachting zal de tweede Wereldvergadering een herzien internationaal actieplan vergrijzing goedkeuren dat onder meer een mondiale langetermijnstrategie voor een maatschappij voor alle leeftijden zal omvatten.

De gestage stijging van de levensverwachting en betere geboortebeperking behoren tot de grootste verwezenlijkingen van de mensheid in de afgelopen 50 jaar. De gestegen levensverwachting opent grote nieuwe mogelijkheden voor de mens om zijn potentiële capaciteiten te ontplooien. De vergrijzing, die het gevolg is van deze twee verwezenlijkingen samen, stelt ons voor nieuwe problemen. In de loop van de nieuwe eeuw zal de vergrijzing in vele delen van de wereld op de sociale en economische grondslagen van de maatschappij van invloed zijn. Onze maatschappij zal passende voorzieningen moeten bieden voor mensen die steeds ouder worden en tegelijkertijd de sociale en economische duurzaamheid in een vergrijzende wereld moeten waarborgen. Het scheppen van voorwaarden en mogelijkheden voor de huidige ouderen, zowel mannen als vrouwen, is altijd een belangrijk streven geweest, maar een goede aanpassing aan de vergrijzende bevolking is een zaak die iedereen aangaat, en het doel moet een maatschappij voor alle leeftijden zijn. Ouderenbeleid moet daarom op een grote leeftijdsspanne en de hele maatschappij betrekking hebben en de internationale initiatieven en richtsnoeren van de VN in acht nemen.

2. VERGRIJZING EN DEMOGRAFISCHE TENDENSEN: EEN GROOT PROBLEEM VOOR DE HELE WERELD

De samenleving veroudert hoofdzakelijk als gevolg van een daling van het vruchtbaarheidscijfer en een stijging van de levensverwachting, maar ook door de zogeheten geboortegolf die tot grote verschillen in de omvang van de leeftijdsgroepen heeft geleid. Migratiebewegingen kunnen ook effect hebben op de vergrijzing. Terwijl de mensen in de komende decennia overal ter wereld steeds ouder zullen worden, zijn er grote verschillen in het tijdstip en de snelheid van de demografische veranderingen, de sociaal-economische situatie en de kijk op de hiermee samenhangende problemen.

Deze verschillen zijn bijzonder duidelijk als men de vergrijzing **in de ontwikkelde wereld tegenover die in de ontwikkelingslanden** stelt. Hoewel de ontwikkelingslanden nu een betrekkelijk jonge bevolking hebben, zal naar schatting een groot aantal hiervan in ongekend hoog tempo[91] vergrijzen als gevolg van een sterke daling van het vruchtbaarheidscijfer en een snelle stijging van de levensverwachting. Tegen 2050 zal het aantal ouderen in ontwikkelingslanden naar schatting meer dan vier keer zo groot zijn (374 miljoen in 2000 en 1570 miljoen in 2050). In 2050 zal deze leeftijdgroep in de ontwikkelingslanden ongeveer 19% van de bevolking uitmaken. Thans is dat 8% en de gemiddelde leeftijd zal naar schatting met 11 jaar tot 35 jaar stijgen. In de ontwikkelde landen waar het percentage ouderen al veel hoger is als gevolg van een snelle stijging die zich vooral na de oorlog heeft voorgedaan, zal deze duidelijke stijging doorgaan, maar langzamer dan in de ontwikkelingslanden. Ouderen zullen in die landen in 2050 33% van de bevolking uitmaken tegen 19% nu en de gemiddelde leeftijd zal met 9 jaar naar 46 stijgen.

Voorts verschilt de situatie *binnen* de ontwikkelde en de ontwikkelinglanden.

---

[90] In 1980 was maar 6% van de bevolking in de ontwikkelinglanden ouder dan 60 jaar tegen 16% in de ontwikkelde landen (ramingen van de VN).

[91] In Frankrijk is het percentage ouderen bijv. in 115 jaar van 7 tot 14% verdubbeld. In China zal een verdubbeling in slechts 27 jaar tijds plaatshebben.

In de ontwikkelde landen is de vergrijzing in Europa[92] en Japan tot 2050 het grootst. In Europa zal de leeftijdsgroep boven de 60 jaar 37% en in Japan zelfs nog meer bedragen tegen slechts 27% in Noord-Amerika waar de bevolking nog steeds vrij sterk toeneemt. In de leeftijdsgroep 60+ zal het aantal hoogbejaarden, d.w.z. boven de 80 jaar, aanzienlijk toenemen. Terwijl op het ogenblik in Europa 3% van de bevolking hoogbejaard is, zal dat percentage in 2050 in 11 van de huidige 15 lidstaten minstens 10% bedragen. De geslachtsgebonden verschillen in ouderdom zijn groot. In Europa is de levensverwachting van vrouwen thans 6 jaar hoger dan die van mannen. In de leeftijdsgroep van 60 jaar en ouder zijn 50% meer vrouwen dan mannen. Van de alleenstaanden in de leeftijdsgroep 75+ is meer dan 70% vrouw.

Naar verwachting zal de uitbreiding van de Europese Unie geen significant effect hebben op de vergrijzing van de bevolking van de Unie. Hoewel het percentage ouderen in de landen van Midden- en Oost-Europa nu lager ligt dan in de EU-15, wordt tegen 2050 een snelle stijging tot het gemiddelde niveau in de EU verwacht. Op het ogenblik is het vruchtbaarheidscijfer in de meeste kandidaatlanden bijzonder laag; en als deze tendens doorzet, zal zij een nog groter effect hebben op de vergrijzing.

In de minst ontwikkelde landen zijn er grote verschillen in vergrijzing[93]. In de ontwikkelingslanden zal de gemiddeld leeftijd naar schatting van 18 jaar in 2000 pas in 2050 tot 26 jaar stijgen. Daarentegen valt in de ontwikkelingslanden over het geheel genomen een toename van 24 tot 35 jaar te verwachten.

3. HET EU-BELEID TEN AANZIEN VAN DE VERGRIJZING

3.1. De algemene aanpak van de vergrijzing door de Europese Unie

Als een van de eerste door vergrijzing getroffen regio's heeft Europa allerlei beleidsmaatregelen[94] uitgewerkt om de in de loop van de 20ste eeuw begonnen vergrijzing het hoofd te bieden. Lange tijd had beraad over het lange termijnbeleid alleen op nationaal niveau plaats. In de tweede helft van de negentiger jaren[95] is snel het besef gegroeid dat wij vele toekomstige problemen gemeen hebben en de laatste jaren hebben zich belangrijke ontwikkelingen in de EU-samenwerking inzake de vergrijzing voorgedaan. Toen de Europese Commissie in 1999 als haar bijdrage aan het internationaal jaar van de ouderen een mededeling[96] indiende over verstandige beleidsmaatregelen ten aanzien van de vergrijzing en erop zinspeelde dat de lidstaten gebaat zouden zijn bij nauwere Europese samenwerking in deze aangelegenheden, was dat nog een toekomstvisie. Een paar jaar daarna hebben de lidstaten zich echter verbonden om in het kader van gezonde overheidsfinanciën[97], de werkgelegenheid, sociale zekerheid

[92] Binnen Europa is de vergrijzing in de landen van Midden- en Oost-Europa (LMOE) thans niet zo groot als in de lidstaten van de EU.

[93] Azië en Latijns-Amerika vergrijzen in zeer hoog tempo. Tegen 2050 zal het aantal ouderen 20 à 25% bedragen terwijl Afrika ten zuiden van de Sahara naar schatting de helft van dat percentage zal bereiken als gevolg van de HIV/AIDS-pandemie en sociaal-economische problemen.

[94] Europa heeft een verscheidenheid aan baanbrekende institutionele antwoorden op de vergrijzing gegeven (uittreding, pensioenstelsels, gespecialiseerde gezondheidszorg, thuis- en institutionele zorg, activiteitencentra enz.). In de landen van Europa is het ouderenbeleid in het algemeen het verst ontwikkeld.

[95] De toenemende aandacht voor problemen van de vergrijzing in de analyses en documenten van de Commissie hebben hiertoe bijgedragen.

[96] "Een Europa voor alle leeftijden", COM (1999) 221 def.

[97] Gezamenlijke prognoses en controles maken deel uit van deze werkzaamheden en hebben tot een aantal rudimentaire analyses van de EU-15 geleid.

en duurzame groei oplossingen te zoeken voor de problemen die de vergrijzing meebrengt. Het beleid op deze terreinen blijft nationaal maar er wordt rekening gehouden met de verschillen op het gebied van de vergrijzing. Bovendien is de bestrijding van discriminatie op grond van leeftijd opgenomen in het EG-Verdrag en in het Handvest van de grondrechten, dat ook de rechten van ouderen[98] vermeldt.

De vergrijzing moet niet los van andere vraagstukken worden aangepakt. Het antwoord van de Europese Unie op de vergrijzing is daarom een **onderdeel van een totaalstrategie van elkaar versterkende beleidsvormen** die tijdens de Europese Raad in Lissabon is gelanceerd en tijdens de volgende Europese Raden in Nice, Stockholm, Göteborg en Laken[99] is bevestigd. Zoals in de coördinatie van het economische beleid en de Europese Sociale Agenda[100] uiteen is gezet, omvat de strategie de economische, werkgelegenheids- en sociale gevolgen van de vergrijzing. De algemene richtsnoeren voor het economisch beleid, die de voornaamste instrumenten voor de coördinatie van het economisch beleid zijn en het kader bieden voor beleidsaanbevelingen en het toezicht op de uitvoering van deze aanbevelingen, verlangen van de lidstaten dat zij totaalstrategieën ontwikkelen om de economische problemen van de vergrijzing aan te pakken. In de agenda van het sociaal beleid, een lijst van de beleidsprioriteiten van de EU op het gebied van werkgelegenheid en sociale zaken, wordt uiteengezet hoe de lidstaten door wederzijdse versterking van de werkgelegenheid, de sociale bescherming en het economisch beleid de algemene gevolgen van de vergrijzing voor het sociale en het beroepsleven kunnen aanpakken.

De EU-aanpak van de vergrijzing heeft ten doel **de potentiële capaciteiten van iedereen**, ongeacht leeftijd, **ten volle te benutten.** Het voornaamste uitgangspunt is dat adequate maatregelen in verband met de vergrijzing niet alleen aandacht moeten besteden aan de ouderen van nu. Iedereen van welke leeftijd ook moet zich goed aan de vergrijzing aanpassen en "levenslange aanpak" kan bijdragen tot de ontwikkeling van adequate beleidsmaatregelen waarin rekening wordt gehouden met de betreffende leeftijd en specifieke genderkwesties.

Dit leidt tot een verschuiving naar **beleid en praktijken van actief ouder worden**[101]. De voornaamste praktijken bij actief ouder worden bestaan onder meer uit levenslang leren, langer werken, latere en geleidelijke pensionering, actief zijn na pensionering, uitbreiding van de eigen capaciteiten en gezondheidsbevorderende activiteiten. Deze praktijken beogen de gemiddelde levenskwaliteit te verhogen en tegelijkertijd op het niveau van de maatschappij tot een grotere groei, lagere lasten als gevolg van afhankelijkheid en aanzienlijke kostenbesparingen bij pensioenen en gezondheidszorg bij te dragen. Alle leeftijden gaan er dus bij deze strategieën alleen maar op vooruit.

Soortgelijke richtsnoeren zijn door de Commissie voorgesteld in haar bijdrage aan het internationale jaar van de ouderen (1999). De toepassing hiervan vereist overleg en **samenwerking tussen alle betrokken actoren**. De Commissie moedigt in haar diverse initiatieven ter verbetering en modernisering van het sociale model van de EU, in het bijzonder op het gebied van de sociale bescherming, sociale insluiting en werkgelegenheid, samenwerking aan van alle betreffende actoren, waaronder NGO's, de sociale partners, enz.

3.2. Voornaamste problemen en beleidsmaatregelen in Europa

Bij de aanpak van de vergrijzing door de EU is ontdekt dat de Europese Unie en de lidstaten enkele problemen gemeen hebben: beheersing van de economische gevolgen van de vergrijzing met het oog op behoud van de groei en gezonde overheidsfinanciën; een goede aanpassing aan een vergrijzende en krimpende beroepsbevolking, toereikende, duurzame en aanpasbare pensioenen en toegang tot een

[98] Art. 13 van het EG-Verdrag, als herzien in het Verdrag van Amsterdam, en de artikelen 21 en 25 van het Handvest dat op 7 december 2000 is afgekondigd in Nice.

[99] Zie voor bijzonderheden de betreffende delen van de conclusies van het Voorzitterschap van deze Europese Raden.

[100] Zie de bijlage bij de conclusies van het Voorzitterschap van de Europese Raad, dec. 2000.

[101] De ideeën van actief ouder worden en een levenslange aanpak maken het leeuwendeel uit van de beleidsmaatregelen in Europa en worden over het algemeen als de toekomst gezien.

hoogwaardige gezondheidszorg voor iedereen en garanderen van de betaalbaarheid hiervan.

3.2.1. Behoud van de groei en gezonde overheidsfinanciën

Gezien de impact op de overheidspensioenen, de gezondheidszorg en langdurige zorg betekent de vergrijzing een groot probleem voor de duurzaamheid van de overheidsfinanciën op de lange termijn. Behalve directe financiële gevolgen heeft de vergrijzing van de bevolking door een kleinere potentiële beroepsbevolking mogelijk ook verderstrekkende gevolgen voor onder meer de economische groei en mogelijk ook belangrijke gevolgen voor de totale besparingen.

Schattingen van de toekomstige overheidsuitgaven in de periode 2001-2005 wijzen erop dat de uitgaven aan pensioenen in de meeste EU-landen met 3 à 5% van het BBP kunnen stijgen en die voor de gezondheidszorg en langdurige zorg voor ouderen met 2 à 3%. Zulke forse stijgingen geven grote reden tot bezorgdheid over de betaalbaarheid van onze pensioenstelsels en de duurzaamheid van de overheidsfinanciën. Bovendien leveren zij grote problemen op het voor het sociaal beleid. Bij de huidige trends zal de beroepsbevolking van EU van 2000 tot 2050 met ongeveer 40 miljoen afnemen en zal het percentage gepensioneerden van 24% tot 49% stijgen[102].

De economische problemen worden aangepakt in het kader van de stabiliteits- en convergentieprogramma's en de coördinatie van het algemeen economisch beleid. In de richtsnoeren voor het algemeen economisch beleid staat dat de behoefte aan een gezond macro-economisch beleid en allesomvattende economische hervormingen nog vergroot worden door de problemen die de vergrijzing meebrengt, en de ontwikkeling van totaalstrategieën vergt om deze op te lossen. Bovendien moeten de lidstaten, overeenkomstig het stabiliteits- en groeipact en een verslag dat de steun heeft gekregen van de Europese Raad van Stockholm[103], een gezonde begroting bevorderen terwijl zij tegelijkertijd de kwaliteit en de duurzaamheid van de overheidsfinanciën moeten verbeteren met het doel ervoor te zorgen dat de overheidsfinanciën maximaal tot de groei, de werkgelegenheid en de verwezenlijking van de in Lissabon en Stockholm overeengekomen doelstellingen, waaronder een grotere sociale samenhang, bijdragen.

De Europese Raad van Stockholm heeft zich uitgesproken voor een hechter in de algemene economische richtsnoeren opgenomen drie-sporenstrategie[104] om op de budgettaire problemen van de vergrijzing te anticiperen en deze te regelen. Het eerste spoor: een hoger basisinkomen en lagere overdrachtskosten door hogere werkgelegenheidscijfers. Het tweede spoor: snelle terugdringing van de overheidsschuld zodat lagere rentebetalingen een deel van de geschatte stijging van de uitgaven aan pensioenen en gezondheidszorg compenseren. Het derde spoor: hervorming van de pensioenstelsels om deze financieel gezond te houden.

3.2.2. Inspelen op de uitdagingen van een vergrijzende en krimpende beroepsbevolking

In de twee volgende decennia zal het aantal Europeanen in de leeftijdsgroep 20-29 met 20%

---

102 Deze trends zijn berekend voor de EU-15. Er is geen rekening gehouden met eventuele uitbreidingen in de toekomst.

103 Raad van de Europese Unie (2001 "De bijdrage van de overheidsfinanciën aan de groei en de werkgelegenheid: verbetering van de kwaliteit en de duurzaamheid", verslag van de Commissie en de Raad de (ECOFIN) aan de Europese Raad (Europese Raad van Stockholm op 23 en 24 maart 2001),. 6997/01.

104 De conclusies van het Voorzitterschap van de Europese Raad van Stockholm op 23 en 24 maart 2001, punt 7, laatste zin.

afnemen, terwijl het aantal in de groep van 50-64 met 25% zal toenemen. Tegelijkertijd zullen de cohorten die de pensioengerechtigde leeftijd bereiken, aanzienlijk groter zijn dan daarvoor. Het tijdstip waarop deze demografische veranderingen zullen intreden en de omvang hiervan zullen van lidstaat tot lidstaat verschillen, maar heel Europa krijgt in de toekomst te maken met een vergrijzende en krimpende beroepsbevolking.

Niet alleen de demografische veranderingen hebben gevolgen voor de beroepsbevolking. Ook maatregelen ter verhoging van de arbeidsparticipatie van iedereen in de actieve leeftijd en vrouwen en ouderen in het bijzonder kunnen hierop een zeer grote invloed hebben[105] De vergrijzing maakt het dus nog belangrijker dat overal in Europa naar een hogere arbeidsparticipatie en hogere werkgelegenheidscijfers wordt gestreefd. Met betrekking tot de arbeidsparticipatie van vrouwen maakt de vergrijzing verder duidelijk dat beleid voor gelijke behandeling van mannen en vrouwen in het beroepsleven en combineren van gezin en werk van cruciaal belang is.

Wat de oudere werknemers betreft: de **huidige praktijken op het gebied van leeftijdsmanagement** op het werk en op de arbeidsmarkt **moeten veranderen.** De arbeidsmarktperspectieven van de ouderen, die een waardevol arbeidsaanbod vormen dat jarenlang onderbenut is, zijn aanzienlijk verbeterd door een kleiner aanbod aan jongeren en werknemers in hun beste jaren. Heit is belangrijk dat er beleidsvormen en praktijken worden ingevoerd die oudere werknemers in staat stellen en motiveren om ten volle van deze nieuwe mogelijkheden gebruik te maken.

Een aantal veranderingen zijn van belang. Ten eerste: een verschuiving naar behoud van de arbeidscapaciteit en de inzetbaarheid van oudere werknemers (mannen en vrouwen) door maatregelen, zoals opleiding, gezondheids- en veiligheidsmaatregelen aanpassing van de werkplek en ontwerp van de arbeidstaak, invoering van technologieën die het werk vergemakkelijken, en nieuwe arbeidstijdregelingen, Ten tweede: uitbreiding van het actieve werkgelegenheidsbeleid voor oudere werknemers. Mogelijkheden om banen te genereren voor oudere werknemers en opvoering van hun arbeidsparticipatie door herintredingsmaatregelen en initiatieven om hen langer aan het werk te houden, moeten worden benut. Dat zou leiden tot een stijging van de effectieve leeftijd waarop mannen en vrouwen met pensioen gaan, waardoor voorkomen wordt dat het negatieve effect van de vergrijzing op het arbeidsaanbod nog groter wordt door voortzetting van de huidige vut-praktijken. Bevordering van zo'n actief vergrijzingsbeleid op werkgelegenheidsgebied staat centraal in de Europese werkgelegenheidsstrategie. Het is eveneens van essentieel belang voor het bereiken van het EU-doel van volledige werkgelegenheid.

Naar aanleiding van de door de Europese Raad van Stockholm vastgestelde EU-streefcijfers voor de werkgelegenheid[106] hebben de lidstaten het verzoek gekregen om nationale streefcijfers vast te stellen met het doel de nationale strategieën op bevordering van de arbeidsmarktparticipatie, onder meer die van ouderen, te richten. De strategieën moeten de maatregelen vaststellen om de kwaliteit van de arbeid te verhogen en daardoor werken aantrekkelijk maken: meer financiële prikkels geven om aan het werk te gaan (met name door een einde te maken aan de armoedeval); het verschil in beloning tussen mannen en vrouwen en in toegang tot de arbeidsmarkt verminderen; de arbeidsparticipatie van personen met zorgtaken in het huishouden – vooral vrouwen – bevorderen; de maatregelen ter bestrijding van het percentage uitvallers op school herzien en last but not least ontplooiing van een gezamenlijk initiatief van regering en sociale partners om werknemers langer aan het werk te houden door ernaar te streven dat het bedrijf opleiding biedt om het aanpassingsvermogen en de inzetbaarheid van werknemers op de lange termijn te bevorderen en de kwaliteit van de arbeid te verbeteren. Zo'n initiatief moet gebaseerd worden op de consensus dat deze inspanningen een veel groter belang dienen omdat zij de gemeenschap in haar geheel ten goede komen en dus tot een bijstelling van de bestemming de overheidsfinanciering mogen leiden. In de Europese

---

105 Ten gevolge van allerlei beleidsvormen en praktijken die tot vervroegde uittreding leiden, bedraagt het aantal oudere werknemers (55-64) minder dan de helft van dat van de werknemers in hun beste jaren (25-49). Het percentage oudere actieven is aanzienlijk lager dan in de Verenigde Staten en Japan.

106 De streefcijfers voor 2010 zijn op 70% gesteld (totaal): 60% voor vrouwen en 50% voor oudere werknemers.

werkgelegenheidsstrategie worden oudere werknemers dus in toenemende mate gezien als een essentieel deel van het toekomstige arbeidsaanbod, waarbij zij een essentiële bijdrage leveren tot de duurzame ontwikkeling van het vergrijzende Europa.

Instrumenten om negatieve attitudes ten aanzien van oudere werknemers te doen verdwijnen worden bovendien door nieuwe Europese wetgeving gewaarborgd. In november 2000 heeft de Raad een richtlijn[107] aangenomen die als onderdeel van de op het Europees recht gebaseerde benadering van deze vraagstukken discriminatie in arbeid en beroep op grond van onder meer leeftijd verbiedt. Tevens heeft hij een actieprogramma goedgekeurd dat iedere vorm van discriminatie bestrijdt, ook van ouderen[108].

3.2.3. Toereikende, duurzame en aanpasbare pensioenen

Het toenemende aantal ouderen legt een grote druk op de pensioenen. Ondanks de grote verschillen in de pensioenstelsels in de lidstaten van Europa hebben de lidstaten ingezien dat grotere samenwerking op het gebied van het pensioenbeleid bij gemeenschappelijke problemen noodzakelijk is. De lidstaten hebben tijdens de Europese Raad van Göteborg drie algemene beginselen gesteund om de pensioenstelsels sociaal aanvaardbaar en betaalbaar te houden: garanderen van de capaciteit van de stelsels om aan hun sociale doelstellingen te voldoen; behoud van hun betaalbaarheid en aanpassing hiervan aan de veranderende behoeften van de maatschappij. Vervolgens zijn zij op de Europese Raad van Laken een aantal gemeenschappelijke doelstellingen overeengekomen die de leidraad voor hun beleid moeten vormen. De coördinatie op EU-niveau beoogt de lidstaten te helpen bij de ontwikkeling van hun nationale strategieën om aan deze doelstellingen te voldoen, d.w.z. garanderen van toereikende pensioenen die betaalbaar zijn en aan nieuwe situaties kunnen worden aangepast.[109]

Op EU-niveau worden de problemen waarvoor de pensioenstelsels staan, in het kader van de coördinatie van het economisch beleid en de recentelijk gelanceerde open coördinatie[110] voor de pensioenen aangepakt. Daarnaast worden zij ook indirect aangepakt in het werkgelegenheidsproces: meer werkgelegenheid leidt tot een hoger basisinkomen en langer werken vermindert de druk op de pensioenstelsels.

Zoals in de doelstellingen – die overigens de verschillen in de pensioenstelsels erkennen – is uiteengezet, dienen de strategieën van de lidstaten gericht te zijn op het garanderen van toereikende

---

107 Richtlijn 2000/78/EG van de Raad tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep (27/11/00).

108 Besluit 2000/750/EG van de Raad tot vaststelling van een communautair actieprogramma ter bestrijding van discriminatie (2001-006) (27/11/00). Een andere bijdrage tot een op rechten gebaseerde aanpak is de vaststelling van het EU-Handvest van de grondrechten waarin het verbod op discriminatie wordt uitgebreid tot leeftijd en waarin erkend wordt dat "ouderen het recht hebben om een waardig en zelfstandig leven te leiden en om aan het maatschappelijk en cultureel leven deel te nemen" (artikel 25).

109 Het proces dat leidde tot de overeenkomst van Laken over samenwerking om de pensioenen in de EU toereikend en betaalbaar te houden steunde op twee mededelingen van de Commissie "De ontwikkeling van de sociale bescherming op de lange termijn: veilige en houdbare pensioenen"(COM(2000) 622), "Ondersteuning van de nationale strategieën ten behoeve van veilige en betaalbare pensioenen door middel van een geïntegreerde benadering" (COM362/2001) en een CSP-verslag "Toereikende en betaalbare pensioenen: een verslag Commissie Sociale Bescherming aan de Europese Raad van Göteborg over de ontwikkeling van de sociale bescherming in de toekomst" (juni 2001).

110 Deze nieuwe vorm van EU-coördinatie werd door de Europese Raad van Lissabon "open coördinatie" genoemd. Hieronder wordt verstaan een middel ter verspreiding van de beste praktijken en realisering van een grotere convergentie richting EU-doelstellingen alsmede hulp aan de lidstaten om geleidelijk hun eigen beleid op deze doelstellingen af te stemmen. Open coördinatie houdt verder nog in: vaststelling van gemeenschappelijke doelstellingen en haalbare targets, omzetting hiervan in het nationale beleid door nationale maatregelen en tenslotte periodieke monitoring hiervan op basis van gezamenlijk overeengekomen indicatoren als onderdeel van een wederzijds leerproces.

voorzieningen, vooral om te voorkomen dat ouderen, zowel mannen als vrouwen, arm worden, en om rechtvaardigheid tussen de verschillende generaties en binnen een en dezelfde generatie te bevorderen.

De herziening van de pensioenen wordt eveneens in het kader van de bevordering van een arbeidsvriendelijk beleid aangepakt. De pensioenstelsels en de belastingstructuren dienen gezonde incentives te bieden om tot de pensioengerechtigde leeftijd te blijven werken en personen die daarna nog blijven werken niet te benadelen. Bovendien moeten de pensioenen worden aangepast zodat ook personen die niet in een standaardbaan werken hierop recht hebben, en moeten zij flexibiliteit en mobiliteit op de arbeidsmarkt bevorderen. Het is van belang dat pensioenen mannen en vrouwen dezelfde prikkels bieden. Verschillen in pensioen tussen mannen en vrouwen op grond van de verouderde opvatting dat de man de enige of voornaamste kostwinnaar is, dienen te verdwijnen.

De lidstaten zijn tevens overeengekomen om in hun strategieën naar transparantere pensioen-systemen te streven en betrouwbare en begrijpelijke informatie op te stellen over de waarschijnlijke ontwikkelingen van de uitkeringen en de premies zodat de burger daarop kan blijven vertrouwen.

Ten slotte vinden de lidstaten het belangrijk te streven naar een zo groot mogelijke consensus over het pensioenbeleid en de hervorming daarvan en naar een verbetering van de methodologische basis voor een doeltreffende monitoring van de pensioenhervormingen en het pensioenbeleid.

3.2.4. Toegang tot hoogwaardige gezondheidszorg en langdurige verzorging en garanderen van de betaalbaarheid hiervan

Gelet op de stijgende levensverwachting en een toenemend percentage ouderen is de voornaamste uitdaging van het beleid inzake gezondheid en langdurige verzorging iedereen volledige toegang te geven tot een hoogwaardige en betaalbare dienstverlening. Het beleid moet streven naar een adequate en kosteneffectieve voorziening in de behoeften en vraag van mannen en vrouwen van alle leeftijden. De verschillen in levensverwachting tussen mannen en vrouwen en de traditionele zorgverleningspatronen maken het bijzonder belangrijk dat op dit punt aandacht aan gendervraagstukken wordt besteed.

Gezond oud worden begint met een volksgezondheidsbeleid en -praktijken die gedurende het hele leven het welzijn bevorderen. Het stimuleren van een beleidsklimaat dat deelneming aan de maatschappij, zorg, zelfontplooiing en de waardigheid van de ouderen bevordert, heeft een positief effect op gezond ouder worden. Dit geldt zowel voor mannen als voor vrouwen. De bevordering van praktijken om actief ouder te worden zouden eveneens hiertoe kunnen bijdragen. Om aan de groeiende vraag naar gezondheidsdiensten en zorgverlening als gevolg van de aanzienlijke toename van het aantal ouderen boven de 80 jaar te voldoen, zijn kosteneffectieve methoden nodig om de verlening van informele zorg te bevorderen en de reguliere gezondheidsdiensten en zorg alsmede de vooruitgang inzake hulpmiddelen en ondersteunende technologieën uit te breiden. Daarbij moeten de rechtvaardigheidsbeginselen – inherent aan het Europese sociale model (gelijke toegang tot hoogwaardige gezondheidszorg) – van toepassing blijven.

De EU-samenwerking in dezen begint in het kader van de EU-werkzaamheden op het gebied van de sociale bescherming[111] en de overheidsfinanciën. Het vijfde EU-kaderprogramma voor onderzoek (1998-2002) draagt bij tot de bevordering van onderzoek ter verhoging van de levenskwaliteit, de zelfstandigheid en de sociale integratie van ouderen (met bijzondere nadruk op gezond oud worden door een gezonde leefstijl tijdens het hele leven en welzijn op oudere leeftijd) en ter verbetering van de kwaliteit, de efficiency en gebruiksvriendelijkheid van zorg en sociale voorzieningen.

---

[111] Op verzoek van de Europese Raad van Göteborg is de aanzet gegeven tot nieuw beraad door de goedkeuring van de mededeling "De toekomst van de gezondheidszorg en de ouderenzorg: de toegankelijkheid, de kwaliteit en de betaalbaarheid waarborgen" (COM (2001) 723).

4. DE VERGRIJZING IN DE WERELD

Later in de 21ste eeuw krijgen steeds meer landen (ook ontwikkelingslanden) met de gevolgen van een aanzienlijke vergrijzing te maken. In feite verkeren vele ontwikkelingslanden thans in het beginstadium van de aanpassing aan de veranderende leeftijdsopbouw van de bevolking.

De huidige en toekomstige beleidsmaatregelen zullen waarschijnlijk van land tot land verschillen. Het plaatje van de vergrijzing wordt in feite bepaald door de sociaal-economische en culturele situatie waarin de ouderen verkeren. De omvang van de groep ouderen kan ook van grote invloed zijn op de prioriteiten die landen in antwoord op de uitdagingen als gevolg van de vergrijzing stellen. Ondanks deze verschillen kunnen landen van elkaars ervaringen leren en gebruik maken. Hiertoe moeten wij de internationale mechanismen versterken die het meest in aanmerking komen om tot het overheidsbeleid in alle delen van de wereld bij te dragen.

Drie grote problemen in verband met de vergrijzing verdienen bijzondere aandacht. Ten eerste moeten wij zorgen voor *een beroepsbevolking* die de pensioenen van een toenemend aantal ouderen kan opbrengen. Onder meer zouden de voorwaarden moeten worden geschapen om ouderen die daartoe in staat zijn de mogelijkheid te bieden om economisch actief te blijven. Ten tweede moeten de kosten *van de vergrijzing voor de overheidsfinanciën en de economie in het algemeen* (waaronder de bijzondere risico's voor de fiscale stabiliteit en de algemene economische duurzaamheid) in de hand worden gehouden. Ten derde dient de kwestie van *armoede op oudere leeftijd* worden aangepakt. Dit is nog steeds een groot probleem in vele landen van de wereld waar een groot aantal ouderen, vooral vrouwen, onvoldoende toegang heeft tot een basisinkomen, gezondheidszorg en sociale uitkeringen.

Hoewel de vergrijzing overal in de wereld weer anders is, zijn er overal significante verschillen tussen mannen en vrouwen. De oplossing van Suriname voor de positie van oudere vrouwen die op de 56e bijeenkomst van de Algemene Vergadering van de VN is goedgekeurd, betekent een positieve bijdrage tot de integratie van het genderaspect in de vergrijzingsproblematiek.

Beleidsmaatregelen vallen in de eerste plaats hoofdzakelijk onder de verantwoordelijkheid van de lidstaten, maar samenwerking in het kader van de VN is van cruciaal belang om overal in de wereld ervaring uit te wisselen en de beste praktijken aan te moedigen, rekening houdend met de uiteenlopende nationale situaties.

4.1. Belangrijke vraagstukken in verband met het Internationale actieplan inzake vergrijzing

De Europese Commissie steunt de inspanningen van de VN om een mondiaal actiekader voor de vergrijzing te ontwikkelen. Een mondiale strategie voor de lange termijn moet een beeld geven van wat wanneer moet worden bereikt en dit moet zowel voor de burgers als de regeringen haalbaar zijn. Gelet op de betrouwbaarheid van de huidige demografische schattingen zijn er gegronde redenen om de lange termijn op 20 jaar te stellen (d.w.z. 2002-2022).

Er moet gestreefd worden naar een sociaal-economische structuur die ouderen overal ter wereld de mogelijkheid biedt om mee te werken aan de verwezenlijking van een samenleving voor iedereen. Dit verlangt een holistische kijk op ouder worden die het hele leven en alle aspecten van de maatschappij omvat.

De Europese Commissie is van mening dat het plan moet bestaan uit specifieke doelstellingen en aan moet geven welke resultaten nodig zijn om die doelstellingen te bereiken. Verder moet het nagaan welke activiteiten nodig zijn om die resultaten te genereren. Bovendien dient het een aantal indicatoren vast te stellen waarmee vooruitgang kan worden gemeten en geëvalueerd.

Het internationale actieplan moet rekening houden met de verschillen in sociale, economische en

politieke ontwikkeling van de landen. Die kunnen rechtstreeks van invloed zijn op het vermogen om op het probleem in te spelen. Bijgevolg kan het nuttig zijn om onderscheid te maken tussen streefdoelen voor alle landen en streefdoelen voor specifieke regio's in de wereld. Met deze verschillen moet rekening worden gehouden bij de vaststelling van in aanmerking komende acties en de verantwoordelijke actoren.

Op grond van deze overwegingen vindt de Commissie dat de volgende punten bijzondere aandacht verdienen:

- De Europese Commissie is het met de Verenigde Naties eens dat er mondiaal gezien een grotere kennis nodig is om op de problemen op te lossen waarvoor al onze maatschappijen zich door de vergrijzing geplaatst zien. De kwestie van de vergrijzing moet mondiaal in het bredere proces van de ontwikkeling worden aangepakt. Internationale samenwerking kan landen beter in staat stellen om op deze uitdagingen in te spelen. Beleid dat goed rekening houdt met de problemen die de vergrijzing in de toekomst oplevert, moet nu worden uitgewerkt.

- Weliswaar bestaat ons streven voor een belangrijk deel uit het scheppen van voorwaarden en mogelijkheden voor de ouderen van nu maar een goede aanpassing aan de vergrijzing moet gezien worden als een proces waarbij personen van alle leeftijden moeten worden betrokken. Alle generaties moeten helpen om oplossingen te zoeken en wegen tot aanpassing te vinden. Bovendien kan de vergrijzing beter worden aangepakt als bij de beleidsvorming rekening wordt gehouden met alle aspecten die van invloed zijn op de levenskwaliteit.

- Goede maatregelen in verband met de vergrijzing moeten een maatschappij voor alle leeftijden bevorderen en integratie van ouderen in alle aspecten van het economische en sociale leven stimuleren. Bij de evaluatie van bestaand beleid moet worden gekeken in hoeverre het segregatie- of integratiestrategieën bevordert.

- De doelstelling op lange termijn van het nationaal beleid dient een langer leven in goede gezondheid en welzijn te zijn. Om lang gezond te kunnen leven moeten de mogelijkheden voor economisch, lichamelijk, sociaal en geestelijk welzijn gedurende het hele leven zo goed mogelijk zijn. Om de uitdaging van een verouderende maatschappij aan te kunnen is ook levenslange zorg voor de gezondheid en een nieuw evenwicht tussen gezondheidsbevordering en ziektepreventie nodig.

- Educatie van jongs af aan om de kennis van de vele aspecten van een lang leven te vergroten is een essentiële en kosteneffectieve maatregel om gezonde leefstijlen te bevorderen en kwalen op de oude dag te verminderen. Het is de taak van de regeringen om een omgeving te creëren die een betere gezondheid en meer welzijn op de oude dag bevordert, maar de oudere zelf moeten er een gezonde leefstijl op na houden.

- Afhankelijkheid en hulpbehoevendheid vormen eveneens een belangrijk probleem op oudere leeftijd en zijn grotendeels situatiegebonden. De landen moeten de behoefte aan behoud van levenskwaliteit en sociale integratie van ouderen, vooral van de hoogbejaarden, tot een prioriteit maken. De definitie van levenskwaliteit kan van land tot land verschillen. Veilige en aangepaste huisvesting, vervoer- en communicatiesystemen zijn vooral voor het welzijn van ouderen belangrijk. Het is van belang om de risico's in de fysieke omgeving zo klein mogelijk te maken om ouderen gezond te houden en letsel te voorkomen.

- De structuur van het gezin en de huishoudens is in vele landen drastisch aan het veranderen. Het gezin is doorgaans minder in staat om alle zorgtaken te vervullen en kan de door afhankelijke en hulpbehoevende familieleden benodigde ondersteuning alleen niet aan. Misschien moeten daarom formele zorgstructuren worden opgezet. De huidige generaties ouderen vervullen vele

zorgtaken en geven grote financiële steun aan de jongere generaties. Er moet op worden gewezen dat in alle generaties vrouwen nog steeds de meeste zorgtaken verrichten.

- In het debat over de vergrijzende samenleving moet ook plaats worden ingeruimd voor beraad over het levenseinde. Overeenkomstig de VN-beginselen voor ouderen moeten alle mensen het recht hebben om zo waardig mogelijk met eerbiediging van hun culturele waarden te sterven. Het beleid moet erop gericht zijn mensen de mogelijkheid te bieden om in een omgeving met persoonlijke zorg en de vereiste professionele begeleiding te sterven, maar het moet ook hoge prioriteit toekennen aan de sociale interactie tussen de patiënt en zijn verwanten.

- Er is behoefte aan een betere informatiebasis voor het vergrijzingsbeleid van de overheid. De globale trend tot vergrijzing – al zijn er grote verschillen – vereist meer internationale samenwerking en bundeling van de inspanningen om een doeltreffende kennisbasis en een analysekader voor de zeer uiteenlopende problemen van de vergrijzing op te zetten. Binnen de vergrijzingstrends bestaat behoefte aan basisinformatie over de tendensen en verschillen in mortaliteit, morbiditeit, migratie en de sociaal-economische omstandigheden van ouderen naar geslacht, regio en land. Speciale aandacht moet worden besteed aan grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van de standaardisering van instrumenten en wetenschappelijke methoden met het oog op vergelijkbaarheid.

5. CONCLUSIE

De Commissie is ook van mening dat de 2e Wereldtop over de vergrijzing de gelegenheid biedt tot een gemeenschappelijke aanpak van de vergrijzing op mondiaal niveau. Zij steunt het VN-streven naar een mondiaal actiekader. Dit kader moet ook de resultaten en de verbintenissen op de Sociale Wereldtop in Kopenhagen en latere conferenties over vrouwen en besmettelijke ziekten omvatten.

In dit verband verklaart de Europese Commissie zich bereid om bij het zoeken naar oplossingen voor de vergrijzing haar ervaring met andere landen, vooral de ontwikkelingslanden, te delen en verzoekt alle lidstaten van de VN na te denken over de beleidsideeën, innovatieve vormen van samenwerking en vooruitgang inzake beleid in de Europese Unie.

COMMISSION DOCUMENT FOR THE UN SPECIAL SESSION ON CHILDREN "THE EUROPEAN COMMUNITY'S RESPONSES TO THE WORLD SUMMIT FOR CHILDREN" (NEW YORK, 8 -10 MAY, 2002)

Table of Contents

UNGASS on Children

The purpose of this factual document, prepared for the Special Session of the United Nations General Assembly on Children on 19-21 September 2001, is to provide an overview of European Commission activities in support of children and demonstrate our commitment to the important goals adopted at the World Summit for Children in 1990.

Families are the primary units for the protection, upbringing and development of children, but creating a world respecting the rights of the child is also a shared responsibility involving the international community.

This responsibility boils down to efforts in support of poverty alleviation, especially creating an enabling environment where children can reach their full potential. Promoting sustainable development and reducing disparities within communities is however also important in order to reduce the potential for conflict, where children are the most vulnerable victims.

In the European Union, children are recognised fully as citizens in the Treaty of Amsterdam. Furthermore, in December 2000 a "Charter of Fundamental Rights of the European Union" was proclaimed, which among other aspects stresses child protection and care, the best interests of the child and, notably, the child's right to express his or her view. Although not having specific Community competence in children's matters, the European Commission, in implementing its policies, recognises children as a particularly vulnerable group in the overarching policy focus on poverty and vulnerability. Within this framework, mainstreaming of gender aspects and human rights, including rights of the child founded on the UN Convention of the Rights of the Child, is closely intertwined with poverty eradication efforts.

Children benefit both directly and indirectly from our activities in European and developing countries. The European Community is a major international donor of development assistance and supports through its instruments children and their families by promoting children's rights, with special attention to: mitigating the effects of marginalisation, education, health, psycho-social assistance and reintegration into society. Specific issues related to the physical and moral integrity of children are also being addressed. The protection and promotion of the rights of the child has been selected as a priority theme for funding from the European Initiative for Democracy and Human Rights in 2001.

The European Commission welcomes the UN General Assembly Special Session on Children. The four priority action areas in the Outcome Document are important in our activities, especially in the fields of development cooperation and humanitarian affairs. These priorities highlight the fact that there cannot be a better future unless there is a better future for children.

1. Introduction

At the World Summit for Children, held in September 1990, leaders of 71 countries committed themselves in a Political Declaration to taking high-level political action to assure the well-being of children. These commitments involve among others alleviating poverty, providing educational opportunities, strengthening the role of the family and women, reducing child mortality, eradicating hunger, addressing the plight of children in particularly difficult circumstances and protecting children from conflict, and ratifying and implementing the UN Convention on the Rights of the Child.

To achieve these broad goals, the Summit adopted a Plan of Action with a number of specific goals, many of which had previously been endorsed in a variety of international settings.
Overall, progress has been achieved since the 1990 World Summit, but much still remains to be done.
Whereas the normative framework for children's matters is now in place based on the nearly universal ratification of the UN Convention on the Rights of the Child (UNCRC) the future challenges relate largely to social, economic and development issues. The complex problems facing children are of a multidimensional nature. Poverty in particular poses the greatest challenge to enhancing the development, welfare, and protection of children throughout the world.
In the European Union children's rights are included in the Treaty of Amsterdam, and in several articles of the Charter of Fundamental Rights of the European Union proclaimed during the European Council in Nice in December 2000. This Charter does not establish a complete list of children's rights, but stresses three particularly pertinent aspects: child protection and care, the best interests of the child and, notably, the right of the child to express his or her views freely. The European Institutions support the approach of the UNCRC which stipulates that children are fully "citizens", that they are fully "human persons" and that they are able to understand their own needs and interests. For this reason, they must be allowed to express their thoughts and have their opinions taken into account.

2. Consequences of Poverty on Children : Child Labour and Street Children

The Commission is particularly active in the area of poverty reduction, where its approach is based on the recognition that economic growth alone is not sufficient to reduce poverty. In acknowledging a broader perspective, the Commission stresses the close inter-linkage between equity, social justice, democracy, human rights, conflict prevention and the fight against poverty.
Although not having specific Community competence in children's matters, the Commission in implementing its policies recognises children as a particularly vulnerable group in the overarching

policy focus on poverty and vulnerability. Within this framework, the mainstreaming of gender aspects and human rights – including rights of the child, and core labour standards – is closely intertwined with poverty eradication efforts.
This second chapter highlights two particular consequences of poverty on children – child labour and street children - and is followed by separate chapters on education and health, which are key sectors in efforts to alleviate child poverty.
Since 1992, all cooperation agreements between the EU and third countries have required the incorporation of a clause defining respect for human rights as an "essential element" of the agreement. This includes core labour rights as set out in the eight core ILO (International Labour Organization) Conventions.

3. Access to Education

Worldwide, the European Community's education commitments for programmes total about € 2.5 billion of which € 1.75 billion concern effectively ongoing projects. The total support to education represents about 6.2 % of all external financial cooperation. Although the majority of funds in the current portfolio is concentrated in the project approach, the EC is also involved in sector-wide support for education. The EC's development cooperation does not single out children as the subject of a specific "policy" in the field of education. It is clear, nevertheless, that in ACP countries as well as MEDA and ALA countries**,** the EC has mainly focused its efforts in recent years on basic education, and more specifically on primary education : for example, 80% of European Development Fund (EDF) investments in education go to primary education. Combined with an increase of funding to education generally, as compared to other sectors, one can say that the EC's efforts for the benefit of children's education have contributed to the overall situation of children. Most of the primary education programmes contain specific clauses for the benefit of girls. The Cotonou Partnership Agreement contains, in Article 26, specific provisions for the support of a coherent policy towards youth, aiming in particular at the protection of children's rights and at the support of organisations having as an objective the development of children and their reintegration in society.

The Cotonou Agreement is a partnership agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific Group of States of the one part, and the European Community and its Member States, of the other part, signed in Cotonou on 23 June 2000. The Youth Issues covered in Article 26 in the agreement are as follows: Cooperation shall also support the establishment of a coherent and comprehensive policy for realising the potential of youth so that they are better

integrated into society to achieve their full potential. In this context, cooperation shall support policies, measures and operations aimed at :

- protecting the rights of children and youth, especially those of girl children;
- promoting the skills, energy, innovation and potential of youth in order to enhance their economic, social and cultural opportunities and enlarge their employment opportunities in the productive sector;
- helping community-based institutions to give children the opportunity to develop their physical, psychological, social and economic potential;
- and reintegrating into society children in post-conflict situations through rehabilitation programmes.

For Pre-Accession Countries or candidate countries wishing to join the European Union, the Commission monitors fulfilment of so-called political criteria defined at the Copenhagen European Council in 1993, by which candidate countries must ensure: "stability of institutions guaranteeing democracy, the rule of law, human rights and the respect for and protection of minorities". Human rights include the rights of the child, as defined by the Convention on the Rights of the Child, which has been ratified by all candidate countries.

The Commission's regular reports on Candidate Countries' progress towards accession have underlined the need to ensure equal access of minority children to educational opportunities. In Central and Eastern European countries, school attendance especially by Roma children is much lower than for other children and they are all too often segregated in "Roma schools" or sent to special schools for mentally handicapped children. Financial support has therefore been provided under the Phare programme to ensure effective access to education for Roma children, for example:

- In Hungary, **the Phare programme** contributed € 5 million in 1999 to a project aiming at a reduction of the school dropout rate, and providing support to secondary school pupils (with particular emphasis on the Roma minority).
- In the Slovak Republic, Phare contributed € 3.8 million in 2000 to a project in favour of the Roma, including measures to increase the level of education, such as pre-school education, involvement of mothers into the education process, preparatory classes to elementary education, whole-day care and alternative education methods, and provision for Roma teachers and assistants.
- In the Czech Republic, financial support was provided to improve Roma children's access to education (part of a € 0.9 million project in 1998 and € 1 million project in 2000). A more general project supporting the development of the State Educational System was co-financed under Phare in 1999 (€ 250,000).

- In Bulgaria, Phare provided € 500,000 in 1999 for a Roma project, including a component to increase Roma children's access to education. The Commission has also supported projects aiming at increasing educational opportunities for other minorities. For instance, in Estonia, the Phare language training programme in cooperation with the UNDP provided an opportunity for almost 2000 children to participate in language immersion summer camps or family exchange programmes in 1999-2000. 180 schools with Russian as a language of instruction have been equipped with handbooks, dictionaries and other source materials. This support will be continued with the Phare 2001 programme. The Phare programme has also supported a number of NGO projects to facilitate access to education for other disadvantaged children, such as handicapped children.

4. The Girl Child and Gender Aspects

In their task of contributing to gender equality through development interventions, EU Member States and the European Commission are guided by concrete commitments and resolutions made at international, regional and national level, the Council Resolution on Integrating Gender Issues in Development Cooperation, and equality provisions in the Treaty of Amsterdam. In the EC's overall development policy, the gender dimension is now a guiding cross-cutting principle, which must be mainstreamed in the planning of all development initiatives. A Programme of Action to be implemented during a five-year period (2001-2006) for the mainstreaming of gender equality in EC Development Cooperation was adopted on 21 June 2001.

On the issue of the girl child, the Cotonou Agreement clearly states that : "Cooperation shall also support the establishment of a coherent and comprehensive policy for realising the potential of youth so that they are better integrated into society to achieve their full potential. In this context, cooperation shall support policies, measures and operations aimed at – inter alia - protecting the rights of children and youth, especially those of girl children" (Art 26).

The EC's commitment is, accordingly, particularly active in relation to the serious gender gap concerning education for girls. The EC education portfolio, of which 80% is targeting primary education, gives strong emphasis in favour of the girl child. Measures include specific targets set for the enrolment of girls, scholarships, special facilities for girls, increasing numbers of female school teachers, and support for adolescent girls and single mothers to continue education. A series of major projects and programmes has been launched in the last four years which use a variety of these approaches to improve girls' access to basic and secondary education, for example:

- In Egypt, the **"Education Enhancement Programme"** (EC contribution € 100 million) is an innovative programme to promote access to basic education for all children, with a special

emphasis on girls and children from underprivileged groups, and to improve the quality of student performance.

- The Community has provided € 150 million in funding for the Government of India's **District Primary Education Programme** (DPEP). Covering seven states of India and focusing on the girl child, the programme aims to increase enrolment, improve the quality of primary education and prevent dropouts, particularly among the most deprived. So far, results suggest a real improvement in girls' enrolment rates even in the initial stages of the programme.
- The **PROMOTE project** in Bangladesh (EC contribution € 36 million) seeks to create a more girl-friendly environment in secondary schools through improving girls' school facilities, increasing substantially the number of women secondary teachers, both as role models and to facilitate attendance in a society with strong seclusion norms. The **BRAC project**, also in Bangladesh, (EC contribution € 33 million) includes the largest non-government primary education programme in Bangladesh, targeted to provide informal education to girls who have dropped out of the formal education system.

5. Infant and Maternal Mortality

The European Community has a strong commitment to reducing both infant and maternal mortality. However, EC development policy does not single out children as a specific target group while addressing health. Overall, the European Community has become a major partner in resourcing the world's response to population, sexual and reproductive health challenges. Since 1994, € 900 million have been committed to support work in Developing countries in line with the objectives set out in the ICPD's Programme of Action (International Conference on Population and Development). The Community will continue to provide support with particular emphasis on five key areas:

- Maintaining and increasing the gains already made in providing access to sexual and reproductive health services;
- Ensuring that women have the opportunity of safe pregnancy and child birth;
- Promoting sexual and reproductive health of young people;
- Limiting the spread of HIV/AIDS and caring for those who live with the virus;
- Tackling problems of gender-based violence and sexual abuse.

The European Community has supported specific reproductive health and HIV/AIDS programmes such as the Kenya Family Health Programme, the Regional HIV/AIDS programme and the Support to Safe Motherhood in Malawi. Significant investments in reproductive health have also been made to more than 15 countries across the Asian region. At the regional level, the major programmes supported have been a UNFPA-managed reproductive health initiative and a malaria control

programme in Cambodia, Laos and Vietnam. At the country level, the largest programme of support has been the provision of € 200 million in funds towards the reform of India's family welfare sector as part of a major multi-donor initiative involving, among others, the World Bank and DFID.
In 2001, a new strategy for safe motherhood has been developed, where priority interventions include essential obstetric care for life threatening emergencies, skilled attendance at delivery underpinned by access to family planning and management of unwanted pregnancies.

6. Combat Against Communicable Diseases, in particular HIV/AIDS

One in five people worldwide lives in extreme poverty. While poverty is recognised as a multidimensional concern, it is now widely accepted that health and health strategies can significantly contribute to poverty reduction. Both the Cairo Plan of Action following the Africa-Europe Summit of April 2000, and the Cotonou agreement of June 2000 address the need to target the growing burden of HIV and other communicable diseases on children and youth.
Yearly 5.5 million people die from HIV/AIDS, malaria and tuberculosis diseases alone, of which a majority of the victims are children. The pressing need for assistance and support for children infected with or affected by HIV/AIDS has been underlined in resolutions co-sponsored by the European Union at the UN General Assembly and the Commission on Human Rights. These resolutions have emphasised the need both for treatment and rehabilitation and for action to protect children from discrimination, stigma and abuse as a result of the disease. The EU has called for global action in the fight against HIV/AIDS and other major communicable diseases, such as malaria and tuberculosis, in these fora.

The European Community has adopted an innovative and bold policy framework on communicable diseases, which was widely endorsed at the International Round Table on 28 September 2000. In the meantime it has also developed a Programme for Action adopted on 21 February 2001. The programme for action outlines the actions to be taken within the next five years (2001-2006) concentrating mainly on:

- optimising the impact of health, AIDS and population interventions via Community development assistance and global partnerships;
- strengthening developing countries' pharmaceutical policies, and capacities for local production of pharmaceuticals;
- establishing a global tiered pricing system for pharmaceuticals and reducing tariffs and other costs on pharmaceuticals;
- supporting WTO developing country members in implementing the TRIPs Agreement and

promoting an international discussion on the link between the Agreement and public health protection issues;

- strengthening and increasing support for research and development in global public goods such as AIDS and malaria vaccines.

Under the special EC budget line for **HIV/AIDS and population programmes and policies** (€ 20 million for 2000), a number of priority areas targeting children suffering from HIV/AIDS have been set. The main priority areas for financing in 2000 were interventions in the area of "Preventing mother-to-child transmission in developing countries: limiting the acquisition of HIV/AIDS and other STDs among women before pregnancy and limiting transmission of HIV during pregnancy" and in the area of "Sexual and reproductive health and rights of young people and adolescents".

7. Assistance to Institutionalised Children

In the context of the pre-accession process the European Commission has been monitoring the situation of institutionalised children, with a view to ensuring that the rights stated in the Convention for the Rights of the Child are indeed respected. The need to improve the situation of children in care has been repeatedly mentioned in the Commission's regular reports on candidate countries' progress towards accession.

Since 1990, the European Commission has provided over € 100 million in support of the **child protection sector in Romania**, starting with emergency aid to improve conditions for children in institutions. In addition, from the early 90s, the Commission has supported structural reforms, starting with the National Plan in favour of children, adopted by the Romanian government in December 1995, which was financed by a Phare programme (€12 million). Following a budgetary crisis in residential childcare institutions in 1999, the Commission redirected 1998 Phare assistance (€10 million) to address the immediate humanitarian needs and provided € 25 million from Phare 1999 to support the still-fragile reform process. In 2001, the Romanian government adopted a National Strategy concerning the Protection of the Child in Difficulty , which aims at substantially decreasing the number of institutionalised children and of children at risk of being institutionalised. In line with the Commission recommendations, the Romanian government established a National Authority for Child Protection and Adoption, which is in charge of ensuring that agreed standards and levels of care are implemented. Together with this Authority, the European Commission launched a € 19 million Grant Fund out of the Phare 1999 project, called "Children First".

The programme focuses on the development of alternative services such as day-care centres,

maternal centres, with an aim to prevent abandonment, and to decrease the number of children in institutions and to close large old-style residential institutions. Phare 1999 also supports a public awareness campaign focusing on the adverse effects of institutionalisation and abandonment of children, the existing alternatives to abandonment and institutionalisation. Given that the main reason for abandonment is poverty, the Phare 1999 project also has a component which focuses on better targeted support for families at risk of abandoning their child.
Bulgaria is confronted with the same issue of over-institutionalisation of children. The Commission has provided financial aid to alleviate the humanitarian situation of children in institutions during the economic crisis in 1997 and 1998.
In 2000 the National Assembly adopted the Child Protection Act, which creates a National Agency for Child Protection responsible for organising and coordinating the implementation of child protection state policies, including the preparation and implementation of national and regional programmes to ensure child protection. Under the law, children may be placed in the care of special institutions only when all possibilities of remaining in a family environment are exhausted.
Following the adoption of this Act, € 3.5 million were allocated under the Phare programme to a child welfare reform project, aiming to assist the authorities in improving policies towards socially marginalised children, in line with international standards. This project will provide support and training for new structures at national and regional levels, develop alternative forms of child care, and reform the management and care for disabled children.

8. Children in Armed Conflict

During the last decade the world has seen an increasing number of armed conflicts with devastating humanitarian consequences. These conflicts have gone as far as making the abuse and killing of civilians, including children, from opposing groups a tactic of war. In short, children are being denied their most basic rights and thus, serious damage is being done to their futures.
The international community has stepped up the efforts to assist and protect children affected by armed conflict. In this context, the European Commission has spent some € 40 million since the beginning of 2000 on initiatives that specifically target the needs of children affected by armed conflict.
These efforts, based on the Convention on the Rights of the Child, form an integral part of the promotion and protection of human rights within humanitarian operations, as well as in linking relief, rehabilitation and development.

In addition, most Commission-funded emergency relief and rehabilitation operations include components with special emphasis on children's health care, including immunisation, nutrition and educational needs. But more needs to be done and this is why the Commission has identified three lines of action, on which it is making political as well as financial commitments:

- Firstly, the full impact of armed conflict on children is not yet sufficiently documented. The same figures (2 million children killed in armed conflict, 300,000 involved in armed fighting, 6 million seriously injured and maimed, etc.) have been repeated for many years but the uncertainties behind these numbers are weakening their strength. At present, approximate figures – based on "qualified guesswork" – are used to back the arguments.
  This is not only detrimental for the credibility and effectiveness of international advocacy efforts, but also a major obstacle to improving the humanitarian response. Therefore, the Commission – together with other organisations including UNICEF and the office of the UN Special Representative on Children and Armed Conflict (Mr Otunnu) – is working towards the establishment of an international project to improve the availability of reliable data on children affected by armed conflict. The goal is to find out what data are currently available, what data are needed, and how to collect the missing data.
- Secondly, children have been made a priority for EC humanitarian assistance in 2001, a priority which is likely to be continued in the years to come. Children are the first and most vulnerable victims of any conflict and the effects of conflict on them are diverse and long-term – if not lifelong. This is a great concern, particularly since children are the foundation upon which the future of their countries will be built.
- Thirdly, the Commission recognises that making children a priority in humanitarian assistance might be comparable to treating symptoms, and that a more fundamental step to protect children would be to reduce the overall potential for conflicts and, more particularly, those conditions that are conducive to the abuse of children. Thus, a third line of action in this context is the EC development policy focus on poverty alleviation, the promotion of sustainable development and the reduction of disparities within communities. Commission funding is also available for initiatives related to children affected by armed conflict under its human rights budget (the "European Initiative for Democracy and Human Rights"). This year a substantial contribution of approximately € 2 million is being made to a UNICEF project in Sierra Leone for the protection and reintegration of children associated with the fighting forces and other children separated from their families as a result of the conflict.

Examples of ECHO-funded projects in 1998-2000 : Psychosocial support and re-integration of war-affected children:

The re-integration into society of traumatised children is critical to establishing a stable post-war situation. Therefore, ECHO is backing projects providing psychosocial support and treatment for children affected by war. Projects are aimed at developing and implementing activities that may help children to cope with their experiences. Recent examples of such projects can – inter alia – be found in Sudan, Kosovo, FYROM, Lebanon, and Sierra Leone. These projects include components on psychosocial treatment of war-affected children, as well as re-adaptation for amputees and mutilated persons, including children.

Family tracing and integration:

ECHO supports family tracing and reunification efforts for war-affected children, where relevant. Often the projects provide technical expertise to increase the capacity of local governments and/or NGOs in tracing family members and improving the social reintegration of children and young people affected by war. Children associated with fighting often face difficulties when re-integrating society, and therefore these projects work with identification and sensitisation of families, potential foster families, group homes, communities, who require guidance on the specific problems of traumatised children.

Education:

Displacements and insecurity contribute to the interruption of the normal schooling and learning process for children. As a direct result of armed fighting, children may end up living in refugee camps for years without access to any primary education. ECHO is responding to this need by funding the continuation of primary education for war-affected children, IDPs and refugees. Emergency informal educational programmes are run in IDP camps in the DRC, Sudan, Sierra Leone, Kosovo, FYROM and Montenegro, amongst others.

Health and Nutrition:

Refugee children and displaced children are subject to very poor health conditions, which have a serious long-term impact on their physical and psychological development. Therefore, ECHO devotes significant funding to special health care programmes for children in conflict and post-conflict areas, which includes immunisation and vaccination of children, supplementary feeding programmes to address gross malnutrition and special paediatric attention. Such programmes have helped counter high morbidity and mortality rates in children particularly prevalent in war-affected areas.

Awareness raising:

ECHO regularly contributes to international seminars and conferences on the issue of conflict affected children in order to raise awareness and increase public support.

ECHO has also supported photographic exhibitions depicting the plight of child soldiers.

9. Violence Against Children, Sexual Exploitation of Children and Child Sex Tourism

The European Union and the Commission have been actively engaged in the development of a comprehensive policy to fight violence against children and sexual exploitation of children, including child pornography, as well as child sex tourism. There is a need for a clear common approach, also viewed against the background of the future EU enlargement.

An important step in the development of a common European approach was the adoption on 24 February 1997 of a Joint Action concerning action to combat trafficking in human beings and the sexual exploitation of children. The Joint Action covers a wide range of topics such as definitions, jurisdiction, criminal procedure, assistance to victims and police and judicial cooperation. Through the Joint Action, the Member States undertook to review their existing laws with a view to legislating that the sexual exploitation of children and child pornography were criminal offences.

In parallel to and since the Joint Action in 1997, actions and initiatives against the sexual exploitation of children and child pornography have developed considerably in number and in substance at the level of the European Union as well as at local, regional and international level in a wider context. In particular the STOP Programme, the DAPHNE Initiative, succeeded by a programme in December 1999, and the projects to fight child sex tourism should be mentioned (see below). Since 1997 the sexual exploitation of children and child pornography have, however, given rise to increased concern and the need to address diverging legal approaches in the Member States by further action is demonstrated.

Furthermore, Article 29 of the Amsterdam Treaty provides an explicit reference to offences against children. The Tampere European Council in 1999 made a clear call for further legislative action against sexual exploitation of children. Legislative action is also indicated in the Commission's Scoreboard. In addition, the European Parliament has, in several of its resolutions, called for action.

In addition to legislative measures, the Commission also supports NGOs and organisations fighting violence towards children. **The Daphne Initiative** has been running successfully in that area since 1997, funding around 150 projects for a total amount of circa € 11 million. Roughly half of these projects are dedicated to fighting violence towards children and to assisting, helping and applying

treatment to children who are victims of violence acts. Since 2000, **the Daphne programme** (2000-2003) has taken over these activities with a further budget of € 20 million, extending the possibilities for application to projects of longer duration (up to three years) and allowing local public authorities to apply, as well as organisations from Candidate Countries.

The Daphne Initiative and Programme have allowed for the implementation of around 100 projects dealing with the protection of children from violence. Topics dealt with range from domestic violence to trafficking, as well as violence at school, violence in institutions, child pornography and the internet, commercial sexual exploitation, missing children, etc. The approaches and methodologies used are also of a large variety: analysis of legislative measures in the different Member States, developing or expanding networks of NGOs, exchanges of good practice, awareness-raising campaigns, training of professionals in charge of children, etc.

In 1996, the incentive and exchange **STOP Programme** was launched to support actions against trafficking in human beings and the sexual exploitation of children. The programme had a budget of € 6.5 million for an initial period of five years ending in 2000. For the initial period, the programme co-financed 85 projects. In particular, the programme developed a multidisciplinary approach in which all relevant actors were involved.

Besides support to actions enhancing law enforcement and judicial cooperation in the areas, special attention was given to cooperation and methods to assist victims and to prevent trafficking and the sexual exploitation of children. Research also formed an important part of the activities under the STOP Programme. The successful STOP Programme established in 1996 came to an end on 31 December 2000. The STOP II Programme, which covers a period of another two years, was adopted on 28 June 2001 to ensure continued support to actions in the areas covered by the original STOP Programme. This programme puts the candidate countries in special focus. It also underlines the importance of cooperation with third countries and international organisations.

The Commission is particularly active in the fight against child sex tourism, which is also in line with the Optional Protocol of the CRC on child prostitution and pornography. Two Commission Communications, COM (96) 547iv and COM (99) 262v, identify measures in this field as appropriate instruments to carry out this fight. The objective is to improve the knowledge of the phenomenon and to provide the means for deterring it. In this respect, it has provided financial support to information and awareness-raising campaigns, which involve tourism professionals, national administrations, travellers, the general public and the Commission itself.

Two campaigns have already been completed with an approximate Commission support of € 240,000. This financial support co-financed a project for the production of an in-flight spot aiming at making travellers aware of the problem of child sex tourism, and received the 1999 UN Grand Award for outstanding achievements in public relations campaigns which best exemplified the ideals and goals of the UN. In the second campaign, funding went to the design and distribution of a "luggage tag" accompanied by an information leaflet for travellers.
Ongoing projects with Commission support total approximately € 1 million and address the following issues:

- Awareness-raising campaign in destination countries
  - Studies on the incidence of child sexual exploitation in tourism
  - Guidelines for national tourism administrations

- The Internet platform against the sexual exploitation of children in tourism
  - Information for travellers, the tourism industry and the general public about sexual exploitation of children in the destinations (when making travel preparations and for general information)
- The code of conduct for tour operators against the sexual exploitation of children in travel and tourism
  - Adoption and implementation of 5 criteria to prevent and fight child sexual exploitation in tourism
- The strategy documents over the media coverage of child sex tourism and related issues
  - Guidelines on the way journalists and media should cover such issues, revealing the occurrence of such acts without compromising the rights of children.

Current and past EC activities will be presented and analysed, as part of a Community framework, during the next World Congress on Commercial Sexual Exploitation of Children, to be held in Yokohoma in December 2001.

The Commission has also participated in several travel fairs (approx. € 200,000). The objective has been to provide visibility for its activities to tourism professionals (industry and tourism schools) and the general public. Through press conferences and groups for discussion the Commission has presented and analysed the actions it has supported financially and discussed the problems faced by the tourism professionals.

The Commission has also supported the writing, editing and dissemination of several documents concerning communication campaigns and analysis of child sex tourism from the point of view of Europeans and from the perspective of the tourism industry. It ensures the dissemination of these documents upon request and during travel fairs. Overall, the Commission has successfully introduced the issue of child sex tourism as one of major concern and managed to promote viable solutions.

In December 2000, the Commission put forward a Communication with proposals for two framework decisions: combating sexual exploitation of children and child pornography, and combating trafficking in human beings. The proposal on sexual exploitation of children and child pornography has taken on board key elements from the draft Cyber Crime Convention currently under elaboration with the Council of Europe. The draft Framework Decision includes common definitions for the criminal offences of child prostitution, sexual exploitation of children and child pornography, including by means of a computer system, i.e., the Internet. The proposal also provides for common sanctions.

The proposal on combating trafficking in human beings reflects an international instrument, namely the UN Protocol on Trafficking in Person supplementing the recently signed UN Convention on Transnational Organised Crime. The Commission considers the Protocol to be a major step forward at the global level and has also signed it on behalf of the European Community.

10. Immigration/Asylum

In October 1999, in Tampere, Heads of States and Governments agreed on the main principles guiding the EU concerning a Common European Asylum System, fair treatment of third country nationals and management of migration flows.

The Scoreboard on progress made in implementing the area of Freedom, Security and Justice foresees that special attention will be given to the situation of children when drawing up instruments establishing the Common European Asylum System. The Commission is taking this point into account in its acts of legislation, for example in its draft Directives on temporary protection in case of mass influx of displaced persons, and on asylum procedures.

Furthermore, the special situation of children is taken into account in proposals on reception conditions for asylum-seekers, on rules on the recognition and content of the status of refugees and on measures on subsidiary forms of protection. The Convention on the Rights of the Child is a key reference in that regard.

The **Odysseus programme** (migration, asylum, external frontiers EU cooperation programme) has funded the "Separated Children in Europe Programme", a joint effort between Save the Children and the UNHCR, which issued a report and a statement of good practice in 1999.
In the migration field, special attention is also given to children. In the Commission proposal for a Directive on the right to family reunification, the best interests of the child have to be taken into consideration in several steps of the procedure, with a reference to the UN Convention on the Rights of the Child. This proposal aims to respect the EU Charter on Fundamental Rights stating that "Every child shall have the right to maintain on a regular basis a personal relationship and direct contact with both his or her parents, unless this is contrary to his or her interests".
In all its proposals under the Amsterdam Treaty, the Commission introduced specific provisions dealing with unaccompanied minors, paying attention to their special situation. The Council had also adopted a Resolution, on the basis of Title VI of the Maastricht Treaty, in 1997, on unaccompanied minors who are nationals of third countries. It is included in EU legislation and contains provisions on minimum guarantees for all migrant unaccompanied minors, for unaccompanied minors during the asylum procedure and for returns. In the Directive proposal on family reunification, unaccompanied minors who are refugees have the right to be reunited with their parents or other relatives if the parents cannot be traced.
Council Regulations 975/1999 and 976/1999.
This percentage is related to an overall figure of commitments for external cooperation of around € 39 billion for the years 1996-2000.
These include Bulgaria, Cyprus, Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Malta, Poland, Romania, Slovak Republic, Slovenia and Turkey.
Communication from the Commission on "Combating child sex tourism", 27.11.1996.
Communication from the Commission on "The implementation of measures to combat child sex tourism", 26.05.1999.
European Commission
Development Directorate-General
200 rue de la Loi/Wetsraat – B-1049 Brussels – Belgium
Fax +32 (2) 299 25 25
E-mail : development@cec.eu.int
Internet site : http://europa.eu.int/comm/development***0***

EUROPEAN COMMISSION June 2001

Annex 1 – Acronyms Glossary

ACP Countries African-Caribbean-Pacific countries

ALA Asian and Latin American Countries

Cotonou Agreement Partnership Agreement between 77 Members of the African, Caribbean and Pacific Group of States of the one part, and the European Community and its Member States, of the other part, signed in Cotonou on 23 June 2000 Council of The Council is the EU's main decision-making body. It is the embodiment of the European Member States, whose representatives are brought together regularly at Union ministerial level.

DFID Department of International Development (UK) ECHO European Commission Humanitarian Aid Office European Commission The "European Commission" is the executing arm of Community policies, funded by the EU, and has the exclusive right to initiate new policies. In international fora the "European Commission" represents the "European Community" (endowed with legal competence to sign international treaties), which has observer status in the WSC process.

European Community "European Community" is endowed with legal competence to sign international - EC treaties. In international fora the "European Commission" represents the "European Community" which has observer status in the World Summit on Children process.

European Parliament The European Parliament is the expression of the democratic will of the Union's 374 million citizens, where major political parties operating in the Member States are represented. It exercises democratic supervision over the Commission and shares budgetary authority and power to legislate with the Council.

European Union The "European Union" (EU) consists of 15 member states.

MEDA Countries Mediterranean Countries. The MEDA programme deals with financial and technical measures to accompany the reform of social and economic structures in the Mediterranean countries which are not member of the EU Phare Regional funding programme for the countries of Central and Eastern Europe Scoreboard Commission instrument to review and monitor progress in the actions carried out for the creation of an area of "Freedom, security and justice" in the EU Tacis Regional funding programme for Russia and the New Independent States.

RICHTSNOEREN VAN DE EUROPESE UNIE INZAKE DE DOODSTRAF

I. INLEIDING

i) De Verenigde Naties hebben de aanwending van de doodstraf aan strenge voorwaarden onderworpen, onder meer in het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR), het Verdrag inzake de rechten van het kind (VRK) en de Waarborgen ter bescherming van de rechten van terdoodveroordeelden van het ECOSOC. Het Tweede Facultatieve Protocol bij het IVBPR bepaalt dat de staten zich ertoe verbinden de doodstraf af te schaffen. De Europese Unie gaat nu een stap verder en streeft naar de afschaffing van de doodstraf in de Unie en daarbuiten.

ii) Tijdens de 53e zitting en - in een door alle lidstaten van de Unie gesteunde resolutie - tijdens de 54e zitting heeft de VN-Commissie voor de rechten van de mens de landen waar de doodstraf niet is afgeschaft, opgeroepen om:
- het aantal misdrijven waarvoor de doodstraf kan worden opgelegd, geleidelijk te beperken;
- een moratorium op de voltrekking van de doodstraf af te kondigen, met het oog op de volledige afschaffing.

iii) Tijdens de topconferentie van de Raad van Europa van oktober 1997 hebben de regeringsleiders, waaronder alle regeringsleiders van de lidstaten van de Unie, opgeroepen tot de wereldwijde afschaffing van de doodstraf. Bovendien hebben de nieuwe lidstaten van de Raad van Europa zich ertoe verbonden moratoria in acht te nemen en Protocol nr. 6 bij het EVRM te bekrachtigen, waardoor zij zich tot de afschaffing van de doodstraf verbinden.

iv) In het Verdrag van Amsterdam van de Europese Unie van 1997 wordt opgemerkt dat de doodstraf sinds de ondertekening van Protocol nr. 6 bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens in de meeste lidstaten van de Unie is afgeschaft en in geen enkele lidstaat is toegepast.

v) De staten die deelnemen aan de OVSE zijn uit hoofde van het Document van Kopenhagen verplicht informatie uit te wisselen over de afschaffing van de doodstraf en deze informatie beschikbaar te stellen voor het publiek. De Europese Unie komt deze verplichting na door regelmatig verklaringen af te leggen in het kader van de Menselijke Dimensie van de OVSE.

vi) De statuten van het Internationaal Tribunaal voor het voormalig Joegoslavië en het Internationaal Tribunaal voor Ruanda, die beide door de EU werden gesteund, voorzien niet in de doodstraf, hoewel beide rechtscolleges werden ingesteld om massale schendingen van het humanitair recht, met inbegrip van genocide, te bestraffen.

II. WERKWIJZE

De EU is van oordeel dat de afschaffing van de doodstraf bijdraagt tot de verbetering van de menselijke waardigheid en de gestage ontwikkeling van de mensenrechten.

Het doel van de Europese Unie is:

- te streven naar de wereldwijde afschaffing van de doodstraf als een belangrijk beleidsdoel waar alle lidstaten mee instemmen;
- te eisen dat de aanwending van de doodstraf, in de staten waar deze nog bestaat, geleidelijk wordt beperkt en er op aan te dringen dat ze wordt voltrokken met inachtneming van minimumnormen zoals uiteengezet in het betreffende hoofdstuk.

De EU zal aan dit doel bekendheid geven als een integrerend deel van haar mensenrechtenbeleid.

De Europese Unie zal haar optreden, met inbegrip van verklaringen en demarches ter zake van de doodstraf, in internationale fora en ten aanzien van derde landen intensiveren in het licht van het hoofdstuk over de minimumnormen.

De Europese Unie zal geval per geval en op basis van de criteria nagaan of zij bij andere staten demarches zal ondernemen over de aanwending van de doodstraf.

De voornaamste aspecten van de aanpak van de EU zijn:

ALGEMENE DEMARCHES

Waar toepasselijk zal de Europese Unie de kwestie van de doodstraf aan de orde stellen in haar dialoog met derde staten. Bij deze contacten wordt onder meer rekening gehouden met:

- de oproep van de EU voor de wereldwijde afschaffing van de doodstraf, of ten minste voor een moratorium;

- wanneer de aanwending van de doodstraf gehandhaafd wordt, zal de EU er de nadruk op leggen dat de landen deze straf alleen mogen aanwenden in overeenstemming met de minimumnormen die in het betreffende hoofdstuk staan, en dat ze een zo groot mogelijke openheid moeten betrachten bij de aanwending ervan.

De precieze aard van deze aanpak zal onder meer afhangen van de vraag of:

- het land een goed functionerend en open gerecht heeft;

- het land zich er internationaal toe heeft verbonden de doodstraf niet aan te wenden, bijvoorbeeld in het kader van regionale organisaties en instrumenten;

- de rechtsorde van het land en de aanwending van de doodstraf al dan niet openstaan voor openbaar en internationaal toezicht, en of er aanwijzingen bestaan dat de doodstraf vaak in strijd met de minimumnormen wordt aangewend.

Demarches van de EU inzake de aanwending van de doodstraf zullen met name worden overwogen wanneer zich nieuwe ontwikkelingen voordoen in het beleid van een staat ter zake van de doodstraf, bijvoorbeeld wanneer een officieel of feitelijk moratorium op de doodstraf ten einde loopt of wanneer de doodstraf bij wet opnieuw wordt ingesteld.

Bijzondere aandacht zal worden geschonken aan verslagen en conclusies van relevante internationale mechanismen voor mensenrechten.

Een demarche of een publieke verklaring is mogelijk wanneer landen stappen ondernemen om de doodstraf af te schaffen.

INDIVIDUELE GEVALLEN

Bovendien zal de Europese Unie, wanneer zij kennis krijgt van individuele terdoodveroordelingen waarbij de minimumnormen worden geschonden, overwegen of specifieke demarches moeten worden ondernomen.

In dergelijke gevallen is spoed vaak ten zeerste geboden. Lidstaten die dergelijke demarches voorstellen, dienen daarom zoveel mogelijk achtergrondinformatie uit alle beschikbare bronnen te verschaffen. Daaronder vallen bijzonderheden over het ten laste gelegde misdrijf, het strafproces, de precieze aard van de schending van de minimumnormen, de status van eventuele rechtsmiddelen en, indien bekend, de verwachte terechtstellingsdatum.

Wanneer voldoende tijd voorhanden is, moet worden overwogen om bij de hoofden van de missies nauwkeurige informatie en advies in te winnen voordat demarches worden ondernomen.

RAPPORTAGE OVER MENSENRECHTEN

De hoofden van de EU-missies zouden ambtshalve een analyse van de aanwending van de doodstraf in hun verslagen over de mensenrechten moeten opnemen en op gezette tijden een beoordeling moeten maken van het effect en de weerslag van de initiatieven van de Unie.

MOGELIJKE RESULTATEN VAN EU-INTERVENTIES: ANDERE INITIATIEVEN

De EU heeft zich ten doel gesteld om, waar mogelijk, derde landen ervan te overtuigen, de doodstraf af te schaffen. Daartoe zal de EU de landen aansporen om toe te treden tot het Tweede Facultatieve Protocol bij het IVBPR en vergelijkbare regionale instrumenten.

Wanneer zulks niet mogelijk is, zal de EU de afschaffing van de doodstraf niettemin als doelstelling blijven handhaven en:

- de staten aanmoedigen om internationale mensenrechteninstrumenten te bekrachtigen en na te leven, met name de instrumenten over de aanwending van de doodstraf, waaronder het IVBPR;
- de kwestie in internationale fora aan de orde stellen en moratoria op de aanwending van de doodstraf en, te gelegener tijd, de afschaffing ervan, nastreven;
- de bevoegde internationale organisaties aanmoedigen om passende maatregelen te nemen om de staten ertoe aan te zetten de internationale normen inzake de doodstraf te bekrachtigen en na te leven;
- bilaterale en multilaterale samenwerking aanmoedigen en aanbieden, onder meer in samenwerking met de civiele samenleving, met inbegrip van het recht, teneinde een eerlijk en onpartijdig strafproces te bewerkstelligen.

III. MINIMUMNORMEN

Wanneer staten vasthouden aan de doodstraf, is het volgens de EU van belang dat de volgende minimumnormen in acht worden genomen:

i) Een doodvonnis mag alleen voor de ernstigste misdrijven worden uitgesproken, met dien verstande dat daaronder alleen misdrijven met voorbedachten rade vallen, die de dood of andere uiterst ernstige consequenties tot gevolg hebben. De doodstraf zou niet mogen worden opgelegd voor geweldloze financiële misdrijven of voor het geweldloos tot uiting brengen van zijn godsdienst of levensovertuiging.

ii) Een doodvonnis mag alleen worden uitgesproken voor misdrijven waarvoor de doodstraf ten tijde van het begaan van toepassing was, met dien verstande dat, mocht de wet na het begaan van het strafbare feit in de oplegging van een lichtere straf voorzien, de overtreder daarvan dient te profiteren.

iii) Een doodvonnis mag niet worden uitgesproken jegens:

- personen die ten tijde van het misdrijf de leeftijd van achttien jaar nog niet hadden bereikt;

- zwangere vrouwen en vrouwen met kleine kinderen;

- personen die hun geestesvermogen verloren hebben.

iv) Een doodvonnis mag alleen worden uitgesproken wanneer de schuld van de beklaagde gebaseerd is op duidelijke en overtuigende bewijzen die geen ruimte laten voor een andere verklaring van de feiten.

v) De doodstraf kan alleen worden voltrokken ingevolge een onherroepelijk geworden vonnis door een bevoegde rechter gewezen, na een behandeling door een bij de wet ingestelde rechterlijke instantie welke alle mogelijke waarborgen op een eerlijk proces biedt en die ten minste gelijk zijn aan die welke in artikel 14 van het IVBPR staan, met inbegrip van het recht van een ieder die verdacht of beschuldigd wordt van een misdrijf waarvoor de doodstraf kan worden opgelegd, op passende rechtsbijstand in alle fasen van de procedure en, waar passend, het recht om contact op te nemen met een consulaire vertegenwoordiger.

vi) Een ieder die ter dood is veroordeeld, moet een effectief rechtsmiddel ter beschikking hebben om beroep in te stellen bij een hoger rechtscollege en er moeten stappen worden ondernomen om ervoor te zorgen dat die beroepen verplicht zijn.

vii) Waar toepasselijk moet een ieder die ter dood is veroordeeld, het recht hebben om een individuele klacht neer te leggen overeenkomstig de internationale procedures; de doodstraf zal niet worden voltrokken zolang de klacht overeenkomstig die procedures in behandeling is.

viii) Een ieder die ter dood is veroordeeld, heeft het recht gratie of verzachting van het vonnis te vragen. Amnestie, gratie of verzachting van het vonnis kan in alle voorkomende gevallen worden verleend.

ix) De doodstraf mag niet worden voltrokken in strijd met de internationale verplichtingen van een staat.

x) De tijd die na de terdoodveroordeling verstrijkt, kan ook een rol spelen.

xi) Wanneer de doodstraf wordt voltrokken, moet zij op zodanige wijze worden uitgevoerd dat zij zo weinig mogelijk lijden veroorzaakt. Zij mag niet in het openbaar of op vernederende wijze worden voltrokken.

xii) De doodstraf mag niet worden uitgesproken bij wijze van politieke vergelding in strijd met de minimumnormen, bijvoorbeeld tegen personen die een staatsgreep hebben beraamd.

RICHTSNOEREN VOOR EEN EU-BELEID TEN AANZIEN VAN DERDE LANDEN INZAKE FOLTERING EN ANDERE WREDE, ONMENSELIJKE OF ONTERENDE BEHANDELING OF BESTRAFFING

DOEL

Het doel van deze richtsnoeren is de EU een operationeel werktuig te verschaffen om op alle niveaus in de contacten met derde landen, alsmede in multilaterale mensenrechtenfora te gebruiken ter ondersteuning en intensivering van de aanhoudende inspanningen om foltering en mishandeling overal ter wereld te voorkomen en uit te bannen. De term "foltering" wordt in deze richtsnoeren gebruikt in overeenstemming met de definitie in artikel 1 van het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing. In het kader van deze richtsnoeren worden met mishandeling bedoeld alle vormen van wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing, met inbegrip van lijfstraffen, die het individu zijn fysieke en mentale integriteit ontneemt. Deze richtsnoeren hebben weliswaar in eerste instantie specifiek betrekking op foltering en mishandeling, maar ze zullen ook bijdragen tot de aanscherping van het EU-mensenrechtenbeleid in het algemeen.

INLEIDING

De Europese Unie stoelt op de beginselen vrijheid, democratie, eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden en de rechtsstaat. Deze beginselen worden door alle lidstaten gedeeld. Eerbiediging van de mensenrechten is een van de prioriteiten van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) van de EU.

Foltering en mishandeling behoren tot de afschuwelijkste schendingen van de mensenrechten en de menselijke waardigheid. Luidens de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens mag niemand onderworpen worden aan folteringen, noch aan een wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing. Het internationaal recht staat geen uitzonderingen toe. Alle landen zijn gehouden het onvoorwaardelijk verbod op alle vormen van foltering en mishandeling op te volgen. Ondanks de inspanningen van de internationale gemeenschap blijven foltering en mishandeling nog altijd overal ter wereld bestaan. In veel landen kan nog steeds straffeloos worden gefolterd en mishandeld.

Streven naar preventie en uitbanning van alle vormen van foltering en mishandeling binnen de EU en wereldwijd is een beleidsstandpunt waaraan door alle lidstaten sterk wordt vastgehouden. Bevordering en bescherming van dit recht is een prioriteit van het mensrenrechtenbeleid van de EU.

In haar streven naar preventie en uitbanning van alle vormen van foltering en mishandeling laat de EU zich leiden door de desbetreffende internationale en regionale normen en standaarden op het gebied van de mensenrechten, de rechtsbedeling en de beheersing van gewapende conflicten, die onder meer in de volgende instrumenten zijn opgenomen:

- Universele Verklaring van de Rechten van de Mens
- Internationaal VN-Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (ICCPR) en de bijbehorende twee facultatieve protocollen
- VN-Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing (CAT)

- VN-Verdrag inzake de rechten van het kind (CRC)
- Internationaal VN-Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (CERD)
- VN-Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW)
- Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en bijbehorend protocol nr. 6 alsmede de desbetreffende jurisprudentie van het Europees Hof van de Rechten van de Mens
- Europees Verdrag ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (CPT)
- Statuut inzake het Internationaal Strafhof
- Statuut van het Internationaal Tribunaal voor het voormalige Joegoslavië
- Statuut van het Internationaal Tribunaal voor Rwanda
- Verdragen van Genève betreffende de bescherming van oorlogsslachtoffers en de bijbehorende protocollen alsmede de gewoonterechtelijke normen van het humanitair recht die gelden bij gewapende conflicten.

Een aanvullende lijst van normen en standaarden waarop de EU zich in haar contacten met derde landen kan beroepen staat in de bijlage bij de richtsnoeren.

OPERATIONELE RICHTSNOEREN

Het operationele deel van deze richtsnoeren is bedoeld om methoden en middelen te bepalen waarmee in het GBVB efficiënt naar de preventie van foltering en mishandeling kan worden toegewerkt. Een voorbeeld van maatregelen die hiertoe reeds getroffen zijn in het GBVB is de aanneming van de EU-gedragscode betreffende wapenuitvoer. Een ander voorbeeld zijn de lopende besprekingen voor de invoering op EU-niveau van controles op de uitvoer van paramilitaire uitrusting.

Het verbod van wrede, onmenselijke of onterende bestraffing legt duidelijke beperkingen op voor de toepassing van de doodstraf. Deze richtsnoeren dienen derhalve ook als aanvulling op de richtsnoeren voor een EU-beleid tegenover derde landen inzake de doodstraf.

De EU verleent actieve steun aan de relevante fora (het Comité tegen foltering, het Mensenrechtencomité, het Comité inzake de voorkoming van folteringen van de Raad van Europa, de OVSE/ODIHR-adviescommissie inzake de voorkoming van folteringen, alsook de Speciale Rapporteurs van de VN en andere relevante actoren). De EU zal er proactief toe bijdragen dat de bestaande internationale waarborgen tegen foltering en mishandeling worden aangescherpt en daadwerkelijk geïmplementeerd.

Controle en verslaglegging

In hun periodieke verslagen zullen de Missiehoofden een analyse opnemen van de frequentie van foltering en mishandeling alsook de maatregelen ter bestrijding daarvan. De Missiehoofden zullen ook een periodieke evaluatie geven van het effect van de maatregelen van de EU. De Missiehoofden zullen de mogelijkheid hebben om ambassadevertegenwoordigers uit te zenden als waarnemers bij rechtszittingen waarbij er redenen zijn om aan te nemen dat verdachten zijn gefolterd of mishandeld.

Beoordeling

De Raadsgroep mensenrechten (COHOM) en de desbetreffende geografische werkgroepen zullen - aan de hand van de verslagen van de Missiehoofden en andere relevante informatie, zoals rapporten en aanbevelingen van de speciale rapporteurs van de VN en de verdragsorganen, alsmede van niet-gouvernementele organisaties - situaties vaststellen waarin de EU maatregelen moet nemen, verdere stappen overeenkomen of aanbevelingen tot hogere niveaus richten.

EU-maatregelen ten aanzien van derde landen

De EU beoogt derde landen ertoe te bewegen effectieve maatregelen ter bestrijding van foltering en mishandeling te treffen, en erop toe te zien dat het verbod van foltering en mishandeling wordt nageleefd. In haar contacten met derde landen zal de EU, wanneer zij dat nodig acht, de dwingende noodzaak voor alle landen uitspreken om aan de desbetreffende internationale normen en standaarden te voldoen, en zal zij dienovereenkomstig beklemtonen dat foltering en mishandeling krachtens internationaal recht verboden zijn. De EU zal haar doelstellingen bekendmaken als onlosmakelijk deel van haar mensenrechtenbeleid, en zal het belang benadrukken dat zij hecht aan de voorkoming van foltering en mishandeling met het oog op wereldwijde uitbanning ervan.

A) Om die doelstellingen te bereiken zal de EU onder meer de volgende maatregelen nemen:

<u>Politieke dialoog</u>
De mensenrechtencomponent van de politieke dialoog tussen de EU en derde landen en regionale organisaties zal, waar dat relevant is, het onderwerp foltering en mishandeling omvatten.

<u>Demarches</u>
De EU zal demarches doen en publieke verklaringen afleggen om derde landen op te roepen tot het nemen van effectieve maatregelen tegen foltering en mishandeling. De EU zal waar nodig informatie verlangen omtrent beschuldigingen van foltering of mishandeling. De EU zal tevens reageren op positieve ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden.

In goed gedocumenteerde individuele gevallen van foltering en mishandeling zal de EU (per vertrouwelijke of publieke demarche) de autoriteiten van het betrokken land ertoe oproepen de fysieke veiligheid te garanderen, misstanden te voorkomen, informatie te verstrekken en relevante waarborgen toe te passen. Maatregelen met betrekking tot individuele gevallen zullen van geval tot geval bepaald worden en kunnen deel uitmaken van een algemene demarche.

<u>Bilaterale en multilaterale samenwerking</u>
Bestrijding en voorkoming van foltering en mishandeling zullen als een prioriteit worden beschouwd in de bilaterale en de multilaterale samenwerking ter bevordering van de mensenrechten, waarbij onder andere met het maatschappelijk middenveld wordt samengewerkt op met name juridisch en opleidingsgebied. Bijzondere aandacht moet aan zo'n samenwerking worden besteed in het kader van het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten.

B) In haar maatregelen tegen foltering en mishandeling zal de EU derde landen oproepen tot het nemen van onder meer de volgende maatregelen:

<u>Foltering en mishandeling verbieden en veroordelen</u>
- foltering en mishandeling in de wet, met inbegrip van de strafwet, verbieden;

- alle vormen van foltering en mishandeling op het hoogste niveau veroordelen;
- effectieve wettelijke, bestuursrechtelijke, gerechtelijke en andere maatregelen nemen in heel hun territoriale bevoegdheidsgebied om te voorkomen dat foltering en mishandeling voorvalt;
- het gebruik en de productie van en de handel in uitrusting die ontworpen is om foltering of andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing te doen ondergaan, voorkomen en het oneigenlijk gebruik voor die doelen van enige andere uitrusting voorkomen.

Zich onderwerpen aan internationale normen en procedures
- toetreden tot het CAT, het ICCPR en andere relevante regionale instrumenten, waaronder het CPT * (noot: zie einde tekst);
- voorbehouden intrekken die strijdig zijn met doel en voorwerp van het CAT en het ICCPR;
- intrekking overwegen van andere voorbehouden bij het CAT en het ICCPR;
- toelating overwegen van individuele en interstatelijke klachten in het kader van het CAT en het ICCPR;
- toetreden tot het Statuut inzake het Internationaal Strafhof;
- voldoen aan de verzoeken tot tussentijdse beschermingsmaatregelen, uitspraken, besluiten en aanbevelingen van internationale mensenrechtenorganen;
- samenwerken met de desbetreffende VN-mechanismen, in het bijzonder met de speciale VN-rapporteur inzake foltering, de speciale VN-rapporteur inzake geweld tegen vrouwen en, in voorkomend geval, met de voor het betrokken land benoemde speciale VN-rapporteur;
- ervoor zorgen dat niemand gedwongen naar een land wordt teruggestuurd waar hij of zij gevaar voor foltering of mishandeling loopt;
- in landen waar de doodstraf nog wordt toegepast, ervoor zorgen dat, naast inachtneming van de beperkingen in artikel 6 ICCPR, executies en de omstandigheden in de "dodencel" van dien aard zijn dat het fysieke en mentale lijden tot een minimum wordt beperkt;
- steun verlenen aan de werkzaamheden voor de aanneming van een ontwerp van facultatief protocol bij het CAT, dat voorziet in een onafhankelijke en efficiënte internationale bezoekregeling ter voorkoming van foltering en mishandeling, en, zodra dat protocol is aangenomen, ertoe toetreden;
- samenwerken met de desbetreffende mechanismen van de Raad van Europa, in het bijzonder de beslissingen van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en de aanbevelingen van het Comité inzake de voorkoming van folteringen, en instemmen met de publicatie van de Comitéverslagen over de in hun landen afgelegde bezoeken.

Waarborgen en procedures betreffende de plaatsen van detentie aannemen en implementeren
- wettelijke en procedurele waarborgen tegen foltering en mishandeling aannemen en implementeren om te garanderen dat personen wier vrijheid ontnomen is, onverwijld voor een rechter worden gebracht, dat zij onverwijld en op gezette tijden daarna toegang hebben tot advocaten en gezondheidszorg, en dat zij hun verwanten en andere relevante derden onverwijld op de hoogte kunnen brengen;
- geheime plaatsen van hechtenis verbieden en ervoor zorgen dat alle personen wier vrijheid ontnomen is, in officieel erkende plaatsen in hechtenis worden gehouden en dat hun verblijfplaats bekend is;
- ervoor zorgen dat de procedures voor hechtenis en verhoor met de desbetreffende internationale en regionale normen stroken;

- de omstandigheden verbeteren op plaatsen waar personen in hechtenis worden gehouden, teneinde aan internationale en regionale normen te voldoen.

Binnenlandse wettelijke waarborgen instellen

- ervoor zorgen dat verklaringen die door foltering en mishandeling zijn verkregen, in geen enkele rechtszitting als bewijs worden gebruikt, behalve tegen iemand die van foltering wordt verdacht, als bewijs dat de verklaringen werden afgelegd;
- alle vormen van gerechtelijke lijfstraffen afschaffen;
- ervoor zorgen dat niet uitzonderlijke omstandigheden, zoals staat of dreiging van oorlog, interne politieke instabiliteit of een andere openbare noodsituatie kunnen worden ingeroepen ter rechtvaardiging van foltering of mishandeling;
- ervoor zorgen dat niet een bevel van een hogere functionaris of een overheidsinstantie kan worden ingeroepen ter rechtvaardiging van foltering of mishandeling;
- ervoor zorgen dat wetshandhavers, militair, medisch en ander betrokken personeel niet gestraft worden wegens het niet nakomen van bevelen om handelingen te verrichten die foltering of mishandeling inhouden.

Straffeloosheid bestrijden

- degenen die verantwoordelijk zijn voor foltering en mishandeling voor de rechter brengen in rechtszittingen die voldoen aan internationale normen voor een eerlijk proces en die de doodstraf uitsluiten, of hen uitleveren voor gerechtelijke vervolging in een andere staat waar die waarborgen bestaan;
- snel, onpartijdig en doeltreffend onderzoek verrichten van alle beschuldigingen van foltering overeenkomstig de aan CHR-resolutie 2000/43 gehechte voorschriften van Istanbul;
- zoveel mogelijk erop toezien dat er geen amnestie wordt verleend voor foltering, en ervoor zorgen dat amnestie personen niet het recht ontneemt op een doeltreffende voorziening in rechte, met inbegrip van compensatie en rehabilitatie.

Groepen die bijzondere bescherming behoeven

- normen en maatregelen instellen en implementeren ten aanzien van vrouwen, kinderen, vluchtelingen, asielzoekers, in eigen land ontheemde personen, migranten en andere groepen die bijzondere bescherming tegen foltering en mishandeling behoeven.

Binnenlandse procedures instellen voor klachten en meldingen inzake foltering en mishandeling

- doeltreffende binnenlandse procedures instellen en hanteren voor het reageren op en onderzoeken van klachten en meldingen inzake foltering en mishandeling overeenkomstig de voorschriften van Istanbul;
- ervoor zorgen dat veronderstelde slachtoffers van foltering of mishandeling, getuigen, degenen die het onderzoek uitvoeren, en hun gezinsleden worden beschermd tegen geweld, geweldsbedreiging en elke andere vorm van intimidatie of represailles die zich naar aanleiding van de melding of het onderzoek kan voordoen.

Schadeloosstelling en rehabilitatie voor de slachtoffers bieden

- schadeloosstelling bieden voor de slachtoffers van foltering en mishandeling en degenen die van hen afhankelijk zijn, met inbegrip van eerlijke en adequate financiële compensatie, alsmede passende gezondheidszorg en sociale en medische rehabilitatie.

Binnenlandse visitatiemechanismen instellen

- bezoeken van naar behoren gekwalificeerde vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld aan plaatsen waar personen wier vrijheid is ontnomen, in hechtenis worden gehouden.

Nationale instellingen oprichten

- de oprichting, het laten functioneren en, waar passend, de versterking overwegen van onafhankelijke nationale instellingen (bijv. ombudsmannen of mensenrechtencommissies) die zich doeltreffend kunnen bezighouden met de voorkoming van foltering en mishandeling.

Doeltreffende opleiding bieden

- wetshandhavingsfunctionarissen en militair personeel alsook medisch personeel (civiel en militair) opleiden om aan de toepasselijke internationale normen te voldoen;
- zorgen voor de opleiding van het gerechtelijke apparaat, openbare aanklagers en advocaten met betrekking tot de toepasselijke internationale normen;
- ervoor zorgen dat overbrengingen van uitrusting en opleiding voor militair, veiligheids- of politieel gebruik niet foltering en mishandeling in de hand werken;
- ervoor zorgen dat er in opleidingsprogramma's voor wetshandhavend personeel plaats is ingeruimd voor opleiding inzake de voorkoming van geweld tegen vrouwen, inzake de rechten van het kind en discriminatie op grond en van bijvoorbeeld ras en seksuele gerichtheid.

De werkzaamheden van medisch personeel steunen

- medisch personeel in staat stellen onafhankelijk en vertrouwelijk te werken aan de becommentariëring van veronderstelde gevallen van foltering en mishandeling;
- artsen, forensische deskundigen en ander medisch personeel beschermen die gevallen van foltering en mishandeling melden.

Lijkschouwingen verrichten

- ervoor zorgen dat forensische lijkschouwingen overeenkomstig internationaal erkende normen worden uitgevoerd door ervaren forensische deskundigen;
- zorgen voor een behoorlijk forensisch onderzoek in alle gevallen van ernstige letsels bij gedetineerden.

Overige maatregelen

De EU zal:

- foltering en mishandeling ter sprake blijven brengen in multilaterale fora, zoals de VN, de Raad van Europa en de OVSE. De EU zal de desbetreffende resoluties van de VN-organen, waaronder de Algemene Vergadering en de Commissie voor de rechten van de mens, actief blijven steunen;

- steun verlenen aan de relevante internationale en regionale mechanismen (bijv. het Comité tegen foltering, het Europees Comité inzake de voorkoming van folteringen, de speciale rapporteurs in dezen), en wijzen op de noodzaak voor staten om met de mechanismen samen te werken;

- steun verlenen aan het VN-fonds voor slachtoffers van foltering, en andere landen aanmoedigen dat ook te doen;

- gezamenlijke of bilaterale samenwerking inzake de preventie van foltering en mishandeling aanbieden;

- openbaar onderwijs en bewustmakingscampagnes steunen ter bestrijding van foltering en mishandeling;

- de inspannningen van de betrokken nationale en internationale NGO's ter bestrijding van foltering en mishandeling steunen en met hen een dialoog onderhouden;

- projecten blijven financieren die strekken tot verbetering van de opleiding van het personeel en van de omstandigheden in detentiecentra, en substantiële steun blijven verlenen aan rehabilitatiecentra voor slachtoffers van foltering overal ter wereld.

NOOT:
- Na de inwerkingtreding van zijn eerste Facultatieve Protocol zal het CPT openstaan voor toetreding door staten die geen lid zijn van de Raad van Europa op uitnodiging van het Comité van ministers van de Raad van Europa. Het Protocol hoeft nog maar door één land (Oekraïne) geratificeerd te worden eer het in werking treedt. Oekraïne zal naar verwachting weldra tot ratificatie overgaan.

Behalve op de lijst van instrumenten in het inleidende deel van de richtsnoeren kan de EU zich, in voorkomend geval, in zijn contacten met derde landen op het punt van foltering en mishandeling, beroepen op de volgende normen, standaarden en beginselen:

- VN-Verklaring inzake de bescherming van alle personen die worden onderworpen aan foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing
- VN-Verklaring inzake de uitbanning van geweld tegen vrouwen
- VN-Verdrag betreffende de status van vluchtelingen
- VN-Verklaring inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijningen
- VN-Beginselen inzake doeltreffende preventie van en onderzoek naar buitengerechtelijke, willekeurige en standrechtelijke executies
- VN-Standaard-minimumregels voor de behandeling van gevangenen
- VN-Grondbeginselen voor de behandeling van gevangenen
- VN-Pakket van grondbeginselen voor de bescherming van alle personen onder enige vorm van detentie of gevangenschap
- VN-Regels voor de bescherming van minderjarigen aan wie de vrijheid is ontnomen
- VN-Verklaring inzake de grondrechten op rechtsgebied voor slachtoffers van misdrijven en machtsmisbruik
- VN-Grondbeginselen inzake de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht
- VN-Grondbeginselen inzake de rol van advocaten
- VN-Richtsnoeren inzake de rol van aanklagers
- VN-Standaard-minimumregels inzake niet tot vrijheidsbeneming strekkende maatregelen
- VN-Gedragscode voor wetshandhavers
- VN-Grondbeginselen inzake het gebruik van geweld en vuurwapens door wetshandhavers
- VN-Beginselen van de medische ethiek, inzake de rol van gezondheidspersoneel, met name artsen, bij de bescherming van gevangenen tegen foltering en andere wrede, onmenselijke en onterende behandeling of bestraffing
- VN-Beginselen inzake doeltreffende preventie van en onderzoek naar buitengerechtelijke, willekeurige en standrechtelijke executies
- Beginselen inzake doeltreffend onderzoek naar en documentatie van foltering en andere wrede, onmenselijke en onterende behandeling of bestraffing (Protocol van Istanbul) gehecht aan resolutie 2000/43 van de VN-Commissie voor de rechten van de mens
- Waarborgen ter bescherming van de rechten van degenen die ter dood kunnen worden veroordeeld (ECOSOC-resolutie 1984/50)
- Verklaring van Wenen en actieprogramma
- Algemene opmerkingen van het Comité voor de rechten van de mens van de VN, met name nr. 20 inzake artikel 7 en nr. 21 inzake artikel 10 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
- Algemene aanbeveling nr. 19 van de Commissie voor de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen
- Afrikaans Handvest inzake de rechten van mensen en volken
- Afrikaans Handvest inzake de rechten en het welzijn van het kind
- Amerikaans Verdrag inzake de rechten van de mens
- Inter-Amerikaans Verdrag ter voorkoming en bestraffing van marteling
- Aanbevelingen van het Comité van ministers van de Raad van Europa:
  nr. R (87) 3 Europese gevangenisregels
  nr. R (98) 7 Betreffende ethische en organisatorische aspecten van de gezondheidszorg in gevangenissen
  nr. R (99) 3 Inzake de harmonisatie van medisch-juridische regels voor autopsie
  nr. R (99) 22 Betreffende overvolle gevangenissen en groei van de gevangenisbevolking.

RICHTSNOEREN VAN DE EUROPESE UNIE INZAKE DE MENSENRECHTENDIALOOG

1. Inleiding

In zijn conclusies van 25 juni 2001 heeft de Raad zich ingenomen verklaard met de mededeling van de Commissie van 8 mei 2001 over de rol van de Europese Unie bij de bevordering van de mensenrechten en de democratisering in derde landen als waardevolle bijdrage tot versterking van de samenhang en de consistentie van het EU-beleid op het gebied van mensenrechten en democratisering. De Raad heeft zijn gehechtheid bevestigd aan de beginselen van samenhang en consistentie, integratie van de mensenrechten in al zijn activiteiten, transparantie van zijn beleid en vaststelling van prioritaire thema's. In het kader van de uitvoering van deze conclusies van de Raad heeft de Groep mensenrechten (COHOM) zich ertoe verbonden, in overleg met de geografische groepen, de groep ontwikkelingssamenwerking (CODEV) en het Comité voor de acties ter ontwikkeling en consolidatie van de democratie en de rechtstaat, alsmede van de eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, richtsnoeren vast te stellen voor de mensenrechtendialoog.

2. Constatering

De Europese Unie voert met bepaalde landen een dialoog over de mensenrechten. Deze dialoog is een volwaardig instrument van het buitenlands beleid van de Unie. Het is een van de instrumenten waarover de Europese Unie beschikt om haar mensenrechtenbeleid uit te voeren. Dit instrument vormt een essentieel onderdeel van de algemene strategie van de Europese Unie ter bevordering van duurzame ontwikkeling, vrede en stabiliteit. De keuze voor de totstandbrenging ervan is tot nog toe echter niet vastgelegd in een regeling. Bovendien moet worden geconstateerd dat de huidige aanpak van de EU op het gebied van de dialoog verre van samenhangend is. De EU maakt immers gebruik van verschillende soorten dialoog:

2.1. De dialoog of de besprekingen van vrij algemene aard, op basis van regionale of bilaterale verdragen, akkoorden of overeenkomsten waarin mensenrechtenkwesties systematisch aan bod komen. Het betreft met name:
2.1.1. de betrekkingen met de kandidaat-lidstaten
2.1.2. de Overeenkomst van Cotonou met de ACS-landen en de overeenkomst met Zuid-Afrika (Trade Development and Cooperation Agreement)
2.1.3. de betrekkingen tussen de EU en Latijns-Amerika
2.1.4. het proces van Barcelona (Middellandse-Zeelanden)
2.1.5. de politieke dialoog met de Aziatische landen in het kader van de ASEAN en de ASEM
2.1.6. de betrekkingen met de Westelijke Balkan
2.1.7. de bilaterale betrekkingen in het kader van de associatie- en samenwerkingsovereenkomsten.

2.2. De dialoog die uitsluitend toegespitst is op de mensenrechten.
Op dit moment bestaat maar met één land, namelijk China, een regelmatige en geïnstitutionaliseerde dialoog die uitsluitend gewijd is aan de mensenrechten. Deze dialoog is zeer gestructureerd en wordt gehouden op het niveau van de directeuren mensenrechten. In het verleden onderhield de EU tevens een mensenrechtendialoog met de Islamitische Republiek Iran. Dit type dialoog, dat uitsluitend op de mensenrechten gericht is, is tot nog toe alleen gebruikt voor landen waarmee de Europese Gemeenschap geen overeenkomt heeft en/of een overeenkomst die geen mensenrechtenclausule bevat. Het bestaan van een dergelijke dialoog sluit niet uit dat het thema mensenrechten tevens wordt besproken in het kader van de politieke dialoog op alle niveaus.

2.3. De ad hoc dialoog waarin elementen die onder het GBVB vallen, waaronder mensenrechten, aan de orde komen. Zo onderhoudt de EU momenteel een dialoog met Cuba en met Soedan op het niveau van de missiehoofden.

2.4. De dialoog in het kader van de geprivilegieerde betrekkingen met bepaalde derde landen op basis van grotendeels gelijklopende standpunten. Deze dialoog neemt de vorm aan van een half-jaarlijkse bijeenkomst van deskundigen, als trojka, met de Verenigde Staten, Canada en de geassocieerde landen, vóór de vergadering van de Commissie voor de rechten van de mens en de jaarlijkse zitting van de algemene vergadering van de Verenigde Naties. Het hoofddoel van deze vorm van dialoog is aangelegenheden van gemeenschappelijk belang aan de orde te stellen, alsmede de mogelijkheden voor samenwerking binnen internationale mensenrechtenfora te bespreken.

Naast de dialoog op het niveau van de Europese Unie onderhouden bepaalde lidstaten op nationaal niveau eveneens een dialoog met bepaalde derde landen.

De richtsnoeren voor de mensenrechtendialoog dienen verschillende doelstellingen:

- de omschrijving van de rol van dit instrument in het algemene kader van het GBVB en het beleid van de Europese Unie inzake mensenrechten
- de versterking van de samenhang en de consistentie van de aanpak van de Europese Unie inzake mensenrechtendialoog
- de bevordering van het gebruik van dit instrument door de voorwaarden voor de totstandbrenging en de efficiëntie ervan te omschrijven
- de informatie van derden (internationale organisaties, niet-gouvernementele organisaties, academische wereld, Europees Parlement, derde landen) over deze aanpak.

Bij de politieke dialogen met de ACS-landen, in het kader van de Overeenkomst van Cotonou, worden een specifieke werkwijze en specifieke procedures gevolgd die in artikel 8 van de Overeenkomst van Cotonou zijn omschreven. Ter wille van de samenhang zullen evenwel op gezette tijden opvattingen en ervaringen worden uitgewisseld in de Groep COHOM.

3. Algemene beginselen

3.1. De Europese Unie verbindt zich ertoe het proces waarbij de doelstellingen inzake mensenrechten en democratisering in alle aspecten van haar buitenlands beleid worden geïntegreerd ("mainstreaming") te intensiveren. In dit verband zal de EU ervoor zorgen dat de thema's mensenrechten, democratie en rechtstaat aan bod komen in al haar ontmoetingen en besprekingen met derde landen, op alle niveaus: ministeriële gesprekken, gemengde commissies of formele dialoog, gevoerd door het voorzitterschap van de Raad, de trojka, de missiehoofden of de Commissie. Tevens zal zij erop toezien dat de mensenrechten, de democratie en de rechtsstaat in de programmeringsbesprekingen en in de strategische documenten per land ter sprake komen.

3.2. Om dieper op de mensenrechten te kunnen ingaan, kan de Europese Unie echter besluiten om met een derde land een dialoog te beginnen die specifiek op de mensenrechten gericht is. Daarbij zullen bepaalde criteria in acht worden genomen zonder dat het nodige pragmatisme en de nodige uit het oog worden verloren. De EU zal zelf voorstellen om een dialoog met een derde land te beginnen of zal reageren op een verzoek van een derde land.

4. Doelstellingen van de mensenrechtendialoog

De doelstellingen van de mensenrechtendialoog verschillen van land tot land en zullen per geval worden vastgesteld. Het kan met name gaan om:

a) de bespreking van vraagstukken van gemeenschappelijk belang en de versterking van de samenwerking inzake mensenrechten, onder andere in multilaterale fora zoals de Verenigde Naties;

b) het uiten van de bezorgdheid van de EU over de mensenrechtensituatie in het betrokken land, de verzameling van informatie en het streven naar verbetering van de mensenrechtensituatie in het betrokken land.

Voorts kunnen de mensenrechtendialogen de mogelijkheid bieden om problemen die aanleiding kunnen geven tot conflicten in een vroeg stadium op te sporen.

5. Thema's van de mensenrechtendialoog

De thema's voor de mensenrechtendialoog zullen per geval worden vastgesteld. De Europese Unie verbindt er zich evenwel toe prioritaire thema's te bespreken die op de agenda van iedere dialoog moeten staan, met name de ondertekening, bekrachtiging en uitvoering van internationale instrumenten inzake mensenrechten, de samenwerking bij de internationale procedures en mechanismen inzake mensenrechten, de uitbanning van de doodstraf en van foltering, de bestrijding van alle vormen van discriminatie, de rechten van het kind, de rechten van de vrouw, de vrije meningsuiting en de rol van de civiele maatschappij, de internationale justitiële samenwerking, de bevordering van het democratiseringsproces en van behoorlijk bestuur, alsmede de conflictpreventie. De dialoog met het oog op de versterking van de samenwerking inzake mensenrechten kan, naargelang de omstandigheden, een aantal van de bovenvermelde prioritaire thema's omvatten, met name de toepassing van de voornaamste door de andere partij bekrachtigde internationale instrumenten inzake mensenrechten, alsmede de voorbereiding en de follow-up van de Commissie voor de rechten van de mens in Genève, van de derde Commissie van de algemene vergadering van de Verenigde Naties in New York, en van mundiale en/of regionale conferenties.

6. Procedure voor het aangaan van de mensenrechtendialoog

6.1. Alvorens een besluit over het aangaan van de mensenrechtendialoog wordt genomen, wordt de mensenrechtensituatie in het betrokken land geëvalueerd. Het besluit om de mensenrechtensituatie vooraf te evalueren wordt genomen door de COHOM, in overleg met de geografische groepen, de Groep ontwikkelingssamenwerking (CODEV) en het Comité voor de acties ter ontwikkeling en consolidatie van de democratie en de rechtsstaat alsmede van de eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden. De evaluatie zelf wordt door de COHOM in overleg met de andere groepen verricht. Ze omvat met name de ontwikkeling van de mensenrechtensituatie, de bereidheid van de regering om de situatie te verbeteren, de inzet van de regering voor de mensenrechtenverdragen, de wil van de regering om samen te werken met de procedures en mechanismen inzake mensenrechten van de Verenigde Naties, de houding van de regering tegenover de civiele maatschappij. De evaluatie is onder meer gebaseerd op de volgende bronnen: verslagen van de missiehoofden, van de Verenigde Naties en andere internationale of regionale organisaties, van het Europees Parlement en van diverse niet-gouvernementele organisaties op het gebied van de mensenrechten en landenstrategiedocumenten van de Commissie.

6.2. Vóór het besluit tot het aanknopen van een mensenrechtendialoog wordt genomen, worden de concrete doelstellingen die de Unie door de dialoog met het betrokken land wenst te bereiken, omschreven en wordt de toegevoegde waarde van een dialoog met dat land geëvalueerd. De Europese Unie zal per geval ook criteria opstellen aan de hand waarvan de vooruitgang ten opzichte van de doelstellingen ("benchmarks") kan worden gemeten, alsmede criteria ten behoeve van een eventuele exit-strategie.

6.3. Vóór tot het aanvatten van een mensenrechtendialoog wordt besloten, worden met het betrokken land verkennende gesprekken gehouden. Deze hebben tot doel na te gaan wat het betrokken land met zijn instemming met of zijn verzoek om een mensenrechtendialoog met de EU beoogt en welke vooruitgang het land kan boeken in zijn verbintenissen ten aanzien van internationale instrumenten, mechanismen en procedures inzake mensenrechten, alsmede in de bevordering van de bescherming van de mensenrechten en de democratie in het algemeen, en zo de informatie in de verslagen die tijdens de voorbereidende evaluatie zijn voorgelegd te actualiseren. Tijdens die gesprekken zal het betrokken land tevens worden gewezen op de beginselen waarop het optreden van de Europese Unie stoelt, alsmede op de doelstellingen die de Unie nastreeft met het voorstellen of het aanvaarden van een mensenrechtendialoog. De verkennende gesprekken worden bij voorkeur gevoerd door de trojka van de EU bestaande uit vertegenwoordigers uit de hoofdsteden op het niveau van de deskundigen inzake mensenrechten, in nauw overleg met de bij het betrokken land geaccrediteerde missiehoofden. Na afloop worden de gesprekken geëvalueerd. Op grond van deze evaluatie besluit de Europese Unie of zij de exercitie op een meer gestructureerde en geïnstitutionaliseerde wijze wil voortzetten.

6.4. Besluiten betreffende het beginnen van een mensenrechtendialoog moeten in de Groep COHOM worden besproken en goedgekeurd. De eindbeslissing om een mensenrechtendialoog aan te gaan berust bij de Raad van Ministers.

6.5. De geografische groepen, de Groep ontwikkelingssamenwerking (CODEV) en het Comité voor de maatregelen met het oog op de ontwikkeling en de consolidering van de democratie en de rechtstaat alsmede de eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden moeten bij de besluitvorming worden betrokken.

6.6. Indien de evaluatie negatief uitvalt en de Europese Unie besluit geen mensenrechtendialoog aan te gaan, onderzoekt de Europese Unie of het nuttig kan zijn een andere weg te volgen, zoals de versterking van het mensenrechtenaspect in de politieke dialoog met het betrokken land, met name door daarbij deskundigen inzake mensenrechten te betrekken.

6.7. De follow-up van de dialoog wordt verzekerd door de Groep COHOM, indien nodig samen met de andere betrokken instanties: de geografische groepen, de missiehoofden, de Groep CODEV en het Comité voor de acties ter ontwikkeling en consolidatie van de democratie en de rechtsstaat alsmede de eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden.

7. Concrete vormgeving van de mensenrechtendialoog

Wat de concrete vorm van de mensenrechtendialoog betreft, zijn flexibiliteit en pragmatisme vereist. De werkwijze zal derhalve in overleg met het betrokken land per geval worden vastgesteld. Het betreft met name de plaats waar de dialoog wordt gehouden, het niveau van vertegenwoordiging en de frequentie.

Om de uitwisseling zo vruchtbaar mogelijk te maken zal de dialoog zoveel mogelijk plaatsvinden op het niveau van de met mensenrechten belaste regeringsvertegenwoordigers. Ter wille van de continuïteit wordt de Europese Unie bij voorkeur vertegenwoordigd door de trojka - hetzij op het niveau van de vertegenwoordigers van de hoofdsteden, hetzij op het niveau van de missiehoofden.

De Europese Unie ziet erop toe dat de zittingen van de dialoog op gezette tijden plaatsvinden in het betrokken land. Op die manier kan de delegatie van de EU zich beter vergewissen van de situatie ter plaatse en, indien de autoriteiten van het land ermee instemmen, contacten hebben met personen en instellingen die hen interesseren. Wanneer vraagstukken van gemeenschappelijk belang en de versterking van de samenwerking op het gebied van de mensenrechten worden besproken, wordt de vergadering traditioneel in Brussel gehouden. Het is wenselijk deze traditie in ere te houden.

In de mate van het mogelijke verzoekt de Europese Unie de autoriteiten van het land waarmee een mensenrechtendialoog wordt gehouden in hun delegatie vertegenwoordigers op te nemen van de diverse instellingen en ministeries die bevoegd zijn inzake mensenrechten, bijvoorbeeld justitie, binnenlandse zaken, de politie, het gevangeniswezen, enz. Tevens kan de civiele maatschappij op de meest geschikte wijze worden betrokken bij de voorafgaande evaluatie van de mensenrechtensituatie, de dialoog zelf (met name door ontmoetingen met de lokale civiele maatschappij in de marge van de formele dialoog) en bij de follow-up en de evaluatie van de dialoog. Voorts kan de Europese Unie haar steun betuigen aan de verdedigers van de mensenrechten in de landen waarmee zij dergelijke contacten onderhoudt.

De EU zal er zoveel mogelijk naar streven de mensenrechtendialoog voor de civiele maatschappij een werkelijke transparantiedimensie te verlenen.

8. Samenhang tussen de bilaterale dialoog van de lidstaten en de dialoog van de EU

Om de samenhang tussen de bilaterale dialoog van de lidstaten en de dialoog van de EU zo groot mogelijk te maken, is uitwisseling van informatie noodzakelijk. De uitwisseling van informatie, met

name over de behandelde thema's en de resultaten van de bespreking, kan via COREU lopen of in de COHOM plaatsvinden. De diplomatieke missie van het zittende voorzitterschap in het betrokken land kan hierover ook ter plaatse informatie verzamelen. In voorkomend geval kunnen informele ad hoc vergaderingen tussen de leden van de COHOM en de betrokken geografische groepen en het Europees Parlement worden gehouden. Ook zijn informele ad hoc vergaderingen mogelijk met andere landen die een mensenrechtendialoog voeren met het betrokken land (zoals het geval is voor China). De COHOM en de geografische of thematische groepen dienen hierbij te worden betrokken.

Bij de verlening van technische bijstand door de Europese Unie op het gebied van de mensenrechten en de democratisering in de landen waarmee de EU een politiek dialoog onderhoudt, dient met de ontwikkelingen in en de resultaten van deze dialoog rekening te worden gehouden.

9. Samenhang tussen de mensenrechtendialoog en de resoluties van de EU in de algemene vergadering van de VN of de Commissie voor de rechten van de mens

De mensenrechtendialoog en de resoluties die de EU indient tijdens de algemene vergadering van de VN en de commissie van de rechten van de mens betreffende de situatie van de mensenrechten in bepaalde landen zijn twee afzonderlijke procedures. Het feit dat met een derde land een mensenrechtendialoog wordt gevoerd, belet de EU dus niet een resolutie over de mensenrechtensituatie in dat land in te dienen of een dergelijk initiatief van een derde land te steunen. Voorts verhindert een mensenrechtendialoog met een derde land de Europese Unie niet, ondermeer in de passende internationale fora, schendingen van de mensenrechten aan de kaak te stellen of dit vraagstuk in de vergaderingen op alle niveaus met de betrokken landen aan de orde te stellen.

10. Evaluatie van de mensenrechtendialoog

Iedere mensenrechtendialoog zal op gezette tijden en bij voorkeur jaarlijks worden geëvalueerd.

De evaluatie wordt verricht door het zittend voorzitterschap, met de steun van het secretariaat-generaal van de Raad. Zij wordt met het oog op een bespreking en een besluit voorgelegd aan de Groep COHOM, in samenwerking met de geografische groepen, de groep CODEV en het Comité voor de acties ter ontwikkeling en de consolidering van de democratie en de rechtsstaat alsmede de eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden. De civiele maatschappij wordt bij de evaluatie betrokken.

De evaluatie zal betrekking hebben op de mate waarin de doelstellingen die de EU voor de aanvang van de dialoog heeft vastgesteld, zijn bereikt en zal een beeld geven van de toegevoegde waarde van de dialoog. Met name zal aandacht worden besteed aan de vooruitgang die is geboekt met de prioritaire thema's van de dialoog. Indien inderdaad vooruitgang is geboekt, dient zo mogelijk, te worden nagegaan in hoeverre het optreden van de Europese Unie daartoe heeft bijgedragen. Is er geen vooruitgang, dan moet de Europese Unie haar doelen bijstellen of onderzoeken of het wenselijk is de mensenrechtendialoog met het betrokken land voort te zetten. De evaluatie van een dialoog moet namelijk kunnen uitmonden in een besluit om de dialoog stop te zetten indien aan de eisen van deze richtsnoeren niet meer wordt voldaan, de voorwaarden waaronder de dialoog gevoerd wordt niet bevredigend zijn of de resultaten onvoldoende beantwoorden aan de verwachtingen van de EU. Tevens kan worden besloten een dialoog die zijn doel heeft bereikt en derhalve

geen bestaansgrond meer heeft op te schorten. Deze vraagstukken zullen bij voorrang in de Groep COHOM worden besproken.

Voor de dialoog met het oog op de versterking van de samenwerking inzake mensenrechten, met name in internationale en regionale fora, zal de evaluatie worden geconcentreerd op de gebieden waarop de samenwerking kan worden verbeterd.

11. Beheer van de mensenrechtendialoog

Omdat het aantal dialogen zal toenemen, zal het COHOM het beheer ervan moeten bestuderen. Zeer belangrijk zijn continuïteit en de versterking van de structuren die het zittend voorzitterschap van de Raad helpen bij de voorbereiding en de follow-up van de dialogen. Een gedegen voorbereiding van iedere dialoog vergt een inbreng van de geografische werkgroepen, het CODEV en het Comité voor de maatregelen met het oog op de ontwikkeling en de consolidering van de democratie en de rechtsstaat alsmede de naleving van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden. Ten behoeve van de centralisering van alle gegevens, de logistieke en de inhoudelijke voorbereiding en de follow-up van de dialoog is ondersteuning van het secretariaat van de Raad essentieel. De Europese Unie kan tevens per geval overwegen om een stichting of een particuliere instantie die actief is op het gebied van de mensenrechten bij één of meer dialogen te betrekken. In dit verband zou de Zweedse ervaring (Instituut Wallenberg) in het kader van de verkennende besprekingen met Noord-Korea (Brussel, juni 2001) geëvalueerd kunnen worden.

12. Het vraagstuk van de mensenrechten in de politieke dialogen

Zoals onder punt 3 vermeld, zal de Europese Unie ervoor zorgen dat de thema's mensenrechten, democratie en rechtstaat aan bod komen in al haar ontmoetingen en besprekingen met derde landen, op alle niveaus, met inbegrip van de politieke dialogen. De EU verbindt zich ertoe in de delegaties van de EU deskundigheid inzake mensenrechten op te nemen. Per geval zal worden beslist wie die deskundigheid levert, zonder de continuïteit uit het oog te verliezen. Hoewel het thema mensenrechten tijdens dergelijke besprekingen niet uitvoerig aan bod kan komen, zal de Europese Unie trachten de onder punt 5 vermelde prioritaire thema's bij het betrokken land aan de orde te stellen.

CONCLUSIES VAN DE RAAD ALGEMENE ZAKEN (JULI 2001) INZAKE DE VN-WERELDCONFERENTIE TEGEN RACISME, RASSENDISCRIMINATIE, VREEMDELINGENHAAT EN AANVERWANTE VORMEN VAN ONVERDRAAGZAAMHEID (WCAR)

1. De Europese Unie is ingenomen met de Wereldconferentie tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen, van onverdraagzaamheid die van 31 augustus tot en met 7 september 2001 plaatsvindt in Durban (Zuid-Afrika). Zij is verheugd dat die conferentie in Zuid-Afrika plaatsvindt, want dat land symboliseert hoop en moed in racismebestrijding.

2. De Raad bevestigt dat de Europese Unie vastberaden is bij te dragen tot het welslagen van de wereldconferentie en op constructieve wijze te blijven discussiëren over alle vraagstukken die bij de voorbereiding van de conferentie aan de orde zijn gesteld. De Raad is ervan overtuigd dat deze conferentie een unieke gelegenheid en een essentiële mobiliserende factor vormt in de strijd tegen alle vormen van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid die zich wereldwijd voordoen.

3. De Europese Unie zal zich er volledig voor inzetten om tot een consensus te komen teneinde de bestaande obstakels te overwinnen. De gezamenlijke en gedeelde verantwoordelijkheid van alle deelnemers is alles in het werk te stellen om deze conferentie tot een succes te maken.

4. De Europese Unie acht het onontbeerlijk dat de besprekingen van de conferentie zich in eerste instantie richten op de bepalingen van Resolutie 52/111 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Het actieprogramma en de verklaring moeten de toekomst- en actiegericht zijn om praktische maatregelen te treffen ter bestrijding van eigentijdse uitingen van racisme. Zij moeten gebaseerd worden op de beginselen van het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie.

5. De Europese Unie is gebaseerd op de door alle lidstaten onderschreven beginselen van vrijheid, democratie, eerbiediging van de mensenrechten en van de fundamentele vrijheden en de rechtsstaat. Zij heeft de stellige overtuiging dat, zoals in de Universele Verklaring van de rechten van de mens wordt erkend, alle mensen, die één familie vormen, vrij en gelijk in waardigheid en rechten worden geboren.

6. Racisme en rassendiscriminatie vormen ernstige eigentijdse schendingen van de mensenrechten en moeten met alle wettige middelen bestreden worden. Racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid vormen een bedreiging voor de democratische samenlevingen en hun fundamentele waarden.

7. Rassendiscriminatie, onverdraagzaamheid en schending van de rechten van minderheden zijn de belangrijkste oorzaken van de huidige conflicten en etnische en religieuze zuiveringen in Europa en andere delen van de wereld. Stabiliteit en vrede in de wereld kunnen alleen opgebouwd worden met eerbiediging van de mensenrechten, verdraagzaamheid en eerbiediging van de diversiteit als fundament.

8. De Raad wijst op de inspanningen die de Europese Unie keer op keer gedaan heeft om racisme, vreemdelingenhaat en onverdraagzaamheid te bestrijden, met name door de aanneming van nationale en Europese wetgeving ter bestrijding van discriminatie, de afkondiging van het Handvest van de grondrechten en de oprichting van het Europees Waarnemingscentrum voor racisme en vreemdelingenhaat.

9. De Europese Unie betreurt dat het racisme zich overal in de wereld blijft manifesteren, in allerlei gedaanten, gaande van discriminerende praktijken, ongelijke toegang tot goederen en diensten, aanzetten tot haat door bepaalde media, partijen, politici en machthebbers tot onmenselijke en vernederende behandeling, gewelddaden en de ernstigste vormen van vervolging en misdaad, waaronder slavernij en etnische zuivering.

10. In de context van de conferentie
   - moet er bijzondere aandacht worden besteed aan de versterking van het wettelijk kader voor racismebestrijding op nationaal niveau en aan het garanderen van een doeltreffende toepassing van de maatregelen tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid.
   - moet het accent worden gelegd op de verbetering van opvoeding, onderwijs, op de preventie van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid, en op de ontwikkeling van informatie over en een groter bewustzijn van die verschijnselen;
   - moeten ook de behandeling en de deelneming van personen die tot de meest getroffen groepen behoren en/of het slachtoffer zijn van meervoudige discriminatie, alsmede de integratie van het genderperspectief in het beleid en de acties voor racismebestrijding, een belangrijke plaats krijgen;
   - is ook de bijdrage van niet-gouvernementele organisaties en andere actoren van de civiele samenleving in de strijd tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid van groot belang. De Europese Unie dringt er tevens op aan dat er een algehele strategie voor racismebestrijding uitgewerkt wordt teneinde de internationale samenwerking terzake te verbeteren. Volgens de Raad zal een partnerschap voor de uitwisseling van ideeën, ervaringen en goede praktijken deel uitmaken van een algehele strategie voor racismebestrijding en bijdragen tot de versterking van de internationale samenwerking op dat terrein.

11. Wat de historische aspecten betreft betreurt de Europese Unie ten zeerste de individuele en collectieve menselijke drama's die door slavernij en slavenhandel veroorzaakt zijn. Zij vormen de meest onterende en afschuwwekkende hoofdstukken uit de geschiedenis van de mensheid. De Europese Unie veroordeelt die praktijken in het heden en het verleden en betreurt het leed dat zij hebben aangericht.

12. Bepaalde effecten van het kolonialisme die tot in onze tijd voelbaar zijn hebben immens leed veroorzaakt. Elke handeling die zoveel leed veroorzaakt, moet veroordeeld worden, waar of wanneer zij ook heeft plaatsgevonden.

13. Met deze woorden van erkenning, spijt en veroordeling wil de Europese Unie, zich bewust van de morele plicht jegens de slachtoffers van die tragedies die op de gehele internationale gemeenschap rust, getuigen van haar vastbeslotenheid om zich van die plicht te kwijten en haar deel bij te dragen. Zij is van oordeel dat het eenieders plicht is zich het leed te blijven herinneren dat op verschillende momenten in de geschiedenis toegebracht is, opdat het nooit vergeten wordt. De vervulling van deze plicht tot herdenken maakt het mogelijk op een solide basis aan de toekomst te bouwen en herhaling van de ernstige fouten uit het verleden te voorkomen.

14. De Europese Unie heeft de stellige overtuiging dat de garantie dat hedendaagse slachtoffers van racisme op nationaal niveau kunnen beschikken over efficiënte mogelijkheden om een rechtvaardige, adequate genoegdoening te verkrijgen voor onrecht dat zij ondergaan hebben, een van de belangrijkste instrumenten is om vreemdelingenhaat, racisme, rassendiscriminatie en aanverwante onverdraagzaamheid te bestrijden. Zij constateert dat de bestaande juridische instrumenten op regionaal en internationaal niveau uitsluitend de slachtoffers van eigentijdse vormen van racisme aangaan.

15. De Raad herinnert eraan dat de Europese Unie zich reeds lange tijd inzet voor ontwikkelingssamenwerking. Doel van het communautaire ontwikkelingssamenwerkingsbeleid is een duurzame ontwikkeling aan te moedigen die de armoedebestrijding in de ontwikkelingslanden en de integratie van die landen in de wereldeconomie bevordert. Dat moet in het bijzonder geschieden door middel van maatregelen die ertoe bijdragen de democratie, de rechtsstaat, een goed openbaar bestuur en de eerbiediging van de mensenrechten te consolideren. Daarmee kan bovendien worden bijgedragen aan het doorbreken van de vicieuze cirkel van rassendiscriminatie en conflicten. De Raad wijst er tevens op dat de Unie, door rechtvaardigheid tot spil van haar beleid te maken, voorrang geeft aan de verdediging van de belangen van de minst ontwikkelde landen en van de armste bevolkingsgroepen in de meer ontwikkelde landen, met inbegrip van de slachtoffers van racisme en rassendiscriminatie. Aldus geeft het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid dat de Europese Unie uitvoert blijk van internationale solidariteit.

16. De verklaring en het actieprogramma waarmee de Wereldconferentie zal worden afgesloten, moeten beknopt, geloofwaardig, gedegen en evenwichtig zijn zodat zij door alle deelnemers kunnen worden aangenomen; daardoor kan de Conferentie de werkelijk universele dimensie behouden die essentieel is om de publieke opinie voor haar toekomstige aanbevelingen te winnen.

17. De Raad roept alle landen op om er eensgezind en in een geest van samenwerking voor te ijveren dat de Wereldconferentie in Durban een succes wordt en een belangrijke etappe vormt in het uit de weg ruimen van racistische praktijken, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en onverdraagzaamheid.

HERZIENING VAN HET GEMEENSCHAPPELIJK STANDPUNT BETREFFENDE HET INTERNATIONAAL STRAFHOF

1. Op 11 juni 2001 heeft de Raad een gemeenschappelijk standpunt betreffende het Internationaal Strafhof aangenomen (2001/443/GBVB). In artikel 7 wordt bepaald dat dit gemeenschappelijk standpunt om de zes maanden bezien wordt.

2. Het Statuut van het Internationaal Strafhof, dat te Rome door de Diplomatieke Conferentie is aangenomen, is door 139 staten ondertekend. 60 landen moeten het bekrachtigd hebben voordat het in werking kan treden. Op 8 januari 2002 was het Statuut door 48 landen bekrachtigd, zodat het naar verwacht in 2002 in werking kan treden.

3. De EU is ervan overtuigd dat de oprichting van het Internationaal Strafhof een wezenlijk middel is om de naleving van het internationaal humanitair recht en de mensenrechten te bevorderen. Het gemeenschappelijk standpunt is er dan ook op gericht te bevorderen en te ondersteunen dat de inwerkingtreding van het Statuut van Rome en de oprichting van het Hof op korte termijn een feit worden. Op basis van het gemeenschappelijk standpunt stelt de EU deze vraagstukken aan de orde in haar politieke dialoogvergaderingen met derde landen. In sommige landen zijn ook stappen gedaan.

4. Op 22 januari 2002 heeft het Politiek en Veiligheidscomité via de stilzwijgende procedure zijn goedkeuring gehecht aan het verslag van de Groep COJUR van 5 december 2001. In operationele conclusie nr. 5 van dat verslag oordeelt de Groep dat alle elementen van het gemeenschappelijk standpunt nog steeds opgaan en dat het bijgevolg vooralsnog niet nodig is het gemeenschappelijk standpunt te herzien.

BIJLAGE 18

MENSENRECHTENINSTRUMENTEN

Verenigde Naties

1. Universele verklaring van de rechten van de mens (1948)
2. Verdrag inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide (1948)
3. Verdrag van Genève voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindende bij de strijdkrachten te velde (1949)
4. Verdrag van Genève voor de verbetering van het lot der gewonden, zieken en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee (1949)
5. Verdrag van Genève betreffende de behandeling van krijgsgevangenen (1949)
6. Verdrag van Genève betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd (1949)
7. Verdrag betreffende de status van vluchtelingen (1951)
8. Verdrag tot beperking der staatloosheid (1951)
9. Verdrag betreffende de status van staatlozen (1954)
10. Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (1966)
11. Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (1966)
12. Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (1966)
13. Facultatief Protocol behorend bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (1966)
14. Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (1979)
15. Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing (1979)
16. Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van intolerantie en discriminatie op basis van religie of geloof (1981)
17. Verklaring inzake het recht op ontwikkeling 1986)
18. Verdrag inzake de rechten van het kind (1989)
19. Tweede Facultatief Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten inzake de afschaffing van de doodstraf (1989)
20. Internationale Overeenkomst inzake de bescherming van de rechten van migrerende werknemers en hun gezinsleden (1990)
21. Verklaring over de rechten van personen die deel uitmaken van nationale of etnische, godsdienstige of taalkundige minderheden (1992)
22. Verklaring inzake de uitbanning van geweld tegen vrouwen (1993)
23. Verklaring inzake de rechten en verantwoordelijkheden van personen, groeperingen en maatschappelijke instanties voor de bevordering en bescherming van universeel erkende mensenrechten en fundamentele vrijheden (1998)
24. Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof (1998)
25. Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (1999)
26. Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind betreffende het inzetten van kinderen in gewapende conflicten (2000)
27. Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind betreffende kinderhandel, kinderprostitutie en kinderporno (2000)

RAAD VAN EUROPA

28. Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (1950), als gewijzigd bij het Elfde Protocol (1994)
29. Zesde Protocol bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, inzake de afschaffing van de doodstraf (1983), als gewijzigd bij het Elfde Protocol (1994)
30. Elfde Protocol bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (1994)
31. Europees Verdrag ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (1987)
32. Europees Sociaal Handvest (1961)
33. Aanvullend Protocol bij het Europees Sociaal Handvest tot instelling van een systeem van collectieve klachten (1995)
34. Europees Sociaal Handvest - gewijzigd (1996)
35. Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden (1992)
36. Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden (1995)

ORGANISATIE VOOR VEILIGHEID EN SAMENWERKING IN EUROPA

37. Slotakte van Helsinki (1975)
38. Slotdocument van de bijeenkomst in Wenen van de vertegenwoordigers van de staten die deelnemen aan de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (1986)
39. Document van de bijeenkomst in Kopenhagen van de Conferentie over de menselijke dimensie van de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (1990)
40. Handvest van Parijs voor een nieuw Europa (1990)
41. Document van de bijeenkomst in Moskou van de Conferentie over de menselijke dimensie van de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (1991)
42. Document van Helsinki van de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (1992)
43. Document van de bijeenkomst in Rome van de Raad van de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (1993)
44. Document van Wenen van de bijeenkomst van vertegenwoordigers van de staten die deelnemen aan de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (1994)
45. Verklaring van de Top van Boedapest van de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (1994)
46. Verklaring van de Top van Lissabon van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (1996)
47. Verklaring van de Top van Istanbul van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (1999)
48. Handvest voor de Europese Veiligheid (1999)

____

BIJLAGE 19

MENSENRECHTENINSTRUMENTEN DIE ZIJN ONDERTEKEND DOOR DE EU-LIDSTATEN

VERENIGDE NATIES

1. Verdrag inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide (1948)
2. Verdrag van Genève voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken zich bevindende bij de strijdkrachten te velde (1949)
3. Verdrag van Genève voor de verbetering van het lot der gewonden, zieken en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee (1949)
4. Verdrag van Genève betreffende de behandeling van krijgsgevangenen (1949)
5. Verdrag van Genève betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd (1949)
6. Verdrag betreffende de status van vluchtelingen (1951)
7. Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (1966)
8. Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (1966)
9. Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (1966)
10. Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (1979)
11. Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing (1979)
12. Verdrag inzake de rechten van het kind (1989)
13. Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof (1998)
14. Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind betreffende het inzetten van kinderen in gewapende conflicten (2000)
15. Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind betreffende kinderhandel, kinderprostitutie en kinderporno (2000)

RAAD VAN EUROPA

16. Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (1950), als gewijzigd bij het Elfde Protocol (1994)
17. Zesde Protocol bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, inzake de afschaffing van de doodstraf (1983), als gewijzigd bij het Elfde Protocol (1994)
18. Elfde Protocol bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (1994)
19. Europees Verdrag ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (1987)
20. Europees Sociaal Handvest (1961)

REPORTS SUBMITTED BY MEMBER STATES TO HUMAN RIGHTS TREATY BODIES

BELGIUM

- Rapport au Comité pour l'élimination de toutes les formes de discrimination raciale, 13ème rapport périodique (Genève, 13 et 14 mars 2002).

- Rapport au Comité des droits de l'enfant, 2ème rapport périodique (Genève, 23 mai 2002).

- Rapport au Comité pour l'élimination de la discrimination à l'égard des femmes, 3ème et 4ème rapports périodiques (New York, 10 juin 2002).

- La Belgique a transmis le 1er août 2000 son premier rapport au Comité contre la torture et autres peines ou traitements cruels, inhumains ou dégradants qui devrait être examiné par ce Comité avant la fin de l'année 2002.

DENMARK

- No periodic report was submitted by Denmark during the period under review.

  Denmark was examined under the following treaties:

- The International Convention on the Elimination on all Forms of Racial Discrimination: On 12 and 13 March 2002, the Committee on the Elimination of Racial Discrimination examined the fifteenth periodic report from Denmark, which was submitted on 23 January 2001. The Committee's concluding observations (CERD/C/60/CO/5) and the fifteenth periodic report (CERD/C/408/Add.1) are available at: www.unhchr.ch

- Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: On 2, 3 and 10 May 2002, the Committee against Torture considered the fourth periodic report submitted by Denmark on 4 August 2001. The Committee's concluding observations (CAT/C/CR/28/1) and the fourth periodic report (CAT/C/55/Add.2) are available at: www.unhchr.ch

- Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women: On 12 June 2002, the Committee on Elimination of Discrimination against Women examined the fourth and fifth periodic report from Denmark, which were submitted on 9 January 1997 and 13 June 2000 respectively. The Committee's concluding observations are not yet available on the internet, but the fourth (CEDAW/C/DEN/4) and fifth (CEDAW/C/DEN/5) periodic report can be downloaded from the following web address: www.unhchr.ch

GERMANY

- 13 August 2001: submission of the 19th report to the European Committee on Social Rights of the Council of Europe on the core provisions of the European Social Charter (www.coe.int, www.bma.bund.de)

- 24 August 2001: examination by the Committee on Economic, Social and Cultural Rights of the 4th report submitted in compliance with Article 16 CESCR (www.unhchr.ch, www.auswaertiges-amt.de)

- 3 April 2002: Submission of the 20th report to the European Committee on Social Rights of the Council of Europe on the non-core provisions of the European Social Charter (www.coe.int, www.bma.bund.de)

GREECE

- While the initial report to the committee under the convention on The rights of the child (crc) was submitted on 14th April 2000 (crc/c/28/add 17), an additional report containing information on issues raised by the said committee was submitted on 11th January 2002 (crc/c/q/gre/1). Both reports were examined on 16th January 2002, and may be found on the website of the UN high commissioner on Human rights: http://www/unhchr.ch/

SPAIN

- International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (CERD): 16th periodic report. No date has yet been set for the Committee's consideration of the report.

- International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR): fourth periodic report. No date has yet been set for the Committee's consideration of the report.

- International Covenant on Civil and Political Rights (CCPR): fifth periodic report. No date has yet been set for the Committee's consideration of the report.

- Convention on the Rights of the Child: second periodic report. Doc.ref.:CRC/C/70/Add.9

- The report was considered in the 30th session, in 20 May-7 June 2002. The Committee's concluding observations may be found in Doc. ref: CRC/C/15/Add.185 (7-6-2002).

- Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW): fifth periodic report. No date has yet been set for the Committee's consideration of the report.

- Convention against Torture and other inhuman or degrading treatment or punishment (CAT): fourth periodic report. Doc. ref: CAT/C55/Add.5 . The report will be considered in the 29th session, in November 2002.

FRANCE

- Pacte relatif aux droits économiques, sociaux et culturels : le 2ème rapport (E/1990/6/Add.27), présenté le 25 octobre 2000 a été examiné par le comité le 16 novembre 2001 lors de sa 27ème session (E/C.12/1/Add.72). Site internet : http://www.unhchr.ch

- Convention sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes : La France transmettra très prochainement son 5ème rapport.

- Convention relative aux droits de l'enfant : la France transmettra très prochainement son 2ème rapport.

IRELAND
- Ireland did not submit any reports to human rights treaty bodies in the period in question.

ITALY
- No reports have been submitted during the time period covered by the report.

LUXEMBOURG
- Pacte international relatif aux droits économiques, sociaux et culturels (ESCR), 3ème rapport soumis en juillet 2001 (E/1994/104/Add.24) du 28 septembre 2001. Ce rapport sera examiné lors de la 30ème session du Comité en mai 2003.

- Convention sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes (CEDAW): 4ème rapport périodique soumis en mars 2002 (CEDAW/C/LUX/4). Ce rapport sera examiné en janvier 2003 lors de la 28ème session du Comité.

- CAT : 3ème et quatrième rapport (CAT/C/34/Add.14 du 19 février 2001). Ce rapport a été examiné par le Comité en mai 2002 (CAT/C/XXVIII/Concl.5).

- Charte sociale européenne soumis début juin 2002 (Conseil de l'Europe) (pas encore disponible en tant que document officiel).

NETHERLANDS
- The third periodic report of the Netherlands under the International Covenant on Civil and Political Rights was examined by the Human Rights Committee in July 2001. The second and third periodic report of the Netherlands under the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women was examined by the CEDAW Committee in July 2001.

- No reports were submitted during the time period under consideration.

AUSTRIA
Council of Europe
- The 20th periodic report on the application of articles 2, 3, 4, 9, 10 and 15 of the European Social Charter was submitted in April 2002.

PORTUGAL
United Nations
- The 4th periodic report under the International Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women was submitted in June 2001 and examined in January 2002.

- The 3rd periodic report under the International Covenant on Civil and Political Rights was submitted in May 2002.

Council of Europe

- The 7th periodic report on the application of articles 1, 5, 6, 12, 13, 16 and 19 of the European Social Charter was submitted in September 2001.

FINLAND

- United Nations: The 16th periodic report under the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination was submitted in October 2001 (not yet available on the Internet).

- Council of Europe: The eighth report under the European Social Charter was submitted in May 2002 (not yet available on the Internet).

SWEDEN

- Sweden's fourth and fifth periodic report (CEDAW/C/SWE/4 and CEDAW/C/SWE/5) were considered by the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women on 5 July 2001.

- Sweden's fourth period report on the implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (E/C.12/4/Add.4) was considered by the Committee on Economic, Social and Cultural rights on 13 November 2001.

- Sweden's fifth report to the Human Rights Committee (CCPR/C/SWE/2000/5) was considered on 20 March 2002.

- Sweden's fourth report to the Committee Against Torture (CAT/C/55/Add.3.) was examined on 30 April 2002.

Documents can be found at www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf

UNITED KINGDOM

The UK has not submitted any reports to the human rights committees during the timeframe referred to.

The UK was examined under the following treaties:

- International Covenant on Civil and Political Rights: The Human Rights Committee examined the UK's Fifth Periodic report 17-18 October 2001. Document references: Summary record - CCPR/C/SR.1961 and CCPR/C/SR.1963. Concluding observations/comments - CCPR/CO/73/UK and CCPR/CO/73/UKOT. Reports available at www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf.

International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: The Committee on Economic Social and Cultural Rights examined the UK's fourth periodic report and the UK Overseas Territories' combined third/fourth report 6-7 May 2002. Document references: Summary record - E/C.12/2002/SR.12. Concluding observations/comments – E/C.12/2002/SR.12. Reports available at www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf.

FINANCIAL CONTRIBUTIONS BY MEMBER STATES TO THE UN HUMAN RIGHTS MECHANISMS
(The data refers to the time period covered by the report, if not stated differently)

BELGIUM
- Le montant des contributions volontaires de la Belgique octroyées aux mécanismes et aux activités du Haut Commissaire des Droits de l'homme s'est élevé pour la période de référence à une somme d'un million d'Euros.

DENMARK
- Denmark's financial contributions to the UN Human Rights Mechanisms in 2001 amounted to a total of approximately 2,172,000 EUR, and for the fiscal year 2002 Denmark has budgeted to make donations in the amount of 2,657,000 EUR. Below follows a specification of the donations made to the UN Human Rights Mechanisms for the year 2001 and 2002 respectively:

In the Year 2001
- UNOHCHR: app. 1,600,000 EUR (12,000,000 DKK)
- UN Voluntary Fund for Victims of Torture: app. 400,000 EUR (3,000,000 DKK)
- The Voluntary Fund for the International Decade of the World's Indigenous Peoples: app. 130,000 EUR (1,000,000 DKK)
- The United Nations Voluntary Fund for Indigenous Populations app. 42,000 EUR (320,000 DKK)

In the Year 2002
- UNOHCHR: app. 1,600,000 EUR (12,000,000 DKK)
- UN Voluntary Fund for Victims of Torture: app. 400,000 EUR (3,000,000 DKK)
- The Voluntary Fund for the International Decade of the World's Indigenous Peoples: app. 110,000 EUR (800,000 DKK)
- The United Nations Voluntary Fund for Indigenous Populations: app.40,000 EUR (DKK 300,000)
  Denmark has pledged financial support to the establishment of a national human rights commission in Afghanistan: app. 507 000 EUR (500,000 US Dollar)

GERMANY
2002

- Trust Fund Technical Cooperation Activities 200.000.-
- Voluntary Fund for Victims of Torture 130.000.-
- Support for the Office of the High Commissioner for Human Rights in Colombia 130.000.-

• Support to National institutions	100.000.-
• Special Procedures (* envisaged)	75.000.-*
• Technical Cooperation Activities, Cambodia	75.000.-
• Treaty Bodies (* envisaged)	70.000.-*
• Follow-up World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and related Intolerance 2001	50.000.-
• Voluntary Fund for the International Decade of the World's Indigenous People	25.000.-
• Human Rights Workshop Kabul	109.000.-
Total 2002:	964.000

<u>2001</u>

• Trust Fund Technical Cooperation Activities	204.000.-
• Support for the Office of the High Commissioner for Human Rights in Colombia	127.000.-
• Support to National Institutions	102.000.-
• Special Procedures	77.000.-
• Technical Cooperation Activities, Cambodia	77.000.-
• World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and related Intolerance 2001	59.000.-
Total 2001:	646.000.-

GREECE

- The financial contributions made by Greece to the UN mechanisms for The protection of human rights amounted to approx. 1.069.000.- EUR in 2001 and to approx. 1.402.000.- EUR in 2002.

SPAIN

Compulsory:

- Intergovernmental group for informal consultations on asylum, refugees and emigrants: Dollars 70.000 = 78.873 EUR

Voluntary:

- ACNUR: 2.043.441 EUR
- UNICEF: 1.803.036 EUR
- UN Fund for technical cooperation in the field of human rights: 60.101 EUR
- UN Population Fund: 555.936 EUR
- UN Voluntary Fund for victims on torture: 42.071 EUR
- UN Trust Fund for East Timor Interim Administration: 20.000 EUR
- Office of the Special Representative for Children and Armed Conflict: 75.127 EUR
- ACNUD Office of the UN High Commissioner for Human Rights in Colombia 144.243 EUR
- OCHA, UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs 120.202 EUR

- Office of the Special Representative of the Secretary General for assistance in Colombia: 60.101 EUR
- ACNUR: Internally Displaced People Operation in Colombia: 210.354
- UNRWA, UN Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East: 3.005.061 EUR
- UN Development Programme: 6.010.121 EUR
- ACNUR: Programme for Saharahui Refugees: 240.405
- UN Special Session on Children: 20.000 EUR

FRANCE
- Haut commissariat aux droits de l'homme : 745 000 euros
- Victimes de la torture : 80 000 euros

IRELAND
2001
Contribution to the Office of the High Commissioner for Human Rights: EUR 1,587,173

- EUR 190,461 Voluntary Fund for Technical Assistance
- EUR 253,948 Special Procedures
- EUR 190,461 Trust Fund for Human Rights Field Operations
- EUR 101,579 Human Rights and Peacekeeping
- EUR 139,671 World Conference Against Racism
- EUR 190,461 Disability
- EUR 126,974 National Institutions
- EUR 126,974 Voluntary Fund for Victims of Torture
- EUR 88,882 Human Rights and Development
- EUR 63,487 Trafficking
- EUR 114,276 Treaty Bodies

Additional Contributions in 2001 included:
Human rights activities of the United Nations Office in Angola (UNOA): EUR 101,579
United Nations Trust Fund for Special Court for Sierra Leone: EUR 126,974
UNTAET/ETTA (East Timorese Transitional Administration), Gender Affairs Unit: EUR 63,227
UNDP - operations of the Office of the Supervisor of Elections in Fiji: EUR 25,395

2002
Contribution to the Office of the High Commissioner for Human Rights: EUR 2,158,500

- EUR 608,500 Unearmarked
- EUR 200,000 Building the Capacity of OHCHR
- EUR 300,000 Treaty Bodies
- EUR 300,000 Voluntary Fund for Technical Cooperation
- EUR 150,000 National Institutions
- EUR 100,000 Voluntary Fund for Victims of Torture
- EUR 300,000 Special Procedures
- EUR 150,000 Work on Disability
- EUR 50,000 Still to be determined

Additional Contributions in 2002 (to date) included:

United Nations Trust Fund for Special Court for Sierra Leone: EUR 253,948
United Nations Volunteers (UNV) National Thematic Rapporteurs on Economic, Social and Cultural Rights project in Brazil: EUR 95,154

ITALY
Voluntary contributions to:

- *UN Trust Fund for Victims of Torture: app. 120.000 euro (2001)*
- UNICEF: app.11.878.000 euro (2001)
- UNICEF: 13.300.000 euro (2002)
- UNICEF Special Initiative for Sudan: app. 1.600.000 euro (2001)
- UNICEF Special Initiative for Congo: 1.032.913 euro (2001)
- UNICEF East Asia Child Protection: 5.164.568 euro (2001)
- UNICEF Donors Alert Programme for Afghanistan: 6.713.939 euro (2001)
- UNMAS (United Nations Mine Action Service): 2.582.284 euro (2001)
- HRD-UNOA (Human Rights Division – UN Angola): 500.000 euro (2001)
- UN Immediate and Transitional Assistance Programme for the Afghan People: 15.100.000 euro (2002)
- United Nations Afghan Interim Authority Fund: 3.366.115 euro (2002)
- UNIFEM: app. 3.615.000 euro (2001)
- UNIFEM: 3.400.000 euro (2002)
- UNIFEM Programme for women and human rights in Afghanistan: 2.582.644 euro (2002)
- UNHCR: app. 9.300.000 euro (2001)
- UNHCR: 11.700.000 euro (2002)
- UNHCR Programme for Afghan Refugees in Iran: 5.164.568 euro (2001)
- UNHCR Programme for Afghan Refugees in Iran: 5.164.568 euro (2002)
- UNHCR for Afghanistan: app.7.000.000 euro (2001)
- UNHCHR: app. 1.000.000 euro (2001)
- UNHCHR: 1.000.000 euro (2002)
- OCHA: app. 800.000 euro (2001)
- OCHA: 1.000.000 euro (2002)
- OCHA Special Programme for Angola: 500.000 euro (2001).

LUXEMBOURG

- Fonds de contributions volontaires pour les victimes de la torture : 12.500 euro
- Haut Commissariat des Nations Unies aux Droits de l'Homme : 25.000 euro
- Fonds de contributions volontaires pour la lutte contre les formes contemporaines d'esclavage : 12.500 euro
- Bureau du représentant spécial pour les enfants dans les conflits armés : 34.261 euro
- Fonds de développement des Nations Unies pour la femme (UNIFEM) : 495.787 euro en 2001; 810.618 euro au programme « Peace and Security » de l'UNIFEM
- Bureau du coordonnateur des affaires humanitaires, unité des personnes déplacées à l'intérieur d'un pays : 32.835 euro ; budget de fonctionnement : 56.521 euro
- UNICEF contribution volontaire en 2001: 495 787 euro
- UNHCR, contribution volontaire en 2001: 619.734 euro ; projet « consultations mondiales sur la protection » : 50.000 euro

NETHERLANDS

- UN Voluntary Fund for Victims of Torture: EUR 563.000
- UN Voluntary Fund for Technical Cooperation: EUR 453.780

- UN Trust Fund for Children and Armed Conflict: EUR 226.890
- OHCHR Project on the Right to Development: EUR 281.214
- Independent Expert for the Right to Development: EUR 188.253 through Harvard (Boston) on behalf of a study to be undertaken by the Independent Expert (total commitment through both OHCHR and Harvard to the work of the Independent Expert on the Right to Development is EUR 1.639.485 for the period 2001 - 2003)
- World Conference against Racism: EUR 127.058 to the host country South Africa (part of total commitment of EUR 158.823)
- World Conference against Racism: EUR 98.483 through NGO's (part of total commitment of EUR 127.825)
- UNDP Human Rights Strengthening (HURIST) project: EUR 113.000 (total commitment for the period 2000 - 2003 is EUR 353.949).

AUSTRIA
- UN Voluntary Fund for Victims of Torture (40 000 USD, app. 42.000 euro).
- International Research and Training Institute for the Advancement of Women (INSTRAW) (8.000 USD, app. 9.000 euro)
- UN Development Fund for Women (UNIFEM) (58.000 USD, app. 60.000 euro)
- UN Voluntary Fund for Advisory Services and Technical Assistance in the Field of Human Rights (UNFASTA): (40.000 USD, app. 41.000 euro)
- UNESCO, Human Rights Education (10.000 USD, app. 12.000 euro)

PORTUGAL
- UN Voluntary Fund for Victims of Torture (15 000 USD).

FINLAND
- Office of the High Commissioner for Human Rights, general contribution (252 281 EUR)
- UN Voluntary Fund for Technical Cooperation in the Field of Human Rights (168 187 EUR)
- Field Operations of the UN High Commissioner for Human Rights (454 107 EUR)
- UN Voluntary Fund for Victims of Torture (USD 168 187 EUR)

SWEDEN
- Office of the High Commissioner for Human Rights, general contribution in 2001 - 11 000 000 SEK (app. 1 190 000 Euro), in 2002 - 12 500 000 SEK (app. 1 350 000 Euro)
- Field Operations of the UN High Commissioner for Human Rights in 2001 - 16 900 000 SEK (app 1 830 000 Euro), in 2002 - 12 000 000 SEK (app 1 300 000 Euro)

UNITED KINGDOM
The Department for International Development (DfID) is working in partnership with the OHCHR, with the endorsement and support of the High Commissioner, to increase their efficiency and widen their donor base.

- DfID is contributing 3.1 Million EUR (£2 Million) annually for three years in a programme to achieve these objectives. The first instalment was paid in the 2000-01 financial year.

- The Foreign and Commonwealth Office (FCO) through its Human Rights Project Fund (HRPF) made contributions to a number of UN human rights mechanisms, totalling 1,027,000 EUR (£665,000). This total consisted of:

- 270,300 EUR (£175,000) to the UN Voluntary Fund for the Victims of Torture
- 231,660 EUR (£150,000) to the UN Voluntary Fund for Technical Cooperation
- 154,400 EUR (£100,000) to the National Institutions Fund
- 77,200 EUR (£50,000) to the Committee Against Torture (CAT) Fund for Urgent Cases
- 185,300 EUR (£120,000) for the UN Human Rights Office in Bogota, Colombia
- 92,700 EUR (£60,000) for the OHCHR project in China.
- DfID and FCO also made a joint contribution of 15,400 EUR (£10,000) – 7,700 EUR (£5,000) each - to the UN Special Rapporteur on Disability, Mr Bengt Lindqvist.

- The OHCHR also spent an UK voluntary contribution of 509,000 EUR (£330,000) on its project in support of the Sierra Leone Truth and Reconciliation Commission.

(NB: Exchange rate used – 1.544 EUR: £1)

VISITS TO MEMBER STATES BY REPRESENTATIVES OF HUMAN RIGHTS MECHANISMS

BELGIUM
- Aucune visite n'a été effectuée en Belgique par des représentants des mécanismes des droits de l'homme.

DENMARK
- Denmark received the third periodic visit by the European Committee for the Prevention of Torture from 28 January to 4 February 2002. CPT's report from the visit was not issued during the period under review.

GERMANY
- 3 July 2001: Publication of the 2nd Report of the European Commission against Racism and Intolerance (CRI(2001)36 (www.coe.int) following its visit to Germany from 23-26 October 2000

- 6 July 2001: Adoption of the Report on the Visit to Germany carried out by the European Committee for the prevention of torture and inhuman or degrading treatment or punishment (CPT) following its 3rd periodical visit to Germany from 3-15 December 2000 (CPT(2001)5, not yet available on the internet)

GREECE
- Greece did not receive any such visit during the time period under Review.

SPAIN
- No visits took place during the period covered by the report.

FRANCE
- Visite ad hoc du CPT (Comité de prévention contre la torture), juin 2002

IRELAND
- The European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) visited Ireland from 20 - 28 May 2002.

ITALY
- Visit of Mr Param Cumaraswamy, UN Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers. Date of the visit: 11 – 15 March 2002. Web site: www.unhchr.ch

LUXEMBOURG
- Aucune visite de représentants des mécanismes des droits de l'homme n'a eu lieu au Luxembourg au cours de la période couverte par le rapport.

NETHERLANDS
- The Committee for the Prevention of Torture (CPT) of the Council of Europe paid a visit to the Netherlands during the period 17 – 26 February 2002.

AUSTRIA

Council of Europe

- Advisory Committee of the European Framework Convention for the Protection of National Minorities 18 – 21 December 2001.

PORTUGAL

- European Commission against Racism and Intolerance (ECRI), 5-8 November 2001.

FINLAND

- European Commission against Racism and Intolerance, 19-22 September 2001.

- Joint visit by the Advisory Committee of the Framework Convention for the protection of National Minorities and the Expert Committee of the European Charter for Regional or Minority Languages, 1 February 2002. Seminar on the Comments and Recommendations Given to the Government of Finland by the European Council's Minority Conventions Monitoring Bodies.

SWEDEN

- European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) visited Sweden on 8-12 April 2002 in order to prepare the second country report for the period 1999 - 2002, see: www.coe.int/ecri

UNITED KINGDOM

- There were no visits by UN Special Rapporteurs to the UK in the period 1 July 2001-30 June 2001

OVERVIEW OF INITIATIVES FINANCED IN 2001
THROUGH CHAPTER B7-7

European Initiative for Democracy and Human Rights – Commitments 2001

Applicant countries

	Country	Title of project	*Amount (EUR)*
B7-701	**Bulgaria**	Voices of Exclusion – Minority Empowerment through the Media	391.528
B7-702	**Bulgaria**	Promoting European Standards in human rights : establishment of ombudsman institution in Bulgaria	457.015
B7-701	**Czech Republic**	A nation-wide campaign in the Czech Republic to ensure the promotion and protection of children's rights in all spheres of school and public life aimed at raising awareness of the CROC	378.731
B7-702	**Hungary**	Training Young Women for Leadership and Change Management Skills and Building Regional Inter-sectoral Networks for Cooperation in replication and Extension of the Project	531.744
B7-701	**Turkey**	ALL HUMAN RIGHTS FOR ALL Program for Promotion of Awareness and Respect for Human Rights Among DISK Members	550.128
B7-701	**Turkey**	Promoting human rights in primary and secondary school textbooks	375.923
B7-701	**Turkey**	Social support and legal assistance for rehabilitation	425.550
B7-701	**Malta, Libya, Egypt, Algeria, Tunisia, Morocco, Turkey, Cyprus, Jordan, Israel**	Mediterranean Masters in Human Rights and Democratisation *See table "South Mediterranean, Near and Middle East*	640.000
B7-702	**Bulgaria, Lithuania, Slovakia;** Azerbaijan, Kazakhstan, Moldova, Russia	Establishment of anti-corruption resource centres (ACRCs) in Eastern Europe and in NIS countries	629.560
TOTAL			**4.370.199**

European Initiative for Democracy and Human Rights – Commitments 2001

ACP

	Country	Title of project	*Amount (EUR)*
B7-701	**Benin**	Strengthening of Local Capacities for the Promotion and the protection of the rights of the child in Benin	797.110
B7-702	**Chad**	Support for professionalisation and structuring of Chadian Media	867.093
B7-701[112]	**Congo Brazzaville**	Election Observation Mission to the Presidential Elections in Congo Brazzaville, 2002	995.751
B7-702	**Cuba**	Cubaencuentro.com	500.000
B7-702	**Democratic Republic of the Congo**	Joint training project of Justice and Peace Commission parish managers and local government staff	1.287.935
B7-703	**Democratic Republic of the Congo**	Dialogue for local communities in the Kivu provinces	500.000
B7-701	**Jamaica**	Promoting and protecting Human rights in Jamaica	447.674
B7-701	**Jamaica**	Proposal for ensuring a Free and Fair Electoral Process in Jamaica	198.158
B7-701	**Haiti**	Support of Democracy and Human Rights	773.000
B7-702	**Kenya**	Fostering Women's Participation in Governance & National Leadership	843.168
B7-701	**Malawi**	Human Rights Campaign : An Awareness & Action Project	459.670
B7-701	**Mozambique**	Promoting the Rights of Children in Mozambique. The Acro-Iris Participatory Approach	300.000
B7-702	**Rwanda**	Information, Documentation and Training Agency for the International Criminal Court for Rwanda	440.219
B7-703	**Rwanda**	Urgent Support to Judicial Procedures related to the Genocide	670.190
B7-701	**Sierra Leone**	Using Media to Promote Human Rights within the Sierra Leone Peace Process	704.574
B7-701	**Sierra Leone**	Rehabilitation of torture victims	225.840
B7-701	**Sierra Leone**	EU Support to the Parliamentary and Presidential Elections in Sierra Leone	1.557.893
B7-703	**Sierra Leone**	Reintegration of war affected youths and women ex-combatants	720.000
B7-703	**Somalia**	War Torn Societies' Somalia Programme	600.000
B7-703	**Sudan**	Sudan Peace Process	551.578
B7-709	**Togo**	Electoral observation mission	526.677

112 2002 Budget

B7-702	**Uganda**	A Programme to strengthen the Capacity of the Legal Aid Project (LAP) of the Uganda Law Society	848.532
B7-709	**Zambia**	Electoral observation mission	570.995
B7-709	**Zimbabwe**	Electoral observation mission	1.975.571
B7-701	**Benin, Egypt, Gambia, Burkina Faso, Nigeria, Mali, Ethiopia, Tanzania**	An International Campaign to Eradicate Female Genital Mutilation	925.584
B7-701	**Sub-Saharan Africa**	Support to the African Master's Programme in Human Rights & Democratisation	1.309.587
B7-701	**Togo, Senegal, Nigeria, Mali, Ghana, Burkina Faso, Benin**	Awareness-raising and strengthening of the capabilities of those involved in the introduction of women's rights in West Africa	867.203
B7-702	**Sub-Saharan Africa**	Empowering civil society to fight corruption in francophone West Africa	750.000
B7-702	**Southern Africa**	Promotion of independent, free and responsible media in Southern Africa (Zimbabwe, Zambia, Tanzania, Swaziland, South Africa, Namibia, Mozambique, Malawi, Lesotho, Angola, Botswana)	780.535
TOTAL			**21.994.528**

European Initiative for Democracy and Human Rights – Commitments 2001
Latin America

	Country	Title of project	*Amount (EUR)*
B7-702	**Argentina**	Citizen participation: challenges for a dialogue civil society and the State	395.464
B7-701	**Bolivia**	Strengthening of the Rehabilitation Activities of ITEI (Instituto de Terepia e Invetigación sobre las Secuelas de la Tortura y la Violencia Estatal)	200.000
B7-702	**Brazil**	Children's Rights News Agency	847.574
B7-701	**Chile**	Health Programme for the Rehabilitation of Torture Victims	549.838
B7-702	**Chile**	Independent media for the citizenry and democracy in Chile	311.661
B7-701	**Chile**	Psychotherapy to Victims of Torture and of Violation of other Human Rights in Chile	200.000
B7-701	**Colombia**	Treatment and Rehabilitation of Children, Youth and Families Victims of Torture in Colombia	419.089
B7-701	**Colombia**	Indigenous People and their Right of Expression	300.000
B7-703	**Colombia**	Peace promotion and reconciliation to communities in risk of being displaced from the region of Uraba	1.306.759
B7-703	**Colombia**	Strengthening civil society as a key actor in conflict resolution processes in Colombia. Barrancabermeja city-region of peace	984.000
B7-703	**Colombia**	Programa Nacional en Derechos Humanos a Personeros Municipales	783.536
B7-701[113]	**Colombia**	100 experiences of civic participation and follow-up of elections	349.858
B7-701	**Ecuador**	Strategies and Actions for the protection of human rights of migrants, their families and the victims of human trafficking in Ecuador	983.080
B7-702	**Ecuador**	Strengthening constitutional justice	619.273
B7-702	**El Salvador**	Strengthening of Civic Education and Citizenship Education	630.000
B7-701	**Guatemala**	Community programme and psychological rehabilitation	636.185
B7-703	**Guatemala**	Promotion of a culture of peace and reconciliation for communities' victims of the civil conflict in 3 municipalities of the department of Alta Verapaz, in Guatemala	560.000
B7-701	**Mexico**	Integral Health and Torture: Assistance to survivors and their families. Consolidation of the Rehabilitation Centres in FD, Oaxaca, and opening of a new centre in Guerrero	358.356

[113] 2002 Budget

B7-709	**Nicaragua**	Electoral observation mission	998.915
B7-701[114]	**Peru**	Project for Therapy and Psycho-social Care for Victims of Torture and Political Violence	671.343
B7-701	**Ecuador, Colombia**	Protection and promotion of human rights of the indigenous peoples of Colombo-Ecuadorian Amazonia	1.220.272
B7-701	**Latin America**	Promotion of Children's Rights in South America from every form of sexual violence	982.300
B7-701	**El Salvador, Costa Rica, Guatemala, Nicaragua, Honduras**	Strengthening Protection of Children from Commercial Sexual Exploitation	449.812
B7-701	**Latin America/ Caribbean**	EU/Latin American/Caribbean Conference on the work and cooperation of Ombudsman Institutions	230.000
B7-702	**Argentina, Brazil, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Nicaragua, Uruguay, Venezuela, Costa Rica**	Penal reform in Latin America	806.086
TOTAL			**16.629.933**

[114] Budget 2002

European Initiative for Democracy and Human Rights – Commitments 2001
Asia

	Country	Title of project	*Amount (EUR)*
B7-701	**Asean Region**	Protecting and Promoting Freedom of Expression and Freedom of Information in the ASEAN Region	419.937
B7-703	**Afghanistan**	Creation of a Protection Unit in Pakistan – Afghanistan to Promote the Safety, well-being and Human Rights of Afghans Displaced by Conflict in Pakistan and Afghanistan	368.425
B7-701	**Bangladesh**	Asserting the human rights of brothel children and their WIP (Women in Prostitution) mothers	517.896
B7-709	**Bangladesh**	Electoral Observation Mission	875.830
B7-709	**Cambodia**	Electoral Observation Mission	1.250.130
B7-709	**Cambodia**	Electoral Observation Mission	123.140
B7-701	**China**	EU-China Network on the HR Covenants	1.400.000
B7-701	**China**	EU-China Seminar Beijing	114.450
B7-702	**China**	Cooperation in the field of economic, social and cultural rights in Yunnan	726.373
B7-701	**East Timor**	The Lefaek Project: Children's rights promotion and capacity building	786.732
B7-702	**East Timor**	Human rights and Justice for East Timorese	654.000
B7-709	**East Timor**	Electoral Observation Mission	999.957
B7-701 [115]	**East Timor**	EU Election Observation Mission to the Presidential Election in East Timor", due to be held on 14 April 2002	510.000
B7-701	**India**	Prevent torture, resist torture, help victims of torture	327.102
B7-702	**Indonesia**	Promoting democracy and good governance by supporting administrative accountability and the prevention of corruption in Indonesia – Capacity building for local governance in Sumatra	680.000
B7-702	**Indonesia**	Empowering the ADAT People of Indonesian Society	1.232.902
B7-701	**Nepal**	Reducing Torture-induced Suffering in Nepal	501.855
B7-709	**Pakistan**	Education of voters - elections Pakistan 2002	471.737
B7-702	**Sri Lanka**	Increasing the Constructive Participation of Civil Society in the Peace Process in Sri Lanka	495.275
B7-709	**Sri Lanka**	Electoral Observation Mission	551.556
B7-702	**Thailand**	The Housing Rights Protection Centre	365.163
TOTAL			**13.372.460**

[115] 2002 Budget

European Initiative for Democracy and Human Rights – Commitments 2001
South Eastern Europe: The Balkans

	Country	Title of project	*Amount (EUR)*
B7-701[116]	**Albania**	Albanian rehabilitation centre for torture victims	290.951
B7-702	**Bosnia and Herzegovina**	Building confidence through the formation of parent teacher associations and police community initiatives for a more democratic environment and respect of human rights in Bosnia and Herzegovina	304.636
B7-701	**Bosnia and Herzegovina**		428.643
B7-701	**FYROM**	Population Census	999.780
B7-701	**FRY**	Minority Rights – Education, Promotion and Protection	610.320
B7-701	**FRY**	Strengthening the non-governmental sector in Southern and Eastern Serbia	357.462
B7-701	**FRY**	Rehabilitation Proposals for Victims of Violence, Torture and Cruel Punishments	377.000
B7-702	**FRY**	Support to Law Drafting and Promotion of Human Rights Awareness in the Fry Judiciary	658.892
B7-702	**FRY**	Promotion of pluralism by strengthening NGOs and the Civil Society in Serbia	666.523
B7-702	**FRY**	Strengthening of Civil Society Institutions – Capacity Building of NGK's and Development of Regional Networks in Serbia	820.780
B7-702	**FRY**	The Institute Politeia	573.448
B7-703	**FRY**	Interactive reconciliation and development through women, youth and minorities in post-war Kosovo	514.027
B7-701	**The Balkans**	Capacity-building Programme for Local Authorities from Croatia, B&H, FYROM, Kosovo, Montenegro and Serbia promoting Minority Rights and Supporting Inter-ethnic Cooperation with Roma	725.000
B7-701	**The Balkans**	European regional Master for Democracy and Human Rights in South-East Europe	1.347.651
B7-702	**The Balkans**	LEGISLATIONONLINE – Regional legislative website for South Eastern Europe	280.003
B7-703	**The Balkans**	Women Activists Actions Across The Borders	660.000
TOTAL			**12.274.896**

116 2002 Budget

European Initiative for Democracy and Human Rights – Commitments 2001
Eastern Europe and Central Asia

	Country	Title of project	*Amount (EUR)*
B7-702	**Belarus**	Second EC-OSCE/ODIHR Joint Programme on Democratisation in Belarus 2002-2003	620.963
B7-701	**Georgia**	Rehabilitation of torture survivors and prevention of torture in Georgia	233.372
B7-702	**Moldova**	Promoting the implementation of European Standards of Rule of Law, Human Rights and Human Conditions in places of Detention in the Republic of Moldova	467.675
B7-701	**Russia**	Human Rights Monitoring Network in the Russian Federation	2.000.000
B7-701	**Russia**	Strengthening civil society and democratic institutions in the Russian Federation	327.745
B7-702	**Russia**	Joint EC/Council of Europe Programme: Strengthening the rule of law and the protection of Human Rights in the Russian Federation	700.000
B7-702	**Ukraine**	Ensuring the implementation of Territorial Community Rights guaranteed by the law on Local Self-Government in Ukraine	497.808
B7-702	**Ukraine**	Joint Programme of Cooperation between the European Commission and the Council of Europe to Promote and Strengthen Democratic Stability and Prevent Conflict in the Ukraine	913.423
B7-703	**Armenia, Azerbaijan and Georgia**	Joint Programme EC/Council of Europe to promote and strengthen democratic stability and prevent conflict in the South Caucasus region.	1.277.000
B7-702	**Bulgaria, Lithuania, Slovakia, Azerbaijan, Kazakhstan, Moldova, Russia**	Establishment of anti-corruption resource centres (ACRCs) in Eastern Europe and in NIS countries	629.560
B7-703	**Armenia, Azerbaijan and Georgia**	First EC-ODIHR Joint Programme for conflict prevention and human rights capacity building in the Caucasus.	742.115
TOTAL			**8.409.661**

European Initiative for Democracy and Human Rights – Commitments 2001
South Mediterranean, Near and Middle East

	Country	Title of project	*Amount (EUR)*
B7-701	**Algeria**	DARNA: House for Victims of Terrorist Rape	520.448
B7-702	**Algeria**	Support for the Algerian Penal and Prison System	900.003
B7-702	**Egypt**	The Program for the Amelioration of Prison Conditions	800.623
B7-701	**Iran**	The other Iran	300.000
B7-701	**Israel**	Human Rights in Times of Emergency	350.000
B7-702	**Jordan**	Women in Parliament	630.514
B7-701	**Lebanon**	Protection for the Human Rights of Migrant Workers and Asylum-Seekers in Lebanon	761.300
B7-702	**Morocco**	Strengthening of Civil Society in Morocco's rural zones - The Necessary Balance between Population, Associations, Local Leaders and Institutions	550.826
B7-701	**Palestine**	Daily Human Rights Education	303.663
B7-703	**Palestine**	Project for the Enforcement of International Humanitarian Law in Times of Conflict	300.000
B7-701[117]	**Palestine**	Emergency Legal Aid for Palestinian Prisoners in Israeli Military Detention Centres	260.000
B7-702	**Syria**	Promoting citizenship in Syria	513.426
B7-701	**Tunisia**	Restructuring project of the Tunisian League for the Defence of Human rights	229.600
B7-702	**Yemen**	The consolidation of the rule of law and of the democratic institutions in the State of Yemen, through deontological training of the internal security forces	437.513

117 2002 Budget

B7-701	**Lebanon, Syria, Jordan, Egypt**	Regional Assistance to NGOs, Media and local government in Lebanon, Syria, Jordan, Egypt.	797.260
B7-701	**Israel, West Bank**	Human Rights in Custody	714.180
B7-702	**Tunisia, Morocco, Palestine, Lebanon, Jordan, Algeria, Egypt**	Promoting independent journalism: a training and capacity building program for journalists in the Southern Mediterranean Region	661.617
B7-701	**Malta, Libya, Egypt, Algeria, Tunisia, Morocco, Turkey, Cyprus, Jordan, Israel**	Mediterranean Masters in Human Rights and Democratisation	640.000
TOTAL			**9.410.973**

European Initiative for Democracy and Human Rights – Commitments 2001
World-wide

	Region	Title of project	*Amount (EUR)*
B7-701	**World-wide**	Indigenous People at the United Nations : logistical support, documentation and capacity building	1.094.605
B7-701	**Asia, Latin America**	Protecting Indigenous Peoples' Rights through Strengthening their Capacity for Self-Organising and Constructive Dialogues with States and International Institutions	1.236.590
B7-701	**South East Asia, Africa, Latin America**	Global Programme of prize competition to promote media excellence	537.011
B7-701	**World-wide**	Medical rehabilitation and prevention of torture	953.000
B7-701	**World-wide**	2002-2003 UN Moratorium on Executions	883.214
B7-702	**World-wide**	Fight against impunity for murderers of journalists – Damocles network	300.000
B7-702	**World-wide**	Proposal to enhance the capacity of the UN Human rights programme in responding to human rights violations through the special procedures on the UNCHR	1.908.000
B7-702	**World-wide**	Rights-sensitive transitional justice in post-conflict and post-crisis countries	350.640
B7-703	**World-wide**	Conflict Prevention: Support for UN Activities through the Trust Fund for Preventive Action	600.000
B7-703	**World-wide**	Training for Civilian Aspects of Crisis Management: Development of Modules for Training Civilian Personnel for International Peace Missions	230.000
B7-704	**World-wide**	Completing the Establishment of the ICC and working to ensure its effectiveness	750.000
B7-704	**World-wide**	Parliamentary Campaign for the Ratification and effective Implementation of the International Criminal Court (ICC) Statute and the Promotion of Rule of law	530.846

B7-704	**World-wide**	Actions targeting all countries in the whole world (more especially in Central and Eastern Europe, in Latin America and in the Caribbean area)	830.000
B7-704	**World-wide**	Cooperation between the international Criminal Tribunal for the former Yugoslavia and the European Commission (4 aspects)	869.845
B7-709	**World-wide**	European Network for Electoral and Democracy Support	1.617.289
B7-702 [118]	**World-wide**	Creation of an International Bar Association for the International Criminal Court	150.000
B7-702	**World-wide**	Advance Team for the establishment of the International Criminal Court	427.770
TOTAL			**13.258.984**

---

118 2002 Budget

THE COMMISSION PROGRAMMING DOCUMENT FOR THE EIDHR (European Initiative for Democracy and Human Rights Programming Document, chapter B7 - 7) 2002

INTRODUCTION

While it is clear that, in many respects, the protection of human rights has improved in the last 50 years, with democratisation taking root throughout the world and international instruments achieving high levels of ratification, the gap between aspirational standards and the reality for millions of powerless individuals is undeniably wide. It is against this background that the human rights community is shifting its focus from standard-setting to implementation. Now that normative framework of human rights is largely completed, the challenge for the international community lies in putting the words into practice, in monitoring, enforcing and building respect for human rights. The European Union must be ready to support this process, and the Commission should play its full part.

The Community actively implements its commitment to the principles of human rights and democracy through its development cooperation programmes and human rights instruments. In 1994, the European Parliament created Budget Chapter B7-7, the "European Initiative for Democracy and Human Rights" (EIDHR or "the Initiative"), which brought together all the budget headings dealing specifically with human rights. Council Regulations 975 and 976 of 1999 provide the legal basis for the external action human rights and democratisation and the use of funds under EIDHR [119]. EIDHR has funded projects in support of a wide range of policy objectives of the EU, including democratisation and the rule of law, developing civil society, confidence building and empowering vulnerable groups and individuals.

The Commission communication on the EU's role in promoting human rights and democratisation in third countries ("the communication"), adopted in May 2001, represents a crucial new policy landmark for the EU in this area, addressing the major changes which have influenced activities in the last few years [120]. The Communication identifies three areas where the Commission can act more effectively:

- Through promoting coherent and consistent policies in support of human rights and democratisation, within and between European Community policies, and between those policies and action of the EU (especially the Common Foreign and Security Policy) and that of Member States;
- Through placing a higher priority on human rights and democratisation in the EU's relations with third countries and taking a more pro-active approach, in particular by using the opportunities offered by political dialogue, trade and external assistance.
- By adopting a more strategic approach to the European Initiative for Democracy and Human Rights (EIDHR), matching programmes and projects in the field with EU commitments on human rights and democracy.

---

119 Council Regulations (EC) No 975/99 and No. 976/99 of 29 April 1999 (OJ L 120, 8.5.1999) on the development and consolidation of democracy and the rule of law and respect for human rights and fundamental freedoms. OJ L 120/1 of 8.5.1999. The first Regulation refers to developing countries, the second to all other countries. They expire in 2004, the time horizon of the present programming exercise.

120 COM(2001) 252 final.

This third area is of crucial importance for the programming of resources and establishing a response strategy for EIDHR. The Communication states that to achieve a more strategic, long-term approach, EIDHR should support a limited number of thematic priorities aimed at addressing specific medium to long-term goals. The four thematic priorities are:

1) Support to strengthen democratisation, good governance and the rule of law

2) Activities in support of the abolition of the death penalty

3) Support for the fight against torture and impunity and for international tribunals and criminal courts

4) Combating racism and xenophobia and discrimination against minorities and indigenous peoples [121]

In addition, the Communication suggests the identification of a limited number of "focus" countries on which the Commission should concentrate EIDHR support. 29 focus countries have been identified after extensive consultation with geographical desks of the Commission services and Commission delegations in third countries [122].

1. Response strategy for EIDHR

In light of the requirements set out in the Communication, this programming document must elaborate its "response strategy" to enhance the impact of EIDHR, and examine the best modalities to deliver assistance [123].

The objectives of the programming exercise are to:

- ensure that EU's political priorities are respected and followed-up
- enhance the impact of EIDHR-financed activities through a stricter thematic, geographical and operational focus
- establish clear policy guidelines and adapt overall thematic priorities to specific country and regional situation, by means of country-specific action plans
- enhance coherence and complementarity with other financial instruments, such as development cooperation, and CSPs, and promote cooperation among different actors in programming [124]
- ensure flexibility in the use of EIDHR to respond to urgent and unforeseen needs

The programming exercise provides:

- strategic choices for appropriate areas of cooperation and instruments under each of the four priorities

---

121 These thematic areas will be set out in section 3 of this document, and dealt with in greater detail in Annex 2.

122 The geographical focus of this programming exercise is set out in greater detail in section 4 below, and the methodology of the selection set out in Annex 1.

123 A detailed account of programming methodology is set out in Annex 1.

124 The practice of joint programming at Headquarter and Delegations' level was consolidated and extensive consultations were carried out during the drafting phase. In third countries, these consultations involved EC Delegations, Member States' Diplomatic Missions and cooperation agencies, as well as local and international civil society organisations. The Commission's Geographical Services at Headquarters level were constantly consulted on both the selection of "focus" countries and on the pertinence and relevance of each focus country's 3-year action plan. The European Parliament, international organisations and international human rights NGOs were at different points involved in the exercise. The selection of focus countries also took into account coherence and complementarity with other cooperation instruments.

- financial envelopes for each area of cooperation, both thematic and geographical
- specific objectives and results for each area of cooperation

- descriptions of possible programmes, the type of assistance and activities

The programming document will be regularly revised; it represents a general framework for 2002-2004, but provides a more detailed programme for 2002.
This document also provides the programming framework for the field of election assistance and observation, which follows a modified procedure from that applied to EIDHR. Election programming is a more flexible, on-going process, given that an election observation mission will be inserted in the yearly programming only when, following an exploratory mission, the political decision to observe that election is taken. A rolling calendar of upcoming elections (to be thoroughly updated on a six-month basis by the Commission Services) will be the basis of the on-going programming [125].

2. Principal thematic areas of action

The Communication suggests that the Commission evaluates actions undertaken and promotes the exchange of best practice and lessons learned. Lessons to be drawn from previous experience indicates that all activities financed under EIDHR should promote strategic objectives and aim to achieve concrete objectives with some element of continuity or follow-up, which reflect the response strategy of EIDHR in setting strategic medium term goals.

It should be emphasised that certain key areas of concern for the EU, such as the rights of the child and gender issues have, according to the strategy outlined in the Communication, been "mainstreamed" throughout the identifies areas of support rather than being addressed as specific priorities in themselves. For example, gender is a crucial factor to ensure that EIDHR funded projects comply with the wider policy of the Commission. The inclusion of a gender perspective is an over-arching characteristic for all projects and programmes, as already established in the 2001 programming document. As the fight against poverty is a major priority of the EU, it will be an overarching objective in many of the thematic areas and activities foreseen, to focus on the most disadvantaged members of society as beneficiaries.

In this section the four priorities of the Communication, are translated into key areas in which the EIDHR has consistently provided added value in relation to other financial instruments, on the basis of lessons learned from previous activities, including evaluations of EIDHR programmes. The specific objectives, expected results and key activities proposed in these areas are set out in greater detail in Annex 2. Of these four thematic priorities, priority one concerning Democratisation, Governance and the Rule of Law will apply nearly exclusively to focus countries [126].

2.1. Support to strengthen democratisation, good governance and the rule of law

For the Commission, democracy, good governance and human rights are inextricably linked and their attainment is instrumental to each other. The EU has affirmed that they are both objectives in themselves and instrumental to development. Strict categories are therefore difficult to establish in this area, and several of the activities and sub-areas described below will represent "cross-cutting" themes, contributing to the achievement of a plurality of objectives.

---

[125] Electoral activities are dealt with in section 3 of this document and set out more fully in Annex.

[126] Projects aiming to pursue one of the other priorities will mainly be implemented on a regional basis. This entails that such projects might be implemented in non-focus countries, in a regional framework.

2.1.1. Strengthening the capacity of civil society

- the human rights watchdog function of NGOs enhanced
- better contribution of civil society organisations, such as trade unions and professional associations, to policy design
- better civil society input to international human rights fora

2.1.2. Human rights education and training

- citizens empowered to take action in defence of their human rights
- capacity of public officials to protect human rights enhanced
- networks of expertise in human rights and democracy developed

2.1.3. Freedom of expression and independent media

- the media are enabled to operate in accordance with international standards, e.g. in carrying out a watchdog role
- quality and coverage of human rights issues in the media improved

2.1.4. Actions concerning elections

In the field of elections, EIDHR should be used for the following activities: [127]

- deployment of election observation missions
- horizontal election activities
- election related projects at country level

The objectives of EU election activities are the following:

- contributing to the development and consolidation of democracy through election support
- improving electoral practice and deterring fraud
- building EU and third country capacity for sustainable observation efforts
- engaging third countries authorities in a constructive dialogue on how to improve election practices
- producing comprehensive and objective reports on election processes
- integrating election recommendations in development strategy and political dialogue

2.1.5. The legal system and strengthening institutions

- the effectiveness of the judiciary and legal sector increased
- awareness raised of legal rights in civil society
- access improved to formal dispute resolution mechanisms
- operation of *quasi* judicial bodies such as national human rights institutions and ombudspersons improved

2.1.6. Governance

- NGOs enabled to carry out activities concerning exposure of corrupt practices at any level of government
- significant contributions made to the development of an internationally or regionally legitimised system for monitoring the governance situation and on the development of country-specific indicators

---

[127] Electoral activities are set out in greater detail in Annex 3.

2.1.7. Conflict prevention and resolution

- early warning, mediation, reconciliation and confidence-building measures from grass roots and international NGOs developed
- common training modules for civilian staff to be deployed in international missions promoted
- capacity of international, regional or local organisations involved in conflict prevention strengthened

2.2. Activities in support of the abolition of the death penalty

The campaign against the death penalty has for many years been a high profile policy that the EU pursues in international human rights fora and in dialogue with all countries. EU goals in this area are laid down in guidelines adopted in 1998 and its commitment to the abolition of the death penalty was reaffirmed in Article 2 of the EU Charter of Fundamental Rights. The EU's overall objective remains the Universal abolition of the death penalty. The specific objectives listed below all contribute to the achievement of the overall objective in the long run.

- public awareness increased about the numerous shortcomings of the death penalty
- effective coalitions and initiatives aiming at abolishing capital punishment

2.3. Support for the fight against torture and impunity and for international tribunals and the International Criminal Court

The policy framework for the prevention of torture has been reinforced in recent months: the EU Charter of Fundamental Rights makes clear that no one should be subject to torture, or to inhuman or degrading treatment or punishment [128]; the General Affairs Council has adopted EU Guidelines on Torture which include improved evaluation of the torture situation in third countries by EU Heads of Mission, dialogue with third countries and general and individual démarches [129]; and the Commission Communication on Human Rights has emphasised the importance of action to prevent torture.

In 1996, the Parliament created a special budget line under EIDHR to provide support to the UN Criminal Tribunals for Rwanda and the former Yugoslavia, and for the establishment of the International Criminal Court (ICC). The Council adopted a common position on the ICC on 11 June 2001.

2.3.1. Torture

- occurrence of torture, or other cruel, inhuman and degrading treatment or punishment reduced
- implementation of international standards by third countries improved
- quality of support provided by rehabilitation centres and their institutional capacity improved

2.3.2. International justice and fighting impunity

- the establishment of the ICC and its membership expanded
- effective mechanisms of the Court developed
- supporting the operation of the UN Criminal Tribunals for Rwanda and the former Yugoslavia, and for the establishment and operation of the Special Court for Sierra Leone
- increased public awareness and cooperation from the national authorities in Rwanda and the former Yugoslavia concerning the tribunals

---

128 Proclaimed at the Nice Summit on 18 December 2000.
129 Conclusions of the General Affairs Council 9 April 2001.

2.4. Combating racism and xenophobia and discrimination against minorities and indigenous peoples

The fight against racism, xenophobia and discrimination is a major concern of the EU and an integral part of its human rights policies. All continents, and the vast majority of modern states, host minority populations. Europe itself is home to about a hundred national minorities whose rights are often not fully respected. The European Parliament has made clear the commitment of the EU to this vulnerable category, and has called on the Commission to enhance the ability of countries to countering discrimination against minorities.

The EU has been a strong supporter of the rights of indigenous peoples, some 350 million of whom around the world live in conditions of marginalisation, poverty and discrimination.

2.4.1. Racism

- principle of equal treatment of persons irrespective of racial or ethnic origin promoted

2.4.2. Minorities

- better promotion and improved enforcement of the rights of persons belonging to minorities
- better inter-cultural and inter-ethnic understanding

2.4.3. Indigenous peoples

- indigenous people empowered to promote their rights
- respect of the rights of indigenous peoples enhanced at an international level

Table 1 below summarises the indicative allocations by theme and subthemes for the financial year 2002. These allocations have been established both on the basis of the distribution of funds by theme in previous financial years [130] and on the pre-identification of priorities by focus country carried out in consultation with responsible geographical services of the Commission.

Table 1: Indicative allocations by thematic priority (M EUR) [131]

DEMOCRATISATION, GOVERNANCE, RULE OF LAW		2002	2003/4
Strengthening Civil Society		12	
Human Rights Education and Awareness-raising		5	
Freedom of Expression and independent media		5	
Elections	EU Observation Missions	10	
	Horizontal programmes	3.5	
	Country-focused election related projects	1.5	

130 As outlined in the Reports of the Commission on the Implementation of the EIDHR for 1996-1999 and for 2000, and on the basis of the distribution of funds for 2001 up to 30 November 2001.

131 It is expected that the total appropriation of the EIDHR will be maintained at the level of previous years, i.e. approximately M EUR 100, with M EUR 3 for Technical Assistance.

Rule of Law and institutions	11	
Governance	8	
Conflict prevention / resolution	4	
Subtotal	**23**	**120**
ABOLITION OF DEATH PENALTY	**4**	**8**
TORTURE, IMPUNITY AND INTERNATIONAL JUSTICE		
Torture	8	
International Justice	5	
Subtotal	**13**	**26**
RACISM, MINORITIES AND INDIGENOUS PEOPLES		
Racism	7	
Minorities	5	
Indigenous Peoples	5	
Subtotal	**17**	**34**
CONTINGENCIES	**6**	**12**
TOTAL	**100**	**200**

3. Instruments used to be used in selecting EIDHR activities

The communication reaffirms that the three instruments currently used to implement EIDHR will continue to form the basis of the EC's approach, namely, targeted projects, "Calls for Proposals" and microprojects.

At regional and country level, a number of previous evaluations suggest that being heavily reliant on proposals emerging from partners is a reactive mode that can turn the Commission into a "hostage to fortune" [132]. Other evaluations, however, praise the bottom-up character of this approach, as proposals from those inside a country are much more likely to reflect the problems and needs of that country [133]. Moreover, when the initiative comes from an external partner, it is more likely to demonstrate the characteristics of ownership and sustainability, than when cooperation with partners is limited to project implementation.

The Commission considers the combination of relying on a bottom-up approach and proactively defining particular strategies as the best option. This is also the most effective way to assess social changes and the effectiveness of actions programmed in Headquarters. It is therefore the approach currently followed by the Commission in the management of EIDHR, entailing continuous re-assessment and learning by experience and it is for this reason that different methods should continue to be used in a complementary way. The allocations shown for each instrument below are

132 External evaluation of European Union Aid concerning actions in the field of Democracy and Human Rights in ACP states, ref. 951518.

133 Evaluation of the PHARE/TACIS Democracy Programme, ref. 951432.

indicative and represent guidelines only. These aspects will be further defined on the basis of the joint programming missions between RELEX, geographical services and AIDCO.

3.1. Targeted projects

Targeted projects allow the Commission to actively seek out and plan new initiatives corresponding to identified needs, with the partners of its choice. In line with the proactive approach encouraged in the Communication, the Commission will increasingly be able to specify when targeted projects best suit the achievement of specific objectives and requirements in the field.

This method is systematically used for projects developed with international and regional organisations including UN Specialised Agencies and the Office of the High Commissioner for Human Rights, the Council of Europe and OSCE - ODIHR. It is also used for projects and initiatives developed in the framework of country strategies, with the active involvement of Commission Delegations in focus countries. Beneficiaries will include intergovernmental organisations, other appropriate institutions and, in special circumstances, NGOs.

Horizontal activities in the field of electoral observation, support to governance monitoring systems, follow up to specific global events and regional conferences [134], advocacy and awareness raising campaigns at global level, provision of global public goods (international justice and the fight against impunity) and human rights monitoring and support to UN Special Rapporteurs, will all be financed via targeted projects. Emergency projects will be systematically "targeted".

3.2. "Call for Proposals"

The "Call for Proposals" implies a less active role, but it allows the Commission both to receive new ideas about activities or methodologies of implementation and to support projects that ensure ownership on the side of the implementing agency. It is used to mobilise a wide range of actors (especially international and local NGOs) when their objectives coincide with stated Community's priorities and objectives. It facilitates not only a transparent selection process, but also the wide participation of civil society as a partner in achieving the EIDHR aims.

Previous experience suggests that when a Call for Proposals includes a wide range of objectives and geographical coverage it involves a heavy burden of work in both the assessment of proposals and the management of a large number of comparatively small contracts [135]. The communication reflects this experience and clearly states that future Calls should be more focused in both geographical and thematic scope.

The instrument is currently being reviewed in order to:

- elicit lessons to improve its use and fine-tune its structure and objectives
- ensure a better match between the Commission's requirements and capacities and the needs of the partners.

3.3. Microprojects

[134] Such as the recent World Conference on racism and the Africa-EU Summit.

[135] The 2001 CfP received over 1.400 applications for a total amount of EUR 2.1 billion. The insufficient funding entailed that a number of valuable projects were discarded. For administrative reasons, minimum amounts are often set for projects to apply within the CfP.

The microprojects scheme is designed to support small-scale human rights and democratisation activities carried out by grassroots NGOs [136]. In 2001, the traditional base in Central and Eastern Europe, the NIS and South Eastern Europe will be extended to countries in Africa, Asia, the Caribbean, Latin America and the Mediterranean [137]. Microprojects will therefore be available in all focus countries. The following factors have been considered when determining the list of participant countries, their respective allocations and the guidelines for operating the scheme:

- Wherever possible, microproject budgets will be made available to EC Delegations in focus countries. Microprojects will be extended to more delegations as they acquire greater local management capacity;
- The microprojects scheme should complement the approach taken in the larger-scale components of EIDHR funding whilst continuing to allow Delegations the flexibility to take into account local priorities and conditions.
- Commitment and capacity of civil society and the complementarity and coherence of microprojects to other EC funding programmes [138]. Assessments of Delegations' success in implementing the programme.

3.4. Annual implementation plan

Each year there will be an indicative allocation by instrument which will ensure that the programming priorities are respected in the most effective way. This allocation will depend *inter alia* on the extent to which the programmes and projects to be funded under EIDHR have been deconcentrated to Commission delegations. Indicative allocations for 2002 are outlined in the table below.

Table 2: Indicative allocations by instrument for the selection of projects (M EUR – 2002)

Call for Proposals and Targeted projects		**65**
Microprojects		**14**
Elections [139]	**EU Observation Missions**	**10**
	Horizontal activities	**3,5**
	Country specific election related projects	**1,5**
Contingencies		**6**
TOTAL		**100**

4. Geographical scope

136 The schemes are implemented by EC Delegations and support projects ranging between EUR 3 000 and EUR 50 000. Delegations are responsible for launching a local Call for Proposals, selecting projects, drafting contracts and subsequent payments.

137 The countries of Central and Eastern Europe are no longer eligible for EIDHR microprojects.

138 Following the EVA-EU Association Evaluation of EIDHR microprojects completed in 2001.

139 EU election-related activities do not represent an instrument for the selection of projects. All activities under this line will be implemented through targeted projects. They are highlighted in this way because programming procedures for elections are different from those applied to other projects – see Annex 3. Country-specific election-related initiatives will also be selected through targeted projects, and where possible, microprojects.

As explained above, the programming exercise must "translate" the mandate of the Commission to support human rights and democracy activities into actions at global, regional and country level, ensuring coherence and the most effective use of instruments.

4.1. Activities at global level

A number of specific human rights themes have a global dimension and as such, require action at this level, including:

(a) Global advocacy and global awareness-raising. The EU considers some specific themes as overarching objectives of its external actions with regard to human rights and democracy. Two themes are particularly relevant in this context: the fight against torture and against the death penalty. Other actions will provide follow-up to commitments made at international conferences, such as the recent World Conference against Racism in Durban. In this context, advocacy and awareness raising campaign, organised by both international civil society organisations and by international organisations, will be encouraged.

(b) The provision of "global public goods". EIDHR intervention in support of the establishment of the International Criminal Court and of the functioning of existing International Tribunals (Yugoslavia and Rwanda), fall under this conceptual umbrella. EIDHR, as set out in the previous section, will be one of the instruments the Commission can use to support countries engaged in improving their justice system and the rule of law.

At the international level, a global justice system is needed to deal with those crimes with a global dimension, such as crimes against humanity. The International Criminal Court will provide a stable global system of justice for dealing with such crimes. The impact of the two existing International Tribunals goes well beyond the countries whose crimes they were created to deal with. Both Tribunals do indeed send a clear message: the International Community will not accept impunity for such crimes and intend to take effective measures to ensure justice. In this sense, they contribute to building universal consensus on the necessity of a global system of justice

4.2. Activities at regional level

Regional activity is particularly important for those areas of work where the target audience is very large, and where a primary aim is to raise awareness and change day to day practice, as in the courts, law enforcement agencies, regional ombudsmen and local government. [140]

For certain areas of intervention and types of activity or target groups, regional projects have been shown to "make sense" [141]. A recent evaluation found that training and conferences could make sense on a regional level, because multilateral networking increases the impact of such activities. It lists in particular the areas of NGO development, legal training and support to the media, and targeting NGO activists, jurists and media professionals. Activities in support of conflict prevention and humanitarian law are also appropriate at this level.

Particular activities to be supported by EIDHR at a regional level will include actions concerning the abolition of the death penalty in Asia and the Caribbean, support for the fight against torture and impunity and for international tribunals in South Eastern Europe, support for the International Criminal Court, and combating racism and xenophobia and discrimination against minorities in South East Europe, support to regional organisations defending the rights of Indigenous peoples in

---

140 This point is made in the Evaluation of Joint Programmes between the European Commission and the Council of Europe for strengthening federal structure and local government, introducing human rights protection mechanisms and supporting reforms of the law and legal systems in the Russian Federation and Ukraine, Ref. 951557

141 These areas are set out in detail in the Evaluation of the MEDA Democracy Programme, Ref. 951460

developing countries, the rights of minorities in the NIS and, in the event that other financial instruments are not available, in the CEEC. Operating via partners such as International Organisations, the Initiative will support the development of regional networks to foster democratisation and the fight against racism, particularly in the Middle-East countries. Follow-up to the Africa-EU summit and the Latin America-Caribbean-EU summits will have to be foreseen, as should projects developing the notion of governance indicators, and ombudsperson offices in Latin America [142].

4.3. Geographical priorities: focus countries

29 focus countries were selected for EIDHR support, where the bulk of its resources will be concentrated. Focussing on a limited number of countries will entail that average allocations per country will increase, as the total amount available for activities at country level will be divided by a lesser number of beneficiaries. The medium-term time horizon of this programming exercise will allow drafting country-specific medium-term programmes, i.e. shifting from a reactive focus to a proactive, strategic approach that can integrate with democratic developments more closely [143].

It should be understood that limiting the number of focus countries in this fashion applies only to the budget lines of EIDHR, and no way diminishes the importance of activities with human rights or democracy elements funded in other countries through different EU instruments. The final list of selected focus countries is not an "inventory of offenders"; the criteria used include expected impact and complementarity / coherence with other cooperation instruments, which are relatively independent from the seriousness of human rights violations registered. Similarly, the exclusion of a particular country from the list does not necessarily reflect the Commission's view of the evolution of the human rights situation in that country. As the process was not intended to produce a ranking of countries, each country has been assessed on its own merits and not in comparison to other countries.

Significant efforts are made to ensure the complementarity of EIDHR with other activities of the EU, including development cooperation and in establishing synergies with the activities of Member States. Such issues were a key criteria in the selection of focus countries and in determining the activities and instruments suitable for them. The selection of focus countries was made in coordination with all geographical services of the Commission and all EC Delegations, consulted by means of a detailed questionnaire [144]. As part of this process, Commission Delegations consulted civil society organisations and Member States diplomatic missions.

The questionnaire aimed at obtaining information on the 4 criteria for selections, provided by the Communication:

(1) **Enhancing the impact** of EIDHR-financed activities

(2) **Coherence and Complementarity** with other development cooperation instruments of the Community and **the Country Strategy Paper** and Member States activities

(3) The **Political dimension** includes the **nature of the ongoing political dialogue**, and attention paid by EU Institutions to the country. The existence of Common Position (CP), Common Action (CA), Common Strategies (CS) fits within this second element

(4) **Geographical balance,** used not to select specific countries, but rather to eliminate some

---

142 On 8-9 October 2001 the bi-regional group identified the following specific actions, support to the OAU Peace Fund and Conflict Management Centre, support to the African Commission on Human and Peoples Rights and implementation of a plan of action to fight human trafficking.

143 Priority countries for Electoral Observation Missions are defined in according to the procedures set out in Annex 3.

144 The methodology of this consultation is set out in greater detail in Annex 1.

(5) from the selection according to the Commission's responsible geographical services on a regional basis.

The process provides sound arguments for both the inclusion of countries in the list and, equally important, for the exclusions of others. The list includes of course countries where the human rights situation represents a serious concern for the EU, but also countries where the situation has steadily improved recently and where national capacities need to be encouraged. It also includes countries where the highest opportunities for impact are demonstrated by a conducive environment and complementarity between traditional cooperation instruments and Member States' strategic activities. In summary, the selection did not seek to produce a list of "offender states" but aimed to ensure impact of EIDHR-financed activities. The list of focus countries includes: [145]

Table 3: Focus countries and indicative allocations for 2002 – M EUR

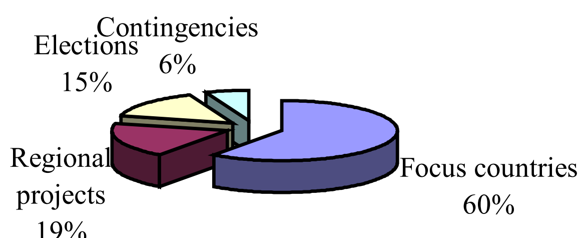
Sub-Saharan Africa							
Great Lakes		Southern Africa		Eastern Africa		West Africa	
Burundi	**1,5**	Mozambique	**2**	Eritrea	**1,6**	Ivory Coast	**2**
DRC	**2**	Zimbabwe	**1,7**	Ethiopia	**2**	Nigeria	**2,5**
Rwanda	**2**			Sudan	**1,8**	Sierra Leone	**2**
Mediterranean		***Asia***		***Latin America***		***NIS***	
Algeria	**2,5**	Cambodia	**2**	Colombia	**2,5**	Georgia	**1,9**
Israel & West Bank / Gaza	**2,5**	Indonesia	**2,5**	Guatemala	**1,8**	Russia	**3**
Tunisia	**1,5**	Nepal	**1,5**	Mexico	**2,5**	Ukraine	**2,5**
		Pakistan	**2,2**				
Caribbean		***Pacific***		***South East Europe***		***Candidate Countries***	
Haiti	**1,7**	Fiji	**1,5**	FRY	**2,5**	**Turkey**	**2**
				Bosnia and Herzegovina	**2,3**		
The total indicative amount for activities in focus countries will be 60 M EUR.							

Short-term "windows of opportunities" can also arise in any given country where considerations about impact, complementarity or coherence entailed their exclusion from the focus countries list. However, "windows of opportunity" are by definition not programmable and setting aside funds for any pre-defined region or country would not be possible. The Commission has nevertheless find an appropriate instrument to react to these prospects by setting aside a percentage of the funds available within the EIDHR as a contingency fund for unpredicted and urgent activities and for

[145] This list will be revised each year in order that countries to which the EU pays particular attention, such as China and Cuba, might be introduced.

countries where political initiatives should be accompanied by the financing of supporting measures. Such funds could be mobilised following a specific "order for service" from DG Relex, justified by a particular emergency or political opportunity. Only in the last three months of each financial year will it be possible to commit these funds for activities other than those presenting the above mentioned characteristics. In addition, it should be noted that some thematic areas of action of particular political priority for the Union are open for support to regions comprising countries that are not all identified as focus countries (see section 2 above). Interventions in certain countries in the aftermath of the tragic events of 11 September 2001 can be envisaged under this provision. Particular reference will be made to the implementation of UN Security Council Resolution 1373 of 28 September, which requires adequate measures at a national level to fight against terrorism.

Figure 1: EIDHR 2002 - Distribution of funds

For each of the selected countries, a 3-year action plan will be drafted following joint programming/identification missions with DG Relex, geographical services and AIDCO between November 2001 and April 2002. A limited number of sub-themes have been chosen for each country, and the medium term planning will focus on these sub-themes. The list of sub-themes for each country was discussed with geographical services, and the results are indicated in Annex 4 below, which also indicates the areas and activities in which the EIDHR can contribute a high degree of "added value", acting in both a complementary and supplementary way to traditional development cooperation instruments. Medium-term specific objectives and results, as well as activities to be financed and partners for 2002 will be further defined through the joint programming / identification missions referred to above.

5. Technical assistance

Chapter B7.7 of the budget includes one provision for Technical Assistance (TA). The Commission's Decision in respect of TA should thus be continued. This fund will cover the needs of both AIDCO, DG Relex and DG Dev. Part of the funds available will be used to finance the completion of the exercise of joint programming / identification missions and to provide adequate level of TA for the implementation of the EIDHR, micro-projects schemes in particular. Additionally, funds will be used to foster dialogue among the Commission and its partners for project implementation, such as international and other NGOs, international organisations and representatives from the governments of focus countries.

HUMAN RIGHTS ON THE INTERNET

EUROPEAN COMMISSION
Service Commun Relex des relations extérieures
http://europa.eu.int/comm/scr/index_en.htm
Delegation of the European Commission to the US
http://europa.eu.int/comm/scr/index_en.htm
Secretariat General of the Commission – A Guide to Grants and Loans
http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/sgc/aides/en/en.htm
External Relations
http://europa.eu.int/comm/external_relations/index.htm
Development policy
http://europa.eu.int/comm/development/index_en.htm
Humanitarian aid
http://europa.eu.int/comm/echo/en/index_en.html
Enlargement
http://europa.eu.int/comm/enlargement/index.htm
Justice and Home Affairs
http://europa.eu.int/comm/justice_home/index_en.htm
Employment and social affairs
http://europa.eu.int/comm/dgs/employment_social/index_en.htm

EUROPEAN PARLIAMENT
http://www.europarl.eu.int

EU COUNCIL OF MINISTERS
http://ue.eu.int/

EUROPEAN COURT OF JUSTICE
http://europa.eu.int/cj/index/

EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE
http://www.esc.eu.int/index800.htm

THE EUROPEAN OMBUDSMAN
http://www.euro-ombudsman.eu.int

CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS OF THE EU
http://ue.eu.int/en/summ.htm

STABILITY PACT FOR EASTERN EUROPE
http://www.stabilitypact.org

ACADEMICA /UNIVERSITY
European Masters Degree in Human Rights and Democratisation
http://www.hrd-european.master.venis.it

Mediterranean Masters Degree in Human Rights and Democratisation
http://www.um.edu.mt/courses/prospectus.medmahrd
The Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law
http://www.rwi.lu.se
Netherlands Institute of Human Rights
http://www.law.uu.nl/english/sim
The Danish Center for Human Rights
http://www.humanrights.dk

NON-GOVERNMENTAL ORGANISATIONS
Coalition to stop the use of child soldiers
http://www.child-soldiers.org
The Death Penalty Information Centre
http://www.deathpenaltyinfo.org
International Rehabilitation Council for Torture victims
http://www.irct.org/
The European Human Rights Foundation
http://www.ehrfoundation.org
European Roma Rights Centre
http://errc.org/
International Coalition for the establishment of an International Criminal Court
http://www.iccnow.org/
Amnesty International
http://www.amnesty.org/
International Federation of Human Rights
http://www.fidh.org/
Human Rights Watch
http://www.hrw.org/
Human Rights Web
http://www.hrweb.org/
Search engine specialised in human rights issues
http://www.hri.ca
Save the Children
http://www.raddabarnen.se
The Sami Council
http://www.saamicouncil.org
The Asia-Europe Child Welfare Center
http://www.asem.org
International Committee of the Red Cross
http://www.icrc.org
The Human Rights Information Centre
http://www.humanrights.coe.int

INTERGOVERNMENTAL ORGANISATIONS
Organisation of African Unity
http://www.oau-oau.org
The Commonwealth
http://www.thecommonwealth.org
Organisation of American States
http://www.oas.org

International Labour Organisation
http://www.ilo.org
Organisation for Security and Cooperation in Europe
http://www.osce.org
OSCE/Office for Democratic Institutions and Human Rights
http://www.osce.org/odihr
The International Institute for Democracy and Electoral Assistance
http://www.idea.int

UNITED NATIONS
http://www.un.org/
Office of the High Commissioner for Human Rights
http://www.unhchr.ch/
United Nations – the UN working for women
http://www.un.org/womenwatch/un/index.html
World Conference Against Racism
http://www.unhchr.ch/html/racism/index.htm
International Criminal Court
http://www.un.org/law/icc
United Nations Children's Fund
http://www.unicef.org
United Nations High Commissioner for Refugees
http://www.unhcr.ch
The Global Compact
http://www.unglobalcompact.org

COUNCIL OF EUROPE
http://www.coe.int/
The European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
http://www.cpt.coe.int
European Court of Human Rights
http://www.echr.coe.int

MEMBER STATES
Denmark: EU Presidency's website
http://www.eu2002.dk

Belgium: Centre for Equal Opportunities and opposition to Racism
http://www.antiracisme.be
Belgium: Ministry of Justice/Human Rights Department
http://194.7.188.126/justice/index_fr.htm

Germany: Foreign Ministry
http://www.auswaertiges-amt.de
Germany: Permanent Mission to the United Nations
http://www.germany-info.org/UN/index.htm
Germany: Federal Ministry for Development

http://www.bmz.de
UN Information Centre in Germany
http://www.uno.de

Ireland: Department of Foreign Affairs
http://www.irlgov.ie/iveagh/

Sweden: Ministry for Foreign Affairs/International Law and Human Rights Department
http://www.utrikes.regeringen.se/dettaar/organisation/depart/enheter/fMr htm
Sweden: Permanent Mission to the United Nations
http://www.un.int/sweden

United-Kingdom: The Foreign and Commonwealth Office
http://www.fco.gov.uk

España: Defensor del Pueblo Español
http.//www.defensordelpueblo.org

LIJST VAN AFKORTINGEN

ACS	Staten in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan
AIDS	Verworven immunodeficiëntiesyndroom
AVVN	Algemene Vergadering van de Verenigde Naties
CAT	Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing
CEDAW	Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen
CHR	Commissie voor de rechten van de mens
COHOM	Groep rechten van de mens
CPT	Europees Verdrag ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing
CRC	Verdrag inzake de rechten van het kind
CSR	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
CSW	Commissie inzake de positie van de vrouw
DAPHNE	Communautair actieprogramma betreffende preventieve maatregelen ter bestrijding van geweld tegen kinderen, jongeren en vrouwen
DRC	Democratische Republiek Congo
EG	Europese Gemeenschap
EUMC	Europees Waarnemingscentrum voor racisme en vreemdelingenhaat
ECOSOC	Economische en Sociale Raad
ECRI	Europese Commissie tegen racisme en intolerantie
EIDHR	Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten
EP	Europees Parlement
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden
FRJ	Federale Republiek Joegoslavië
FYROM	Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië
GBVB	Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid
GRULAC	Latijns-Amerikaanse en Caribische Groep
HCNM	Hoge Commissaris voor nationale minderheden
HIV	Humaan-immunodeficiëntievirus
IAO	Internationale Arbeidsorganisatie
ICC	Internationaal Strafhof
ICCPR	Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
ICTY	Internationaal Oorlogstribunaal voor het voormalige Joegoslavië
MNO	Multinationale onderneming
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
OAS	Organisatie van Amerikaanse Staten
OAE	Organisatie voor Afrikaanse Eenheid
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
ODIHR	Bureau voor Democratische Instellingen en Mensenrechten
OHCHR	Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten
OVSE	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa

PB	Publicatieblad
RAXEN	Europees informatienet inzake racisme en vreemdelingenhaat
RAZ	Raad Algemene Zaken
RVE	Raad van Europa
STOP	Stimulerings- en uitwisselingsprogramma voor personen die verantwoordelijk zijn voor acties tegen mensenhandel en seksuele uitbuiting van kinderen
TACIS	Technische bijstand aan het Gemenebest van onafhankelijke staten
UNECE	Economische Commissie voor Europa van de VN
UNHCR	Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor Vluchtelingen
UNDP	Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties
UNICEF	Kinderfonds van de VN
UNSC	Veiligheidsraad van de Verenigde Naties
VEG	Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap
VEU	Verdrag betreffende de Europese Unie
VN	Verenigde Naties
WCAR	VN-Wereldconferentie tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante vormen van onverdraagzaamheid.

Europese Unie — Raad

Jaarlijks verslag over de mensenrechten 2002

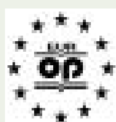
Luxemburg: Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen

2002 — 318 blz. — 21 x 29,7 cm

ISBN 92-824-2193-7

QC-AA-02-001-NL-C

Na de drie eerdere verslagen die in oktober 1999, 2000 respectievelijk 2001 werden gepubliceerd, is dit verslag het vierde in de reeks. Doel ervan is meer bekendheid te geven aan het engagement van de Europese Unie op het gebied van universele eerbiediging van de mensenrechten en de fundamen-tele vrijheden en dit te verbreiden. Het verslag pretendeert niet uitputtend te zijn, maar is bedoeld om de belangrijkste standpunten en activiteiten van de EU transparanter te maken en in dezen als referentiedocument te worden gebruikt voor de bestreken periode, te weten 1 juli 2001 tot en met 30 juni 2002.

BUREAU VOOR OFFICIËLLE PUBLICATIES
DER EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

L-2985 Luxembourg

ISBN 92-824-2193-7
9 789282 421932